

קובץ גליונות

פרשת תצוה

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מדרן הגרמ"י שלזינגר שליט"א במעמד הנחת אבן הפינה
לקריית הישיבה 'כנסת שמואל' ביה"ד עילית

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לע"נ אסף יורם

בן דוד ודליה ז"ל

נלב"ע כ"ו אלול תש"פ

תנצב"ה

המנוח לא השאיר אחריו

זש"ק. נבקש ממני שיכול

ללמוד לע"נ

זמני השבת

בחסות:

גיליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארקו

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:56	6:09	6:49
בני ברק	5:11	6:10	6:46
קרית ספר	5:05	6:10	6:48
בית שמש	4:56	6:10	6:48
אופקים	5:05	6:12	6:48
חיפה	5:03	6:09	6:46

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת רבי מאיר מימון בן רבי אברהם ז"ל פרץ

לע"נ הבחור ישי הי"ד ב"ר אביגדור שיבלחט"א גרטנר שנרצח בידי בני עולה בערב שבת פר' תרומה

לעילוי נשמת

האדמו"ר רבי משה יהושע
בן האדמו"ר רבי חיים מאיר זצוק"ל
מרן האדמו"ר מויז'ניץ
בעל מחבר ספר "ישועות משה"
נלב"ע כ' אדר תשע"ב
תנצב"ה

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידנו החשוב
הרה"ג ר' ישעיהו קראוס שליט"א
לרגל שמחת נישואי בתו תחי'
בשעטו"מ

בשזורה לשומרי השבת בארה"ק ע"י חברת "אנרגיה כשדה לשבת"

מערכת אנגידה להשמל כשר בשבתות וזהגים במיוחד
לישיבות, מוסדות, ובתי כנסת גדולים. המערכת נטענת
בימות החול ע"י מערכת סולארית או מרשת ההשמל,
ובמהלך השבת פועל ללא היכור כלל לרשת ההשמל.

מאשר ע"י משמרת השבת.

להזמנות וברורים: 050-4112271

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

דגל

גן יבנה

אגרתא דרצון

זווי מי שקיל

אין ספק ש- 360,000 ש"ח יסדרו את הוצאות המשכחה שלך

פרס 3
ניסה לליזענסק
זוגי, הכל כלול

360,000 ₪
מזומן!

פרס 2
חבילת מוצרי חשמל
מפנקים לבית

פרס 6
מערכת ישיבה
לטלון מושלם

פרס 5
סט תכשיטי זהב
שרשרת + עגילים + צמיד

פרס 7
טינקו
העוזר האישי שלך לבית

פרס 4
קולקציית פסח
לכל המשכחה

בס"ד
יום שלישי כ"א טבת תשפ"ד
באנו בזה בדבר המפעל הגדול הישיבה הקדושה 'אחינו' בראשות הרה"ג
רבי מיכאל ברלין שליט"א המיועדת לתלמידים ממשפחות בעלי תשובה, ומקום
זה משכיל לתת לצעירים את החינוך המתאים להם עפ"י דרכם, עם הרבה מסירות
והבנה לרקע של המשפחות, ות"ל עושים ומצליחים לחנכם ולגדלם לתורה ויר"ש
ויש בזה הצלה רוחנית רבתי לאותם נערים, וב"ה כבר הוחזקו כמעט עשרים שנה
בפעילותם הברוכה והצלחות מעל לדרך הטבע.
וחובה וזכות גדולה עד למאוד לקחת חלק במפעל זה,
ככתוב 'אם תוציא יקר מזולל, כפי תהיה',
וכל המשתתפים והמסייעים יזכו לרוב ברכה,
רפואה ורוב נחת מכל יוצאי חלציהם עד בלי די, וישועה בזה ובבא, אמן.

13/1/20
אני מאשר להוציא את המזומן
למטרת הקמת הישיבה, ולמנוף
המסורתי של קהילתנו, וישועה
בזה ובבא, אמן.
מאמר גאון

בזמן שאתם נכנסים להגרלה - עוד תלמיד מישיבת 'אחינו' מתחבר ל'שפת הישיבה' ולגמרא הקדושה

08-6633044 לתרומות ורכישת כרטיסים:

כולם מצטרפים! כולם שותפים!

משולחנם של גדולי הפוסקים

כ-170 תשובות מנומקות, חידושים ובאורי סוגיות על שאלות אקטואליות המתעוררות במציאות ימינו מהרבנים הגאונים:

הגאון רבי יהודה בויאר שליט"א, הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליטא
הגאון רבי נתן קופשיין שליט"א
אשר סוללות נתיב בהיר וברור במלאכת בורר

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• **ירושלים:** מכבי ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צומת בר אינן 1 // נבעת שאול 28 // בית ונן הפסגה 50 // בית הדפוס 32 // **נוה יעקב:** פלג 1 פינת פרדס • **חדש!**
• **ביתר:** דרכי איש 5 בחניה (מול שסיבלאך המרכזי) • **מודיעין עילית-קרית ספר:** אבני נזר 26 // שדי חמד 1 // הרב מפוניבז' 1 • **ברכפלד:** רבי יהודה הנשיא 29 • **בית שמש:** חפציבה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה א-נחל שורק 31 מעל שוק מהדרין • **בני ברק:** רבי עקיבא 130 // אהרונוביץ 19 מול מרכז רימונים // ברסנורא 3 // רבי עקיבא 47 // עזרא 45 // **פרדס כץ:** המכבים 63 פרדס כץ • **אשדוד:** ענק הספרים - יוסי בן חלפתא 10 רובע ז' • **פתח תקוה:** קהילות יעקב 4 בני הדר // ההסתדרות 2 פינת רוסשינד • **אלעד:** רבי יהודה הנשיא 90 • **לוד:** הרב אלישיב 8 שכונת גני איילון (אחיסמך) • **קרית גת:** האדמו"ר מחב"ד פינת נתיבות שלום (בנין קרעסניף) • **רכסים:** סביון 39 (בנה ביתך) • **נתיבות:** האר"י 86 • **אופקים:** חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה • **חדש! טבריה:** שפע חיים 6

YEFE.CO.IL // 1-599-581-581 // משלוחים בכל רחבי הארץ

השבוע ליל שישי הוא היום האחרון של שובבי"ם

הסגולה הבדוקה בציון התנא הקדוש רבי חנינא בן דוסא

בהיות ונמצא במסורת ברורה, מוקדם ציון של התנא הקדוש רבי
חנינא בן דוסא ואלה צעצועים, כפי שראוהו לעולם, והוא יקום מופלג
לחפזו ולפיו יסודות כל המעשים, ובה נמצא רבים כמבוא למעשה יק' ובנימין
הוא [הערת נב:] אף אם כל המעשים נמצא נמצא יתנא דין וכו' ויש
הוא כפי למק נח המבואר וספרו יותר, ואשר החיים ולפיו יסודות
ואין גם להפסיק איש סק לבדו, וספרו לבדו הוא חלום זמן וזה הנפיקים
ואין לומר לבדו כמין יתנא' הוא סק קיט לקיים, ובדאי של המופלג יסודו לו
ובדבר אחר על סדר המבואר לו יצונו יק' נראה, כי יראה ליבאו
זוהר גם יאמרו כי זוהר ויקום יצונו יק' ולפיו למ מעלות כציון לזמן הזה
אחר, ובציון המופלג אף, נראה כי הוא בלתי ללי סמוך למבואר, [סוף דבר
ידוע גם מעתה על מה נסיון למיידו מכל התנא יק' וחברו ואלה כדור לק].
ואף במבואר יאמרו המבואר גם הסדר המבואר כפי, וקנסה היא לביק'
יבאו למבואר כל מה ישם לו כמקום למבואר כפיסות ובמקום גולה, כיוון כל יצונו
ע' לבדו התנא וחברו ואלה ימליץ טוב בזמני, וכן המבואר, ואין ממה ליפול
זמנה באותו ערך מוקדם למבואר, ואף הוא יצונו ע' לבדו התנא יק' וחברו ואלה
ובלתי יוצא הבדל ולפיו יסודות אף לא עיקר המבואר, והוא כפי ומבואר, ובלי
מבואר על יק' להמבואר זמנה מבי כדור במבואר מלי, לה' יהיה כדורו.
ואס"מ בדברו לופלס לו ולל דה הקיים, ואצבע להפיו משה ולמבואר.
ולבדו את הרבים, מבר'
בבבב יב ובמבר'
אריז' למבואר המבואר צבא יאבולס

חנינא
בן
קון הישועות
של רבי חנינא
בן דוסא זיע"א

רבני הארגון:
הרה"ג ר' אליהו אוזן שליט"א
הרה"ג ר' ראובן כהן שליט"א

להעברת שמות
למעמד הסגולה

חייגו 3429*

מייל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם "ישיבת ר' חיים"

גיליון מס' 552 פרשת תצוה
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות סבי היקר
ר' יוסף יעקב בן בלומה
לרפו"ש בתושח"י

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - עניני פורים קטן

דיני פורים קטן

כתב רבינו זצ"ל, ביום י"ד וט"ו באדר א' אין קורין בו את המגילה, ואם קראו צריך לחזור ולקרוא באדר השני, ואין אומרים בהם תחנון, וכן אין אומרים בהם למנצח יענק, ואין אומרים קל ארך אפים, ואסורין בהספד ובתענית, ואם נדר בפירוש להתענות בפורים קטן י"ל דחל הנדר דהוי רק מנהג בעלמא אבל אם נדר בסתם ב' וה' של כל השנה י"ל דדעתו היה לבד פורים קטן, וכן אם א' מימי פורים קטן חל בשבת אין אומרים אב הרחמים ולא צדקתך צדק, וכן אין אומרים תחנון או צדקתך צדק במנחה שלפניו שהוא י"ג אדר א', ואין אומרים בהם על הנסים כיון שאין קוראין המגילה, ואם אמר אין מחזירין אותו, (שונה הלכות סי' תרצ"ז א' ג'). ונשאל רבינו זצ"ל מאי קמ"ל הרי כבר כתב המשנ"ב (סי' ק"ח סק"ח) דבכל השנה אם אמר על הניסים אינו חוזר, והשיב, דכוונתו אפי' להמחמירים שם, (גנזי פורים קטן אות ט ועי' ט"ז סי' תרצ"ג סק"ג ודה"ח דהאומר על הניסים כל השנה ה"ז שקר גמור כיון שאומר בימים ההם בזמן הזה).

להרבות בסעודה בי"ד וט"ו

כתב רבינו זצ"ל, י"א שחייב להרבות קצת בסעודה ביום י"ד שבאדר הראשון, ובהגהת תשב"ץ כתב שרבינו יחיאל מפרשי היה רגיל להרבות ולהזמין בני אדם, ואין נוהגין כן, ומ"מ ירבה קצת בסעודה כדי לצאת דעת המחמירים, לכבוד הנס שנעשה בעתים הללו, (שונה הלכות שם ס"ד). ואי"צ להרבות רק בי"ד אבל לא בט"ו אף לכרכין המוקפין חומה (שם ס"ד מהמשנ"ב בשם הפמ"ג). ושאלו לרבינו זצ"ל, למה בזה אין להם חיוב כמו לבן י"ד, ואמר רבינו זצ"ל, דיתכן שכוונת המשנ"ב לספק מוקף חומה, אבל בודאי מוקף חומה מסתבר שחייב ביום ט"ו, (קובץ מים חיים עניני פורים עמוד ס"ד, והעיר דבפמ"ג משמע שמירי אפילו בודאי מוקפים חומה וכן סתם רבינו זצ"ל בשונה הלכות, ובגנזי פורים קטן אות ו' השיב רבינו זצ"ל דאין מוקפין צריכים להרבות גם בט"ו לפי שריבוי הסעודה בפורים קטן הוא חומרא בעלמא וכ' דהפמ"ג בא"א סק"א הביא ראיה לזה מדברי הב"י דאין בין אדר ראשון לשני קאי רק על י"ד אבל בט"ו אין נהג).

תחנון וריבוי סעודה בט"ז אדר"א כשט"ו חל בשבת

בפורים קטן שט"ו באדר חל בשבת, אמר רבינו זצ"ל, דגם ביום א' אין אומרים תחנון משום דבאדר ב' בכגון דא הוי פורים המשולש ולא אומרים תחנון גם ביום א', וגם בב"ב הדין כן שלא יאמרו מדין סמוך ונראה, וגם למנצח לא יאמרו, (שיח חיים שנה מעוברת אות ז, ועי' בשאלת רב ח"ב פל"ט כ"ג דבאין מוקפין חומה ואינם סמוכין יתכן דאומרים תחנון ביום א',

ובגנזי פורים קטן אות ח' כ' רבינו זצ"ל דלענין סעודה לא שמענו שירבו מוקפין גם ביום א' כמו בפורים שחל בשבת).

סעודת פורים קטן ושתיית יין דוקא ביום

השיב רבינו זצ"ל, דסעודת פורים קטן שעשאה בלילה לא יצא כמו בראשון, (ישמח ישראל פ"א הערה י), ואמר רבינו זצ"ל, שאביו הקה"י היה שותה קצת יין בפורים קטן בבוקר ולא יותר, (ארחות רבינו ח"ג עמוד קצ"ה וע"ש שאמר דיש להוסיף גם מאכל בסעודה לכבוד היום, וכ"כ בלקט יושר עמוד קנ"ט ענין ה' שהתרוה"ד עשה בו תבשיל יתירה וגם אכל תאנים) וכתב רבינו זצ"ל, דאף דבפורים עצמו כ' הרמ"א (סי' תרצ"ה ס"א) להרבות בסעודה גם בלילה מ"מ בפורים קטן אין להחמיר כולי האי, (גנזי פורים קטן סי' בהערה, וע"ש שכתב רבינו במכתב דהיינו אף להדעות שנס פורים היה באדר א' כמש"כ מהר"ל מפראג דרוש אדר, מ"מ אין חילוק בזה, דקבעו בשני והראשון רק חומרא, ואף לדברי החת"ס בשו"ת או"ח סי' ר"ח ומגילה ו' ב' דחיוב הודאה מה"ת מקיים אף בראשון, וא"כ אינו חיוב סעודה רק הודאה וזה שייך גם בלילה, מ"מ לא עדיף מפורים עצמו שחיובו רק ביום).

מה כוונת הרמ"א להרבות קצת בסעודה בפורים קטן

נשאל רבינו זצ"ל, במש"כ הרמ"א (סי' תרצ"ז ס"א) להרבות קצת בסעודה בפורים קטן, מה הגדר ירבה קצת, והשיב במכתב יקח קצת יין, וכתב דסגי במשהו, והוסיף, אאמרו"ר זצ"ל היה טועם קצת יין, ומש"כ הרמ"א מרבים בסעודה קצת ל"ד 'סעודה', רק כוונתו להוסיף על הרגיל בימות החול, (גנזי פורים קטן בגליון שיח אמונה אדר א' תשפ"ב אות ג').

פורים על נס שנעשה לרבים או ליחיד

כתב רבינו זצ"ל, יכולין בני עיר לתקן בהסכמה ובחרם עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות פורים ביום שנעשה להם נס, ומי שנעשה לו נס באדר וקבל ע"ע לעשות תמיד יום משתה ושמחה, אם אירע בשנה פשוטה עושה בראשון ואם אירע במעוברת בשני יעשה בשני. ואותה סעודה שעושים בשביל הנס היא סעודת מצוה דכל סעודה שעושים לזכר נפלאות ד' הוא סעודת מצוה, (שונה הלכות תרצ"ז ה') והעיר שם שהמשנ"ב סתר משנתו בס' תרפ"ו סק"ח ששם כ' לעשות לעולם באדר שני אם לא שנעשה לו הנס בשנה מעוברת באדר הראשון והניח בצ"ע, ועי' בגנזי שערי ציון ח"א עמוד רס"ה דשכ' רבינו זצ"ל דאין לחלק בין קובע יום משתה דזה אף בראשון לבין קובע יום פורים, ועי' גנזי פורים קטן אות ה).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

לקראת יום היארצייט השני לרבנו זצוק"ל סיימנו בימים אלו את עימוד הספר
"דברי שי"ח" חלק ב' ובו 700 עמודים על עניני המועדים על פי מועדי השנה
הזמנות מיוחדת להקדיש ולהנציח בספר חשוב זה לפרטים: 053-3145900

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹת עַל גְּדוּלַּת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

פרשת כי תשא - הג'ד' מתתיהו זאב שטיגל זצ"ל מייסד ישיבת בית יצחק בני ברק (י"א אדר) | פרשת וקהל - הגאון רבי יהואקם סטרא זצ"ל (י"א אדר א' תשע"ט)
פרשת פקודי - שלושים לפטירתו הגאון רבי יעקב ישראל פון (מלכ"ג אדר א' תשפ"ד) | פרשת וקהל - הגאון רבי נפתלי טפל' מו"ס זכר נפתלי (ג' אדר)
פרשת צו - יסן ובין הזמנים - ההסדרה הגאון רבי אלעזר צדוק טורציץ (י"ב ניסן תשנ"ד)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומועשיות הקשורים להג"ל

האדמו"ר רמ"י הגר מויז'ניץ בעל ישועות משה זצ"ל (כ' אדר תשע"ב)

טוב לצדיק וטוב לשכינו

זכתה חסידות ויז'ניץ בבני ברק ובראשה האדמו"ר הרה"צ רח"מ הגר ואחריו בנו הרה"צ רמ"י הגר זצ"ל שקבעו את משכנם בסמיכות לשיכון 'חזון איש' ולרחוב רשב"ם, סמוך ונראה למעונו של מרן הסטייפלר ובנו מרן רבינו זצוק"ל.

אודות לקירבה זו קיבלו קהל החסידים השפעה רבה מהדור והדור של רבינו, ומושגים בידעת ועמל בכל חלקי התורה, כאשר לעיתים רבות 'ניצלו' הנהלת המוסדות שעל ידי החסידות, את הקירבה והגיעו להיבחן על תלמודם או לשאול דבר ה' זו הלכה. גם במכתבי-תורה שהיה רבינו מקבל מאלפי השואלים היו רבים מחסידי ויז'ניץ הסמוכה שמבקשים להידבק בתורתו הטהורה.

האדמו"ר בעל 'אמרי חיים' מויז'ניץ

החזון איש 'מרא דאתרא'

כאשר עבר האדמו"ר ה'אמרי חיים' מתל אביב להתגורר בבני ברק וייסד את 'שיכון ויז'ניץ' הנהיג שבביתו וכן בבית מדרשו לא תהיה תאורה הפועלת על חשמל רגיל של מחלף - שבת אלא רק על ידי תאורת לוקס, או חשמל כשר 'גנרטור'. הרבי סבר שאמנם ניתן לסמוך על המקילים, אבל היות ובבני ברק היא אתריה דמרון החזון איש, והוא הרי פסק כי הדבר אסור באיסור גמור משום חילול השם, יש לנהוג כמותו. וכן נהג אחריו בבני ברק בנו בעל 'ישועות משה'. באותם ימים היה הדבר כרוך בעלויות גבוהות במיוחד, אך למען כבודו של מרן החזון איש נהג הרבי כהוראתו של מרן החזון איש.

על פי המסופר, פעם יצא החזון איש מביתו לביל שבת, ולפתע נשמע קול רעש גדול של הגנרטור של ויז'ניץ, מלווה של החזון איש העיר לפניו, שלדעתו יש בזה משום חילול כבוד השבת ברעשים מחרישי אוזניים כאלו. נענה לעומתו החזון איש: אדרבה, הגנרטור צועק ואומר "שבת קודש! שבת קודש!" שידעו הכל כי אסור להשתמש בחשמל הרגיל היום (ראה באורך בגליון קשר איתן, ויז'ניץ, גליון ע"ו).

בשנים שאחרי פטירת החזון איש השתדלו אכן להמשיך את הפעלת החשמל הכשר בבית המדרש ויז'ניץ אך כאשר בשנים המאוחרות אירעה תקלה גדולה במערכת החשמל הכשר, וכדי לסדר את התקלה היה צורך לשלם הון רב, נמנעו ולא עשו דבר. והדבר נודע לרבינו וכאב על כך מאוד.

קבוצת תלמידים מתלמוד תורה ויז'ניץ ורבותיהם

בנחנים אצל רבינו על תלמודם

בזיון שבת קדשנו

בחג הסוכות של שנת תשע"א, אירע אסון נורא בבית המדרש הגדול של חסידי ויז'ניץ בבני ברק. דליקה שפרצה בבית המדרש גרמה לשריפת ארון הקודש, בו היו מונחים שמונה ספרי תורה, אשר נשחתו כליל ולא נותר מהם כי אם שיירי גויל שאינם ראויים לשימוש. השמועה הנוראה פשטה בקרב הציבור והכל הבינו כי מאת ה' היתה זאת. ראשי והנהלת בית המדרש קבעו כי לערוך הלוויה המונית לכבודם של ספרי התורה, כיאות וכיאה לכבודה של תורה, וטרם ההלוויה השמיעו גדולי הרבנים דברי חיזוק על מה עשה ה' עשה ומה חרי האף הגדול הזה.

כאשר נודע הדבר לרבינו, נענה ואמר בפשטות: הלא הדבר קרה להם משום שהפסיקו להשתמש בחשמל כשר בשבת קודש, כרצונו של אותו צדיק מרן החזון איש, ומדה כנגד מדה בערה בהם אש החשמל ושרפה את התורה!!

כאשר נשאל אם למסור את הדברים לידי גבאי בית המדרש השיב בחיוב. ואמר שמוטל עליהם לתקן את הדבר במהירות.

דבריו עושים פירות

כאשר התפרסמו דבריו של רבינו, נחרדו קהל החסידים מאוד, ושלחו (עם הגר"א מן שליט"א) מכתב שאלות ארוך לרבינו, נעתיק חלקים עיקרים ממנו:

שאלה: מה ההקשר בין שריפת ספרי תורה לעובדא שלא היה אצלנו 'גנרטור', וכי מה אשמים ספרי התורה?

תשובה: מצוה ראשונה שנצטוונו עליה זה שבת (סנהדרין נ"ו ב') וממילא אם פוגעים בשבת, משמים שורפים לנו התורה.

שאלה: אולי בזה שנשרפו כבר הס"ת, שפך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים, ויותר אין חרון אף.

תשובה: ודאי שעוד יש.

שאלה: הרבה מתקשים, הלא הרבה מקהילת החסידים דשם לא מקפידים על השימוש ב'גנרטור' בשבת, ומדוע היה חרון אף על בית המדרש?

תשובה: כי שם כבר היה חשמל כשר הרבה שנים, ועתה שהפסיקו, זה חמור יותר.

שאלה: האם לרבי מייסד המקום האדמו"ר ה'אמרי חיים' איכפת לו בגן עדן אם יש בוויז'ניץ גנרטור או שאין?

תשובה: בודאי. בכך יעשו לו נחת רוח הכי גדול!

דבריו של רבינו עשו פירות, גבאי בית המדרש נחלצו לסדר את הענין, ואמנם לא עלה בידם לסדר שכל בית המדרש כולו יופעל רק ידי חשמל כשר, אבל השתדלו לסדר מעט לכבודו של רבינו.

האדמו"ר ה'ישועות משה' נותן שלום לרבינו כשנפגשו בשמחה

מחזיר עטרה ליושנה

והנה יד ההשגחה העליונה זיכתה את רבינו להעמיד את כבוד רבותיו על תילו. ובימיו הוא חזרה הדבר ליושנו.

היה זה כעבור שנים אחדות, בשנת תשע"ח בעקבות הגידול הרב של ציבור החסידים בלי עיה"ר, החליטו ראשי הנהלת בית המדרש ויז'ניץ בראשות רבם האדמו"ר, להרוס את מבנה בית המדרש הוותיק, ולבנות תחתיו בית המדרש גדול יותר ומרווח מאוד, שיוכל להכיל את המוני המתפללים.

לאחר הכנת רבות של תוכניות בניה שונות וחישובי העלויות השונות, התברר כי עלות המבנה כולו הוא עשרות מליונים של שקלים. כמובן שקהל החסידים התכנסו למגביות ואסיפות צדקה בכדי שיהיה באפשרותם להתחיל לשלם את עלויות העתק של המבנה המפואר, ולמרות ההתחייבויות הרבות מצידם של קהל החסידים, אך עדיין רוב רובו של הכסף היה חסר בכדי להתחיל את המלאכה.

גבאי בנין בית המדרש פנו איפה לרבינו יחד עם האדמו"ר ר"י הגר שליט"א, וביקשו כי יתן ברכה שיוכלו להתחיל ולגמור את הבנייה, ואף יורה לכלל ישראל מכל החוגים על חשיבות התרומה לבית מדרשם. ובכדי לשמח את רבינו, הם מיוזמתם הבטיחו כי בבנין החדש אי"ה יהיה מערכת תאורה המופעלת אך ורק על ידי חשמל כשר.

רבינו שמח מאוד ובירכם בלבביות, וחרג מגדרו כאשר התבטא אז כי "כל המסייע לבנין בית המדרש יזכה לראות בבנין בית המקדש" ובנוסף אף חתם על כרוז ציבורי בו הוא ממליץ ומבקר את התורמים. (עין גליון קשר איתן גליון ס"ט).

והנה דבריו של רבינו עשה רושם יותר מכל - כעבור ימים ספורים נאסף הון עתק מכל שכבות הציבור, כאשר המון עם מן הציבור הליטאי תרם סך נכבד לטובת בית המדרש.

גבאי בית המדרש הגיעו לדווח על כך לרבינו בהשתאות כי לא העלו בדעתם כמה גדולה כוח השפעתו של רבינו על כלל הציבור.

נוסח המודעה שמופיע היום בכניסה לבנין בית המדרש בויז'ניץ

ברכת יישר כוח לידידינו הרה"ח רבי שלמה קליין שליט"א המסור בכל לב לכל קדשי בית ויז'ניץ על סיועו בהכנת המאמר

(מערכת וארכיון "דברי שי"ח" שומרת לעצמה את כל הזכויות ואין להעתיק ללא רשות).

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

650

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • תצוה תשפ"ד

החזק במוסר

לימוד המוסר בציבור – הכרזה
שהשם הוא האלוקים

באחת השנים בעת בחירות בארה"ק מסר רבינו שיחה בישיבה על חשיבות לימוד המוסר, ועורר על קביעות סדר המוסר בישיבה שיש בו קידוש השם, ובתוך כך הזכיר גם את ענין הבחירות:

כל דבר של ציבור, שעוסקים בתורה ובמצוות ברבים, זה קידוש שם שמים, וחם ושלוש להיפך אם יש חילול השם ברבים...

ולמשל אם ציבור יושבים ועוסקים בתורה, מלבד מה שיש בזה זכות הרבים שאינו דומה מועטים העושים את התורה למרובים העושים את התורה (רש"י פרשת בחוקתל) והזכויות יותר גדולות, הרי זה גם קידוש השם ברבים.

ואם עוסקים ביראת שמים ברבים, שהציבור יחד עוסקים במצוה, לומדים מוסר ורוצים להשתלם, לקיים את מצות יראת שמים ועוד מצוות התלויות בלב, שהלב יהיה כמו שצריך להיות על פי התורה, הרי יש לזה הרגש, ומי שבא ורואה את זה, איך שהציבור יושבים בישיבה ולומדים מוסר ברציפות, ודברים ביראת שמים, איזה קידוש השם יש בזה!

הרי זה קידוש השם שאין לשער, ומי שיש לו חלק בקידוש השם הזה אין לשער את זכותו שמקדש שם שמים ברבים, קידוש השם ממש, ומי שלא, הרי זה חסר לו, ואיננו רוצה להגיד את המילה המתאימה לזה...

ומי שזה קשה לו מפני שאינו רגיל, כי לא ידע עד עכשיו את חשיבות לימוד המוסר, ולא חשב שזה קידוש השם, וחושש שאם יבוא פתאום ללמוד מוסר ישאלו אותו מה קרה איתך, האם נהיית בעל תשובה? וכמו בעלי תשובה שקשה להם לחזור בתשובה בגלל החברה, שישאלו אותו מה קרה איתך, וזה ניסיון גדול, הרי אם זה ניסיון – אדרבה, לפום צערא אגרא!

והעמידה בניסיון נותנת את הדרגה, וזה מה שהשם דורש ממך, לעמוד בניסיון, כמו שכתב המסילת ישרים בפרק א' שלכך נברא האדם, וכפי גודל הקשיים והניסיון כך גודל השכר.

וזה לא רק קידוש השם היכן שיושב ולומד, אלא גם משפיע על כל הסביבה.

ובימים אלו הרי מדברים על בחירות, שזה קידוש השם, ראשית מצד עצם הדבר שמצביעים לחיזוק התורה והמצוות, אבל חוץ מזה גם מה שרואים ציבור של מאמינים שדבוקים בתורה והולכים בדרך התורה ומצביעים לקידוש השם, הרי זו הכרזה שהשם הוא האלוקים, וכמו שקוראים בקול גדול השם הוא האלוקים, ויש בזה קידוש השם גדול.

ולענייננו, גם בכל יום כשיושבים ולומדים, וכי זו לא הכרזה שהשם הוא האלוקים, וכן כל אחד שיושב ולומד בסדר מוסר, הרי הוא מכיז שהשם הוא האלוקים, ואם יש לזה קשיים אזי אדרבה לפום צערא אגרא!

(שבט תשס"ג)

לא לדבר ביקורת. לא לחשוב ביקורת. לדון לכף זכות!

'משנת המידות' של רבינו זללה"ה נודעה ונתפרסמה לרבים בפרט בתקופות בחירות, כאשר סבב ממקום למקום בכינוסי רבבות אלפי ישראל והעמיד את עיקר הענין על חשיבות ה'זכויות' שהם יסוד ההצלחה, והיה חוזר ומעורר במתק דבריו: "לא לדבר ביקורת, ואפילו לא לחשוב ביקורת, רק לדון כל אדם לכף זכות", והדברים היוצאים מן הלב – חדרו ללבבות.

נביא כאן אחד ממשאותיו הרבים, שנשא בכנס הבחירות הקודמות לעיריות (חשון תשע"ט) באולמי תמיר בירושלים, שם הזכיר במילים קצרות את חובת הבחירה כהוראת גדולי הדור, ומיד לאחר מכן הרחיב בדברים על החיוב והצורך להרבות בזכויות בפרט בלימוד התורה ומידות טובות בין אדם לחברו:

הדבר הראשון כבר שמענו מה העיקר כעת, לבחור נציגות של "דגל התורה" וכבר הסבירו קודם את הצורך בזה, ואין צורך לחזור על הדברים.

וחשוב מאד לדעת, כי כמו שיש חיוב גדול להצביע עבור רשימת "דגל התורה" יש גם איסור חמור לדבר דברי ביקורת על מישהו אחר, לדבר דברי ביקורת על אחרים זה דבר מאד חמור, שאין צורך בזה, וזה דבר מיותר וגם אסור, איסור חמור מאד, לדבר ביקורת על אחרים, וזה מעורר מידת הדין רחמנא ליצלן, אם מדברים ביקורת על אחרים.

ועוד דבר שחשוב מאד לדעת, וזה נוגע לחיים ביום יום, לדעת שהכל בידי שמים, אין דבר שלא בידי שמים, וההצלחה תלויה בזכויות, ובלי זכויות אין הצלחה, בין בגשמיות ובין ברוחניות, ההצלחה תלויה רק בזכויות.

והזכות הגדולה ביותר היא עסק התורה, כמו שאמרו חז"ל במשנה ריש פאה ותלמוד תורה כנגד כולם, עסק התורה זה הזכות הגדולה ביותר למי שעוסק בתורה וגם לכל הציבור כולו.

ועוד דבר שחשוב לדעת, וזו משנה בפרקי אבות (א, ו) הוי דן את כל האדם לכף זכות, אם יש שני צדדים, אפילו שמסתבר קצת שלא לזכות אלא ההפך, החיוב הוא לדון לכף זכות! ובגמרא בשבת (קכז, ב) הובאו כמה מעשים עם תנאים שעשו דברים שהיה נראה לדונם לכף חובה, ואחר כך הם שאלו את תלמידיהם מה חשבו על כך, והשיבו התלמידים כי דנו אותם לכף זכות, ואמרו להם התנאים: ואתם כשם שדנתוני לזכות המקום ידן אתכם לזכות! והיינו מידה כנגד מידה, מי שדן אחרים לכף זכות גם בשמים דנים אותו לכף זכות, וחם ושלוש אם דנים לכף חובה אזי רחמנא ליצלן מידה כנגד מידה זה איום ונורא, אבל כשדנים לכף זכות אזי הכל טוב מאד.

ובדיבור ודאי יש להיזהר מלדון לכף חובה, כי גם המלאכים שומעים את הדיבור ומקטרגים, ומי שמדבר חובה על אחרים רחמנא ליצלן יש עליו קטרוג מהמלאכים שמקטרגים מה איתו, וכי הוא בשלמות, הרי 'התקושו וקושו' קשט עצמך ואחר כך קשט אחרים (סנהדרין יח, א), ואם אדם דן אחרים במידת הדין גם אותו דנים בשמים במידת הדין, ומי יעמוד לפניך בדין. אבל אפילו במחשבה! מי שדן אחרים לכף חובה במחשבה גם כן, הרי הקב"ה יודע מחשבות ודן לפי המחשבה, לכן גם במחשבה צריכים להיזהר מאד לדון לכף זכות, ובזה נזכה כל אחד מידה כנגד מידה שידונו אותנו לכף זכות.

ולמעשה החובה כעת להצביע עבור רשימת--- ולראשות העיר--- ושמירת הלשון ולדון לכף זכות ולהתחזק באמונה שהכל בידי שמים, ובעזרת השם נזכה כולנו לסייעתא דשמיא בכל העניינים.

לדעת מה היה ומה יהיה, ומדברים על זה, והסקרנות היא ביטול תורה, ושמעתי שהיום היו אסונות רח"ל, אחרי שהיה ביטול תורה.

ולמעשה צריכים להיזהר עכשיו, שעדיין יש סקרנות, ורוצים לדעת מה התוצאות, אבל מאי נפקא מינה ומה זה נוגע למעשה, זוהי רק סקרנות, והסקרנות היא בטלה, צריכים ללמוד, והסקרנות בדברים אחרים היא ביטול תורה. אדם מבזבז הרבה זמן על סקרנות, ומתעניין מה היה ומה יהיה, אבל זה לא נוגע למעשה, ויש לעסוק בתורה, ולא לבזבז הזמן על סקרנות בדברים בטלים, אמנם זה דבר שקשה מאד לקיימו, אבל אין ברירה, וחייבים בזה.

~ ~ ~

ולאחר מכן הרחיב בדברים התלויים בבחירה כל החיים:

יש עוד ענין של בחירה, ששייך בכל רגע, כמו שכתוב (דברים ל, יט) "החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך", ובשערי תשובה לרבינו יונה (ג, יז) ביאר את המעלות העליונות שנמסרו במצוות עשה, ובהם מעלת הבחירה, וכן מעלת תלמוד תורה, ומעלת לכת בדרכי השם – מידות טובות, ומעלת הדבקות, ואמונה, ועוד מעלות עליונות שהם מצוות עשה.

ומעלת הבחירה היא המצוה ובחרת בחיים, שכל היום אדם נתון בניסיונות, מה לעשות ומה לדבר, אם לשתוק או לדבר, לחשוב או לא לחשוב, לעשות או לא לעשות, יש ניסיונות, וצריך בחירה.

ונזכיר דוגמאות על כל פרט ופרט.

ניסיון של ביטול תורה – ללמוד או לא ללמוד.

וללמוד – אפשר ללמוד בדיבור, וללמוד במחשבה.

וכשלוּמַד – ללמוד בשמחה. לשמוח במה שהוא לומד, או ללמוד מפני שהוא מוכרח ללמוד, בעצבות, שאין לו ברירה.

וכן ללמוד עם יראת שמים, שתהיה יראה בשעת הלימוד, כפי שמוזכר בדברים שהתורה נקנית בהם 'באימה וביראה', והיינו שהלימוד יהיה מתוך יראת שמים, בלי קלות ראש, וכן 'בשמחה' זה מהדברים שהתורה נקנית בהם, ללמוד מתוך שמחה, ולשמוח במה שהוא לומד.

וגם 'בבינת הלב' – עם הבנה. אפשר ללמוד בפשטות, ואפשר להבין יותר, עם יותר הבנה.

וכן לחזור על מה שלמד, אם לחזור עוד או לא לחזור.

וכן לשמוע – מרבותי, ומחברי, ומתלמידי, כמו שאמרו חז"ל (תענית ז, א) הרבה למדתי מרבותי ומחברי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולם, על הכל צריך בחירה, מרבותי או בלי רבותי, מחברי או בלי חברי, ומתלמידי או בלי תלמידי.

וכן לחדש חידושי תורה או לא לחדש.

וכשמחדש – שזה יהיה לאמיתה של תורה. לפעמים החידוש הוא יפה, אך אינו אמיתי, וצריך שיהיה אמיתי.

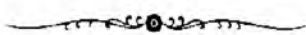
על הכל יש ניסיונות, וצריכים בחירה בזה.

ותפילה – שתהיה תפילה בכוונה. ועם איזה כוונה, כמה כוונה, יש הרבה מדרגות בכוונה.

וברכות בכוונה – ועם איזה כוונה.

ואמונה – שהכל בידי שמים, וידעת היום והשבות אל לבבך כי השם הוא האלוקים (דברים ד, לט), שהכל בידי שמים, כל דבר, בגשמיות וברוחניות, הכל בידי שמים, זוהי האמונה, הנוגעת למעשה בכל רגע ורגע, ויש הרבה מדרגות באמונה.

ואפשר להתעלות במדרגות האמונה ולהוסיף עוד ועוד מדרגות בזה, יש הרבה דרכים האין להתעלות, באמונה, ובתורה, בדבקות בתורה, וביראת שמים – להוסיף יראת שמים, כמו שכתב בשערי תשובה (ג, טו) שיש חיוב להוסיף יראת שמים, יש הרבה ספרי מוסר המבארים את הדרכים לזה, איך להוסיף יראת שמים, וכל הדברים האלו תלויים בבחירה, שהאדם נתון תמיד בניסיונות, וצריך בחירה!

בכל תקופות הבחירות היה רבינו חזון ומעורר שלא לבזבז זמן בהתעניינות על הנעשה והנשמע, והעידו בני הבית במערכת הבחירות האחרונה אשתקד שכל עול הציבור היה מוטל עליו, ובמשך שבועות ארוכים הקדיש הרבה מזמנו להכריע ולהורות בכל השאלות העומדות על הפרק, והיה מעורר רבות לכל מי שבידו לפעול ולהשפיע, עם כל זה מיד בסוף יום הבחירות, בשעה 10 בלילה, לא שאל עוד מאומה על התוצאות, אחר שנשתיימה חובת ההשתדלות.

ונביא כאן ממה שדיבר באחת השנים ביום הבחירות (שבת תשע"ג) בתחילת השיעור היומי לתלמידי הישיבה:

ברצוני לומר דבר הנוגע למעשה, שיהיה נוגע במשך היום ומחר, ראשית צריך לומר מקצת שבחו של אדם בפניו, שגם ביום של בחירות ברוך השם לא נעדרו תלמידים מהשיעור, כולם נמצאים כמדומני, וזו מעלה שיש לשמוח בה. אך בנוגע מה יהיה הלאה, הנה בדרך כלל אחרי הצהריים ובערב יש סקרנות גדולה מה התוצאות של הבחירות, אף שאין זה נוגע למעשה, ולמאי נפקא מינה לדעת מה התוצאות, אבל זה מעניין, וזה הטבע שיש סקרנות, ורוצים לדעת.

אבל באמת לא כל אחד הוא כך. ולמשל מי שיש לו חנות וטרוד עם הלקוחות ליתן לכל אחד את מבוקשו, למכור ולרשום, וכי יש לו פנאי לעמוד לברר מה תוצאות הבחירות, הרי הוא עסוק במה שחשוב לו יותר, וזה אפילו במילי דעלמא.

כל שכן מי שיש לו סקרנות בתורה, וכמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוין היום על לבבך", לא יהיו בעיניו כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה. דיוטגמא – מצות המלך הבאה במכתב, עכ"ל.

והיינו כמו חוק חדש שהמלך מוציא, וכגון מס הכנסה, או התייקרות מחירים, וכל מיני מיסים שיכולים להיות, הנחה או תוספת, שגם מי שאינו סקרן בטבעו מתעניין בזה, כי זה נוגע לו למעשה, כך צריכה להיות הסקרנות לדברי תורה! 'כדיוטגמא חדשה', ללמוד עם סקרנות מה הקושיא ומה התיורק, מה אמר אביי ומה אמר רבא.

ודוגמא של סקרנות לתורה מצאנו בגמרא (מנחות יח, א) ביוסף הבבלי ששמע הלכה מרבי אלעזר בן שמוע, ומרוב שמחה צהבו פניו ואמר 'החזרת לי אבדתי', למרות שכבר ידע קודם את ההלכה הזו, ורבי אלעזר בן שמוע רק חידש לו שגם רבי אלעזר סובר כן, זה היה אצלו חידוש ששימח אותו מאד, עד שאמר החזרת לי אבדתי!

וכשראה רבי אלעזר בן שמוע את גודל שמחתו (של יוסף הבבלי) בזה, זלגו עיניו דמעות ואמר 'אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה תביבין עליכם ביותר', כשראה אצל תלמידו כזו סקרנות לתורה, זה גרם שיזלגו עיניו דמעות של שמחה, וסקרנות זו היא החשובה ביותר.

ואמנם בודאי מצוה להצביע, וזה קידוש השם, עצם מה שיש חרדים שמצביעים, זו הכרזה שהשם הוא האלוקים, שהרי אנו מצביעים כדי שיתנהגו על פי התורה, שיהיו לומדי תורה ושיחזיקו תורה, והמטרה היא חיזוק הדת, ואפילו אם ח"ו לא תושג המטרה, אבל יש קידוש השם בעצם ההצבעה, שאנו מגלים דעתנו שאנו רוצים שהתורה תשלוט, ושיתנהגו על פי התורה.

אבל בנוגע לתוצאות הבחירות כמה קיבלו כל המפלגות, מי קיבל יותר ומי פחות, למאי נפקא מינה למעשה, ומה צריכים להתעניין בזה? צריכים שהסקרנות תהיה רק בתורה, ולא בדברים בטלים!

~ ~ ~

ובשנת תשע"ט לאחר אסון נורא שמשפחה שלמה קיפחו את חייהם ל"ע בתאונת דרכים ביום הבחירות, פתח את שיחתו בדברי התעוררות:

ידוע שבימי בין הזמנים היו אסונות, מפני שפחות לומדים תורה, וחסרה זכות התורה. ועכשיו גם כן הרי היו בחירות, ועצם ענין הבחירות הוא חשוב מאד, והרבה דברים חשובים תלויים בזה, וצריכים לבחור במי שצריך, אך למעשה היה ביטול תורה, שעוסקים גם בדברים אחרים, ואמנם יש עסק המוכרח להיות, אבל יש גם יותר מהמוכרח, יש סקרנות

להצלחת משה בן רחל
אלישבע בת מיכל

לפרנסה ברווח הצלחה בלימוד התורה וכל הישועות

מוקדש לזכות
אלעזר מנחם בן ברכה

לעילוי נשמת הרב הגאון
רבי ישראל דב ב"ר מרדכי ציקינבסקי זצ"ל
מוותיקי תלמידי רבינו זללה"ה
נלב"ע י"ז אדר א' תשפ"ב - תנצב"ה

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לגדו שליט"א

פשר דבר | בעניני הפרשה

דבר בעת

אחד נולד בכ' אדר א', והשני נולד ב' אדר ב', ונעשו בני שבעים בשנה פשוטה, האם הגדול צריך לעמוד בפני הקטן

כותב מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א: שאלה כתב בשולחן ערוך (או"ח סימן נה ס"י) שאם נער אחד נולד בכ"ט לאדר ראשון משנה מעוברת, ונער אחד נולד באדר שני באחד בו, ושנת י"ג אינה מעוברת, אותו שנולד בכ"ט לאדר הראשון צריך להמתין עד כ"ט לאדר בשנת י"ג להיות בן י"ג שנה, ואותו שנולד אחריו באחד באדר השני יהיה בן י"ג שנה כיון שהגיע אחד באדר של שנת י"ג.

והגאון רבי דב לגדו שליט"א הסתפק לגבי שני בני אדם שהאחד נולד בכ' אדר א' והשני נולד ב' אדר ב', והנה בהגיעם לגיל שבעים אם זה יהיה בשנה פשוטה, יצא שזה שנולד ב' אדר שני יהיה בן שבעים לפני זה שנולד בכ' אדר ראשון, והנה זה פשוט דשני בני אדם בגיל שבעים אינם חייבים לכבד בקימה האחד את השני, ואם כן בענינו יש לעיין האם בין א' אדר לכ' אדר צריך הנולד ראשון לכבד בקימה את זה שנולד אחריו שכבר נהיה בן שבעים.

צדדי הספק: מצד אחד זה שנולד ב' אדר שני, כבר נעשה בן שבעים קודם, והתורה אמרה (ויקרא יט לב) 'מפני שיבה תקום', אך מצד שני יש לומר דקימה תלויה בשנים המציאותיות, דהרי בקידושין (דף לג ע"א) מבואר דגם לגויים זקנים צריך לקום, משום דכמה הרפתקי עדו עליה דהוא גברא, ואם כן זה שנולד ראשון עדו עליה יותר הרפתקי מזה שנולד אחריו, ואם כן אולי אין צריך לקום מפני הקטן ממנו, אף שהלה כבר נעשה בן שבעים, והא עדיין לא נעשה בן שבעים?

תשובה לענ"ד נראה שמה שנאמר בגמרא כמה הרפתקי עדו עליה, הוא טעמא דקרא, והעיקר שצריך לעמוד בפני מי שנעשה בן שבעים, הוא משום שנאמר בתורה 'מפני שיבה תקום', והגע עצמך, אדם מלומד בסבל, שבגיל עשרים נכלא בסיביר בעוון לימוד תורה, ועברו הרפתקאי יותר מאדם רגיל, שכבר נעשה בן שבעים, האם צריך לקום בפניו, אלא זה טעמא דקרא, והעיקר היא גזירת הכתוב, לכן בענינו נראה שלכל השיטות יש לקום בפני זה שנעשה בן שבעים, אף שנולד לאחר מכן. (חשוקי חמד ר"ה י ע"ב)

והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני ה' ובצאתו ולא ימות. [תצוה כח, לה]

כתב הרמב"ן: ומה שאמור למעלה ונשמע קולו בבואו אל הקדש ולא ימות, הוא על דעתי ביאור למצות הפעמונים, כי מפני שאין בהם צורך בלבישה, ואין דרך הנכבדים לעשות להם כן, לכך אמר כי צוה בהם בעבור שישמע קולו בקדש, ויכנס לפני אדוניו כאלו ברשות, כי הבא בהיכל מלך פתאום חייב מיתה בטכסיס המלכות, כענין אחשוורוש. וירמוז למה שאמרו במסכת יומא ירושלמי (א, ה) וכל אדם לא יהיה באהל מועד (ויקרא טז, יז), אפילו אותן שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם (יחזקאל א י) לא היו באוהל מועד, על כן צוה להשמיע קולו כמי שיקרא הוציאו כל איש מעלי, ויבא לעבוד את המלך ביחוד, וכן בצאתו, לצאת ברשות, ושיועד הדבר כדי שיוכלו מושרתי המלך לשוב לפניו. ובפרקי היכלות ידוע זה הענין. והנה הטעם שלא יפגעו בו מלאכי אלהים. והזהיר זה בכ"ג למעלתו, וזה טעם לפני ה', כי הוא העובד לפניו שתשרה שכינתו בעבודתו כי מלאך השם צבאות הוא (מלאכי ב, ז), כי ההדיוטים (לא) יכנסו בהיכל להקטיר ולהטיב, עכ"ל.

וביאר רבנו שכונת הרמב"ן שלא ימות הוא הצלתו מסכנה של כניסה בלא עבודה לא חייב מיתה על איסור. הגר"מ שלגור שליט"א בס' משנה תורה עמ' 492

ואכלו אתם אשר כפר בהם (כ"ט ל"ג)

כתב רבנו שליט"א בספח: יל"ע כמה שדנו האחרונים בהא דשרי לאכול קדשים פחות מכזית כמבואר בתו"י יומא ל"ט א', ואי ליתא מצוה הא קמבטלו מצוה באכילתם. ועי' מג"ח מצוה קל"ד. והנה בתוס' הרא"ש שם מבואר להדיא דליכא מצוה כלל, וז"ל, אבל בכפול לא הוה מצוה אכילה כלל כיון שאין בו כזית וגם לא היו שבעין. עכ"ל. ולמשנת' לקמן פרשת במדבר דבמצוה דרבים סגי אי מתקיים הנדרש במצוה אף דליכא קיום מצוה יתכן דשם אכילת קדשים איכא אף בפחות מכזית אף דמצוה ליכא ולא תליא זה בזה. ולהכי לא איכפת לן בהא דאכלו כהנים פחות מכזית.

מיהו לכאורה ד"צ"ע, ופשטא דמילתא נראה דאי מצוה ליכא בפחות מכזית ה"ל לית עלה שם אכילת קדשים, וממילא לא נתקיים הנדרש במצוה. ויל"ע בבית הלוי ח"ג ס' נ"א מש"כ בזה. (ולכא' להאמור שם יל"ד במשנת' ל' בדיון מצצ"כ במצוות דעיקר תכלית מסוימת ולא מעשה ופעולה בלבד. ודו"ק). ומש"כ הרא"ש דגם לא היו שבעין לכא' צ"ב דמה מחני שביעה לקיום מצוה אכילת קדשים אי נימא דפחות מכזית ליכא מצוה. ועי' לשון ריטב"א. וצ"ת. וכמובן דאינו ענין למה שדנו האחרונים בברכת המזון דכמותה במי ששבע ע"י אכילה פחות מכזית אי מייחייב בברכת המזון. ופשוט.

ומרן הגר"ח גריינימן זצ"ל השיב על הדברים:

וכתב במוכתב בנידון מצות אכילת קדשים אם מתקיימת באכילת מתעסק, או באכילת קטנים, או באכילת פחות מכזית בכדי אכילת פרס, הנה ממה שחילקו לחם הפנים בגדל כפול כמבואר ביומא ל"ט א' מבואר דגם בזה מתקיימת מצוה ואף שאינו כזית, ואם כי ה' מקום לומר דבצירוף עם שאר קדשים או אפי' עם חולין הוא דחשיבא אכילה, אבל לא בפני עצמו, אבל אין כן דעת תו"י יומא ל"ט א', אלא דאף כשנאכל בפני עצמו הגיע לתחילת הנרצה, דסו"ס זו אכילה, ואף דמסתברא דאינו מברך עלי', דבעינן אכילה חשובה, כו"מ הלאו דלא תותירו ודאי מוחייב גם אכילה כזו, וממילא גם זו עיקר מצותה, וכן נתפרש בתורה דגם אכילת קטן מותרת בקרבנות, אם מהא דנתמעט מחלוקה קידושין נ"ג א' ומשמע דאוכל, אם מקרא דלגבי' ולבנותי' שבפ' קרה, ומבואר דאף מי שאין בו דעת לכון למצוה מ"מ גם אכילתו מקיימת מצות הקרבן וכן בפסח בין למ"ד שה לבית אבות דאורייתא בין למ"ד לאו דאורייתא, ומכל זה יש לדון גם לאוכל במתעסק ונהנה, ובכל אלו אין חילוק בין קרבן יחיד דמצוה אכילתו על הבעלים היחיד לבין קרבנות ציבור. וכיוצא בזה יש לדון במצות שמירת המקדש אם המצוה מתקיימת ע"י קטנים או לא, (ללא שום יחס על מי המצוה מוטלת), ופשטא דבעי גדולים, וזכר לדבר מנתי"ב ב"מ מ"ב א' או שמוסך לבנו ולבתו הקטנים. וכן במצות מילה שדנו בע"ז כ"ז א' בעינן לשמוה, ועי"ש בתו' לענין עכו"ם.

ושתי טבעת זהב תעשה לו מתחת לזרו על שתי צלעתי תעשה על שני צדי ויהיה לבתים לבדים לשאת אתו בהמה. [תצוה ל, ד]

מקום טבעות הארון לא נתפרש ונאמר רק ויצקת לו ארבע טבעות זהב ונתת על ארבע פעמוניות. (שמי' כה יב) וכתב רמב"ן שם שיהיו הטבעות בזויות למטה ממש. אבל הטור בפירושו לתורה הקשה על רמב"ן בשם אביו הרא"ש מן הגמרא הקובעת שהטבעות היו בשליש העליון של הארון (שבת צב ע"ב) לכן תמה מניין לרמב"ן מקור לחלוק על גמרא מפורשת ואמנם הגר"ח קניבסקי בביאורו לברייטא דמלאכת המשכן (בני ברק תשכ"א עמ' מג) הניח דברי רמב"ן בצ"ע. אכן אם כנים דברינו שלדעת אונקלוס היו טבעות מזהב הזהב בתחתית דווקא. ייתכן שרמב"ן למד סתום מן המפורש ולכן כתב גם בארון וכשכתבתי זאת לגר"ח קניבסקי השיב אולי. אבל מור"ר הגר"ד לנדא משיבת סלבודקה טען שאין ללמוד מטבעות מזהב הזהב לטבעות הארון כי מזהב הזהב נישא ביד, אבל הארון נישא בנס כמפורש בחז"ל נשא ארון את נושאו (תוספתא סוטה ו, ח רש"י יהושע ד יא). (הרב רפאל בנימין פוזן בס' פרשגן עמ' 619)

רבנו שליט"א החשיב עד למאד את עומק סברותיו של הגאון רבי חצקל ברטלר ז"ל, ובמשך השנים עודד את מקורביו ותלמידיו לדבר בלימוד עם רבי חצקל, והיה שוקל את סברותיו במשקלות של זהב, ומכביר בשבח עומק עיונו עד למעלה ראש. וכמה יסודות עמוקים ומרתקים בידי חו"מ הנוגעים למעשה חידשו הגרי"ב ולהבח"ח רבנו הגר"ר מתוך עומק פלפולם והמו"מ שהיה ביניהם, ויסודות אלו חביבים על רבנו עד לאחת. [חלק מהדברים נמצאים תח"י ואכ"מ]

הספרו של חכם

דברי רבנו במהלך הלוי: בגמרא בסוף מס' מועד קטן נאמר, תנו רבנן כשמתו בניו של ר' ישמעאל נכנסו ד' זקנים לנחמו, וממשיכה הגמ' נענה ר' טרפון ואמר "ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ד". והדברים ק"ו, ומה בנדב ואביהוא שלא עשו אלא מצוה אחת דכתיב וכו', כן בניו של ר' ישמעאל על אחת כמה וכמה, הדברים שם צריכים ביאור עיין במפרשים.

אבל למדנו דרך הספד על חכמי תורה. וכך מסופר בתולדותיו של ה"חמדת שלמה" (בסוף שו"ת חמדת שלמה) שהספיד את הגאון מהר"ל צינץ, ופתח את ההספד בקול נהי: "וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ד" וגעו כל העם בבכייה.

אף אנו נפתח בקול נהי על האבירה הגדולה שאבדנו "וכל בית ישראל יבכו את השריפה הגדולה אשר שרף השם".

מאד קשה עלי לקשור מילי דהספידא על ידידי, הנערץ עד מאוד על כולם שנסתלק מאתנו, המאור הגדול, אור מופלא שהאיר בדורנו באור יקרות, מורינו, נזר תפארתנו, גאון עוז דורנו, מוהר"ר רפאל אביגדור יחזקאל ברטלר זכרנו לברכה לחיי העולם הבא, תלמיד מובהק ושואב נאמן מים רבים ממעיין קדשו של רבינו הגדול החזו"א זצ"ל. פלא הדור היה רבי יחזקאל זכרנו לברכה, פלא גם בדורות קודמים, וכמו שהעידו עליו, פלא בכל בחינותיו המופלאות בחכמה, ובתבונה, ובכל כשרון לב ובונה, אשר הפליא והפעים בהם את כולם, כולל גדולי עולם ראשי אלפי ישראל, מח אדיר היה בגאונותו, גאונות מדהימה לבבות, עמקות בלתי נדלית של הבנה חדה וחודרת וחושפת מעמקי חכמה ושרשי אמיתה של תורה בכל אשר עסק ודיבר, וכל מי שרק עסק עימו בדברי תורה היה נפעם ונרעש מאוצרות חכמתו ושליטתו בכל מקצועות התורה אשר דיבר בהם. והכל ביושר חשיבה והבנה חדה ודקה עד מאוד, מפליאה ומשכנעת כל לב מבין, אמות אמות תפס' להאי גברא.

ויש להוסיף כאן מה ששמעתי בשמו שאמר בשם החזו"א שאדם המוכשר צריך ללחום נגד כשרונותיו הגורמים לו לחשוב שהכל הולך בנקל. זה היה אומר בשם החזו"א - ללחום נגד הכשרונות.

ומה נפלא היה בעמלו ושקידתו בלימוד התורה שעות על גבי שעות בעומק ובעיון ובביקוש בכל לב ונפש אחר אמיתה של תורה.

ומה נורא היה דקדוקו בקיום המצוות לאמיתתן ודקדוקן, שהשקיע בהן לא אחת את גאונות, ובכל ליבו ונפשו, ללא שום רתע מכל מעכב, ביראת שמים עמוקה, וביראת חטא מחרידה לבבות עד להבטחת קיומן על אמיתתן.

והיה זוכה ומזכה הריבם בפתרון שאלותיהם בהלכה של צובאי פתחו ודורשי חכמתו, ונתפשטו הדברים בין רבנן ותלמידיהן והכל נושעו ונעזרו על ידיהם.

והעמיד דור של תלמידי חכמים מופלגים שלמדו ושתו בצמא את דבריו, והיה נר ואור לכולם בכל לימודיהם ועניניהם.

אבירה גדולה אבדנו, אבדה המשפחה הרוממה, אבדו שומעי לקחו, וכל חכמי התורה, אבדנו כולנו, אבד כל בית ישראל.

המקום ישלח תנחומים לרבנית האלמנה תחי' וכל המשפחה הרוממה, והנולדים עליהם, ועלינו, ובילע המוות לנצח ומחה ד' דמעה מעל כל פנים ונאמר אמן.

ובכלות י"ב חודש נשא רבנו דברי זכרון:

נאספנו כאן לשאת דברי הספד ויקרא דגברא רבא במלאת י"ב חודשים לפטירת המאור הגדול והמופלא בדורינו מורינו הרב ר' אביגדור יחזקאל ברטלר זכרנו לברכה לחיי העולם הבא, הרבה הרבה נאמר וסופר צורות מופלאות מאור דורינו מוהר"ר אשר זכינו לאורו שנים ע"ג שנים, ועדיין יש להוסיף ולדבר, ולספר לבכות ולאונו על גודל שברון והחסרון בהפקדו מאיתנו לחיי עלמא, גאון מופלא שכן בינינו מופלא בכל בחינותיו, גאון אדיר שדלנו רבות ממעיין חכמתו בעומק לימודו, עומק אחר עומק, חדירה אחר חדירה, בביקוש אמיתתו של דברים, ומה מופלא ומפעימה כל לבבות היתה שקיעותו הלא פוסקת במחשבת לימודו, ראינו ונפלאנו, וכן מסירותו ללא גבול לקיום מצוותיה ודיניה של תורה, במצווה דקדוקם לאמיתתם, ללא ויתור כל שהוא מבלי פנות לשום קושי מעכב, לרבות ההלכה שנגלו ונתחדשו על ידו ונתפשטו לרבנן ותלמידיהן, מלבד זיכוי הרבים הגדול שענה ונענה לכל צובאי פתחו, ומבקשי חכמת תורתו, חזינו ואולפנו דעת בהכרה עמוקה שאין דרך ואין עתיד בלא השקעות בעמלה של תורה, בעומק ישירות הבנתה, להתנסויות לקיום מצוותיה לאמיתתם ללא כל אשליה וויתור, נזכה כולנו ללכת בארחות ישרים, בכל הקשור בלימודינו, בכל הקשור בקיום המוטל עלינו, וטוב לנו בזה ובבא, אמן סלה.

בדיקת הדברים

רבנו התבטא עליו שהוא היה בודק את הדברים כמו ששוחט בודק את הסכין שלא יהיה שום פגימה וכשהיה בונה את הדברים זה היה חייב להיות ישר כי אם זה לא יהיה ישר בסוף זה כמו שבונים בנין אם לא מודדים את הכל בפלס הכל יצא עקום לצד אחד.

החסרון בהספד

ושמעתי בשם הגר"ל שבהרבה הספדים יש חסרון וההספדים שנאמרו עליו החסרון הוא שכולו אמת. (חתנו הגר"ר דויטש שליט"א)

דברי החזון איש

ופעם אחת החזו"א ז"ל התבטא בפני ר' נתן שולמן שגם בדור של הש"ך ר' חצקל ה' חידוש. וסיפר לי הגרש"ש שליט"א שהוא שמע את זה בצעירותו מגיסו ר' נתן ז"ל, וסיפר זאת אז להגר"ל שליט"א, ואמר לו הגר"ל אני יסביר לך את משמעות המשפט שאפילו בדור שזכה להכיר את הש"ך עדיין הוא ה' חידוש כלומר... (מפי בנו הגר"ח)

למה לא כותבים

תורתו וחידושי עמוקים מני ים וכמה שנתגלו לא נתגלו אלא מקצת שבמקצת מחידושי הכתבים והנאונים. ואחד מבניו סיפר שבהזמנות אחת היה אצלו מרן הגר"ל שליט"א כשלת רבעי שעה וכשיצא אמר, כיצד יתכן שאינכם כותבים את החידושים הנפלאים שיוצאים מכאן. אלא שאמר בנו ומה יכולנו הרי כמעט בלתי אפשרי לעשות כן כי לעולם לא גמר לפרש את הסוגיא וכל חידוש שהיה מחדש היה כמעין המתגבר עוד ועוד, והכל נמצא באמצע ללמוד ולחדש אותו ואמנם היו שכתבו חידושי אבן רובי תורתו נשארו בתוך זרועי ידיו שהן כשני ס"ת גלולים. (הגר"א הבר)

אי"ה בשבועות הבאים נכתב אי"ה אודות הגאון רבי חיים ברים זצ"ל וגיס רבנו הגאון רבי אהרן זקס זצ"ל. נשמח לקבל חומר עובדות הליכות ותמונות על הקשר שהיו לרבנו יבדלח"ט ענים.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת תצוה תשפ"ד (19)

בטעם מדוע נקרא הציץ "נזר"

לא נמנה עמהם מפני שאינו מין בגד. ודבריו צריכים ביאור שהרי בהמשך הפרשה כן נמנה הציץ בין הבגדים (כט, ה-ו) שנאמר שם "ולקחת את הבגדים והלבשת וגו' ושמת המצנפת על ראשו ונתת את נזר הקודש על המצנפת". יעוי' ברשי"י שם 'את נזר הקודש – זה הציץ'. ונראה לומר, שאעפ"י שהציץ עצמו אינו מין בגד, אמנם כיון שהיה משמש כנזר, זה עצמו עשאו לבגד ונחשב בבגדי כהונה, דהיינו שבאמת לא נחשב לבגד מצד גופו, אלא מצד הנזר שבו, ולכך היכן שהתורה מונה אותו בין הבגדים התורה מדגישה את ענין הנזר שבו. ולכך גבי הלבשת הבגדים נמנה הציץ בין הבגדים, שהוא נקרא בגד מצד שמשמש כנזר. וכמו"כ בפרשת פקודי שנאמר "ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן" נכלל הציץ בבגדים, לכן כתבה התורה "ויעשו את ציץ נזר הקודש" כי ע"ש שמושו כנזר נכלל בבגדים. וכן בפרשת צו, "קח את אהרן ואת בניו ואת הבגדים וגו' וישם מצנפת אל מול פניו את ציץ הזהב נזר הקודש".

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתחי חתם קדש לה'. (כח, לו) שאלני חכ"א, מדוע בפרשת תצוה נאמר "ציץ זהב טהור", ובפרשת פקודי בעשייתו נאמר "ויעשו את ציץ נזר הקודש", מדוע הוסיפה התורה 'נזר'?

והשבת' לו בסיעתא דשמיא, כי ציץ עצמו אינו מין בגד, והרי הוא טס של זהב, ויעוי' בבעל הטורים (כח, ד) שהתורה אומרת, "ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד ומעיל וכתונת תשבץ מצנפת ואבנט", והתורה לא הזכירה לא מכנסים ולא ציץ, והרי מכנסים וציץ הם מבגדי כהונה, מכנסים גם לכהן הדיוט וציץ מח' בגדי כה"ג, וכתב הבהע"ט בלשונו הקצר: "ואלה הבגדים, ולא הזכיר מכנסים שלא היו לכבוד ולתפארת, ולא הזכיר ציץ לפי שלא היה מן בגד".

והיינו דמטעם הדבר שלא הזכיר מכנסים מפני שהתורה אמרה בפסוק שלפני זה, "ועשית בגדי קדש וגו' לכבוד ולתפארת" ולכך לא נמנה כאן מכנסים, אעפ"י שבהמשך הפרשה שם (בפסוק מב) נאמר "ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה" וגו'. וכמו"כ לא הזכיר ציץ, אעפ"י שבהמשך הפרשה נאמר "ועשית ציץ זהב טהור", מ"מ

טהרת כלי הקטורת

עבודת הקטורת ולא ככלי המזבח. בטעם הדבר יש לומר, דהנה בפרשת ויקהל כתיב "ויעש את שמן המשחה קודש ואת קטורת הסמים טהור" וצ"ע מהו לשון טהור שכתוב בקטורת, והנה בפרשת כי תשא על הפס' (שמות לא) 'ואת המנורה הטהורה ואת כל כליה', כתב ע"ז החזקוני וז"ל: "לא מצינו בשום כלי שבמשכן דנקרא טהור רק המנורה והשולחן וכו' והטעם לפי שלא היה עליהם שום מיני דמים". וכן כתב החזקוני בפר' פקודי (שמות לט): "את המנורה הטהורה – על שם שלא היה מזין עליה שום דם עכ"ל, ומעתה י"ל דגם הקטורת נקרא טהור שלא הי' בו שום דם, וכבר הארכנו בזה הרבה במק"א, ונראה שאם כלי הקטורת היו נחשבים לכלי המזבח – היו בטלים למזבח, ובמזבח עצמו הרי היה דם של קרבנות יוהכ"פ וחטאות הפנימיות, והיה בזה פגם בקטורת. אך כיון שהיו כלים לעצמם, לכן הקרבת הקטורת היתה כולה, גם עשייתה וגם הקרבתה, בלי דם, 'טהור' ממש.

ולכאורה הדברים צ"ע, שהרי סוף סוף הקריבו את הקטורת על האש שעל מזבח הזהב, ועל קרנות מזבח הזהב הרי היו מזים דם? אמנם יעויין בחינוך (מצוה קג) וז"ל כהן שזכה להקטיר הקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש וטני שמו וכו' ומקטיר כדרך שמפורש שם בגמרא שמשליך הקטורת בנחת על הגחלים אשר (במזבח) [במזבח] הזהב". והנה על תיבת 'במזבח' יש סוגרים עגולים, ועל תיבת 'במזבח' יש סוגרים מרובעים. והיינו דר"ל שלא שמו את הקטורת בגחלים אשר במזבח אלא על הגחלים שבמזבח. ובמנ"ח שם כתב: ומש"כ הרב המחבר שמשליך הקטורת על המזבח, ג"כ

לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו. וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו. לדברתיכם קדש קדשים הוא לה' (ל, ט-י)

הנה בכל פרשת 'מזבח מקטיר קטורת' לא מוזכרים כלל כלי המזבח, המחנות והבדך שבביל הקטרת הקטורת. וכן בפרשת ויקהל (שמות לה): 'את השולחן ואת בדיו ואת כל כליו וגו' ואת מנורת המאור ואת כליה ואת נרותיה וגו' ואת מזבח הקטורת ואת בדיו, ואת שמן המשחה ואת קטורת הסמים וגו', את מזבח העולה ואת מכבר הנחושת אשר לו את בדיו ואת כל כליו וגו'. אצל השולחן והמנורה ואצל מזבח הנחושת נאמר 'את כל כליו', ואילו אצל מזבח הזהב לא מוזכרים כלל כליו, ומשמע כאן לכאורה שלמזבח הזהב לא היה כלים, והוא תמוה.

ובפרשת במדבר כשהתורה מפרטת היאך נסע המשכן, את כלי השולחן שמו על השולחן, ואת כלי המנורה שמו על המנורה, וכן את כלי מזבח העולה שמו על מזבח העולה, אבל על כלי מזבח הזהב נאמר (פס' י"ב) 'ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו במ בקדש ונתנו אל בגד תכלת וכסו אותם במכסה עור תחש ונתנו על המוט', ולא שמו אותם על המזבח.

וכד תדייק תראה, דהנה בכל הכלים נאמר שהם כלים של הדבר אשר אותו היו משרתים, אך על כלי מזבח הזהב נאמר 'ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו במ בקודש'. ומבואר שכלי מזבח הזהב הפנימי לא נחשבו ל'כלי מזבח' אלא לכלים 'אשר ישרתו במ בקודש', ולכן שמו אותם במוט לחוט לשאתם, כי הם נחשבו ככלי

טעות המעתיק, דזה היה ביום הכיפורים בקודש הקדשים, (שאז) היה משליך על הגחלים אשר במחתה, אבל בהיכל היו הגחלים על המזבח, ועליהם היה משליך הקטורת ע"ל. ועיין בפירוש הראב"ד למסכת תמיד (לג.) שכתב בתוך דבריו: 'כמו שכתוב בתוס' צרפת דבכל יום היה מקטיר על גבי המזבח בלא מחתה, וביוהכ"פ היה מקטיר במחתה'. אכן, יעויין בהגהות המנ"ח (במהדורה החדשה אות י"א) בשם ילקוט מאור האפילה וזוהר ח"ב רי"ט, שיתכן דס"ל שהיה מניח המחתה על גבי המזבח ועליה היה שם את הקטורת, ולפי"ז באמת לא היה מקטיר על המזבח ממש אלא על המחתה. ובאמת יש לומר שאפילו אם נאמר שבכל יום היו מקטירין על גבי המזבח, אעפ"כ כיון שקיימא לן שמקטירין אע"פ שאין מזבח ואפשר להקטיר במקום המזבח, וכמ"ש בזבחים דנ"ט א' שמזבח שנעקר מקטירין עליו קטורת, א"כ אין לקטורת שייכות עם המזבח. ואמנם יעו"ש דמודה רב בדמים שאפשר להזות אותם רק על המזבח, אך קטורת בודאי שייכת רק למקום המזבח ולא למזבח עצמו.

וכיון שהקטורת שייכת רק למקום המזבח, ואין לה שייכות עם החפצא של המזבח, לכן כינתה התורה את כלי ההקטרה 'כלי שרת'

ולא 'כלי המזבח', וזהו הטעם שהזו על המזבח לא פגם במהרת כלי הקטורת.

בדברים אלו נתבאר בס"ד ביאור מחודש בדברי הרמב"ם פ"ג מתמידין ומוספין ה"ב: 'מזבח שנעקר מקטירין הקטורת במקומו, וקטורת שפקעה מעל המזבח אפילו קרטין שבה אין מחזירין אותה'. בהלכה זו כלל הרמב"ם שני דינים שונים: דין אחד הוא הדין שאם נעקר המזבח מקטירין את הקטורת במקום המזבח, והוא דינא דגמ' בזבחים (נט.), והדין השני הוא דינא דגמ' במנחות דכ"ו ב': 'אשר תאכל האש את העולה על המזבח – עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת'. וצ"ע מדוע כלל הרמב"ם שני דינים אלו, שהם שני דינים שונים לגמרי, בהלכה אחת.

אך לדברינו הנ"ל נראה הטעם משום שקטורת אינה נחשבת לחמו של מזבח, כיון שגם בזמן שהמזבח קיים אין דין להקטיר את הקטורת על החפצא של המזבח, אלא על המקום שבו נמצא המזבח. מזה נובעים שני הדינים שכתב הרמב"ם. זהו הטעם שלמרות שהמזבח נעקר ממקומו אעפ"כ מקטירים את הקטורת במקום המזבח, וזהו גם הטעם שקטורת שפקעה אין מחזירין אותה, כי היא אינה לחמו של מזבח, אלא רק שיש דין להקטירה במקום שבו נמצא המזבח.

"ככל אשר יורוך" – תפקיד שליח ציבור

א.ה. לקראת הבחירות לעיריות בשבוע הבעל"ט, עלו במהלך השבוע האחרון למענו של רבינו מרן שליט"א, שלוחי ציבור הנושאים את "דגל התורה" במספר ערים באר"ק, הרב יצחק רייך מהעיר רכסים והרב יצחק רביץ מהעיר טלז סטון, לקבל את ברכת הדרך להצלחה בס"ד. במהלך השיחה עורר רבינו מרן שליט"א בפני כולם כאחד, על חובתו של שלוחא דרבנן להיות כולו משועבד באמונה, למען הציבור ביחס הנכון והראוי לשולחיו.

בדבריו אמר רבינו מרן שליט"א, "כולם יודעים שהמטרה הברורה של מו"ח הראש ישיבה צוק"ל, בעת שייסד את תנועת "דגל התורה", את העיתון "יתד נאמן" ואת הכשרות "שארית ישראל", היא לרומם קרנם של בני התורה החרדים לדבר ה', שנוכל לנהוג בעוה ובגאון על פי דרך התורה המסורה, בלי להתבייש במה שאנחנו ובלא להזדקק לאף אחד אחר, וכמובן שזה היסוד של הכל".

והוסיף רבינו מרן שליט"א, "אבל עוד דבר צריך לדעת היטב, ואת זה שמעתי כמה פעמים מהראש ישיבה צוק"ל, שהיסוד שצריכים לזכור כל נבחרי הציבור, יסוד היסודות והמטרה העיקרית היא לעזור למי שצריך עזרה, גם כשמדובר ביחידים, ואמר לי גם כן שעו"ז יתרומם קרן התורה. תמיד הוסיף ואמר שלא יודעים שעיקר המטרה היא לעזור ליחידים, למי שצריך עזרה".

"אני רוצה לספר לכם סיפור שיש בו הרבה לימוד לכל שליח ציבור. לפני שנים היה אברך שנכנס לפני מו"ח הראש ישיבה צוק"ל, ושאלתו בפיו: הוא שוקד על התורה באחד הכוללים, וכמו רובא דרובא של האברכים הפרוטה לא מצויה בכיסו ובפרט שהוא מטופל בהרבה ילדים. ובעת האחרונה אותו אברך נקלע לחוב גדול שהצטבר לעירייה, ובימים האחרונים ניתקו את הבית שלו מהמים. והוא מבקש שהראש ישיבה יעזור לו בענין. הראש ישיבה אמר לו כי בהנהגת העירייה יושב יהודי חרדי שבידו לעזור לו, ועליו ללכת אליו תכף ומיד לבקש ממנו שיעזור לו בענין".

"השעה היתה בסביבות 2 בצהריים, והאברך אמר לראש ישיבה שאולי זה לא כל כך דחוף, כיון שהוא לקח משכנו לבנין מים בשביל משפחתו. אך הראש ישיבה התעקש ואמר לו שמיד יכנס אצל אותו פקיד בעירייה. ולהפתעת האברך הוא שם לב שתוך כדי דיבור הראש ישיבה אף מלביש את הכובע והמעיל ואומר לו כי הוא יצטרף עמו ללכת לאותו פקיד, לא עזרו כל התהנונים של האברך שהראש ישיבה לא יטרח וכו' וכו'. וכך הלך אותו הראש ישיבה לביתו של הפקיד".

המשיך רבינו מרן שליט"א, "כשהגיעו לבית של אותו שליח ציבור פנה הראש ישיבה וצ"ל לאברך ואמר לו כי הוא האברך, יעלה אליו לבדו וכי הוא עצמו ימתין לו בחדר המדרגות של הבנין. אותו אברך אכן עלה לבית של הפקיד ודפק בדלת, לאחר מעט זמן פתח אותו פקיד את הדלת ומיד כששמע את בקשתו של האברך החל לצעוק עליו 'איך אתה מגיע לפה בשעה כזו, יש לי לשכה בעירייה ורק שם אני יכול לשמוע אותך', והאברך מתחנן על נפשו ולא הועיל כלום, אותו פקיד לא הסכים לשמוע, וכך שלח את האברך מעל פניו. במשך כל אותו הזמן הראש ישיבה הקשיב לכל הדין ודברים, כשהאברך ירד מביתו, אמר הראש ישיבה לאברך 'אותו אחד אינו ראוי להיות שליח ציבור! כך לא מתנהגים. שליח ציבור צריך להיות קשוב בכל זמן, בפרט לציבור הקדוש אותו הוא מייצג'".

סיים רבינו מרן שליט"א, "אותו איש ציבור שמע לאחר מעשה שהראש ישיבה היה עד לכל הדין ודברים, וניסה לשלוח שליחים לראש ישיבה להסביר את עצמו אך לא עזר לו כלום. הראש ישיבה צוק"ל ראה את הדברים בחומרה גדולה. שאברך שמגיע לאיש ציבור אי אפשר לסגור בפניו את הדלת. ועל אחת כמה וכמה להתייחס אליו באופן הזה. שליח ציבור צריך להיות קשוב וזמין לציבור שלו תמיד, זו השליחות שלו העיקרית שלו. זו המטרה".

הלכות והנהגות

ממרח פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת תצוה תשפ"ד

בדין רובו ככולו בתפילה בציבור ובקריאת התורה

(מתוך שיעור שנמסר לחו"ר כולל 'תשובות והנהגות')

מתפללים יחד, בזה אין אומרים רובו ככולו, דכיון שאין כאן 'עשרה' הרי אין כאן 'תפילת הציבור', אבל ב'תפילה בציבור' שזהו תפילת יחיד בציבור, בזה מועיל רובם ככולם שמתפללים יחד התפילה, כיון דסו"ס יש כאן 'ציבור' שמתפללים והוי תפילת היחיד בציבור מדין רובו ככולו.

(ומכל דברינו נלמד גם מהו חשיבות הדבר לשמוע חזרת הש"ץ, דאפשר דווקא 'חזרת הש"ץ' נחשב 'תפילת הציבור' ומרובה כקרבן ציבור, אבל תפילה בלחש אינו נחשב 'תפילת הציבור' אלא 'תפילה בציבור', ולכן ראוי לכל אחד לשמוע חזרת הש"ץ לזכות לתפלת הציבור ממש. והמקובלים כבר הזהירו בגודל מעלת הדבר לשמוע חזרת הש"ץ).

חידוש נוסף - שגם הארבעה יהיו עסוקים בתפילות

ומיהו נראה לומר בזה עוד, דצריך שהארבעה שמצטרפים יהיו עכ"פ עסוקים באיזה תפילות, ואפילו באשרי ובא לציון, דאז חשיב עשרה מתפללין יחד ושכינה עמהם, (וכמבואר בצ"ח (ברכות ו) שאפילו אומרים אשרי ובא לציון והוא מתפלל נקרא תפלת הציבור ומתקבל טפי), אבל אם ארבעה המשלימים אינם מתפללים כלל אלא מדברים דברי חול וששה מתפללין, לא מועיל להתקבל כתפילת הציבור, הואיל ואין העשרה עסוקים בתפלה.

ולכן נאה הדבר ויאה שעכ"פ יתעסקו גם הם בתפלות או באמירת תהלים, דאז יש

עשרה המתחננים לאלקינו ית"ש, והוי אז שעת רצון יותר.

אין מספיק רוב מנין בקריאת התורה דהוי חובת ציבור

והנה כל זה נתבאר לענין 'תפילה בציבור', אבל לענין קריאת התורה דהוי 'חובת ציבור', ידוע מה שאמר הגר"ח מבריסק זצ"ל דכל החיוב נעשה רק כשיש עשרה מחויבים, אבל אם יש רק שישה מחויבים לא חל עליהם חיוב כלל כיון שאין כאן 'ציבור', ולא מועיל בזה צירוף ארבעה מדין רובו ככולו, כיון דסו"ס אין כאן עשרה מחויבים ולא חל חובת ציבור.

אמנם יש מהאחרונים שחולקים בזה על הגר"ח מבריסק (יעו"ב בביאור הלכה ריש ס"קמ"ג) וכן הוא המנהג שמספיק בששה שלא שמעו קריאת התורה.

צריך שהארבעה המצטרפים ישמעו קריאת התורה

אבל נראה דגם הנוהגים שמספיק ששה לקריאת התורה, זהו דווקא כשגם הארבעה האחרים שומעים יחד עמהם את הקריאת התורה, ובזה חשוב שכולם משתתפין בקריאה ויכולים להצטרף עמהם.

דעת הגאון מבריסק דלא שייך רובו ככולו בתפילה בציבור

הנה מרן הגר"ז זצ"ל החמיר שבתפילה בציבור צריך דווקא עשרה שיתחילו להתפלל יחד, ואין מספיק ששה מתפללים מדין רובו ככולו, דכשם שלא שייך לומר שמספיק שיהיה בכוס רוב רביעית מדין רובו ככולו אלא צריך כוס שלם, כך גם כאן 'ציבור' היינו עשרה מתפללין יחד דווקא, ופחות מזה אין זה ציבור כלל.

והוכיח כן מרן זצ"ל מלשון הרמב"ם (פ"ח מהלכ' תפילה ה"ד)

שכתב וז"ל "וכיצד היא תפלת הציבור יהיה אחד מתפלל בקול רם והכל שומעים, ואין עושין כן בפחות מעשרה גדולים ובני חורין, ושליח ציבור אחד מהם, ואפילו היו מקצתן שכבר התפללו ויצאו ידי חובתן משלימין להם לעשרה והוא שיהיו רוב העשרה שלא התפללו, עכ"ל, והרי מבואר בלשון הרמב"ם שצריך שיהיו 'הכל שומעים', ואין מספיק רוב עשרה שישמעו חזרת הש"ץ אלא צריך 'עשרה' דווקא, והיינו משום דלא אמרינן רובו ככולו בתפילת הציבור.

[והוסיף מרן זצ"ל דאף שמבואר שם ברמב"ם דמספיק ברוב 'מחויבים', אבל עכ"פ צריך שגם הארבעה שאינם מחויבים 'ישמעו' את החזרת הש"ץ, אבל אם אינם שומעים אינם יכולים להצטרף, ומינה דבתפילת לחש שהארבעה שאינם מחויבים אינם מתפללים כלל, אינם יכולים להצטרף].

אמנם באחרונים יש מבוכה בדין זה, דהמשנה ברורה בס"ט העתיק בשם המגן אברהם דמספיק ששה שלא התפללו, ומשמע מדבריו דאמרינן רובו ככולו בתפילה בציבור - ודלא כדברי מרן הגר"ז זצ"ל, אבל ב'צבי וחמיד' (ס"י) כתב שיש טעות בהעתקת המגן אברהם (ס"ט ס"ק ד) וצריך עשרה ולא מספיק ששה.

יש לחלק בין 'תפילה בציבור' לתפילת הציבור

ונראה לומר בזה דבאמת בתפילה בציבור ישנם שני דינים: ראשית 'תפילה בציבור' ושנית 'תפילת הציבור', וכדמשמע בלשון הרמב"ם (פ"ח מהלכ' תפילה) שבהלכה א' כתב 'צריך אדם לשתף עצמו עם הציבור', ואחר כך בהלכה ד' כתב 'כיצד תפלת הציבור יהיה אחד מתפלל בקול רם והכל שומעים', עכ"ל. ומשמע די ש'ב' מדרגות, ראשית 'תפילה בציבור' שמשותף עצמו עם הציבור, ושנית 'תפילת הציבור' ממש והיינו בשליח ציבור שאומר בקול רם וכולם שומעים, וזהו מדרגה גדולה יותר וכמו קרבן ציבור שמרובה ומעולה יותר.

ומעתה נראה, דבתפילת הציבור' והיינו בחזרת הש"ץ שכולם

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מן שליט"א

שקידתו המופלאה

א] סיפר מי שישן עם רבינו בימי בחרותו, שאמו של רבינו ע"ה בקשה ממנו ללבוש בגדי לילה, אך רבינו חס על זמנו, והלביש את בגדי הלילה מעל בגדיו.

וסיפרה הרבנית רומפלר [אשת הגה"צ רבי אלימלך רומפלר זצ"ל מלונדון], שכאשר אמו של רבינו סידרה מקום שינה במקלט לבניה בזמן המלחמה, היא אמרה למשהלה שלי אני לא צריכה לסדר מקום, הוא בין כך לא הולך לישון על מיטה.

שיעור חי בהתמדת התורה על גבי 'אופנים'

ב] סיפר הגאון המופלא רבי בצלאל ראקוב זצ"ל החברותא של מרן שליט"א מימי צעירותו, כי בצעירותו ובילדותו ראה 'שיעור מוסר חי' של ניצול הזמן ללימוד התורה אצל מרן שליט"א, כאשר בכל פעם שהוצרך מרן שליט"א לנסוע על גבי 'אופנים' [כלי תחבורה מקובל בלונדון בימים ההם], היה רושם תחילה 'מראה מקומות' וראשי פרקים מהסוגיות בהם הוא לומד, והיה תולה את הפיתקא נגד עיניו, וכך היה נוסע ברחובות לונדון עם הפיתקא לפניו, ומשנן תוך כדי נסיעתו דפי גמרא רש"י תוס' בעל פה.

לשון הפני יהושע בעל פה

ג] סיפר הרה"ג ר' דוד הלר שליט"א, שזוכר הוא את רבינו בצעירותו מגיע לעיר לונאגו בשווייץ לבית אביו הרה"ג ר' ליפא הלר זצ"ל, והיה מדבר בלימוד עם אביו, וראה איך הם מתווכחים בלימוד אודות דברי הפני יהושע' בסוגיא מסוימת, ואביו פתח פני יהושע לבדוק דבריו מתוך הספר, ורבינו לעומתו השלים בעל פה את לשון הפני יהושע מילה במילה - מתוך הזיכרון ללא לעיין בספר.

לימוד מסכת כתובות בילדותו

ד] לפני גיל בר מצווה כבר קיבל רבינו מכתב מזקנו הגרש"ז פינס זצ"ל שילמד כל מסכת כתובות עם ר"ן, ורבינו כמוכן התיישב ללמוד קודם הבר מצווה את כל מסכת כתובות כבקשת זקנו.

כשהייתי בגיל שלך לא ידעתי איך קוראים לי

ה] פעם ראה רבינו אחד מנכדיו קורא עיתון, מיד נרעש רבינו ואמר לנכדו בכאב לב, "כשאני הייתי בגיל שלך כמעט לא ידעתי איך קוראים לי, ואתה עוד יש לך זמן לקרוא בעיתון?"

הדרכות והנהגות

דברים שנאמרו במעמדת הכתרת רב חדש בשכונת רמת אברהם בבית שמש

התרגשות רבה בשכונת רמת אברהם בבית שמש לאור הכתרת הרה"ג רבי יונה שטרנבוך שליט"א לשמש כרב בשכונה להשיב לשואלים דבר ד' זו הלכה, לאחר שהוסמך להוראה על ידי זקנו מרן של ישראל שליט"א.

מעמד ההכתרה המרכזי נערך בשבוע האחרון במעונו של מרן שליט"א, במעמד רבני השכונה הגאון רבי אלימלך קורנפלד וקהל נכבד מתושבי השכונה, ובמרכז המעמד נשא מרן שליט"א דברי חיזוק והדרכה לחובתו של רב בישראל, וכה היו דבריו:

השמחה איננה שמחה פרטית אלא שמחה של כלל ישראל שברוך ה' ממנים רבנים ע"פ הדרך שמינו רבנים בכל דור ודור, וכבר שאלו את רבני העיר בבית שמש ואמרו שראוי הוא האיש לאותה איצטלא, והוא מסור לציבור ומדקדק בהלכה ביותר, ואני תפילה שהקב"ה יקבל את תפילתו שלא יכשל ח"ו בהוראה, וכידוע שצריך לזה סיעתא דשמיא מרובה, וכאשר ביארו המפרשים כי לפעמים יש שאלות שרב אחד רואה בזה איזה חשש ולעומתו הרב השני אינו רואה מאומה, וביארו ז"ל כי לפעמים הענין הוא שהרב השני חטא ולכן הס"מ לא נותן לו לראות החשש ח"ו, וע"כ צריך להתפלל שח"ו לא יכשל, אף כי ב"ה כולם אהובים כולם ברורים כולם גיבורים כולם קדושים כולם עושים באימה רצון קונם".

לאחר מכן פנה מרן שליט"א לתושבים בקריאה נדירה: "תדעו כל אחד ואחד מכם, שיש לכם בית פתוח אצלו. אם יש איזה ענין, איזו שאלה, יכולים ללכת מיד להתייעץ אתו כי יש לו תבונה ב"ה". ולסיום בייך מרן שליט"א את נכדו "ה' יעזור שתזכה לשפוט בצדק ויושר, שיהודים יהנו ממך לאורך ימים ושנים, להתמסר לטובת הציבור, ותדע שכאשר אנחנו הולכים בכח התורה, אז יש לנו הכח להצליח ולהגיע עד מקום רחוק ביותר".

הגאון רבי אלימלך קורנפלד שליט"א מחשובי רבני בית שמש ורב ביהכ"ס הגר"א נשא לאחר מכן דברים נרגשים כשבדבריו הרחיב במעלת שכונת "רמת אברהם" שנתייסדה בברכתו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל. "שכונת רמת אברהם יסודתה בקדש וכולה בקודש, ומסתמא היא השכונה הכי טהורה בכל ארץ ישראל, וזכות היא עבור תושבי השכונה שיכהן בתוכה רב גדול כזה שיעמוד לשרת בקודש, ובטוח אני שכל השכונה וכל העיר מאוד יהנו ממנו".

בהמשך אף נשא דברים המרא דאתרא דשכונת רמת אברהם הגאון ר' אשר יעקב אולמן שליט"א שהפליג בשבחו של הרב החדש, ובירך את מרן פוסק הדור שליט"א בברכת "לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך מעתה ועד עולם".

...

שכונת 'רמת אברהם' בבית שמש היא מהשכונות הבולטות בבית שמש המונה כיום כאלף וארבע מאות דירות, ובעתיד לפי התוכניות תגיע השכונה עד לכחמשת אלפים דירות, שזה לבד גודל של עיר ואם בישראל.

תחילת הקמתה על ידי קבוצת רכישה בהתאגדות של אברכים ובהם גבעת ירושלים של העסקן המפורסם רבי אברהם סלאנים שליט"א שאיגד את מיטב האברכים מקהילות הקודש, וכן קבוצות הרכישה בניין שלם ורמת חסידים.

כזכור, בתחילת הבניה סבלו התושבים מחילוקי דעות קשים שפרצו סביב הבניה במקום כשלטענת אנשי אתרא קדישא המקום כולו הוא שטח בית הקברות האסור בהנאה ובבניה. אמנם בסופו של דבר חולק הפיקוח ההלכתי במתחם, כאשר על רוב המתחמים בשכונה התקיים פיקוח הלכתי על ידי רבינו מרן רבן של ישראל שליט"א והרה"ג רבי מנדל שפרן שליט"א ושליחיהם הנאמנים בברכתו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, ואילו על מערכת הכבישים והפארקים והחפירות לעומק במהלך סלילת הכבישים האדירים באיזור, פקחו אנשי הארגון הידוע אתרא קדישא, שבהמשך הרחיבו את החפירות לעומק והבניה גם בביהמ"ד טשאקעווע וישיבת ויז'ניץ בית שמש.

כיום ב"ה בולטת השכונה לטובה, בהיותה מעוז של למעלה מאלף משפחות אברכים יראים ושלמים מכל החוגים, אשר כולם עברו ועדת קבלה לבחינת התאמתם למגורים יחד עם יראי ה', ואכן בשכונה יש כוללים רבים ובתי מדרשות ממיטב הקהילות המרכזיות בעולם התורה והחסידות.

הליכות והנהגות

ארבע פרשיות - פורים

פסקים הידועים אזהרות והנהגות
מכשנתו של
מרן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

חז"ס מועדים וזמנים
שרית תשובות והנהגות ועוד

בשבוע הבא בדוכני: בלוי בבתי כנסת

תשפ"ב | שנת ה'תשפ"ב | חודש חשוון | יום ג' ט"ז חשוון | חתום: משה שטרנבוך שליט"א
בשבת הבא בדוכני: שבת חורף | חתום: משה שטרנבוך שליט"א

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת תצוה תשפ"ד

הוראת שעה

שאלה: בחור שצריך עוד דברים חוץ מלימוד התורה, כיצד יש להתירם לו?

תשובה: ידוע בשם החזון איש שלא לומר 'לא', אלא למצוא לו איזה תחליף, משהו צדדי כשר, כגון שיעורי נגינה, אם זה מעניין אותו. הרבה פעמים הוא אינו צריך אלא כשלש שעות בשבוע, כדי למלא את סיפוקו ולתת לו את מה שהוא צריך, כך שיוכל להתמסר ללימוד התורה כראוי.

שאלה: לגבי מנהג הישיבות כיום שלומדים כמה דפים בזמן שלם, אם זה ראוי או לא [ראש הישיבה שאל אם יש ישיבות שלומדות יותר, וענו שכמעט ואין, ואותם שלומדים יותר 'הספק' נחשבים פחות טובים ב'לומדות'...].

תשובה: אין זה 'אופנה חדשה', אלא בעיה ישנה. שמעתי ממנו"ר הגר"א קוטלר זצ"ל, בשם חמיו הגר"א מלצר זצ"ל, שאמר: 'פעם היו לומדים 300 דפים בשנה וידעו את זה. משנתמטעו הלבבות התחילו ללמוד רק 200 דפים בשנה, וידעו את זה. אחר כך עם המשך ירידת הדורות למדו רק 100 דפים, אבל ידעו אותם. ואילו כיום לומדים ששה דפים בשנה, ומתפארים בעצמם שלא יודעים אותם!'... וסיפר מרן שבישיבת מיר, וכן בימיו בלייקווד, הנהוג היה שלמדו בכל שבוע דף אחד בסדר א', ודף אחד בסדר ב', נמצא שבכל זמן למדו עשרים דפי גמרא בכל סדר, ובסך הכל ארבעים דף.

שאלה: 'בעל הבית' שרוצה לקבוע עצמו ללימוד, כמה זמן צריך לקבוע ללמוד בכל יום.

תשובה: בעה"ב צריך ללמוד שעתיים או שלוש בכל יום, ראוי יותר, אבל לפחות שעתיים או שלוש.

שאלה: במה יעסוק, האם ב'עיון' או ב'בקיאות'.

תשובה: בעצם צריך ללמוד בעיון, אבל זה תלוי ברמה שלו בלימוד. מי שבאמת חלש בלימוד ולא יודע ללמוד עדיף שילמד דף היומי. אבל לימוד באמת, לא סתם לעבור על החומר, אלא ללמוד עם שוטנשטיין וכדו', עד שידע היטב. ומי שיודע ללמוד, שילמד גמרא רש"י ותוספות, ולהבין כמו שצריך, וגם יראה לעיין בנושאים היסודיים שדנו בהם האחרונים, כגון קושיא ידועה של רעק"א וכדו'.

שאלה: 'בעל הבית' שקובע שעתיים ללמוד בכל יום, מה סדר הלימוד היומי הראוי לו.

תשובה: שעה וחצי לימוד גמרא, ובעיון, לפי הרמה המתאימה לו, אחר כך עשרים דקות לימוד הלכה, ועשר דקות ספר מוסר. ובשבתות יש ללמוד חומש ורש"י, ואם אפשר, להוסיף גם רמב"ן.

(מתוך שו"ת שנערך בליקווד כ"ב שבט)

מדוע זכה אהרן לבגדי כהונה גדולה?

יסודות הכלים בן, ואילו לגבי הבגדים הוזכר כבר בעשייתם שנעשו 'כאשר צוה ה' את משה'.

ונראה לבאר בזה, על פי דברי החפץ חיים, על הפסוק 'זה הדבר אשר צוה ה' תעשו, וירא אליכם כבוד ה' (ויקרא טו)'. ואיתא בתורת כהנים (ספרא שמיי, מכלילתא דמילואים אות ט) 'אמר להם משה לישראל, אותו יצר הרע [-של עיון עבודה זרה] העבירו מולכם, ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום, כשם שהוא יחידי בעולם כך תהיה עבודתכם מיוחדת לפניו'. וביאר החפץ חיים [בביאורו לת"כ שם] 'כי באמת כאשר נתבונן היטב נוכל לקיים בכל פעולה גשמית רצון ה', לדוגמא, כשהולך לאכול, יכוין לקיים 'ונשמרתם לנפשותיכם'. כשעושה איזה מסחר להרויח, יכוין שיהיה לו במה לשלם שכר לימוד בניו, שהוא מצות עשה של פעולת שכיר, או לפרנס אשתו, שהוא גם כן מן התורה, 'שארה כסותה לא תגרע', או לשלם חובותיו, שהוא גם כן מצוה מן התורה, או לפרנס בניו הקטנים, שהם גם כן בכלל עניים. כללו של דבר, כאשר ירצה האדם באמת, יוכל למצוא בכל פעולה שהוא עושה מצוה דאורייתא ממש, ויכוין לשכנו. ונוכל לומר שזהו כונת הכתוב זה הדבר אשר צוה ה' תעשו, והיינו שכל הפעולות שעולה במחשבתו לעשות יתבונן אם הוא רצון ה', וכאשר ימצא שהוא רצון ה' יעשה, ויחד הפעולה לשם ה'. ומבואר מודבריו, שהדרך להביא להשראת השכינה [וירא עליכם כבוד ה'], על ידי שמוכין בכל מעשיו לקיים בהם את ציווי ה' ורצונו.

ומעתה אפשר לומר ביישוב התמיהה ששאלנו, מדוע הוצרך הכתוב להדגיש בעשיית הבגדים שנעשו על פי רצון ה', שמאחר והבגדים נועדו לעבודת הקרבנות, ומטרת הקרבנות היא להביא להשראת השכינה בישראל, ממילא היה הכל צריך להיעשות מתוך מטרה לקיים את רצון ה', ולבטל את כל הרצונות האישיים שבו, ולכן דווקא בעשיית הבגדים הוצרך לכתוב שהכל נעשה 'כאשר ציוה ה' את משה'.

וכבר נתבאר, שהדרך להגיע לביטול הרצונות לה' הוא על ידי לימוד ויגיעה בתורה, כמבואר במדרש תנחומא (פר' נח, ט"ג), שהתורה שבעל פה אין לומד אותה אלא מי שאוהב את הקדוש ברוך הוא בכל ליבו ובכל נפשו ובכל מאוודו. ונמצא שעל ידי לימוד התורה בעמל ויגיעה [אפילו אם נעשה מתחילה שלא לשמה] מכניס בעצמו אהבה לקדוש ברוך הוא והתמסדות לעשות רצונו. וכמו כן יש בתורה כח הסגולי להכניס באדם יראת ה' ואהבתו.

ומעתה מיושבת הקושיא שפתחנו בה, מדוע בזכות עמלו בתורה זכה אהרן לבגדי כהונה, דמכיון שנתבאר שלזכות לבגדי כהונה צריכים ביטול מוחלט לרצון ה', על כן אהרן הכהן על ידי עמלו בתורה זכה לבטל רצונותיו ולהתקרב לקב"ה, ולפיכך זכה לבגדי כהונה, שעל ידם הקריב קרבנות המביאים להשראת השכינה.

יזכנו ה' לעמול בתורה כראוי, ולבטל רצונותינו לרצון ה', ונזכה שהשכינה תשרה בתוכינו.

כתוב בפרשה (שמות כח ב, ד), 'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת, וגו'. ואלה הבגדים אשר יעשו, חושן ואפוד ומועיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט, ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לה'.

מצנינו לכאורה סתירה בדברי חז"ל במדרש, באיזו זכות זכה אהרן הכהן לשמנות בגדים של כהן גדול. מחד גיסא, מבואר במדרש בפרשת תצוה שאהרן זכה לזה בזכות עמלו בתורה, כמו שכתוב במדרש (שמו"ר פר' לך סי' ה'): 'וכן אתה מוצא באהרן, מה כתיב, תורת אמת היתה בפיהו, מה אמר הקדוש ברוך הוא למשה, ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת. וכל אלו בזכות התורה שהיה יגע בה, הוי כבוד חכמים ינחלו'. ומאידך, איתא במדרש בפרשת שמות (פר' ג סי' יז): 'אמר רבי שמעון בר יוחאי, הלב ששמוח בגדולת אחיו ישמוח וילבש אורים ותומים, שנאמר וראך ושמח בלב'. ומבואר שזכה לאורים ותומים מפני ששמוח במועלתו של משה.

ונראה הביאור בזה, שאהרן זכה לשני דברים שונים. זכה לבגדי כהונה בזכות עמלו בתורה, וזכה לאורים ותומים בזכות 'וראך ושמח בלב'.

והנה מה שזכה לאורים ותומים בזכות ששמוח במינויו של משה ולא נתקנא בו, ביאורו פשוט לכאורה, שכן ענין אורים ותומים הוא 'רוח הקודש', שהרי על ידם היה אפשר לשאול מה' מה לעשות, ובשביל לצרף את האותיות ולהבין את התשובה היה נצרך הכהן הגדול לרוח הקודש. והדרך לזכות לרוח הקודש היא על ידי מידת הענוה, כמו שכתב רבינו בחיי (במדבר יא כה) לגבי אלדד ומידד, שבזכות מידת הענוה שהיתה בהם זכו לרוח הקודש יותר משאר הזקנים. והוסיף על כך, שמקרא מלא מלמדנו שבזכות הענוה אדם זוכה לרוח הקודש, שנאמר (ישעיה ס"א א) 'רוח ה' אלהים עלי, יען משה ה' אותי לבשר ענוים'. וכיון שמידת הקנאה יסודה בגאווה, נמצא שאהרן שלא התקנא במשה על שנתמנה לגאול את ישראל נתעלה במדרגת הענוה שלו, וזכה משום כך לרוח הקודש, ונעשה ראוי לאורים ותומים, ולהבין את תשובת הקב"ה.

אבל מה שמבואר שבזכות יגיעתו בתורה זכה לשמנות בגדים, צריך עיון לכאורה, מה הקשר בין עמל בתורה לבגדי כהונה.

והנה בפרשת פקודי כתוב על כל פרט ממעשה המשכן שעשאוהו 'כאשר צוה ה' את משה'. והטעם שהוצרך הכתוב להדגיש זאת בכל פעם, ביאר הבית הלוי (על התורה, שמות לא ג), שהיה זה בכדי לתקן את חטא העגל, שעיקרו היה בכך שסברו לעשות מקום מיוחד להשראת השכינה על ידי שמות וייחודים, במקום משה רבינו, ועל זה נאמר בבנין המשכן שעשו את הכל לפי ציווי הבורא, ולא לפי מחשבותיהם.

אמנם עדיין צריך עיון, מדוע בעשיית הכלים והארון לא הוזכר 'כאשר צוה ה' את משה' [אלא רק בהקמת המשכן

ומבואר בדברי התוס' הדין לקיחה בידו שנאמר בכלי שרת דומה לדין לקיחה בידו שבלולב, מיהו אע"פ דבעינן לקיחה בידו ממש ולכן צריך שלא יהיה דבר חוצץ בין ידו לכלי שרת או ללולב במין במינו אינו חוצץ.

וקשה דהא הדין חציצה בין ידו לכלי דומה לדין חציצה שנאמר לגבי בגדי כהונה, וכמו שכתב הגר"א (א"ח סימן תרנ"א, ז) דלשית התוס' דהא דבכרך סודר על ידו לא יצא הוא מדין חציצה, צריך מדינא בשעת נטילת הלולב להסיר הטבעות מידו דאע"פ שהוא מיעוט חוצץ, וכמבואר בגמ' בזבחים דאפילו נימא אחת חוצצת במקום בגדים.

וא"כ כיון דלגבי נטילת כלי שרת בידו ונטילת לולב בידו אמרינן דמין במינו אינו חוצץ, למה נסתפקו לגבי לבישת בגדים בהכנס ידו לתוך חיקו אם חוצץ או לא, ואמאי לא נימא בזה מין במינו אינו חוצץ כמו לגבי לקיחת כלי שרת בידו ונטילת לולב.

ונראה דאע"פ שלגבי מיעוט ואינו מקפיד הדין חציצה בלבישת בגדים דומה לדין חציצה בנטילת כלי שרת בידו, כיון שבשתיים הדין חציצה הוא לגבי כל חלק וחלק מגופו או ידו ולא על כללות הגוף, לגבי מין במינו חלוק הדין חציצה שנאמר בלבישת בגדים מהדין חציצה שנאמר בלקיחת כלי שרת בידו ונטילת לולב, דבלבישת בגדים שנאמר בהם ילבש על בשרו הדין הוא שצריך שיהיה נגיעה של הבגדים בבשרו, ולכן גם מין במינו חוצץ כיון דס"ס אין כאן נגיעה של הבגד בגופו, אבל הדין לקיחת כלי שרת בידו הוא שיהיה נחשב שהלקיחה בידו והחציצה מבטל החשיבות שהלקיחה נעשית בידו, ולכן אפשר לומר דמין במינו שאין לו חשיבות של דבר בפני עצמו אינו חוצץ. [ולפי"ז צ"ל דהספק אם ידו חוצץ בבגדי כהונה הוא האם אמרינן דהיינו רביתיה, וצ"ע].

משא"כ הדין לבישת בגדים אינו על כללות הגוף אלא על כל חלק וחלק מגופו שהוא מקום בגדים שיהיה מכוסה בבגד, ולכן גם הדין חציצה שנאמר בו הוא לגבי כל חלק וחלק שבגופו שיהיה מכוסה בבגד עצמו ולא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הבגד, וכיון שדין הכיסוי אינו על כללות הגוף אלא על כל חלק וחלק ממנו לא שייך לומר דאם רוב גופו אינו חצוצ ומכוסה יהיה נחשב שכל גופו מכוסה מדין רובו ככולו ולכן גם חציצה במעוטו הוה חציצה. וכן הדין לקיחה בעצמו של כהן שנאמר בכלי שרת הוא בכל חלק וחלק מהדין שמתקיים בזה הלקיחה, ולכן גם בזה הדין חציצה בזה הוא לגבי כל חלק וחלק מהדין וממילא גם חציצה במיעוט הוה חציצה.

ומה"ט נמי לא שייך בזה גם הדין דמיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ, דהא דאינו מקפיד מועיל שיתבטל רק לכללות הגוף אבל אינו מתבטל לחלק הגוף שהוא דבוק עליו, וכיון דבלבישת בגדים והחזקת כלי שרת צריך שכל חלק וחלק מגופו או מידו לא יהיה חצוצ אפי' אם אינו מקפיד הוא חוצץ.

והנה התוס' בדף כ"ד הקשו דאם יש דין שצריך להחזיק המזרק בידו ממש ודבר המפסיק בין ידו לכלי שרת חשיב חציצה, א"כ צריך לומר דלקיחה ע"י דבר אחר לא שמה לקיחה, ובגמ' סוכה דף ל"ז קאמר רבא דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, ותירצו דאם הדבר החוצץ כרוך על ידו הוה חציצה, והא דאמר רבא התם דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה איירי בכה"ג שכורך הסודר על הלולב ונטלו, וכתבו דכן מוכח מהסוגיא התם דנחלקו רבה ורבה האם העלים של הלולב חוצצים בין ידו ללולב ומבואר דלכו"ע צריך שלא יהיה חציצה בין ידו ללולב אלא דלרבה מין במינו אינו חוצץ, וא"כ זה סותר להא דאמר התם בתחילת הסוגיא דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, וע"כ דלקיחה ע"י דבר אחר היינו שכורך הסודר על הלולב, אבל סתם חציצה בין ידו ללולב לכו"ע הוה חציצה.

פרק כ"ח [מא] ושמך המצנפת על ראשו ונתת את גזר הקדש על המצנפת

בגמ' זבחים י"ט,א ילפינן מהאי קרא שהמצנפת צריכה להיות מונחת על ראשו ממש ולא יהיה דבר חוצץ בין המצנפת לראשו, ודין זה נאמר גם בשאר הבגדים שצריך שיהיו לבושים על בשרו ממש ולא יהיה דבר חוצץ בין הבגדים לבשרו, וילפינן לה התם מהא דכתיב בויקרא ו,ג ומכנסי בד ילבש על בשרו.

ונסתפקו שם בגמ' תפילין מהו שיחוצו, כינה מהו שתחוצ, בית השחי מהו שיחוצ, הכנים ידו לתוך חיקו מהו, נימא מהו שתחוצ, ובקדן אורה ואור שמח (הלכות איסורי ביאה דח) הקשו מ"ש מהא דלגבי טבילה במקווה קי"ל דמדאורייתא מיעוט אפי' מקפיד אינו חוצץ ולגבי בגדי כהונה מבואר בגמ' דמיעוט נמי חוצץ ולא חילוק בין מקפיד לאינו מקפיד.

וכעין זה יש להקשות על הגמ' לקמן דף כ"ד דאיתא התם מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת, וביאר רש"י דכוונת הגמ' דבקבלת הדם בעינן שלא יהיה דבר חוצץ בין יד הכהן לכלי שרת, וילפינן לה מהא דכתיב ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן, והתם נמי נראה בדברי הגמ' דאין חילוק בין מיעוט לרוב וכל דבר שמפסיק בין ידו לכלי חוצץ.

ונראה לבאר דחלוק הדין חציצה שנאמר בטבילה מהדין חציצה שנאמר לגבי בגדי כהונה והחזקת כלי שרת, דבטבילה הדין טבילה מתקיים ע"י שהחפצא של כל גופו נמצא בתוך המים, וממילא גם הדין חציצה שנאמר הוא לגבי כללות הגוף והפסול בחציצה הוא בכך שע"י נחשב שכללות הגוף לא נמצא במים, ולכן שייך לומר דמיעוט אינו חוצץ דכיון דרוב גופו במים נחשב בזה שכל גופו במים מדין רובו ככולו, וכן אפשר לומר דחציצה שאינו מקפיד עליה אינה חוצצת דע"י שאינו מקפיד היא בטלה לכללות הגוף ולא נחשב מחמת החציצה שהגוף אינו במים.

משנת הישיבה

הדרך להשגת מתיקות בתורה ולהצלחה בלימוד - חלק ג. נאמר בפני כלל בני הישיבות בברוקלין כ"א שבט

יראת שמים מביאה ל'שמחת התורה'

זו הנקודה השלישית, יראת שמים. יראת שמים מביאה את האדם להכרה בחשיבות התורה, וחשיבות התורה מביאה אותו לשמחת התורה, ושמחת התורה מביאה לפתיחת עיני השכל, ויכול על ידי כך להבין סוגיא שלא הבין מקודם, כמו שהביא רבינו יונה שם מן המקרא 'נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה', שכאשר אדם שמח בתורה הוא זוכה להשיגה, וכל זה משיג רק על ידי יראת שמים וחשיבות התורה.

נמצא ששלושת היסודות הנצרכים לזכות לתורה הם: א. מיעוט תענוגים. ב. מידות טובות. ג. יראת שמים. ובדורנו שהקב"ה הביא עלינו יצר חדש של 'טכנולוגיה', בחור חייב ללחום לצמצם את עצמו בכל יכולתו שלא להשתמש בטכנולוגיה, מאחר והיא הורסת לו את היראת שמים, ובלי יראת שמים לא תהיה לו שמחת התורה.

לפעמים בחורים שואלים, מדוע אין להם 'געשמאק' בלימוד התורה. התשובה היא, מפני שאינם מקיימים את שלושת היסודות הנ"ל. תעשו את שלושת הדברים הללו ויהיה לכם 'געשמאק'.

אוסף עוד דבר אחד משמו של רבי ישראל סלנטר, וזה לשונו (אור ישראל אות י"ז): 'כי אדם לעמל יולד, ללחום מלחמת מצוה, והחובה עליו להתייגע בעבודת ה', לא רק לשמור מה שטבעו מניחו מעצמו, ומה שהוא קצת כבדות להונית, כי בזה האופן אין האדם עובד ה', רק הטבע עושה שלה. ויכול להיקרא חלילה פורק עול, כאשר לא יתן שום יגיעה לעבודת ה', רק לשמור מה שאין עליו עול. וזאת הוא היסוד מעבודת האדם לבוראו יתברך שמו, לשמור ולעשות גם מה שאין לבו חפץ. אם אדם מתחיל לעסוק בתורה ובמצוות אף במה שאין לבו חפץ, לבסוף יבוא לידי כך שלבו יחפץ בכך.

הקב"ה יתן לכולם סייעתא דשמיא, שיזכו ליראת שמים, מדות טובות, למעט בתענוגים, לשמוח עם התורה, ושיפתחו עיני השכל לדעת את כל התורה כולה, ולהביא לכבוד ולקידוש שם שמים.

הנקודה השלישית הנצרכת כדי לזכות לתורה, היא יראת שמים. נאמר במשלי (א) 'יראת ה' ראשית דעת, חכמה ומוסר אוילים בו', וכותב על כך רבינו יונה שם 'תחילת כל דעת [קודם חכמת התורה] תלמוד לנפשך יראת השם יתברך, כי החכמה ומוסר אוילים בו, שאין להם יראת השם, ואינם יקרים בעיניהם [אין התורה חשובה אצלם]. ולא תצליח בלימוד החכמה אם איננה יקרה בעיניך, ולא תתקיים בדרך, ונאמר נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה'.

רבינו יונה מלמד אותנו שחשיבות התורה נובעת רק מיראת שמים, והם קשורים זה בזה. אדם שיש לו יראת שמים ממילא תורת השם חשובה ויקרה אצלו, ומי שהתורה חשובה אצלו יודע ומכיר שהתכלית בעולם הזה היא קיום המצוות, שעל ידי כן זוכים להיות כלולים ודבוקים בו יתברך שמו, בעולם הזה ובעולם האמת. ומבין כל המצוות לימוד התורה זו הדרך הכי קרובה להביא את האדם להיות קרוב ודבוק להקב"ה, ולהגיע לתכלית החיים.

פעמים רבות אנשים שואלים, מדוע צריך דוקא ללמוד תורה, הרי אפשר לקיים מצוות אחרות. התשובה היא, שהתכלית שלנו בעולם היא להיות דבוקים בקדוש ברוך הוא, זו השלימות שלנו, והמצוה שמביאה אותנו לדרגה הגבוהה ביותר של דבוקות בו יתברך, הרבה מעל כל המצוות, היא התורה. ולכן התורה חשובה כל כך, וצריך ללמוד בה יומם ולילה, כי היא המביאה אותנו אל תכלית חיינו.

כשאדם יודע כמה התורה חשובה הוא מתאמץ ללמוד בכל מצב, גם כאשר אין 'געשמאק' וחשק, כגון בסוגיא קשה ועמוקה, שאין בה סברות וחשבונות, הכל 'יבש', אבל כשיודע שלומד את תורת השם, שאין ערוך לה בתבל, יש לו מכך שמחה וסיפוק. זכורני שמו"ר רבי אהרן קוטלר זצ"ל היה מתעמק בסוגיות שהמפרשים ובני הישיבות לא עסקו בהם. סוגיות 'יבשות' בחשבונות, ורבי אהרן היה עוסק בהם בחשבונות על גבי חשבונות, וראו בכך את אהבת התורה העצומה שהיתה בקרבו.

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת תצוה תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהן
לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן (שמות כה, א). ואמרו
במדרש (שמו"ר לו, ד): ואתה הקרב אליך, הדא הוא דכתיב (תהלים
קט, צב) לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי, כשאמר הקב"ה למשה
ואתה הקרב אליך, הרע לו, אמר לו תורה היתה לי ונתתיה לך, שאלולי
היא אבדתי עולמי. ובעץ יוסף פירש, דמשה היה רוצה לשמש בכהונה,
והשיב לו הקב"ה שדי לו כתר תורה שניתנה לו דחשיבי טפי, דאילו לי
היה העולם אובד והוא מקיימנו, עכ"ל. אכן צ"ב כיצד יעלה על הדעת
שמשה רבינו, עליו נאמר 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על
פני האדמה' (במדבר יג, ג), קינא בגדלותו של אהרן אחיו. ונראה לפרש
שהכוונה להיפך, דהרע למשה על שאמר השי"ת 'הקרב אליך את אהרן
אחיך', כאילו אהרן קטן ממנו וצריך שמשה אחיו יקרבו. ועו"י אמר לו
הקב"ה, תורה שלי היתה ונתתיה לך, ולמה נתתיה רק לך, משום שרק
אתה, העניו מכל האדם, יכול היית לקבלה, ולכן מאותו טעם עצמו הריני
מוסר את הכהונה לאהרן, על ידך, ודו"ק (ברכי נפשי).

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו ופתחי חותם קודש לה'... והיה על
מצח אהרן וגו' והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה' (שם כה, לו-
לח). במסכת מנחות (דף לו ע"ב) למדו שחייב אדם למשמש בתפילין
בכל שעה, ק"ו מצייץ, ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה
והיה על מצחו תמיד שלא תסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות
הרבה על אחת כמה וכמה, יעו"ש. והמקדש דוד (טהרות סימן מה סוף
סק"ד) הקשה, דבמסכת זבחים (דף יט ע"א) מבואר דכהנים בעבודתן
חייבים בתפילין של ראש, וא"כ היו צריכים למשמש בתפילין בכל שעה,
ושינוי במסכת ידים (פ"ג מ"ג) דרצועות תפילין עם התפילין מטמאין את
הידים, וא"כ איך הכהן יעבוד עבודה הרי נטמא ידיו, ויעו"ש מה שכתב
דאין טומאת ידים במקדש. אמנם יעוין בקהלות יעקב שם (סימן טו)
שלדבריו חזרת קושי המקדש דוד. ואפשר לומר שהכהן משמש את
התפילין ע"י סודר וכיו"ב שלא נטמא יותר. עוד נראה לבאר עפ"מ"ש
המשגיב (סימן כה סק"א) בשם המג"א דבעת התפילה א"צ למשמש
בתפילין, וא"כ אולי גם בשעת העבודה במקדש א"צ למשמש בהם, דלא
גרע משעת התפילה. אמנם בפמ"ג כתב דמצוה מן המובחר שלא יסיח
דעתו מהתפילין גם בק"ש ותפילה, אך הנה בברכת פרץ (פ' תצוה) הקשה
דכל המקור שצריך למשמש התפילין הוא מאיסור הסחת דעת מהציץ,
ולא מצאנו שצריך למשמש הציץ. ובתירוץ השני כתב דביהמ"ק שאני
דאיכא מורא מקדש והיה מכוון ליבו יותר ליר"ש. ואפשר דמה"ט אינו
עלול להסיח דעתו אע"פ שלא יתחייב למשמש. וא"כ י"ל דה"ה בתפילין
במקדש, דכמו שא"צ למשמש ציץ במקדש ואין בזה אפילו הידור משום
דבמקדש א"א להסיח דעתו, הכ"נ בתפילין, ודו"ק.

ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד ורחצת אותם במים (שם
כט, ד). באחת השנים בפרשת תצוה לאחר קריאת התורה, פנה מרן
הגרי"י הלוי מברסקי צ"ל אל הציבור ושאל אותם, מה עוד היה בחצר
המשכן, נוסף על מה שקראנו כעת בתורה בפירוש, וכשלא ענו לו, השיב
ואמר, היה שם מקוה, וכדכתיב בפסוק הנ"ל שהיה מקוה בפתח אהל
מועד ושם משה רחץ והטביל אותם במים. אכן לכאורה בלאו הכי היה
שם מקוה, שהרי אהרן הכהן היה צריך לטבול חמש טבילות ביו"כ
ומתוכם היו ארבע טבילות בקודש. ויעוין בשיעורי משמר הלוי (זבחים
סימן קסב) שכתב לדון בזה, ממה שמבואר במדרש שבארה של מרים
היתה בפתח אהל מועד, ומימיה כשרים לטבילה, כמבואר במסכת שבת
(דף לה ע"א) מעיין המטלטל טהור, וזה בארה של מרים.

• ווי העמודים וחשוקיהם •

שאלה משולחננו של מרן שליט"א

הנות שאוסרת לקנות יותר משני מוצרים, האם מותר לקנות עבור חברו

שאלה. פעמים שיש ברשות המזון מחסור במוצרים מסויימים, ועל כן החנויות אומרות שקניית
מוצר פלוני מוגבלת לשני יחידות ללקוח, עקב המחסור. והנה ישנם משפחות הזקוקות לקנות לעצמם
יותר משני יחידות, ונשאלת השאלה האם מותר לבקש מחברו העומד בתור אחריו, שיקנה עבורו עוד
מוצר אחד עבורו, ולשלם לו אח"כ את הכסף. דלכאורה הרי לחבר עצמו ודאי מותר לקנות שני יחידות
לעצמו, ואח"כ ליתן אחד במתנה לחברו. האם באמת לבעל החנות יש טענה שאסור לקנות את המוצר
על מנת למכור או ליתן לחבר כשיש לו כבר שני יחידות, או שהדבר מותר.

תשובה. אם אין תנאי מפורש של בעה"ב, יכול לקנות לעצמו ולמכור אחר כך לחבירו. ולא רק שאין בזה
גזל, אלא יש בזה גם חסד, כיון שזה עומד לפניו, ואחרים אינם עומדים לפניו.

מקורות ונימוקים

לכאורה אם אין תנאי מפורש שאסור להעבירו לאחר, כמו שיכול לקנות לעצמו, כך גם יכול לקנות
לחבירו, אלא אם כן בעל הבית עומד שם ואומר לו: 'לך אני לא רוצה למכור'. אולם לאחר שכבר
מכר לו את המוצר, אינו יכול לומר לו שאסור לו להעבירו לאחר ושזה גזל למפרע, דאין לו את הזכות
לכך.

אלא שיש לדון לגבי הקונה, שמתכוון לעשות מצות חסד עם חבירו שיהיה לו שלושה מהמוצרים
הנ"ל, ולכאורה מאי חזית לעשות חסד עם הקונה, שיעשה חסד עם המוכר ואל יקנה, כי המוכר
רוצה שישאר לו מהמוצר הנ"ל בשביל הקונים הבאים, כדי שיבואו וימשיכו לקנות גם דברים אחרים
בחנות, וא"כ אמנם הוא מועיל לאדם אחד אך מזיק לאדם שני, ואולי יש לומר שב ואל תעשה עדיף.

אך הנה נאמר במסכת בבא מציעא (דף עו ע"א) שאם בעה"ב אמר לשליח לשכור לו פועלים בארבעה
זוז, והשליח אמר להם בשלושה זוז והסכימו, אין בעה"ב חייב להם אלא שלשה ואין הפועלים יכולים
לתבוע את הזוז הנוסף. ואמרין התם דאע"פ שסבור וקביל, כלומר שהפועלים הסכימו את הצעת
העבודה בשלושה זוזים, מ"מ יש לפועלים תרעומת על השליח, והטעם משום 'אל תמנע טוב מבעליו',
דאם בעה"ב היה מוכן לשלם משכורת גבוהה יותר, מדוע מנעת מאתנו ידיעה זו. ולכאורה קשה, דיכול
הפועל לומר שקיים 'אל תמנע טוב מבעליו' כלפי בעל הבית, דאמנם מנע טוב מהפועלים, אבל בכל
זאת עשה טובה לבעה"ב, שישכר לו פועלים בזול. ונאמרו בזה כמה תירוצים:

הריטב"א תירץ, כיון דבעה"ב אמר לו בפירוש שישכור בארבעה זוזים, ולא אמר לו שישכור כפי מה
שיוכל במחיר הזול שימצא, א"כ גלי אדעתיה דניחא ליה דליתן להו ארבעה [ואמנם גם הפועלים
הסכימו בשלושה זוזים, מ"מ יש להם תרעומת, כיון דאצל פועלים כל אחד יודע ומבין שפועלים רוצים
לקבל כמה שיותר, גם אם לא גילו דעתם בפירוש]. ורבינו יהונתן מלוניל תירץ, שלכן יש להם עליו
תרעומת, שהוא חס על עושר בעל הבית שלא יחסר, ולא חס על עניים ומרודם של הפועלים. ולכאורה
גם בענינו, יש כאן מצוה, כי גם לקונה עדיף יותר לדאוג לקונה שלפניו, מאשר לבעל הבית שיהיה לו
יותר עושר.

אמנם אם יחסר לאנשים אחרים שיבואו בהמשך היום, יתכן שיש כאן נידון נוסף, של תופס לבעל חוב
במקום שחב לאחרים, שהוא רוצה לעזור לזה שלפניו, אבל מזיק לאחרים שיבואו לקנות. וכתב בשו"ע
(חו"מ סימן קה ס"א) התופס לבעל חוב במקום שיש עליו חוב לאחרים, לא קנה, ואפילו עשאו שליח.
והטעם דלא מהני שליח היכא דחב לאחרים, כתב הפני יהושע בכתובות (דף פד ע"ב ד"ה את תופס)
משום דאין שליח לדבר עבירה, וכיון דחב לאחרים עבירה הוי גביה, ע"ש. ויעוין בקצוה"ח (שם סק"א)
מה שכתב בזה, ובכסף הקדשים כתב דהטעם משום דמאן דעלך סני, לחברך לא תעביד.

ולענין אם יכול לתפוס כאשר גם לו יש חוב, כתב השו"ע (שם ס"ב) דאם הלווה חייב גם לתופס, וזה
בתפסתו, דמיגו דאי בעי זכי לנפשיה, זכי נמי לחבריה. ולכאורה גם בענינו, כיון שאותו אדם יכול
לקנות לעצמו את המוצר הנ"ל, ממילא גם יכול לקנות לחבירו, ולכאורה אין בזה גם שאלה של מידת
הסידות, כיון שיש כאן אדם שעומד לפניו שצריך את המוצר הנ"ל, והאחרים עדיין אינם עומדים
לפניו, ולא יודעים אם יבואו או לאו, הרי שיש בזה מצוה של גמילות חסדים כעת כשעוזר לזה
שעומד לפניו.

ביום שלישי שעבר נערך כינוס חידוש רבינו לעשרות רבני הקהילות בעיה"ת בני ברק לחידוש התמיכה ברשימות 'דגל התורה', במשא המרכזי הרחב רבינו אודות הזכות כפופים תחת הנהגותיו של מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, וציטט בדברי הגמ' (גיטין סא.) דרב כהנא קרה על אחד שנהג כהלכה שהוא ממקומו דברי יאשיה ולכן הוא בקי דינים, וקרא על רבי יאשיה את הפסוק 'צדיק יסוד עולם', ופירש"י דברי יאשיה היה דורש לרבים דינים ומודיען. כשלאחר מכן התבטא רבינו: 'זכינו לת"ח עצום, רבי דוב לנדו, שהוא הולך ממקום למקום, ממדינה למדינה, עם קושי רב, ומודיע חוקי ה', אני רואה תמיד בהתפעלות כיצד הוא נוסע לח"ל לדרוש דרשות ולחזק, וגם בא"י הולך בקביעות. אשרינו מה טוב חלקינו, אנחנו קרובים אליו עוד משנים קודמות'. לאחר מכן הקריא רבינו את מכתבו של הגר"ד לנדו אודות הבחירות, וסיים: 'כזה אדם גדול שאומר דברים זה מחייב את כולנו, אין פה אסיפה של מחלוקת, אלא רק דבר אחד, נתאספנו לקיים את רצון הבורא להרבות תורה ולמודעה ולהגדיל ולפאר שמו הגדול, ובה ניגאל, וכל מי ששומע לדברי רבי דוב שכתב שכל משמרת התורה והיהדות בטוהר ובמסורת על הבחירות, ידע שעושה את רצון הבורא. והקב"ה יעזור שהשלים פירוש בינינו, ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצוןך בלבב שלם'.

נשאל רבינו אודות עריכת 'משמר' בליל שישי, כשלטענת מספר ראשי ישיבות חשובים שפנו לרבינו, הדבר גורם לרפיון בסדרי הישיבה, ומאידך טוענים הבחורים שהם מרוויחים שעות נוספות של לימוד התורה. רבינו במכתב תשובתו פתח והביא מה שהזכירו גדולי ישראל על כך שבחור ישיבה צריך לישון בזמן שינה, לאכול בשעות אכילה, ובשאר השעות ללמוד, וזהו הסוד להצלחה בלימוד התורה, כי היצר הרע זומם להחליש את כוחו של האדם ולהתיר ומייצע לו אל תאכל או אל תישן ותלמד י"ב שעות ברציפות, אבל האמת שכאשר אדם הולך לישון בזמן, הוא קם ערני ומלא מוח וביכולתו ללמוד היטב ולעין בתורה כדבעי (אם לומד ברציפות בלי דיבורים בטלים). בתוך דבריו העיד רבינו: 'זכיתם לראות הרבה גדולי ישראל, ביניהם מרן הרב אברמסקי זצ"ל, מ"ח מרן הרב אלישיב זצ"ל, מרן בעל 'הקהילות יעקב' זצ"ל, וגיס מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, והצד השווה שבכולם, שהקפידו מאוד על סדריהם, וכן מ"ח מרן הגר"ח אלישיב זצ"ל מעולם לא עשה 'משמר', ואפילו בליל שבועות, הוא הרגיש שאם יעשה 'משמר', זה יפגע לו בסדרי הלימוד, ולא עשה 'משמר'. עוד הוסיף רבינו כי בחור צעיר שיעשה משמר ויהיה ער לילה שלם, מי יודע היכן זה עלול להזיק לו בהמשך, כגון שיגרם לו לאחר תקופה חולשה וכדומה, הגם שכעת אינו חש בזה. כמו"כ אם בחור חסר מהסדר ביום שישי, הוא גורם רפיון לכל הישיבה, ועוין זה תלוי בו חס ושלום. ובפרט לאור מה שכתבו הספרים הקדושים על מעלת לימוד התורה בשבת, אם כן אם על ידי שיהיה ער בליל שישי, ילמד פחות בשבת, הרי שיצא שכרו בהפסדו. דברי רבינו גרמו עוררו הדים רבים בעולם הישיבות, ובישיבות רבות נתלה תשובת רבינו ע"י צוות הישיבה, בצירוף בקשה מצוות הישיבה לשמוע לדעת תורה, ולהימנע מעריכת משמר בליל שישי.

לאחר הסתלקותו של הדיין הגאון רבי יעקב ישראל פוזן זצ"ל אשר למד עם 'בדלחט'א רבינו ביישיבת 'סלבוהקא', התפרסם בקי' 'שיח יצחק' [שלוחה 4-3, שלוחת 'בדידי הוה עובדא'] עדות מרתקת מחתב"ג הגאון רבי אליעזר רוט שליט"א על הקשר ביניהם, בדבריו סיפר כי בתקופת חיותו מאוחר עם בתו של רבינו, ניגש אליו הגר"ח ואמר לו, הידע הנך מיהו הרב זילברשטיין, וסיפר שכשנלמדו בישיבה ישבו הבחורים בחדר האוכל ודיברו מה יצמח מהבחורים הטובים, ולקחו כדוגמה את רבינו ואת הגר"ח אויערבאך זצ"ל, ואמרו: 'יצחק ימלא כיכרות (כמו ב.ג. להבדיל) באנשים שיבואו לשמוע את שיעוריו, ואברהם דוב יהיה הרב הראשי'. וסיים ואמר שלא נפל דבר ממה שאמרו, שאת שיעוריו של רבינו כבר אז באו לשמוע מאות אלפים, והגר"ח שימש אז כהרה"ר לטבריה. כשסיפר הגר"ח רוט את הדברים לרבינו, הגיב ואמר הידע הנך מיהו הגר"ח פוזן, וסיפר כמה קיבל ממנו בישיבה ביד"ש ודקדוק ההלכה והיה דוגמא להקפיד ולדקדק בכל דבר, וכשהיה נוטל ידיו היו באים לחזות במעמד הנט"י כהלכה שלו. כשחזר וסיפר כן להגר"ח, הגיב ואמר: אנחנו דקדקנו בהלכה כי כן הורגלנו בבית אבא שקיבל מאביו (שהיו כולם דיינים גדולים ות"ח). אבל ר' יצחק דקדק בהלכה כי כן כתוב בגמ', כי כך נפסק בש"ז....

ביום חמישי האחרון הגיע לכלול 'בית דוד', אביו של החטוף אלמוג בן נירה (סרוס). להתברך ולהתחזק מרבינו, כשעלה עם רבינו במדרגות שמע מרבינו שהוא שימש הבוקר כסנדק בברית מילה ברמת אלחנן, והאב המופתע סיפר לרבינו, כי לפני תקופה קצרה הוא חלם חלום רע והגיע לב אחד שמתיעצץ עמו, ואמר לו שיחפש אחד שהיה סנדק שיברך אותו, ואמר שכבר שבועיים מחפש סנדק ולא מצא, והנה הגיע ללא כל תיאום לרבינו בדיוק ביום בו שימש כסנדק, והיה לפלא. לאחר מכן הכניסו רבינו לחדרו שבכולל, וביקש לשאת דברי חיזוק בפני כל אברכי הכולל, כשלאחר מכן קראו ג' פרקי תהלים (קמב, קל, קכא), ולאחר מכן אמר רבינו עם הציבור י"ג מידות של רחמים, ג' פעמים בזה אחר זה, כשרבינו משתק בכ"י ומוריד דמעות כמים יחד עם אבי החטוף. לסיום אמר רבינו כמה קטעים מ'מאביו מלכינו', שהאברכים חוזרים אחרי מילה במילה. וסיים בתפילה: 'אחינו כל בית ישראל'. לפני צאתו של אבי החטוף, הוציא רבינו שטר של מאתיים ש"ח מכיסו, והגישו לאב, וצווחו שיתן הממון לצדקה לעניים הגונים שומרי שבת. העומדים בחדרו של רבינו ליוו את אבי החטוף בניגון 'תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך'... אכ"ר.

אחורה נא חידה

אילו הלכות בדיני משלוח מנות, למדו רבותינו מדיני הוצאה בשבת?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: היכן מצוינו 'הטמנה' האסורה אף ביום חול?

תשובה. נאמר במסכת בבא בתרא (דף פט ע"ב), תנו רבנן, לא תעשו עוול במשפט במדה במשקל ובמשרה (ויקרא יט, לה), במשקל - **שלא יטמין משקלותיו במלח**, כלומר, שאסור לקנות להטמין את המשקולות במלח, ולפי רוב הראשונים הטעם הוא שעל ידי הטמנה במלח, שואב המשקל את המלח ונוסף כובד למשקל והדבר גורם לשינוי משקל, ומפסיד הלוך את המוכר שלא כדין (רשב"ם, ר"י מיגאש, רבנו גרשום ויד רמ"ה ב"ב שם, ורש"י ב"מ סא, ב). אכן התוס' ושאר ראשונים (רשב"א, ריטב"א ותורא"ש ב"מ שם) פירשו כר"ת שהטמנת המשקל במלח מקילה את **משקלו**, כיון שהמלח שואב חומר מתוך המשקולת (כמו ששואב דם מתוך הבשר), וא"כ המוכר שהוא המודד ב"כ אסור לו להטמין המשקולת במלח, כדי לא לרמות הקונה.

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,
ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הנ"ל,
או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

השווה בשבת בבית חולים, וא"א להדליק נר שבת אלא במקום שאינו נקי

שאלה. יולדת או איש חולה הנמצאים בשבת חולים בשבת, והנהגה אינה נותנת רשות להדליק שם 'נר שבת' [גם בתוך בית מזוכית] משום חשש דליקה, הפתרון הוא כפי שכתבנו בספר תורת היוולדת (פרק מ סעיף ו) שידליקו נורות חשמל ויכריזו על הדלקה זו, ויסמכו על שיטות הפוסקים [שו"ת בית יצחק (י"ד ח"א סימן קב אות ה), מחזה אברהם (או"ח סימן מא), הר צבי (ח"א סימן קמג)] שיוצאים בזה ידי חובת הדלקת נרות שבת. ואם דלקה המנורה מבעוד יום, יכבו אותה וידליקו מחדש לכבוד שבת (רמ"א או"ח סימן רסג ס"ד). אמנם על תאורת פלורוסנט אין לברך משום שאינו אש, יעו"ש כל הפרטים.

אכן, כמה דברים אמורים כשיש שעון שבת שיכבה את אור החשמל לפני השינה, אולם אם אין אפשרות כזו ויודקו לכבות את האור כדי שהחולים יוכלו לישון [וכמבואר במסכת שבת (דף כט ע"ב): 'המכבה את הנר בשביל החולה שישן פטור ומותר'], אם כן לכתחילה אין לברך על הדלקה זו, שהרי הוא מדליקים נר על מנת שידחה את השבת ויעשה בו מלאכה. ואף אם יהיה שם נכרי שהוא יכבה, גם אם זה כל כך לכתחילה שידליקו נר על דעת שנוכרי יכבנו, ואפילו אם יאמרו לו מלפני השבת שיעשה כך.

אך הנה קיימת עוד אפשרות להדליק נר מבלי שייצטרך החולה לעבור איסור עליו, והוא **שידליק את אור החשמל בחדר הנוחיות** (בית הכסא) הצמוד לחדרו, וכשהדלת תהיה פתוחה, יפיץ החשמל את אורו גם לחדר ויהיה בו ממש אור, ובלילה כשיצאה לישון יסגור את הדלת.

אך יש לעיין בזה, שהרי פסק הביאור הלכה (סימן תקפח ס"ב ד"ה שמע) דאין לקיים מצוה במקומות המטונפים, וכמו שדן שם לגבי תקיעת שופר, או משום דמצוות צריכות כוונה וזה גופא חשוב כדברי תורה, ולא גרע מהרהור בדברי תורה. עוד כתב דבשעה שמקיים מצוה בפועל הוא עובדה, ואין לעשות עבודת ה', דרך בזיון. ולכאורה ה"ה בענינו דאין להדליק נר שבת בתוך בית הכסא.

אלא שלטעם הראשון, אם המתג מחוץ לבית הכסא והוא עומד בחדר ומדליק, אזי אין בזה חשש של הרהור בדברי תורה במקומות המטונפים מצד כוונת המצוה, אבל עדיין שייך הטעם השני של עשיית המצוה דרך בזיון, מצד עצם מה שמדליק נר של שבת בבית הכסא.

אמנם נראה שמותר להדליק נר שבת בבית הכסא, ואין בזה ביזוי מצוה, משום שכך היא המצוה להדליק בכל החדרים שהולך שם בשבת, וכמבואר במשנ"ב (סימן רסג סק"ב), וגם בית הכסא בכלל. וכמבואר בירושלמי בפסחים (פ"ד ה"ד) דמדליקין נר שבת 'אפילו בבתי כנסיות ובתי מרחצאות', ואם מחוייבים להדליק בבית המרחץ, אם כן גם בבית הכסא חייבים להדליק.

וגיס מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הראה לי גירסא בירושלמי הנ"ל, שבמקום בתי כנסיות כתוב **בתי כסאות'** במפורש. ואם כן מאחר וזהו מצות נר שבת להדליק גם בבית הכסא, אין כאן שום גנאי למצוה, ולא דומה למדליק נר חנוכה בבית הכסא, דשם אין זה מקומו, אלא שהוא אין לו קצת מקום אחר להדליק חוץ מאשר בבית הכסא. ואם כן בנד"ד מותר וחייב להדליק בבית הכסא ויברך בחוץ וידליק בפנים ויאיר גם לחדרו.

אמנם יש להעיר, דמאחר ונאמר ברמ"א (או"ח סימן ערה סע"י ב): 'נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני הנרות, משום ביזוי מצוה', אם כן באופן שמדליק בבית הכסא את נרות השבת כדברינו, הוא יצטרך להשגיח בענין פקידא להיות כמה שאפשר בצניעות יתירה בבית הכסא, לכל יהיה מגולה מול הנורה החשמלית, מצד ביזוי מצוה, דהרי הנורה החשמלית בבית הכסא בשבת יש לה דין של נר שבת, ודו"ק.

[ולסיים מענין לענין, הנה שנית בירושלמי (שביעית פ"ח ה"ב) דאין מדליקין בשמן שריפה לא בבתי כנסיות ולא בבתי מדרשות, מפני בזיון קדשים. וכבר תמה על כך הר"ש משאנן שם דלא נתרבר לנו מאי קאמר, דבמסכת תרומות (פ"א מ"י) תנן להדיא דמדליקין בשמן שריפה בבתי כנסיות ובתי מדרשות, וגם צ"ב מה בזיון קדשים שייך בזה, יעו"ש. והנה הגאון האדור"ת זצ"ל כתב בהגהות 'טוב ירושלים' [וכן הביא בשמו בנו, בספר 'משנת ר' בנימין' (זרעים, דף מד, א)], דהגירסא הנכונה היא: 'לא מדליקין בשמן שריפה לא בבתי כסאות' ובבתי מרחצאות מפני ביזוי קדשים', והיה כתוב בראשי תיבות: **"בב"כ ובב"מ"**. וגרס המעתיק לפותרם בטעות 'בתי כנסיות ובבתי מדרשות', אולם האמת דצריך לגרוס **'בתי כסאות' ובתי מרחצאות'**. ולפ"ז מתורצת קושיית הר"ש שבאמת בבתי כנסיות מותר, ורק בבית הכסא ובית המרחץ ח"ו בזיון קדשים. (ונראה שאפילו לנר שבת' יהיה אסור להדליק בשמן שריפה בבית הכסא, דהוי בזיון להכניס תרומה לבית הכסא).

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום
ממון רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בקו' **שיח יצחק**,
04-376-0582, או 072-380-9348.

מדי ערש"ק יעדכן בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

מערכי תורה

תצוה

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך'

כתוב (כ"ח, א') 'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'. צריך ביאור מהו ענין ההקרבה אל משה. ונראה לבאר על פי הא דאיתא בתוספתא ונפסק ברמב"ם שאין מעמידין כהן גדול אלא בי"ד של שבעים ואחד. ומשה היה במקום בי"ד דע"א, כדאיתא בגמ' בכמה דוכתי, דמשה במקום ע"א קאי. ולפי זה יש לפרש דזהו ענין ההקרבה אליו, היינו שמשה ימנהו לכהן גדול, וזהו משום דבעינן למינוי בי"ד של ע"א, ומשה דבמקום ע"א קאי, הוא זה שיכול למנותו.

הקרב אליך מתוך בני ישראל

כתוב (כ"ח, א') 'ואתה הקרב אליך וגו' מתוך בני ישראל לכהנו לי'. מפורש בפסוק דההקרבה היא מתוך בני ישראל, וצריך ביאור מהו ההקרבה מתוך בני ישראל. ויש לבאר, ע"פ דברי המכילתא בפ' בא, הובא בחי' מרן רי"ז עה"ת בפ' שופטים, עד שלא נבחר אהרן, היו כל ישראל כשרים לכהונה, משנבחר אהרן יצאו כל ישראל וכו'. ומבואר במכילתא דמעיקרא היו ראויים כל ישראל לכהונה, ורק משנבחר אהרן נפסלו מן הכהונה ונדחו מלהיות כהנים, ונמצא דע"י בחירה זו הוא נפסלו והופקעו כל ישראל מן הכהונה, ועד לבחירה זו היו כל ישראל ראויים לכהונה. ולפי זה יש לומר דזהו הפירוש מתוך בני ישראל, דהבחירה באהרן, היא בחירה בו מתוך בני ישראל, דבחירה זו היא בחירה מתוך כל ישראל, שכולם יכולים להיות כהנים, וע"י בחירה זו יפסלו ויופקעו מן הכהונה.

בגדי כהונה לקדשו ולכהנו לי

בעשיית הבגדים יש חילוק בין בגדי אהרן לבגדי בניו, דבבגדי אהרן כתוב (כ"ח ג') 'ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי', ובבגדי בניו כתוב (כ"ח, ד') 'ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי'. מבואר בכתוב דבגדי אהרן הם גם לקדשו וגם לכהנו, ובגדי בניו הם רק לכהנו, ולא לקדשו, וצריך ביאור החילוק בזה.

ונראה לבאר דהנה בסוף הפרשה כתוב 'ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו למשחה בהם ולמלא במ את ידם', ופירש רש"י דע"י הבגדים הוא מתלבש בכהונה גדולה, והיינו דקידוש כהן גדול הוא ע"י לבישת הבגדים, וכמבואר בגמ' ביומא דף ה' דקידוש כהן גדול לדורות הוא ע"י ריבוי שבעה, ומשיחה שבעה, אכן כל זה הוא רק בכהן גדול שצריך מעשה קידוש לכהונה גדולה, אבל שאר כל הכהנים, כיון שנמשחו בשמן המשחה בשבעת ימי המילואים, הרי הם כהנים ממילא, ואינם צריכים עוד שום מעשה קידוש. ולפי"ז מבואר היטב החילוק דבגדי כהן גדול, הם לקדשו לכהנו לי, דע"י הבגדים הוא מתקדש לכהונה גדולה, אבל בגדי בניו אינם באים לקדשו בקדושת כהונה, שהרי קדושת כהונתם ממילא היא באה, ועל כן אינם אלא לעצם הכהונה, דאין בגדיהם עליהם, אין כהונתם עליהם, וה"ה כזר, ולכן כתוב בפסוק רק שהם לכהנו לי.

ולקחת את שתי אבני שהם

כתוב (כ"ח, ט') 'ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל'. הנה מהכתוב 'ולקחת' מבואר מזה שיש ענין מסויים של לקיחה, ולא מצינו שנאמר כן בשאר הדברים, וצריך ביאור מהו הלקיחה, ומפני מה רק כאן נצטוו בזה.

והנראה בזה, דהנה מבואר בגמ' בכמה דוכתי, שדין בגדי כהונה להיות משל ציבור, ואי אפשר לעשותם באופן שיהיו שייכים ליחיד, ומשום כך צריך מסירה לציבור על נדבת כל יחיד. ואולם נדבת אבני שהם לא הייתה ככל נדבת ישראל המפורש בפ' ויקהל שכל נדיב לב הביא מאשר נמצא אתו זהב תכלת וארגמן וכו', דאבני שהם לא היה מצוי להם כמבואר בפ' בראשית דנהר יצא מעדן וגו' שם הבדלח ואבן שהם.

ומפורש בפרק ל"ה פס' כ"ז דהנשיאים הביאו את אבני שהם ואבני המילואים לאפוד ולחושן, ובתרגום יונתן פירש תיבת נשיאים, דהיינו מלשון עננים, וז"ל וענני שמיא אזלין לפישון, ודלין מתמן ית אבני בורלות וחילא וכו'. ומחתן יתהון באנפי מדברא, ואזלי רברבני ישראל, ומייתן יתהון לצורך עבידתא. ומבואר דהיה זה מעשה ניסים, שהעננים הביאו את אבני שהם מפישון, אשר שם אבן שהם, והנשיאים הביאום לעבודת המשכן, וכיון שכן, הלא היו אבני שהם מההפקר, ואיך יהיה מסירה לציבור כדבעינן בכל נדבת הציבור לבגדי כהונה.

ואפשר שלכן נאמר ולקחת את שני אבני שהם וגו' לומר דבעינן מעשה קיחה באבני שהם דקיחה אקרי קנין כדאי' בריש קידושין, ועל ידי זה ימסרם

לציבור יפה. וזה יתכן או באופן שיזכו הנשיאים לעצמן תחילה וימסרו לציבור, או באופן שתהא הלכיה מעיקרא לצורך ישראל, ועכ"פ בענין שתהא לקיחה באבנים ומבואר הדגשת הכתוב ולקחת.

חושן ואורים ותומים

בעשיית החושן כתוב (כ"ח, י"א) 'והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתיים עשרה על שמותם פתוחי חותם איש על שמו תהיין לשני עשר שבט'. הרי דצריך לכתוב על אבני החושן שמות שנים עשר שבטי ישראל. והנה בגמ' ביומא דף ע"ג ע"ב איתא, דבכדי להשלים שיהיו בחושן כל האותיות, גם האותיות צד"י וטי"ת, הוסיפו לכתוב על אבני החושן, 'אברהם יצחק ויעקב שבטי ישרון'. וצריך ביאור, דהרי בקרא כתיב רק שיהיו שמות השבטים, ואיך מוסיפים לכתוב עוד תיבות, ואמנם דצריך לזה בשביל ההיכי תימצי שיוכלו לישאל, אבל אכתי צ"ע מכח איזה דין מוסיפים לכתוב עוד דברים נוספים שלא נתפרשו בקרא.

ונראה לומר בזה, דהנה נחלקו הראשונים, דשיטת רש"י בחומש כאן, וכן הוא שיטת הראב"ד בפ"ד מהל' בית הבחירה ה"א, דבבית שני לא היה אורים ותומים, ולא היה הקלף עם השם נתון בתוך החושן. אכן שיטת הרמב"ם שם ובהלכות כלי המקדש פ"י ה"י, שבבית שני גם עשו אורים ותומים, ואע"פ שלא היו נשאלין בהן, מ"מ עשו אותן כדי להשלים שמונה בגדים לכהן גדול, שלא יהא מחוסר בגדים. ומבואר בדעת הרמב"ם דהא"ת הם חלק מן החושן, והם מחלקי הבגד. אמנם שיטת רש"י והראב"ד מבוארת, דהא"ת אינם חלק מהחושן, ואינם מחלקי הבגד, אלא הם דבר נפרד בפני עצמו, וכל עניינם הוא כדי לישאל בהן, ועל כן בבית שני שלא היו נשאלין, ממילא אין צריך לעשותן כלל.

והנה גם לשיטת רש"י והראב"ד שהא"ת אינן חלק מהחושן כלל, מ"מ בשביל לישאל היו נותנים את הא"ת בתוך כפלי החושן, ומשום שכן הוא דינן וענינן לישאל בהן כשהם בתוך החושן, וע"י החושן הוא שמאיר דבריו, ומבואר מזה, דאף שמצד עצם שם הבגד, הא"ת הן דבר נפרד בפ"ע, מ"מ עניינן וקיומן הוא רק בתוך החושן, והחושן משמש לקיום ענין הא"ת, ויחדיו הוו החושן והא"ת בקיום ענין א"ת.

נמצא דהחושן תרתי אית ביה, חדא, עצם מה שהוא בגד מבגדי כהונה, ועוד יש בו מה שהוא משמש לקיום הא"ת שהוא קיום בפ"ע.

מעתה יש לומר, דמה שכותבין על החושן שמות י"ב השבטים, זהו מהדין בגדי כהונה שיש בהחושן, וזהו דכתיב בקרא כאן, דמיירי מדיני צורת בגדי כהונה, ומצד זה באמת דינו שיכתב עליו רק י"ב שמות השבטים, ומה שמוסיפין לכתוב עוד דברים כדי להשלים כל האותיות, הוא מהדין הנוסף שיש בהחושן שהוא משמש להא"ת, דכיון דהחושן הוא חלק מקיום דין א"ת, והרי בשביל תשובת הא"ת צריך עוד אותיות, בהכרח מוסיפין לכתוב עוד דברים, עד שיהא נשלם כל האותיות, ומקור הדין להוסיף דברים בשביל קיום הא"ת, יש לומר דכיון דהא"ת ניתנו לישאל בהן, דכתיב בקרא ושאל לו במשפט האורים, ואיקרו אורים שמאירים את דבריהם, בכלל זה הוא גם שיוסיפו עוד דברים להשלמת האותיות, דרך עי"ז יוכל להתקיים שיהיו נשאלין בהן.

ונראה דיש לומר דגם לשיטת הרמב"ם שהא"ת הוא חלק מן החושן, והוא מכלל שמונה בגדי כהונה, מ"מ גם הוא ס"ל דמלבד זאת יש קיום בפני עצמו של חושן לישאל בו, רק דס"ל דשוב חוזר הא"ת להיות מעיקר צורת החושן, ועל כן גם בבית שני עשאוהו, אמנם עיקר דינו הוא משום הקיום בפני עצמו של שאלה בא"ת.

לא הביישן למד

מתוך דברי ברכה וחזק לאחר מבחן לבחורי ת"ת חוות דעת ירושלים

רואים שלמדתם טוב, שמעתם את השיעורים, והשקעתם בלימוד, זו הדרך שעל ידה יודעים, יגעת ולא מצאת אל תאמין, יגעת ומצאת תאמין, מי שלומד, מי שמשתדל לשמוע את השיעורים, הוא זוכה לקנות תורה. למדתם פרק האשה נקנית, עכשיו הולכים ללמוד עוד פרקים ועוד פרקים, צריך לדעת שתלמיד חכם לא גודל ביום אחד, לא ביום אחד נעשים תלמיד חכם, תלמודו עוד פרק, עוד מסכתא, עוד חבילות של תורה, וכך תקנו ותרכשו הרבה תורה, ותהיו תלמידי חכמים. העיקר הגדול הוא שהלימוד יהיה ברור, שהפשט יהיה ברור, לשמוע את השיעורים טוב, הרב מסביר כל דבר, ואם לא מבינים לא צריך להתבייש, המשנה באבות אומרת לא הביישן למד, אפשר לשאול פעם ראשונה שניה ושלישית, אפשר לדבר עם החברותא בלימוד, אפשר לשאול את הרב עוד פעם, מה תוס' אומרים, מה הרשב"א אומר, ככה כשעמלים עוד ועוד להבין כל דבר באופן ברור, קונים את הדברים. לימוד התורה זה הדבר שהקב"ה רוצה מכלל ישראל, שום דבר אחר אין בו חפץ, רק לעמול בתורה ולקיים את המצוות, כל דבר חוץ מזה כבר אמר שלמה המלך הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. אנחנו שזוכים לשבת בבית המדרש וללמוד, זה התכלית הכי גדולה, זו הדרגה הכי גדולה, ללמוד עוד שורה, עוד תוס', עוד קושיא של הרשב"א, זה התכלית הכי גדולה שיש, בשביל זה הקב"ה ברא את כל העולמות, ובשביל זה הוא ברא את כלל ישראל. רש"י בתחילת פרשת בראשית, על הפסוק בראשית ברא אלוקים, אומר רש"י, בראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית, ובשביל ישראל שנקראו ראשית, שלא נברא העולם אלא בשביל ישראל שיעסקו בתורה. בשביל לזכות לקנות תורה צריך תפלה, צריך להתפלל לקבל סייעתא דשמיא, אנחנו מתפללים כל יום אבינו האב הרחמן המרחם רחם עלינו ותן בלבנו להבין ולהשכיל, הקב"ה נותן דעת וסייעתא דשמיא להבין ולהשכיל, אמנם צריך גם את היגיעה, בשביל שיהיה יגעת, אבל צריך גם תפלה לס"ד. אח"כ מבקשים 'והאר ענינו בתורתך', כי בתורה יש ענין של הארת עניים, להבין עוד יותר ועוד יותר, וגם על זה צריך תפלה מיוחדת, וצריך לזכות לס"ד מיוחדת. בחיידר שם התפילות הם באופן מסודר, בדרגה גבוהה יותר, יושבים כל אחד במקומו, ואפשר לכון פירוש המילות. הקב"ה יתן הצלחה לכא"א לגדול לת"ח, ולהרוות את הוריקם ומוריקם בנחת.

לא שייך לעולם להגיע לידיעת התורה בלי סייעתא דשמיא שהקב"ה מלמד אותך. **אתה תעשה מה שאתה יכול וזה הכל. אח"כ הקב"ה כבר יתן לך חכמה וילמד אותך.**
וזה כלל בכל עבודת ה': מה שאתה יכול - תעשה! אח"כ הקב"ה יעזור לך.

גם כאן... איך עושים מנורה?... כאשר משה רבינו רוצה לדעת מה זה מנורה, איך היא נראית ולהתאמץ ולחשוב ולחקור איך עושים את זה, אז מצידו הוא כבר עשה מה שהוא יכול, כעת הקב"ה נכנס לתמונה, מראה לו את המנורה, ומצווה אותו להשליך את הככר לאש ויוצאת מנורת זהב טהור (עי' כ"ז בס' 'יבני מחצב' להגר"א קפלן).

יש מדרש רות (ו, ו) "ובועז עלה השערה והנה הגואל לקראתו", היום, כשיש פלאפונים, ומכוניות, בכל זאת אפשר לחפש בן אדם שבועיים עד שתופסים אותו... וכאן - ובוועז עלה השערה, הוא היה צריך דחוף את הגואל... זה היה קריטי כי למחרת הוא כבר נפטר... "והנה הגואל לקראתו!" אומרים חז"ל וכי מי הביאו לגואל לכאן?... אמר הקב"ה: בועז עשה את שלו, רות עשתה את שלה, אף אני אעשה את שלי... מלמד שאפילו היה הגואל בסוף העולם היה הקב"ה 'מטיסו' ומביאו לכאן. (זה עוד היה קודם עידן המטוסים...)

מה שמבקשים ממך, זה תעשה את שלך! בועז ממחר... הוא הולך לברר אם מותר לו לישא מואבית. דורות ע"ג דורות לא הכריעו את ההלכה של מואבי ולא מואבית, אבל בועז הולך לברר... יש לי כעת מצוה, אולי עכשיו יפסקו...

והוא מתאמץ בשביל זה... גם רות עשתה את שלה, אז הקב"ה דואג שבאותו יום נפסק שמואבית מותרת, וגם הגואל הגיע, הם היו ביחד יום אחד, למחרת הוא כבר נפטר, ומזה קם כל זרע בית דוד!!! אתה תעשה את שלך. **וזה ה'תעשה' שלך, מה שאתה יכול!** משה רבינו רצה, ובירר איך בדיוק לעשות, הוא התקשה בזה, כשהוא לא הצליח - כעת הקב"ה עושה את שלו. וזה לאורך כל הדרך!!

וכן הוא "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד". איזה חנוכת הבית עשה דוד?... הרי את בית המקדש שלמה בנה! אלא התירוץ הוא, דוד עשה... עם הרצון החזק שלו, הוא אמר איך ה' יושב בתוך היריעה ואני יושב בתוך הבית... רק שהיות ודוד עסק במלחמות הוא לא זכה לבצע את בנין בית המקדש. אבל סוף סוף מי עשה את בית המקדש?... דוד!

בהמשך (לט, לג) כתוב "ויביאו את המשכן אל משה" וכו' ורש"י אומר - שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו. שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו! אמר משה לפני הקב"ה - איך אפשר הקמתו על ידי אדם? אמר לו עסוק אתה בידך, נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר "הוקם המשכן", הוקם מאליו.

וכי זה נקרא שהוא הקים, לעשות עם הידיים?... אלא משה רבינו בכח התורה שלו והתשוקה שלו - הוא הקים!!! וגם אם אדם אחר יקים זה הקמה של משה רבינו, כי זה זכות שלו! אז גם אתה, תעשה עם היד, וזה נראה כמקימו... זה נקרא שאתה הקמת...

העולם הרוחני זה הסתכלות אחרת לגמרי... כשיש ישיבה בנויה לתפארה זה בזכות הבנאי שבנה?... לא! בנין של ישיבה זה כולו דבר רוחני ותלוי בזכויות התורה והתפילה הרצון והדמעות. וידוע בשעת הנחת אבן הפינה לישיבת פוניבז', הרב מפוניבז' הוזיל דמעות ואמר ע"ז החזו"א - הזורעים בדמעה - ברינה יקצורו.

השלמת הגאולה

כעת אנחנו מגיעים לשלב האחרון שאותו הציב לנו הרמב"ן בראשית הדרך, שכעת זה סוף הגאולה, וכלשונו [בהקדמה לחומש שמות] וכשיצאו ממצרים, אע"פ שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו **גולים**, כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר, וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם, אז שבו אל מעלת אבותם שהיה סוד אלוך עלי אהליהם, והם הם המרכבה ואז נחשבו **גאולים**.

כשאדם עושה את כל מה שהוא יכול, אז באה הסייעתא דשמיא! בפרשה, בציווי על עשיית המנורה (כה, לא) כתוב: "ועשית מנורת זהב טהור, מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו".

אומר רש"י, תיעשה המנורה - מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה. לכך לא נכתב תיעשה.

בהמשך, (פסוק מ') כתוב "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בה"י. ופירש רש"י - ראה כאן בהר תבנית שאני מראה אותך. מגיד שנתקשה משה בעשיית המנורה, עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מנורה של אש.

ובשפתי חכמים מסביר, שבהתחלה משה בכלל לא ידע מה זה מנורה... ואז הקב"ה הראה לו מנורה של אש. כעת - איך עושים כזה דבר?... אז הקדוש ברוך הוא אמר לו להשליך אותה אל האש. והדברים תמוהים... מצד אחד כתוב שהקב"ה אמר לו השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, מצד שני כתוב שמה נתקשה בעשייתה עד שה' מראה לו מנורה של אש, לשם מה הראה לו הקב"ה את המנורה, כיון שידע שלא יוכל לעשותה וא"כ היה לו לומר לו רק תשליך לאש...! וכמו שבאמת היה בסוף.

וביותר שיש להקשות הרי בפסוק כתוב "ועשית" מנורת זהב טהור, ואח"כ כתוב "מקשה תיעשה" אבל מה זה "ועשית" אם משה ע"ה לא יכול לעשותה בעצמו?... כיצד יתקיים הציווי של "ועשית".

גם בפרשת בהעלותך (בתחילת הפרשה) כתוב "וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה היא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה", ובאותו פסוק, רש"י מסביר וזה מעשה המנורה - שהראהו הקב"ה באש לפי שנתקשה בה, ובסוף הפסוק - כן עשה - מי שעשאה... ומדרש אגדה ע"י הקב"ה נעשית מאליה.

השאלה העיקרית שלנו, מה כוונת הפסוק **ועשית**, אם משה לא עשאה?...!

אלא - יסוד גדול טמון פה... הגמרא בבא בתרא (כה, ב) אומרת הרוצה שיחכים ידרים. (שבתפילת שמו"ע הוא יטה עצמו לצד דרום) וסימנך 'מנורה בדרום'. אם כן, מנורה זה סמל לחכמה.

עבודת ה', ויצירה של תורה, היא בנויה כולה על סייעתא דשמיא, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. והבאנו את הבית הלוי לפרש את המדרש (שמו"ר לג, ט) יש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו, אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורת כביכול נמכרתי עמה, שנא' ויקחו לי תרומה. דהיינו, בן אדם לא יכול להבין סוגיה לבד, רק אם הקב"ה מלמד אותו ופותח את עיניו, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, והוא "המלמד תורה לעמו ישראל".

[מסופר שבת"ת עץ חיים זלולו בשם התואר 'מלמד', סך הכל 'מלמד'... אמר להם הגה"צ רבי אריה לוי, אתם יודעים מה זה מלמד?... מי הוא המלמד הראשון?... הקדוש ברוך הוא!!! המלמד תורה לעמו ישראל! הקב"ה מלמד...]

הכח של מי שעמל בתורה ובתפילה משפיע הצלחה!

גם יעקב אבינו אומר "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתיי". יעקב נלחם!... הרי שמעון ולוי נלחמו... אלא אומר התרגום "בצללותי ובבעותי", וזה "לקחתי".

הזכרנו שרבי חיים ברים אמר במלחמת ההתשה כשהרגו את רמטכ"ל מצרים, את הירייה ברמטכ"ל - ירה החייל, אבל את הדיוק שזה יפגע ברמטכ"ל - עשינו אנחנו! הבני תורה שלומדים בישיבה...!

סיפרנו כמה פעמים שהרה"ג ר' יצחק לוינשטיין אמר פעם לרבינו מרן רה"י זיע"א, הראש ישיבה פתח ישיבה והטיל את התפקיד על המנהל הר"ר יעקב, למה הרה"י לא עוזר לו?... [הרה"י לא דיבר עם גבירים על כסף, הוא אחז שאם כך, אז כל ההשפעה שלו בעבודת ה' - תרד...] הרה"י ענה לו בכאב, **אני לא עוזר לו?! הרי אני מתפלל עליו!!** בצלותי ובבעותי... והראיה, שתפילותיו עוזרות עד היום הזה...

רבי חיים שמואלביץ זצ"ל והרבי' רבי מאיר חדש זצ"ל, פירשו את הגמ' בב"מ (פה, ב), שכשהיה ויכוח בין רבי חייא לרבי חנינא אמר רבי חנינא לרבי חייא בהדי דדידי קא מינצת?... (איתי אתה מריב?) חס ושלוש אם תשתכח תורה אני אחזיר אותה מפלפולי! אמר לו רבי חייא לרבי חנינא, בהדי דדידי קא מינצת?! דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל... סוף סוף אני עושה שהתורה לא תשתכח... [וכמו הסיפור המובא שם באריכות איך הוא צד צביים ועל עורם הוא היה כותב תורה ומשנה ומלמד לילדי ישראל].

ולכאורה זה תמוה... נצייר לעצמנו שהרב מפוניבז' אומר - אני הקמתי את התורה לאחר השואה בארץ ישראל... בזכות הישיבה! יגיד לו אחר, אם אתה לא היית מקים - אז אני הייתי מקים... מה הטענה שלו בכלל, סוף סוף לא הקמתי...

מה רבי חנינא אומר?... אם היא היתה משתכחת - הייתי מחזירה מפלפולי, נכון... אבל רבי חייא עשה שבכלל לא תשתכח!...

אומרים רבי חיים שמואלביץ ורבי מאיר חדש דבר אמיתי... אומר רבי חנינא לרבי חייא, ר' חייא! אתה יודע למה יש לך כזו הצלחה לעשות שלא תשתכח תורה מישראל?... כי בבית מדרש יושב לו רבי חנינא בשקט ולומד בהתמדה רבה... עד שהוא הגיע לדרגה ג"כ גבוהה בתורה עד שאם ח"ו היתה התורה משתכחת הוא היה מחזיר אותה בפלפולי!

בזכות שיש כזה רבי חנינא, אתה יכול להצליח בכל מה שעשית!... כמה פעמים אמרנו בשם מרן רה"י זיע"א, כשהיה את עמל התורה של החזון אי"ש - כל בנין התורה בארץ יכל להיבנות, כל ההצלחה של מקימי התורה פה ובכל הארץ - היה בזכות כח תורת החזון אי"ש... כשיש אדם גדול בקנה מדה שכזה במקום - אז הכל נראה אחרת! וזה דבר פשוט מאוד!

בית המקדש נבנה עם נדיבות הלב!

בפסוק כתוב שאת המשכן עשו כל נדיב לב! אומר מרן רה"י זיע"א על צדקה כופין, אך פה לא כפו, כיון שלא שייך השראת השכינה עם כסף רק עם לב. סיפרנו שהיה גביר גדול שבא אל מרן רה"י ואמר לו שלדעתו, היום דורינו צריך לתת תרומות בעיקר למוסדות של בעלי תשובה וכדומה, לא לישיבות, כי הישיבות בין כה וכה ילמדו, והבני תורה בכל מצב ישמרו תורה ומצוות, אז אולי בלי כסף יהיה להם קצת פחות אפשרויות לעמל ואולי לא יבינו את הרשב"א ממש עד הסוף... בסדר, אבל הוא יישאר בן תורה, וישאר ללמוד ולקיים תורה ומצוות. אבל את הבעלי תשובה אתה מציל מרדת שחת!!! שלא יהיו חייבי כריתות וחייבי סקילה וחייבי מיתות בית דין... הוא היה בטוח בצדקתו ונחוש בדעתו.

הרה"י מחי"ד, ידוע תדע ובין תבין... וכי נראה לך שהיצה"ר נבהל מהכסף שלך?... היצר הרע לא נבהל מגבירים... לא הכסף שלך עושה בעלי תשובה, אלא כשיש עמלי תורה עם כל הכח שלומדים עד הסוף אז יש אור טהור בעולם וזה משפיע שיבואו בעלי תשובות, ואם צריך בסוף קצת כסף - אז הכסף שלך עוזר קצת אבל בלי עמלי תורה - אין בעלי תשובה!!!

הרה"י מסתפק אם מישוהו יתן לא מנדבת לבו שייתכן וזה יהיה לעכובא... **אי אפשר לבנות בית המקדש בלי נדיבות הלב, כי בית המקדש בנוים עם אהבה להשם יתברך!**

האור החיים (כה, ז) שואל למה אבני שהם ואבני מילואים נכתבו בסוף?... הרי הם יותר יקרים מזהב וכסף וא"כ הם ראויים להיות

ראשונים... ואומר האוה"ח - אולי בגלל שהנשיאים התעצלו ולא נתנו מיד רק אמרו קודם יתנו כולם ומה שיחסר נתן אנו, ואכן התורה חיסרה אות אחת משמם שכתוב "הנשאם" (לה, כז) חסר י' ולכן התורה כתבה את תרומתם באחרונה כי הם הפחות חשובים.

[ועוד פירוש מביא האור החיים שאבני שהם ומילואים זה רק בשביל בגדי כהונה, וקדושתם פחותה מכלי המשכן ועבודתו, אך כל הי"א דברים היו גם בשביל המשכן, ולכן הוקדמו].

ופירוש שלישי - מביא אור החיים שהגמ' ביומא (עה.) אומרת שהעננים הביאו את אבני השוהם, אם כן זה הגיע משולחן גבוה בלא טורח ויגיעה ולא חסרון כיס, לכן זה נכתב בסוף אחרי כל הנדבות שהובאו ע"י טורח וחסרון כיס.

הגרש"י אורבך זצ"ל אמר כתוב: "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון ליבו לאביו שבשמים"... כולם מבינים שזה נחמה בשביל העניים, נתת רק מאה, אבל העיקר זה הכוונה שאתה מכון לשם שמים... לא - אמר ר' שלמה זלמן - זה סטירת לחי לעשירים... **תתן מיליון אבל אם לא תכון לבך לשמים זה לא שווה הרבה... לקב"ה לא חסר כסף... לי הכסף ולי הזהב, הוא צריך את הנדיב לב! זה מביא השראת השכינה.**

מקסימום של 'אמרתי ונעשה רצוני'!...

אנחנו יודעים את הורט המפורסם של מרן רה"י זיע"א, כתוב במדרש (לד, א) ד"א "שקיי לא מצאנוהו שגיא כח", בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה לי משכן התחיל מתמיה ואומר, כבודו של הקב"ה מלא עליונים ותחתונים והוא אומר עשה לי משכן! ועוד, היה מסתכל ורואה ששלמה עומד ובונה בית המקדש שהוא יותר גדול מן המשכן, ואמר לפני הקב"ה כי האמנם ישב אלוקים על הארץ?! אמר משה: ומה בית המקדש שהוא יותר ויותר מן המשכן - שלמה אומר כך, משכן על אחת כמה וכמה - - - **אמר הקב"ה לא כשם שאתה סבור כך אני סבור אלא עשרים קרש בצפון ועשרים קרש בדרום ושמונה במערב, ולא עוד אלא שארד ואצמצם שכינתי בתוך אמה על אמה.**

והקשה מרן רה"י ג' שאלות: א. תחילת התגלותו של הקב"ה למשה - היה בסנה, וזה פחות מהמשכן אז למה משה כ"כ התפלל... אתה רואה שיש דבר כזה של צמצום השכינה, אז מה הפלא...

ב. אם אתה מדבר אל הקב"ה שכתוב עליו הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אז מה הקל וחומר משלמה המלך?... וכי לעוג מלך הבשן יש הבדל בין להיכנס בפתח של שתי מטר לפתח של מטר ושמונים?... בשניהם הוא מופקע, ולא שייך כלל... וממילא אין הבדל בין שלמה המלך למשה.

ג. הקב"ה אומר לו לא כשם שאתה סבור... אלא אני משרה שכינה בתוך אמה על אמה, שיאמר רק אני כן משרה שכינה גם במקום קטן, מה זה האריכות דברים.

אלא אמר מרן רה"י, בודאי משה ידע שיש הנהגה כזו של צמצום השכינה, וכמו שהקב"ה גלה אליו בסנה, אבל זה הנהגה ניסית. הנהגה ניסית מגיעה כשבן אדם מצידו עושה את המקסימום! מה זה לעשות מקסימום ל"הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך"?... אם תעמיד את כל כלל ישראל ויבנו בנין ענק - - - לכה"פ כמו חצי בני ברק... אז אפשר לשמוע... אבל במשכן כזה קטן - זה נקרא לעשות את המקסימום?...! ולא עוד, אלא אפילו שלמה המלך - שיותר התאמץ - גם הוא הבין שזה עוד לא מספיק... אז איך אני אעשה את המשכן?... אמר לו הקב"ה בודאי, צריך מקסימום בלי שום ספק! אבל לא מקסימום של גדול ויפה, אלא מקסימום של אמרתי ונעשה רצוני!... כשיהיה הכל בדיוק כמו שאמרתי!

הרה"י הגרב"מ אזרחי זצ"ל היה אומר, כתוב "ויעש כן אהרן" - להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. מה השבח הגדול?... אמר ר' ברוך מרדכי הוא לא שכלל ועשה יותר טוב...

לפעמים יש כזה יצה"ר, אני בונה בנין ורוצה שזה יהיה הבנין הכי יפה בעולם... לא לא לא. הקב"ה לא מבקש את זה... מה שהוא רוצה - את זה תעשה! מרן רה"י זיע"א אמר פעם, הרבה אנשים פותחים ישיבה לשם שמים עם רצון טהור להרבות כבוד שמים, אבל ברגע השני, אחרי שהישיבה נפתחת - אז הוא רוצה שהישיבה שלי תהיה מספר אחד...! מי אמר שרצון ה' שתהיה לך ישיבה מספר אחד...

פעם היה ראש ישיבה חשוב, היתה לו ישיבה מאוד טובה, ובמשך הזמן שמה הטוב ירד... ונשארו בחורים חלשים, הוא רצה לסגור אותה

ולפתוח מחדש בצורה טובה, והיו לו את כל הנתונים לכך! הוא ביקש ממני לשאול את מרן הגריי"ש אלישיב זצ"ל, שאלתי אותו, אמר לי מרן הגריי"ש, אם הוא רוצה ישיבה בשביל עצמו שיהיה לו ישיבה חשובה ושם טוב היא מקום לנדון, אבל אם הוא רוצה ישיבה לעשות רצון ה' להרביץ תורה - אז בארץ כבר לא חסר ישיבות טובות כאלו... אבל לבחורים שנשארו בישיבה שלו כיום - אין ישיבה אחרת, אם הוא יסגור - הם ברחוב, אז שישאר אתם! וכך הוא עשה. (ולבסוף היה מעמיא עמיא ואזלה, ואח"כ הוא בנה ישיבה חדשה...)

אדם צריך לדעת כל הזמן - מה הקדוש ברוך הוא רוצה ממני... להגיד שבחו של אהרן שלא שינה! לא פחות ולא יותר! המקסימום של אמרתי ונעשה רצוני! תעשה מה שאתה יכול, ותראה איד הקב"ה בונה את הכל.

כתוב במדרש (לה, ו) "ועשית את הקרשים למשכן" - אמר רבי אבין משל למלך שהיה לו איקונין נאה (היה לו תואר פנים יפות) אמר לבן ביתו - עשה לי כמותה... אמר לו, אדוני המלך, איך יכול אני לעשות כמותה? אמר לו **אתה בסממניך ואני בכבודי**! אתה תצייר בסממניך מה שאתה יכול לעשות, וכבודי במקומו מונח. אני יפה באמת... אם אתה מופחד שזה יפגע בי, יסתכלו עלי ויראו את היופי האמיתי...

כך אמר הקב"ה למשה "וראה ועשה" אמר לפניו, רבון העולם! אלוה אני - שאני יכול לעשות כאלו?!... אמר לו כתבניתם! וכשם שאתה רואה למעלה - כך עשה למטה. הקב"ה אמר לו שרק יכוון במעשיהם לדוגמא של מעלה, ויתעלו בטוב כוונתו שיהיו חשובים כמותם.

כל אחד יכול!

יש מדרש נוסף (שמו"ר, לג, ח): מדרש מבהיל... "ויקחו לי תרומה" - בשעה שאמר הקב"ה למשה על עסקי המשכן אמר לפניו, רבונו של עולם! יכולין הם ישראל לעשותו?... וכי בני אדם באמת יכולים לעשות משכן לאלוקי ישראל?!... אמר לו הקב"ה: אפילו **אחד** מישראל יכול לעשותו, שנאמר "מאת כל איש אשר ידבנו לבו". כל אחד יכול... אבל בתנאי שיהיה לשם שמים גמור, "אשר ידבנו לבו", וכשיש את זה - כל אחד יכול להקים משכן!

אנחנו רואים בתוך מציאות החיים, הרבה אנשים שהם לא היו גדולי ישראל, אך הם זכו להקים תורה עם טהרת הלב! לא מכבר הזכרנו את מש"כ במדרש על דבורה עם בעלה ברק, שהם היו עמי הארץ והתעלו לפסגות כי היה אכפת להם שיהיה אור בבית המקדש...

היה את שרה שנייר ע"ה אשר בלעדיה - אין את עולם הסמינרים ועולם הישיבות!... אשה, עם רצון טהור להקים כתה קטנה של בנות ישראל כשרות... היא היתה תופרת והקימה במתפרה כתה קטנה, כי היה אכפת לה כבוד שמים. ותראו למה היא הגיעה!...

היה את הרב פרדו זצ"ל, אמרו עליו - מה שהרב מפוניביץ עשה אצל האשכנזים עשה הרב פרדו אצל הספרדים... והוא עצמו סיפר שבעבר הוא היה סוחר פשוט ביותר... והוא השתנה מן הקצה אל הקצה, הקים ישיבות וסמינרים... **אדם יחיד יכול לעשות מהפכות!!!** ויש עוד הרבה הרבה סיפורים על כך...

"אהל שיכן באדם"

ראיתי דבר מפליא:

הנפש החיים (שער א' פרק ד') כתב 'לזאת הרי כי ודאי עיקר ענין הקדש והמקדש ושריית שכינתו יתברך הוא האדם, שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום המצוות כולן וכו' אז הוא עצמו המקדש ממש, ובתוכו ה' יתברך שמו. וכמ"ש "היכל ה' היכל ה' המה", וכמאמרם ז"ל "ושכנתי בתוכם" - בתוכו לא נאמר אלא בתוכם!'

כל אדם הוא משכן לשכינה.

(אגב, הנפה"ח כתב שהלב זה כנגד קדש הקדשים, וכלשונו: 'אם כן בעת אשר יתור האדם לחשוב בלבבו מחשבה אשר לא טהורה בניאוף רח"ל, הרי הוא מכניס זונה - סמל הקנאה בבית קדש הקדשים העליון נורא בעולמות העליונים הקדושים ח"ו, ומגביר רח"ל כוחות הטומאה והסטרוא אחרא בבית קדש קדשים העליון הרבה יותר ממה שהגביר טיטוס את כח הטומאה במקדש של מטה'. (עיי"ש באורך).)

איך אנחנו מבינים?... שיעקר השראת השכינה זה במשכן, וגם בתוכו של כאו"א. אך בברכת מרדכי מביא בשם האלשיך הקדוש - דבר נורא: שכתוב בתהילים (עח, ס) "ויטוש משכן שילה אהל שיכן באדם". והוא כתוב - **כי נפשותם המה משכן האמיתי, ומהם יתפשט אל המקום המיוחד ההוא.**

המשכן האמיתי זה בתוכנו. ומהמשכן שלנו זה מתפשט למשכן ה'... זה כוונת הפסוק "אהל שיכן באדם". וממילא ברגע והאדם הוא לא ראוי - אין בו את השראת השכינה. וכשחוטאים ומסתלקת השכינה, זה לא עונש... אלא השראת השכינה באה מאיתנו למשכן, וכאשר אנחנו לא קיימים - אז אין משכן.

ובמאמר אחר מוסיף ר' ברוך מרדכי: כתוב בהפטר: "הבית הזה אשר אתה בונה אם תלך בחוקותי ואת משפטי תעשה ושמרת את כל מצוותי ללכת בהם, והקימותי את דברי אתך וכו' ושכנתי בתוך בני ישראל!" והשאלה נשאלת: הרי שלמה כבר בנה את הבית, ומה זה אשר אתה בונה?... אלא - את המשכן בונים כסדר כסדר... בית המקדש זה ס"ה העצים, אך השראת השכינה זה מגיע מתוך בני ישראל, וממילא העבודה היא כל הזמן, לבנות ולבנות... כי כשבן אדם חוטא אז אין את בית המקדש. ולכן כל דור שלא נבנה ביהמ"ק בימיו - כאילו נחרב בימיו. כי אם האנשים היו ראויים להשראת השכינה - גם הבית כבר היה נבנה ומוקם. נורא נוראות...

"או הקמה - אלו גדולי ישראל"...

באור החיים פרשת משפטים (כב, ה) "כי תצא אש ומצאה קוצים" וכו' כתוב, ובדרך רמז תרמוז התורה את אשר יסובבו הרשעים ברשעם כדי שיתעורר האדם מתרדמת שינת שכלו, בהביטו הפלגת הרעות אשר יביאו לעולם, כי לא להם לבדם ירעו אלא יסובבו רע לכל העולם...

כי תצא אש - אדם אומר, אני מדליק אש בתוך החצר שלי, מה זה עסק שלך... אבל האמת שזה לא ככה... **ומצאה קוצים** - הם הרשעים שאינם אלא קוצים מכאיבים, והרי הם כמצאה כיון שאין להם בעלים... **ונאכל גדיש** - רמז כאן אל תינוקות של בית רבן שעדיין אין להם קומה אלא גדושים שיכולת עם חברתה וכו'. **או הקמה** - לפעמים חרב עד צואר הגיעה, מופתי הדור יסודי עולם נלקחים בעוונם כדי להציל על כללות הדור. וכמ"ש "זאת קומתך דמתה לתמר".

ובאו"ח על הפסוק "ובדם ענבים סותה" אומר שיש שני סוגי דם, יש דם כפשוטו, ויש דם של תורה.

אנחנו רואים כל הזמן שהמלחמה נמשכת... ויש פה אדישות שלא במקומה. **כבר שמענו מכל גדולי ישראל שאת המלחמה מנהלים מתוך עולם של תורה. זו האמונה שלנו ועם זה אנחנו חיים**... דבר מאד פשוט! ומרן רה"י זיע"א הביא את דברי הבעל הטורים בתחילת דברים (א, ג) ויהי בארבעים וכו' לומר אם יהיה תלמיד חכם בין ארבעים אלף אין צריכין לא רומח ולא מגן, כי ת"ח מגין עליהם מאויביהם.

והגרמ"י שניידר (בגליון עטרת תפארת מס' 38) הביא בשמו שכשאדם מתחזק הוא מכריע את כל העולם, וכשאדם עושה מצוה ומתחזק - בזכותו חמישים איש מבריא, ואם אדם עושה עבירה ממילא עוד אנשים חולים בגללו בכל מיני חולאים וכיוצא"ב, ואת זה לא יודעים כל כמה שיותר מתחזקים חוץ מזה שזה מגן על האדם עצמו זה מגן על כל העולם כולו, יתכן שאלפי יהודים היו ניצולים אם היינו קצת יותר משקיעים בלימוד.

ומרן הסטייפלר אמר פ"א להרב חנניה ציולק, דע לך שכל מצוה משנה את הבריאה, וכל אחד יש לו מה להתקדם אם בתורה או בתפילה, וצריך כל הזמן להתקדם לאט לאט ולהיות מוסיף והולך, כגון לכוון היום ברכה אחת ולמחר שתיים וכן הלאה, אבל לא לקפץ שאם קופצים זה לא מתקיים.

היה פעם שנפטרו בסמיכות כמה מגדולי ישראל, ואז אמר מרן רה"י הג"ר גרשון אידלשטיין זצוק"ל **כל זמן שגדולי ישראל קיימים - זה משפיע שפע לכל עם ישראל, והכותם מגינה על כל עמ"י, וכשהם נפטרים - אנחנו משלמים ביוקר על כל דבר**... וצריך להיזהר הרבה יותר.

אנחנו כרגע רואים שיד ה' תקיפה על עולם הישיבות!!! רק בחדשים האחרונים נפטרו שני גדולי ראשי הישיבות, גם הג"ר ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל וגם הג"ר ברוך ויסבקר זצ"ל הם שנים **שבאמת** פעלו גדולות ונצורות.

כשהג"ר שמריהו גריינימן זצ"ל נפטר, כולם דברו על כך שהוא היה כ"כ מסור לחזון אי"ש, וכל ספרי החזון איש - זה הכל בזכות ההשקעה שלו. אבל הרב שך אמר - זה לא שבח עליו, זה מתנה שהוא קיבל להיות קרוב למרן החזון אי"ש... אבל הוא היגן על עם ישראל עם הייסורים שלו! הוא היה ת"ח גדול ובעל יסורים גדול, ות"ח שמתיישר זה מיגן על עם ישראל! מי יגן עלינו כעת...

גם בשבוע זה! היו שנים שהיו ענקים בתורה ובעלי יסורים ומגדולי הדור, ובשבוע אחד הם נסתלקו... הראשון זה הג"ר יהושע אהרן צוקר זצ"ל שהוא ידע את כל התורה כולה! הוא היה מתמיד שלא מעלמא הדין... הוא לא ישן ביום ובלילה... רק מעט מאחרי תפילת ותיקין עד תשע, תחילת סדר א'.

ואתמול נפטר הג"ר יעקב ישראל פוזן זצ"ל שהוא היה דיין בבי"ד של מרן רבי ניסים קרליץ זצ"ל, הוא היה גאון הגאונים... ענק ומיוחד בתורה וצדקות. ושניהם הלכו... הם היו גם גאוני עולם, וגם בעלי יסורים שהגינו בייסורים שלהם על הדור... הם לקו באירוע מוחי, ומאז שנים רבות שהם סבלו, וזה הגין על עם ישראל. מי יגן עלינו כעת?... והרי המלחמה ממשיכה, ונופלים חללים יהודים כל הזמן... וצריכים זכויות...

הג"ר חיים פרץ ברמן שליט"א סיפר בהלוייה של הרב צוקר, שאחרי האירוע המוחי - הוא לא יכל ללמוד, והגרתי"פ בא לבקר אותו והוא רואה אותו בבית הכנסת מלטף את הספרים ומנשק אותם... אז ר' חיים פרץ ברכו שתחזור לימים הראשונים, ויחזרו לך הכחות! אמר לו הרב צוקר, אני עבד ה'! עד היום קרוב לשישים שנה הקב"ה רצה שאני אעמול בתורה ואתייגע, וכעת הוא רוצה שאני אנשק את הספרים אז זה מה שאני אעשה! אני עבד נאמן... ומה שהקב"ה רוצה לעשות אתי אני אקבל בשמחה.

הגר"ח קמיל סיפר שכשנפטר הג"ר יהודה לייב ניהו"ז זצ"ל (יום הזכרון ב' אדר) מרן הרב שך זצ"ל הספיד אותו מרורות... וסיפר (והגר"ח קמיל התפעל מזה מאד) שהמילים האחרונות שלו לפני שהוא נפטר, כשהוא היה בעל יסורים נורא, הוא אמר 'אנא עבדא דקודשא בריך הוא! אנשים כאלו - מגינים על הדור!... היום כבר אין כ"כ מי שיגן... כל דבר של חיזוק אצלנו - משפיע!'

להרגיש את השני...

אני רוצה לומר לכם דבר אמיתי: הגר"ח קמיל כותב שבתורה כתוב לגבי השבת המשכון, "כי היא כסותו לבדה היא שמלתו לעורו, במה ישכב?... ו"כיצד נכנסת פה השאלה של "במה ישכב"? שהתורה ישר תצוה להחזיר את המשכון! אומר רבי חיים קמיל, התורה רוצה שתרגיש את השני... זה לא סתם שהתורה רוצה שתחזיר משכון וזהו. או שתתן צדקה לעני וזהו. **אלא התורה רוצה שתרגיש את הכאב שלו...**! תחוש את הצער שלו! כיצד ישכב...

מרן הג"ר משה הלל הירש שליט"א אמר שכולנו אומרים היום תהילים, אבל כבר התרגלנו... פרק תהילים, יושב בסתר, אחינו... ועשיתי השתדלות.

הקב"ה רוצה שתרגיש את הצער! תרגיש על מה אתה מתפלל!!! אנשים בצער, אנשים נמצאים בצרה, נהרגים יהודים עוד ועוד, יותר משנים... כל זמן המלחמה נהרגים! ויש הרבה מאד פצועים וכאובים, ומשפחות בפתח ובצער. תרגיש כאב... תרגיש שאתה מתפלל ומתחנן לקב"ה!

מוסיף רבי חיים קמיל, גם כשאתה לומד עם חברותא, ואתה מתווכח אתו, קודם כל תרגיש את הכאב שלו... הוא רוצה להבין את הסוגיה... לא ישר להתווכח ולצעוק... תבין אותו... הוא רוצה לדעת... תרד לקראתו, תעזור לו!!!

הרבנית שטיינמן ע"ה אמרה, שבישיבה - אין 'חדר אוכל', יש רק

בית מדרש... רק דרך ארץ קדמה לתורה, אז באולם שבקומה ראשונה זה הבית מדרש של דרך ארץ, שהיא קודמת לתורה, ובקומה שניה זה בית המדרש של התורה! ומן הראוי לחשוב תמיד על השני שיבוא יותר מאוחר קצת שישאר לו כדי ספוקו... דאלי"כ במה יאכל... וד"ל. **בא תחשוב על השני... וכן לשמור על השקט בשעות הלילה המאוחרות...**

ולא מספיק העשייה. "במה ישכב"???"... תרגיש אותו!!! ואם תרגיש אותו - אח"כ ירגישו גם אותך. ואין לנו את הזמן להאריך.

מהות התלמיד חכם זה שטייגען!...

הג"ר אייזיק שר זצ"ל שאל: כתוב על הארון שהוא היה עשוי עצי שיטים, ומצופה זהב מבית ומחוץ. והוא שאל, הרי מנורת זהב שהיא רק סמל לחכמה, הרוצה להחכים ידרים, כולה עשויה מקשה אחת זהב טהור. ואילו הארון שהוא התורה עצמה עשוי עץ ורק **מצופה** זהב מבית ומחוץ. הייתכן?!

אמר הג"ר אייזיק: זהב זה הדבר הכי יפה! אבל איך שהוא נראה ברגע הראשון כך הוא נראה לעולם, הוא לא משתנה... הוא עומד על המקום. מה שאין כן עץ, זה סימן לפריחה ולבלבול! תלמיד חכם הוא לא כמו זהב, הוא כמו עץ! "והיה כעץ שתול על פלגי מים"... שתולים בבית ה' בחצרות אלוקינו יפריחו! תלמיד חכם זה שטייגען... לעלות... רק שהוא גם נאה... נאה במידות, ונאה בהליכות חיים, אז לכן הוא מצופה זהב מבית ומחוץ, אבל מהותו היא עץ פורח!...

סיפר לי יהודי (בשבת האחרונה) שהוא בא פעם אל הג"ר ברוך ויסבקר זצ"ל והוא אמר לו דבר מאד מעניין... רבי ברוך היה נקרא בעל ההרגשים העדינים ביותר של לומדע"ס... והוא אומר לו, ברוך ה' יש הרבה בוגרים של בית מתתיהו שחיברו הרבה ספרים, אבל לא כולם על לומדע"ס... הרבה התעסקו בהלכה, חלק במחשבה... אמנם היו גם בלומדע"ס אבל זה לא היה אצל כולם... רבי ברוך הסתכל במדף שמאחוריו, מדף ספרי הבוגרים, והוא ראה שזה נכון...

אמר לו רבי ברוך במתק לשונו, אני אסביר לך... אצלנו בישיבה מלמדים כל הזמן - שאסור לך לעמוד על המקום, אתה חייב להמריא למעלה...! צריך כמה שנים להחזיר בך לעשות שטייגען ולעלות כל הזמן! לא להפסיק! להתרומם... לעוף... אחרי שמתחננים עפים גבוה... וכשעפים יש אחד עם כנפיים גדולות יותר וכן כל אחד עף לאיזה כיוון שהוא רוצה, העיקר לא לעמוד על המקום... שטייגען!

תלמיד חכם זה שטייגען! אסור לעמוד על המקום, לא בלימוד ולא בבין אדם לחבירו, ולא בתפילה... ובעיקר כיום, שזה החיים שלנו, שאנחנו צריכים להרגיש את השני, להרגיש את הצער והכאב של אחינו... כאשר יגשים לתפילה, או לעמל התורה, תחשוב קצת על הכאב של השני ואז התפילה תהיה אחרת, ובודאי שתתקבל לרצון...

והתקווה שלנו שבסוף לא רק שהמלחמה תיגמר, אלא שיתקיים בנו הפסוק "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", שנוכה לראות את ה"תרומה - תצווה", את בית המקדש עומד על מכונו והיכלו, וכל הכהנים שבישיבה יזכו לעבוד את עבודת הקודש למלכו של עולם במהרה בימינו אמן!

נא ללמוד ולהתפלל לרפואת
הרה"ג ר' בנימין בן מרים לאה
לרפואה שלימה בקרוב
בתוך שאר חולי ישראל

לע"נ
הרב חיים דוד הלוי זצ"ל
רב ואב"ד ת"א
נלב"ע י"ב אדר
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמז"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

'ארך רוח' - רחבות הדעת של החכם

"והוי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו" (משנה א').

'ארך רוח' - רחבות הדעת של החכם:

המעלה השניה מתוך השלוש שכתבה המשנה היא 'ארך רוח'. וכשם שפתחנו לעיל במידת 'הוי צנוע', גם כאן היה נראה ש'אריכות רוח' היא מעלה שמוזכרת על פי פשוטה - אדם סבלן בעל יכולת איפוק. אולם בפרשת וארא אומרת התורה (שמות ו', ט'): "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", ופירש רש"י: "מקוצר רוח - כל מי שהוא מיצר, רוחו ונשימתו קצרה ואינו יכול להאריך בנשימתו".

ולכאורה צריך הסבר: לו יהי שאדם דחוק במצב של לחץ קשה לו לנשום, ו'רוחו ונשימתו קצרה'. אבל מדוע זה דוקא המאפיין במה שבני ישראל 'לא שמעו אל משה'... לכאורה היה לנו לומר את הדבר בעצמו, שישיראל היו נתונים תחת קושי השעבוד שלא נתן להם לשמוע. מה שנשימתם היתה קצרה אליהם - הוא רק פרט גרידא בתורת פועל יוצא, שלא מבאר את עצם הסיבה.

ובאור"ח הק' שם כתב: "מקוצר רוח - אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח, כי התורה מרחבת ליבו של אדם". וכאן מתפרש לנו הביאור: 'רוח קצרה' הכוונה היא כפשוטה. שהרוח של האדם קצרה, ואין לו את הרחבות להכיל ולראות את כל התמונה המלאה. מעין זה פירש גם רש"י עצמו לגבי 'נפש קצרה' (במדבר כ"א, ד'): "שכל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון קיצור נפש, כאדם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר, ואין לו מקום בתוך ליבו לגור שם אותו הצער".

כשאדם נמצא במצב של קושי - הוא אינו יכול לראות יותר מהמשבצת שבה הוא מונח. הקושי רובץ על ליבו, וכעת הוא חי, נמצא ונושם שם בכל הוויתו, בלי שתהיה לו עוד מציאות אחרת חוץ ממה שלפניו. יכולים להיות דברים אחרים שיסתובבו סביבו, אך מה לעשות שהצער מלפף אותו מארבע רוחותיו. זוהי ה'רוח הקצרה' - שהטורח בא על האדם, ושוב 'אין דעתו רחבה' לקבל עוד דברים אחרים.

הביטוי החיצוני של אותו מצב הוא ש'רוחו ונשימתו קצרה'. כי לא רק הרוח הפנימית, אלא אפילו הרוח החיצונית לא יכולה לשאוף לתוכה את מה שמוחצת לה. הנפש מתכנסת, נלאית וחסרת אונים, והיא לא מצליחה לחיות את החיים שמבחוץ. האדם 'אינו יכול להאריך בנשימתו' - הוא שקוע כל כולו אך ורק בתוך המצב שלו, וההתבוססות בצרתו מבטלת גם את ה'אור' שממלא את החלל, פשוטו כמשמעו.

וכאן בא האור החיים וחדש, שכל מה שהיה לבני ישראל 'קוצר רוח' הוא רק משום 'שלא היו בני תורה'. שכן אם היו עוסקים בתורה - הרי 'התורה מרחבת ליבו של אדם'. ולכאורה מה בין רחבות הלב והדעת לבין רחבות הרוח? אך הא גופא קא משמע לן, שזה תלוי בזה וזה משפיע על זה.

אדם שיש לו רחבות הדעת יודע גם להכיל מצבים שונים ומשונים שאין הנפש סובלת, וגם רוחו נותרת איתנה. יכולים לפקוד אותו אסונות וקשיים ועקתין דנפישין, אבל הוא רואה במבט רחב את כל התמונה השלמה של כל החיים כולם. הוא יודע מה הם החיים, כיצד הבריאה מונהגת, מה רצון הבורא בעולמו, ומה אמור לפקוד את האדם. יעבור עליו מה, צרות רבות ונאמנות, אך שום דבר אינו מצב פרטי שמסובב כל עלמין. כל מאורע שיהיה הוא רק נקודה קטנה מהמכלול הגדול של מערכת הבריאה, ואין סיבה להתמקד רק בו בלי להתייחס לכל הנקודות

האחרות. הלא יש כאן עולם שלם מבחוץ, שמורכב ממערכת אין קץ שגדולה הרבה יותר מסך כל חלקיה. זאת המערכת, כך היא מונהגת, וכך היא צריכה להראות.

אדם ש'רוחו קצרה' בהכרח שגם אין לו 'דעת רחבה'. מלכתחילה אין לו את היכולת להכיל את כל הרחבות שמקיפה את העולם. לכן, כשפוקדת אותו צרה חלילה, היא עלולה להשקיע אותו בתוכה בלי לתת לו להציץ החוצה מעבר למה שלפניו. כפועל יוצא, החיים שלו באמת נעשים 'קצרים' וצרים עוד יותר, עד שאפילו נשימתו לא מסוגלת להתרחב יותר מהמקום שבו הוא שקוע...

כפי שכפלנו בפעמים הקודמות, המובן של 'כל העוסק בתורה לשמה' מבטא את החיבור האמיתי אל התורה. מדובר באדם שלא רק לומד, אלא מחבר את התורה אל עצמו, עד שה'אדם' שבו מקבל דעת של תורה והשקפה נכונה של תורה. אדם כזה - יש לו מסוגלות להכיל את כל המתרחש עלי אדמות. הכל מונח לפניו, ושום דבר לא יצליח לדחוף אותו אל מקום צר שייסגור עליו ולא יתן לו לראות פנים ואחור.

ידוע על מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שעוד בהיותו אברך צעיר בוילנא נפטרה ביתו הבכירה על פניו. מדובר היה בנערה צעירה שהיתה בבית עינו, והשבר שפקד אותו לא היה ניתן לעיכול. לימים סיפר הגרא"מ, שבאותה תקופה הוא נכנס אל מרן הגר"ח"ע גרודזינסקי זצ"ל, מתוך ציפיה שרבי חיים עוזר, שקירבו עד מאד, אולי יצליח לנחם אותו מעט מהאסון הנורא... והנה אך דרכו רגליו על מפתן הבית מיד קרא לעברו ר' חיים עוזר: 'הו, ר' שך (כך היה מכנה אותו), יש כאן רמב"ם תמוה, מה דעתך עלי'... תמה הרב שך לנפשו: כעת זה הזמן? הרי יש כאן דברים שהזמן גרמא... אולי בתורת שמא, לא שר' חיים עוזר את ליבו... אולם בפעם השניה שנכנס הרב שך שוב חזר המחזה על עצמו: 'מה עם הרמב"ם'...

או אז, אמר הרב שך, הבנתי מה התכוון ר' חיים עוזר: אמנם השבר הוא נורא, אבל החיים ממשיכים הלאה. יש כאן אסון שאין כדוגמתו, אך החיים גדולים יותר מכל אסון שיהיה.

זהו עומק המובן ב'ארך רוח'. יש לאדם את הגדלות להתעלות מעל כל מה שפוקד אותו על ידי הראיה הרחבה שנותנת לו להמשיך ו'לנשום' את כל מה שהחיים אומרים לו. הרי לבעל האחיעזר עצמו היתה בת יחידה שנלקחה מאיתו לאחר מחלה קצרה בעודה כלה המאורסה, ואילו הוא - המשיך את החיים הלאה. אין זו סתירה לאבל, ולכאב הנורא שבודאי אפף אותו, אך כן זו ראייה לגדלות התורה שהיתה מונחת ברבי חיים עוזר. הוא היה התורה, והתורה נתנה לו להכיל גם דברים כאלו.

בספרי תולדותיו של בעל החידושי הרי"ם מובא, שלאחר נישואיו היה סמוך על שולחן חותנו שדאג לכל מחסורו. יום אחד ירד חמיו מנכסיו, ופסקה התמיכה מבית חתנו. נקפו הימים, הצטרפו לשבועות, והרעב בבית האברך הצעיר נהיה כבד מנשוא. עד שכבר לא היה בבית לחם לאכול. ואילו הוא - נותר שקוד על תלמודו כמימים ימימה, כאילו אינו סובל מחרפת רעב. ניגשה אליו רעייתו ושאלה: רבי יצחק מאיר, כיצד אינך דואג? היאך יתכן שאני דאוגה עד כלות מהבלתי נודע, ואתה בשלך, עולם כמנהגו נוהג?

ענה לה בעלה: אומרים עלי שאני עילוי וחרף שכל. ומהו ההבדל בין העילוי למי שאינו עילוי? מה שאדם מן השורה קולט בכמה שעות, העילוי קולט בדקות ספורות... את אותה דאגה שאת יכולה לדאוג במשך תקופה ארוכה, לי לוקח לדאוג במספר רגעים...

כמובן שהיתה כאן תשובה בדרך צחות, אולם עומק אמיתי מונח בה: האדם הגדול יודע לראות קדימה ולהכיל את כל מה שיעבור עליו. התורה נותנת לו את הרחבות של 'ארץ רוח', ומה שתופס את האדם הקטן בתפיסה מלאה - תופס אצלו רק פינה קטנה בירכתי ליבו...

ואכן, ידוע עליו על בעל החידושי הרי"ם ששיכל מספר נורא של י"ג מיליון בעודו בחייו. למרות הכל הוא נותר איתן ברוחו, ואף דאג להרעיף דברי תנחומים על כל סביבותיו. רק לאחר פטירת הבן האחרון ראו עליו תלמידיו שהוא ממאן להנחם. שאלו אותו, ילמדנו רבינו, מה יום מיומיו... וכי לא כך לימדנו, שחייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה? ענה להם החידושי הרי"ם: אין הכי נמי. מצד הצער עצמו על פטירת בני אהובי - ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך. אבל מצות 'ושננתם לבניך' מה תהא עליה... מכאן ואילך אין לי אותה יותר לעולמי עד...

'ומוחל על עלבונו' - ארך רוח על גבי ארך רוח:

על כל זה באה המשנה ומוסיפה את המעלה השלישית: 'ומוחל על עלבונו'. ולכאורה יש כאן דבר שלישי, שמצד אחד מהווה לכאורה סתירה לדברים הקודמים, אבל מצד שני - בא דוקא על ידי הדברים המוקדמים.

בתחילת מסכת תענית (ד', א') אומר רבא: "האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה, שנאמר (ירמיהו כ"ג, כ"ט) הלא כה דברי כאש נאם ה'", וכתב רש"י: "שיש לו רוחב לב מתוך תורתו, ומשים לליבו יותר משאר בני אדם, וקא משמע לן דחייבין לדנון לכך זכות".

ולכאורה יש כאן סתירה לכל מה שאמרנו עד הנה: במשנה נתבאר שיש לתלמיד חכם 'אריכות רוח', והיינו שאף מאורע לא יכול להוציא אותו משלוות רוחו. והנה כאן מתברר בגמרא בדיוק להפך, שלתלמיד חכם יש ריתחא יותר מכל בן אדם אחר... דוקא רחבות הדעת שיש לו גורמת לו להיות 'משים לליבו יותר משאר בני אדם', עד כדי כך שצריכים לדון אותו לכך זכות, שהגם שהוא כועס ומקפיד יותר, 'אורייתא הוא דקא מרתחא ליה'...

באה המשנה וכרכה את שני הדברים כאחד: 'אריך רוח ומוחל על עלבונו'. ללמדך שאדרבה, אריכות הרוח גורמת לחכם למחול על עלבונו, ולא להקפיד על מה שמתרחש סביבו. אך השאלה נותרה בעינה, היאך מתיישבים הדברים עם מה שמתבאר בתענית, שה'רוחב לב שיש לו מתוך תורתו' גורם לו להיות 'תלמיד חכם דרתח'.

וביאור הדברים הוא מיניה וביה: ככל שאדם יותר גס ומחוספס, ויש לו פחות את נימי עדינות הנפש, הוא באמת פחות נפגע. דוקא כשהאדם מבחין בדקויות, ברגשות מורכבים ובמעמקי הנפש האנושית - אז כל פגיעה קטנה מקבלת אצלו משמעות. זהו מה שהתכוון רש"י, שלתלמיד חכם יש 'רוחב לב מתוך תורתו', והיא הנותנת לו לדקדק ולשים לב יותר לכל פרט קטן. כל עוד שהאדם לא כזה, ויש לו יותר נפש בהמית מנפש רוחנית, הוא מלכתחילה לא סופג בכלל רגש מסוג כזה או מסוג אחר... אצלו יש רק את המשמעות הפשוטה של הדברים, ומה כבר יכול להכנס עמוק לתוך ליבו.

ה'תלמיד חכם' מסמל את חיי הנשמה, את עדינות הנפש, כשכל החיים כולם מורכבים מרגשות דקים ואצילים שממלאים את חלל הלב. יש לו, לצורבא מרבנן, טביעות עינא וקלא שיוצעים לזהות גם את הפרטים הקטנים שמסתתרים מתחת לפני השטח. אין רק את הקליפה החיצונית שמשתקפת כלפי חוץ, ויש את כל עומק המשמעות שנכללת בכל פרט ופרט. לכן יש לדון את הת"ח לכך זכות, שהרי כך היא המציאות: ככל שהאדם יותר עדין כך הוא יותר נפגע. והצורבא מדרבנן, שכל חיי מורכבים דק מן הדק, הרבה יותר קשה לו למחול על מה שנעשה עמו.

לפי זה, המשנה באה לחדש חידוש, שלמרות הכל יש כח לחכם 'למחול על עלבונו'. וזאת על שום מה? דוקא מפני שהוא 'אריך רוח'. וכי הדבר מביא את הפכו? אכן כן. כי אריכות הרוח אינה סתירה לרוחב הלב, ומדובר כאן על שני צדדים שונים. אמנם הם שני צדדים לאותה מטבע,

ושניהם נובעים מאותו שורש, אך מצד שני הם שני צדדים הפוכים, כשכל אחד מהם נמצא במקום השני...

אין הכי נמי, ו'רוחב הלב' גורם לחכם לשים יותר לב. אבל מאידך אדרבה ואדרבה: אותה שימת לב לא נעצרת ברגע הראשון, והיא נותנת לו להתעשת ולהתרחב עוד יותר. גם אם הוא נפגע בשעת מעשה, הוא מקבל את הדברים ביחס הנכון, ויודע שהחיים לא נגמרים על ידי פגיעה אחת מאיזה פלוני... יתכן שהוא מיהר לכעוס, אך מיד הוא נח לרצות. התורה נותנת לו להכיל כל מה שיעבור עליו, להעמיד את הכל במקום המתאים, ולדעת שיש מכלול רחב של תמונה שלמה, שהוא זה שמשנה את התמונה. יש כאן רק משבצת קטנה, שאפשר להסתכל עליה כך או אחרת, וחשבוניות של מה בכך מותר לחשבן...

'מעביר על מידותיו' אין הכוונה שאין לאדם 'מידות' של רגש שגורמות לו להקפיד... בדיוק להפך: יש לו 'מידות', אך הוא מצליח 'להעביר' עליהם. יש לו את הכח לעבור מעליהם ולהקטין אותם מתחתיו (וכך מובאר בספר בית אלוקים להמב"ט שער התשובה סוף פרק ד', יעו"ש ה'). מכאן נובעת מידתו של החכם שנותנת לו למחול על עלבונו, לא בגלל שאין לו עלבון, אלא בגלל שיש לו את הכח למחול עליו, אחרי שהוא מבין יותר מכולם מה היחס הנכון לכל מאורעות העולם. וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ה ה"ז): "ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו על כל דברי העולם, שהכל אצל המבינים דברי הבל והבא"י..."

נמצא שהכל מתהפך ומסתובב סביב עצמו: רחבות הלב של החכם היתה אמורה לגרום לו פחות למחול על עלבונו, אך היא עצמה גורמת לו למחול יותר על עלבונו. דוקא ה'אריך רוח' מרחיב את ליבו ולא נותן לו להתפס לקטנות. הוא יותר מבחין בהם, יותר מרגיש אותם, ויותר שם לב אליהם - אולם הוא לא נעצר בתוכם. החיים שלו גדולים הרבה יותר, והם עצמם מעלים אותו יחד איתם... לכן מצד אחד, ברגע הראשון, 'אורייתא קא מרתחא ביה', אבל תכף ומיד תוך כדי דיבור, מתגבר החכם ו'מוחל על עלבונו'.

גם ה'הוי צנוע' מסייע למחול על עלבונו:

ולא זו בלבד, אלא גם המעלה הראשונה של 'הוי צנוע' מצטרפת יחד בלב החכם ומסייעת לו למחול על עלבונו. הן כך אמרו חז"ל במסכת מגילה (ט"ו, ב') ובסוף סנהדרין (ק"א, ב'), וכעין זה גם במסכת ראש השנה (י"ז, ב'): "מאי לעטרת צבי ולצפירת תפארה (ישעיהו כ"ח, ה'), לעושים רצונו ומצפים לישועתו, יכול לכל, תלמוד לומר לשאר עמו - למי שמושים עצמו כשיריים".

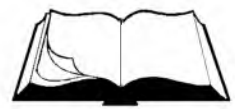
שם בגמרא מדובר על תלמידי החכמים, שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה, ועליהם אומרת הגמרא שהם 'משימים עצמם כשיריים'. להיות 'כשיריים' פירושו שהאדם 'משים עצמו כמי שאינו' (חולין פ"ט, ב'), ואכן רק בו התורה מתקיימת (סוטה כ"א, ב'). ומה הכוונה להשים עצמו כמי שאינו?

הביאור הוא כפי שנתבאר לעיל לגבי המידה הראשונה שבשלוש, מידת ה'הוי צנוע', או כלשון הגמרא - 'שייף עייל ושייף נפיק'. שם ביארנו בארוכה ש'צניעות' אין פירושה הצטנעות גרידא אלא כניסה פנימה, למסתורי הנפש, שהאדם מסוגר בתוך עצמיותו שלו ויש לו עולם פנימי שממלא אותו. באותו עולם פנימי הוא חי, ובו הוא שקוע, בלי צורך לחיות את כל הסביבה שמסביבו. כל מה שאומרים סביב - אינו נוגע אליו, והוא יכול להמשיך ולחיות עם הרשות הפרטית שלו במנוחה שלמה של השקט ובטח.

המציאות הזו, יחד עם המידה של 'אריך רוח', מצטרפות שניהם גם יחד בשביל לגרום לחכם להיות 'מוחל על עלבונו'. יש לו את החיים שלו, שלא שייכים לכל מה שמבחוץ, והחיים שלו גם גדולים יותר מכל מה שמתרחש בחוץ. העולם לא מתהפך עם כל פגיעה, והעולם בכלל הוא מציאות רוחנית אישית של 'עם ה' אלוקיך', עד שמה כל היתר נוגע אליו. הם בשלהם והוא בשלו, וכמו זר נחשבו לו. כך זוכה החכם להיות אהוב למטה ונחמד למעלה, והיה לו ה' לעטרת צבי ולצפירת תפארה.

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 521

שאלות המצוות, הלכתא למשיזא

אדר א' תשפ"ד

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

לע"נ מרן ראש הישיבה

רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקללה"ה

נלב"ע י' בסיון תשפ"ג

לע"נ מו"ח

הגה"צ רבי מאיר אפרים בן הרב מיכאל שלום וינקלר זצ"ל,

נלב"ע י"ב באדר תשע"ג

הפטרת פרשת פקודי בשנה מעוברת

▲ ברוב פעמים בשנה מעוברת קוראים ומפטירין פ' שקלים בשב"ק פ' ויקהל, והמנהג בחו"ל לקרוא בפ' פקודי את הפטרת ויקהל שגם זה מענין הפרשה וב' פסוקים מהפטרת פקודי, משום שהמשך הפטרת פקודי יקראו בו"ט שני דסוכות ("אליהו רבא" ס' תרפ"ה ס"ק כ"ג). ובארץ ישראל שאין יו"ט שני, נוהגין לקרוא בפ' פקודי את ב' הפטרות של ויקהל ופקודי עד סופו (וכ"כ ב"לוח א"י", ובספר "הקדוש והמקדש" שכן הכריעו גאוני ירושלים).

נטילת ידים לאחר גזיזת שערות 'חלאקה'

▲ **שאלה:** האם צריך ליטול ידים לאחר שגוזזים שערות 'חלאקה'?

תשובה: כתב בשו"ע (ס' ד' סעיף י"ט) המגלה שלא נטל ידיו מפתח ג' ימים, ע"י שם. וכל זה משום שבדרך כלל נוגע במקום זיעה, אבל בזה שנוגע רק בראשי השערות אין צורך ליטול ידיו (הגרש"ז אויערבך זצ"ל "הליכות שלמה" תפילה פרק ב' הערה 33, בעל "שבט הלוי" זצ"ל "קובץ מבית לוי" ח"ג עמ' נ"ד, וכן נהג הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ויש מקפידים גם בזה ליטול ידים ("פסקי תשובות" ס' ד' אות כ"ח שכן נהג הגר"ח זוננפלד זצ"ל, וכן הגר"ח קניבסקי זצ"ל היו מביאים לו ספל עם מים, והיה מרטיב ידיו ומשפשף ידיו במים).

ברכת "שעשה לי נס"

▲ **שאלה:** נפגע מאופניים חשמליות והיה מחוסר הכרה במשך כמה שעות, ובס"ד חזר לבריאות, האם חייב לברך ברכת "הגומל", וכמו כן האם כל פעם שעובר באותו המקום חייב לברך עליו?

תשובה:

א. ברכת "הגומל" בודאי חייב לברך, על החסד שעשה עמו הקב"ה שלא נפגע וניצל (שו"ע ס' ר"ט סעיף ט').

ב. וכן כל פעם שעובר באותו המקום צריך לברך "ברוך... שעשה לי נס במקום הזה, אם לא רואה את המקום במשך שלושים יום (שו"ע ס' ר"ט סעיף ד', ומשנ"ב שם ס"ק ט"ו). וכמו כן בניו ונכדיו מברכים שם את הברכה "ברוך... שעשה נס לאבי (או לאבי אבי, או לאבי אמי) במקום הזה", בין שנולדו קודם שקרה הנס ובין שנולדו אחר"כ, וכן שאר יוצאי יריכו שנולדו ממי שנולד ממנו אחר הנס מברכים ברכה זו (שו"ע שם, ומשנ"ב ס"ק ט"ז).

ג. ויש שרוצים לשבח את הקב"ה כל חודש ומקפידים לא לעבור באותו המקום למשך שלושים יום כדי שיוכלו לברך במקום הזה.

יודע חלק מברכת המזון

▲ **שאלה:** נמצא בטיול בדרך ולא יודע את כל ברכת המזון בע"פ, מה עליו לעשות?

תשובה: פליגי הפוסקים אם בברכת המזון הברכות מעכבות זו את זו, ולכן אם לא אכל כדי שביעה אמרינן ספק ברכות להקל (וינסה לחפש אחר שיוציאו בברכות אלו), ואם אכל כדי שביעה, דחיוב ברכת המזון הוא מן התורה, יש להחמיר ולברך מה שיודע (משנ"ב ס' קצ"ד ס"ק י"ג). לגבי סדר הברכות הסתפק "חזון איש" (או"ח ס' כ"ח ס"ק ה') אם הוא מעכב בדיעבד.

צירוף זימון משלושה שולחנות נפרדים

▲ **שאלה:** בחדר האוכל של ישיבה גדולה, בימי חול מזמנים כל שולחן לעצמם, ולא מצטרפים לשאר השולחנות כיון שאין דעתם אלא ליושבים על ידם.

מה דין כשיש ג' שולחנות שהיו חיוב זימון בכל אחד מהם, אבל הבחורים היו צריכים ללכת והלכו בלי זימון, ונשארו ליד כל שולחן בחור אחד או שניים שלא זימנו, האם בכה"ג אפשר לצרף בחורים מכמה שולחנות ביחד?

ישראל היות שהוא גר שם עבורו, וחייב במזוזה ("ערוך השולחן" יו"ד סי' רפ"ו סעיף ג').

ג. ולכן גם חדר המיוחד לקטנים חייב מן התורה במזוזה (שם).

לא שמעו ברכות החופה

◀ **שאלה:** בזמן החופה היה רעש גדול ולא היו עשרה אנשים ששמעו את הברכות האם יצאו בדיעבד או צריך לחזור ולברכם בעשרה?

תשובה: איתא בשו"ע (אה"ע סי' ס"ב סעיף ד') אין מברכים ברכת חתנים אלא בעשרה גדולים, וע"ש ב"בית שמואל" (סי"ק ד') שהביא פלוגתת ראשונים כשאין עשרה אנשים בעיר, אם בדיעבד אפשר לעשות נישואין ללא ברכות. אמנם בנ"ד שכבר בירכו ברכות נישואין אלא שלא שמעו עשרה, לכו"ע יצא יד"ח, ואין צריך לחזור ולברך ("נודע ביהודה" קמא אה"ע סי' נ"ו).

ואעפ"כ לכתחילה אם יזדמן להם לשמוע שבע ברכות מאחרים יכוונו לצאת בזה ("נודע ביהודה" שם), ולכן בנ"ד ראוי שיכוונו בשעת השבע ברכות שבסוף הסעודה, שאם לא יצאו ידי חובת ברכות שבחופה, יצאו בברכות אלו.

תשלום על החזקת מעלית

◀ **שאלה:** קנה דירה בקומה ראשונה בבנין שיש בו מעלית, האם יכול לומר שאינו צריך את המעלית ולא ישתמש בה אלא רק במדרגות, ובכך לא לשלם על אחזקת המעלית?

תשובה: מי שגר בקומת קרקע אינו צריך להשתתף באחזקת מעלית היות שהוא אינו צריך אותה כלל (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, והגר"נ קרליץ זצ"ל).

אבל מי שגר בקומה חמישית וכד', לא יכול לומר שהוא רוצה לעשות התעמלות ויעלה רק במדרגות, היות שזה בנין משותף, והמעלית עשויה לשמש גם את קומה חמישית, ולכן חייב להשתתף בתשלום כל הוצאות של הבנין, וכמו כן מי שגר בקומה הראשונה, היות שיש שם מעלית, חייב להשתתף בתשלום ההוצאות כמו כולם (הגר"י סילמן שליט"א).

ט"ס בתרגום לפ' תצוה

◀ **בפ' תצוה** (כ"ט, כ"ט) כתוב: "לְמַשְׁקָהּ בָּהֶם", והתרגום הנכון הינו: "לְרִבְּאָהּ בָּהוֹן", וכמו שמסביר רש"י (שם, ובפרק ל', כ"ט) וזה לשונו: "דמשיחת כהנים מתורגם לשון ריבוי, שמשיחתן לגדולה", וכ"ה בתרגום (כ"ה ו'): "לְשִׁמְן הַמִּשְׁחָה". משא"כ "לְרִבְּאָהּ בָּהוֹן", שכתוב ברוב החומשים הוא שיבוש גמור, כי פירושו לשון טהרה, וכתרגום בויקרא (י"ד, מ"ו): "לְחֻטָּא אֶת הַבֵּית", וכן בשמות (כ"ט ל"ו): "לְחֻטָּאֵת", וברש"י (שם). (רבי יעקב קמנצקי זצ"ל בספרו "אמת ליעקב")

הלכתא למשיחא

בתי ערי חומה ושדה אחוזה

◀ **שאלה:**

א. המוכר בית בעיר המוקפת חומה, יכול לחזור ולקנותה עד שנה מיום המכירה ולא יותר, מה הדין אם מכר שדה בט"ו אדר של שנה פשוטה, ושנה הבאה היתה שנה מעוברת, עד מתי מותר לחזור ולקנותה?

ב. המוכר שדה אחוזה בזמן שהיובל נוהג, אסור לחזור ולקנותה תוך שתי שנים מיום המכירה (רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ' י"א ה"ט), מה הדין אם מכר שדה בט"ו אדר של שנה פשוטה, ואחר שתי שנים היתה שנה מעוברת, ממתי מותר לחזור ולקנותה?

תשובה: המוכר בית בבתי ערי חומה נאמר וויקרא כ"ה, ל': "עַד מְלֹאֶת לוֹ שָׁנָה תִּמְיָמָהּ", ולכן יכול לחזור ולקנותה עד ט"ו אדר שני (ערכין ל"א:).

אבל המוכר שדה אחוזה אם אחרי שנתיים היתה שנה מעוברת נגמרות השנתיים באדר ראשון, משום שלא כתוב בה "שנה תמימה" ("ערוך השולחן" הל' יובל סי' ל"ד סעיף י', ו"דרך אמונה" שם סי' נ').

חידה:

◀ **איזה הלכה לומדים מהמן הרשע?**

תשובה לחידה מגיליון 520

◀ **חידה:** איזה קשר המובא בהלכה, יש בין פורים ל"ג בעומר?

תשובה: לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג בעומר, וסימנו פל"ג (שו"ע ו' תכ"ח סעיף א').

תשובה נוספת לחידה מגיליון 518

◀ **חידה:** איך יתכן שאכל תפוח וצריך לברך "בורא נפשות", ולפני שבירך אכל חתיכה נוספת ונפטר מ"בורא נפשות"?

תשובה: אם אכל תפוח לפני הסעודה, ואח"כ נטל ידיו ואכל לחם, עדיין צריך לברך "בורא נפשות" על התפוח, ואם אכל חתיכה נוספת של תפוח (והיה דעתו על זה בשעת ברכת ה"עץ"), נפטר מ"בורא נפשות", היות שנחשב שהכל צורך סעודה, וברכת המזון פוטר הכל (משנ"ב ו' קע"ו ס"ק ב').

סמוך לאכילה משום חשש בורר, ואם אינה דבוקה, מותר אפילו לצורך לאחר זמן (שש"כ פ"ג הערה קי"ד בשם הגר"ש איועבד זצ"ל).

ויש סוברים שמותר לפותחה אפילו אם העטיפה דבוקה, ואין זה נחשב כקליפה, כיון שניכר שאינו אלא כיסוי בעלמא, ומותר אפילו לאחר זמן (הגר"ש אלישיב זצ"ל ו"חוט שני" ח"ב פרק כ"ה סי"ק ז').

בירך פעמיים על הבשמים בהבדלה

◀ **שאלה:** במוצ"ש בשעת ההבדלה, לאחר שבירך על הבשמים והריח, לקח שוב את הבשמים ביד, ובירך בטעות שוב על הבשמים.

א. האם נחשב ברכה לבטלה?

ב. האם נחשב הפסק לברכת היין?

ג. האם יכול תוך כדי דיבור לתקן ולסיים ברכת הנר?

תשובה:

א. היות ובדרך כלל לא רגילים להריח שוב בשמים לאחר הבדלה, אי"כ כשסיים להריח את הבשמים כבר הסיח דעתו מלהריח עוד, ואי"כ לכא' אין זה ברכה לבטלה.

ב. מצאנו לענין קידוש שאם קידש על יין ונמצא שהוא מים לא יצא ידי קידוש וצריך לחזור ולקדש, ואין זה נחשב הפסק לברכת היין, דסו"ס לא הסיח דעתו מענין הקידוש (משנ"ב סי' רע"א סי"ק ע"ח, שעה"צ סי"ק פ"ד, ובשו"ת "מנחת שלמה" ח"א סי' י"ח אות ב').

אמנם מי שבירך בהבדלה על נר שלא יצא יד"ח, ה"ז הפסק בין ברכת "בורא פרי הגפן" לשתיה, וצריך לחזור ולברך, אע"פ שכוונתו היתה לשם נר שינצאים בה ("ביאור הלכה" סי' רח"צ סעיף ה' ד"ה אין מברכין). והטעם משום שבעצם ברכת הנר לא שייכת להבדלה, ואפשר לברכה בפני עצמה, רק לכתחילה תיקנו על כוס, אבל אם הוא לבטלה, הרי זה הפסק (הגרא"ל שטינמן זצ"ל).

לפי"ז י"ל שבברכת בשמים שלא שייכת כלל להבדלה (כמו ברכת הנר), אם זה בחינם הרי"ז נחשב להפסק וצריך לחזור ולברך ברכת היין, ולכן אם בירך פעמיים הרי זה הפסק.

אמנם אולי יש לחלק בין ברכת הנר שכשאין הנר של חיוב אין לה שום שייכות לכוס של מצוה, משא"כ בשמים שיש לה שייכות יותר לכוס של מצוה, כמו שמצינו אצל בני ספרד שמברכים על בשמים גם בברית מילה.

ג. מאחר שבברכת בשמים אינה ברכה לבטלה, וכנ"ל, אי"כ כבר חל הברכה כדן, ואי"כ אי"א לעקור את הברכה תוך כדי דיבור, כמש"כ המשנ"ב (סי' מ"ו סי"ק כ') שאם סיים "מלביש ערומים" ונזכר בתוך כדי דיבור שלא אמר "מלביש ערומים", ואמר "פוקח עורים", יצא ידי ברכת "מלביש ערומים" וחוזר ומברך "פוקח עורים", משום שהברכה חלה כדן והסדר אינו מעכב.

טעם מיין הבדלה מיד לאחר ברכת "הגפן"

◀ **שאלה:** בירך "הגפן" בשעת הבדלה וטעם כל שהוא, ונזכר ששכח לומר "אתה חוננתנו" במעריב, מה עליו לעשות?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' רצ"ד סעיף א') שאם שכח להבדיל בתפילה, וגם שכח וטעם לפני הבדלה על הכוס, צריך לחזור ולהתפלל שמו"ע, עי' שם. ואי"כ בנ"ד כיון שגם שכח לומר "אתה חוננתנו" בתפילה וגם טעם לפני ברכת הבדלה, צריך לחזור להתפלל.

ולאו דוקא שטעם שיעור כזית או רביעית, אלא אפילו טעם משהו, צריך לחזור ולהתפלל (ספר "תהילה לדוד" שם סי' ד', ו"בירור הלכה" בשם ספר "שולחן שלמה" (הקדמון)).

מלווה כסף לדבר מסויים

◀ **שאלה:** האם מותר להלוות כסף על מנת שיקח את פלוני לסנדק בברית הבן של הלווה?

תשובה:

א. כל הלוואה שהתנה שהלווה יעשה לו טובה עבור המלווה נחשבת לרביית, ואסור. אולם אם אין למלווה בזה שום הנאה ורק אומר כן לטובת הלווה, כגון שמלווה ע"מ שיקנה בזה הלווה לעצמו אוכל לשבת (ויודע המלווה שבזכות זה הלווה לא יצמצם בהוצאות שבת), מותר כיון שאין רווח למלווה כלל, ואין זה נחשב אגר נטר.

ב. כמו כן אם הלווה מבקש מהמלווה שילווה לו כסף לקנות ארבע מינים, והמלווה מתנה מראש שמלווה רק לצורך זה, ולא לצרכים אחרים, כיון שזה לטובת הלווה, מותר.

ג. לכן מותר להלוות כסף לראובן (שעומד לפני חתונת בנו) כדי שישתמש בכסף רק לצורך החתונה וכו', ולא לשאר דברים, שכל זה נחשב לטובת הלווה בלבד, ולא הוי אגר נטר.

חיוב מזוזה במשכיר דירה לגוי או בחדרו של עובד זר

◀ **שאלה:** כשמשכיר דירה לגוי או כשמיידח חדר לעובד זר בביתו האם חייב לקבוע שם מזוזה?

תשובה:

א. דירה המושכרת לגוי אינה חייבת במזוזה כלל כיון שמזוזה היא חובת חדר, והרי הגוי גר שם (שו"ע יו"ד סי' רצ"א).

ב. חדר בביתו שמיידח לעובד זר שמשרת אותו בביתו, נחשב דירת

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

עליה לתורה בפחות
משלושה פסוקים

שאלה מעשה שהיה השבוע (יום ב')

פרשת תצוה תשפ"ד) בבעל קורא שטעה וסיים את הקריאה לכהן ב"מאת בני ישראל" מפני שיש שם הפסקה בספר תורה, ועד שלא הספיקו להעמידו על טעותו בירך הכהן תיכף ברכה אחרונה, וזו טעות חמורה כי לא קרא ג' פסוקים. מה הדין.

תשובה הדין מפורש במ"ב (קל"א).

אם כבר בירך ברכה אחרונה נסתלקה קריאה הראשונה לגמרי, לכן צריך לחזור ולברך לפנייה ולהתחיל ממקום שהתחיל בקריאה הקודמת כי קריאת שני פסוקים אלו לא עלו כלל ועוד פסוק אחד עמו כדי להשלים שלשה פסוקים ואחר כך לברך ברכה אחרונה. נחלקו הפוסקים האם כשמברך פעם שניה יחזור לומר גם ברכו דעת הא"ר (מובא ברע"א) שא"צ לחזור לומר ברכו. אך הדה"ח והקצשו"ע כתבו לחזור ולומר ברכו. וכך ראוי להורות.

יארציט בשנה מעוברת

שאלה מתי נוהגים מנהגי יארציט בחודש אדר של שנה מעוברת.

תשובה מי שיכול, ראוי לו להחמיר ולשמור את כל הדינים בשניהם (משנה

בזוהר תקטק, מב. ביאור הגר"א שם 1). ואף בתפילות בשבת ובמוצ"ש שקודם היארציט.

אכן מי שקשה לו, כיון שהעיקר לרמ"א (יורה דעה תב, יב) באדר ראשון, לכן באדר א' יתפלל כשליח ציבור, יאמר קדיש, יתענה ויעלה לקבר. ובאדר ב' יכול רק להגיד קדיש.

שנה מעוברת - ככלות י"ב חודש

שאלה היארציט הראשון שחל בחודש ניסן בשנה מעוברת, האם ככלות י"ב חודש (אדר שני) יש עניין לעשות דברים 'לעילוי נשמת', כגון להתפלל לפני התיבה.

תשובה יש העולים לקבר ביום כלות הי"ב חודש, אך מלבד זאת אין צורך לעשות כלום. ואף לא 'סיום מסכת'. אלא

זעקת הכהנים

משא מורינו הרב שליט"א באסיפת גדולי התורה
בבית מרן הגר"ד לנדו שליט"א

מהכהנים.

תודתנו למרן שליט"א שכינס אותנו לצורך הענין כי רק גדולי התורה מסוגלים להבין את הכאב ואת הסבל הנורא של הכהנים כפי שהיה אצל רשב"י שיטמע שיש כביש אחד שהכהנים לא יכולים לעבור בו ומצטערים שצריכים להקיפו, ועשה פעולות לטהרו. אין להשוות את הצער והסבל של הכהנים כיום בבתי חולים פי כמה וכמה.

מהכנים הזה נבוא בכוחות מחזקים ובכוחם של גדולי התורה לדרוש את המינימום, לבקש מבתי החולים ומשר הבריאות שיעמדו על כך שכשם שבית חולים חייב לספק אוכל כשר, כך יהויב לספק בית חולים כשר לכהנים. אוכל כשר, גם אם לא קיים, אפשר להביא מהבית, אבל בית חולים – אין ברירה אלא להגיע.

ואחתום בברכת כהנים באהבה למרן שליט"א. ימים על ימי מלך תוסף בבריות גופא ונהורא מעליא עד מאה ועשרים ויזכה לקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

המבט הפנימי של עם ישראל

להיעשות רק על ידי כהן (שם א), וקשה איך יתכן שההלכה החמורה ממנה שהיא המעשה היותר חשוב, כשרה בזר.

והנראה בזה, ששונה עניין מנורת בית המקדש ממנורות שלנו. רוב בני אדם בוחרים מנורה במטרה להאיר את ביתם, ומעדיפים שתהיה זו

לא כאן המקום להגיד דרשות, באנו בזה להביע את זעקת הכהנים, את הקושי, הצער והסבל שעוברים על הכהנים והאטימות של אלו שאינם כהנים.

אספר דוגמה אחת כפי ששח באוזניי כהן הזקוק לזריקה מדי חודש בתוך העין. זריקה כזאת מבוצעת רק על ידי מומחה בבית החולים. הוא מקבל אותה בשערי צדק. והנה הוא מגיע לקבל את הזריקה ויש אזהרה לכהנים. הוא ממתין בחוץ ומודיע לרופא שהוא ממתין בחוץ כי

אסור לו להיכנס. אין בזה פיקוח נפש. ההמתנה קשה, אך הוא ממתין כמה שעות ועדיין המת לא הוצא. לבסוף הרופא מתקשר אליו ואומר לו כי עליו לעזוב את המרפאה ומבקש ממנו לקבוע תור חדש. הוא קבע תור חדש וכשהגיע התור, שוב אזהרה לכהנים ושוב אותו צער וסבל, והוא ללא זריקה.

דוגמה זאת היא אחת מני אלף בלשון המעטה ממה שעובר על הכהנים יראי ה'. נכון, אנחנו הכהנים זוכים בזה לקיים מצוות "קדושים יהיו" והשכר גדול, אך יש פתרון פשוט.

פנינו בעבר קבוצת רבנים כהנים בהצעה להקים 'חדרי פרידה' בבתי החולים לבני משפחות הנפטרים כדי למנוע טומאת אהל בכל זמן שהנפטר בתוך המבנה. הדחיה הגיעה דווקא מצד הרב הפוסק של אחד מבתי החולים וגייב קולות להתיר גם כשאין מדובר בטיפול של פיקוח נפש, ולא כאן המקום להאריך. זו אטימות. לא אכפת

בצד דרום במקדש, עמדה המנורה הטהורה שהאירה והשפיעה חכמת התורה, שהרי אמרו חז"ל 'הרוצה להחכים ידרים' (בבא בתרא סד), 'כי נר מצוה ותורה אור' (משלי י, כג).

הדלקת המנורה בבית המקדש (רמב"ם ביאת מקדש ט, ז) כשרה בזר. ואמנם הטבת המנורה וניקיונה צריכים

הלכה למעשה

העיקר לנהוג ביום היארצייט שחל השנה בתום י"ג חודש (ש).^(ע)

כתיבת אדר א בכתובה

שאלה כיצד יש לכתוב את התאריך בכתובה באדר ראשון ושני – אדר ראשון, או אדר הראשון.

תשובה בחזקת שסידר רבינו, הורה לכתוב כפי הרגילות שמדברים – אדר ראשון, אדר שני בלי ה"א כמבואר במשנה ברורה (תכ"ג, א). ודלא כהנחלת שבועה (י) שהורה לכתוב אדר הראשון (צינוי הלכה – נישואין עד).

ברכה על משלוח מזון שטרם הגיע

שאלה בירך על מאכל מסוים ויודע שיגיע במשלוח לביתו בעוד זמן מאכל כאותה ברכה. האם הברכה הנוכחית פוסלת את המאכל שיגיע במשלוח?

תשובה הברכה פוסלת כל מאכל שדעתו עליו ומה בכך שאינו לפניו ויגיע אחר כך, כמו העומד על אמת המים ומברך ושותה מהמים אע"פ שלא היו לפניו בשעת הברכה מפני שדעתו על כל המים (ש"ע ר"י, ו) ושמעתי ממו"ד מרן הגריש"א שאפילו כשהפירות שיביאו לפניו עדיין לא היו ראויים לאכילה בשעת שבידך, כגון שעדיין לא נאפה הלחם, אע"פ כ נפטרים כיון שדעתו עליהם.

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון
מדי שבוע בדוא"ר:

Beithorah@gmail.com

להנצחה בעלון באמצעות

במקפת בית הוראה הכללי ירושלים
שע"י מכון ציוני הלכה

שיאמרו כי הוא העשיר הגדול השולט על אימפריות וממלכות רבות, אך לפליאתו השיבוהו איזהו עשיר השמח בחלקו.

ולשאלתו מיהו הגיבור כאשר גם בזה חשב שאם לא הוא, מי כבר נחשב גיבור מול המצביא הגדול שכמותו העומד בראש הצבא האדיר, אך הם השיבוהו כי הגיבור הוא הכובש את יצרו. וכן ענו על עוד שאלות שהראו לו כי עם ישראל בשונה מכל האומות בוחן כל דבר במבט שונה. אומות העולם רואים בהסתכלות חיצונית, ואילו עם ישראל בוחן דברים בצורה פנימית. אכן 'חכם' אמיתי הוא לא המשיג תוצאות גבוהות ורובש ידע רב, משום שיתכן שהוא רק המור נושא ספרים, אלא חכם הוא הרואה את הנולד, המבין דבר מתוך דבר, הוא הראוי להיות מוכתר בחכמה.

להעלות נשמת משה רבינו

מאידך אין לאדם להשלות את עצמו בהורדת ערך עצמו ולא להתבונן על כל המעשים הטובים שעשה, וכפי שרואים בהפטרה לפרשת זכור שלאחר שישבו העם עם שלל ממלחות עמלק, אמר שאול המלך לשמואל הנביא שהעם רצו להביא מהשלל של העמלקים, אך שמואל נזף בו ואומר לו (שמואל א טו, י) "הלא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה".

אתה מתייחס לעצמך כאחד שמסכים לבקשת החיילים והעם שיצאו להרוג את בני עמלק לקחת איתם מהשלל, אך לא כן הוא, עליך להעריך את עצמך ולדעת כי אתה מלך ישראל, וככל שתאמר כן יעשה, ולא להצטנע מאחורי גדולתך.

כך על כל אחד להתבונן בנפשו פנימה ולראות כמה גדולות רמה בעיני ה', וכמה כל מעשיו נחשבים עד מאוד, וכל מעשה ולו הקטן ביותר נמדד לפניו עד כדי שהאלשיך הק' כותב (אסתר ט, כב) שכל נתינת צדקה דמתנות לאביונים, מעלה את משה רבינו בגנוי מרומים. "והחודש אשר נהפך מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב – על ידי תפילת משה רבינו מלמעלה ומרדכי מלמטה באה הגאולה. ועל כן תיקן מרדכי שבכל שנה בפורים יתנו צדקה ומתנות לאביונים עבור נשמת משה".

והדברים תמוהים, וכי פרוטה שנותן לעני היא גורמת משהו לנשמת משה רבינו, והלא אחד מ"ג עיקרים" אני מאמין באמונה שלמה שכל התורה הנתונה עתה בידינו, היא הנתונה למשה רבינו עליו השלום, וממילא כל הלימוד שלומדים תמיד עולה לע"ג, ומה כבר יש לו תועלת מעוד פרוטה הניתנת לעני עד כדי שמרדכי עמד ותיקן בהכרת הטוב מצות מתנות לאביונים לעילוי נשמתו.

נמצינו למדים דכל מעשה ומעשה ולו הקטן ביותר, נרשם למעלה ופועל רבות וטובות, והגם שאיננו זכאים לראות את התועלת המרובה, עלינו לבחון כל דבר כחכם הרואה את הנולד ובוחן כל דבר לעומק ולא רק בהסתכלות שטחית הגורמת לקרירות ורפיון ידיים מוגדל העבודה המוטלת עלינו.

»»»

מנורה יפה, אך יש החפצים לפאר את סלון ביתם ולשם כך רוכשים צורת מנורה יפה, אך כיון ש'נברשת' בלא מנורות אין בה טעם, לכן גם מתקיימים נורות חשמל בתוכה.

ולמרות ששניהם קנו אותה נברשת, כוונתם שונה בתכלית. הראשון רצה להוסיף אור בביתו ואגב כך רכש נברשת, ואילו השני רצה לייפות את סלון ביתו בנברשת ואגב כך הדליק את האור שבתוכה.

המנורה בבית המקדש לא באה להוסיף אור גשמי, כמפורש בתמימה הגמרא (שבת כב, ב) "וכי לאורה הוא צריך". כל מהותה לנוי, רק ששלמותה מתקיימת כשדולקים בה הנרות. וממילא עיקר ענין המנורה הוא ההטבה והניקיון מהדשן שנשאר מהדלקת יום האתמול, ובה מופה את המנורה. ולכן צריך דווקא כהן לדשן ולהטיב, אך ההדלקה שהיא רק חלק טפל בנוי המנורה, כשרה בזה.

ולפי זה מתבארת היטב דעת הרמב"ם שהדלקת המנורה נעשית ביום, למרות שביום אין צריך לאורה היוצא מהנרות. אך כיון שעיקר המנורה ביפיה, ניתן להדליקם ביום. ואילו לדברי החולקים (תוס' מנחות פט, א ד"ה אין. ובאבן עזרא שמות יב, ו), העיקר ביום הוא ההטבה לדשנה מעפרה, אך א"צ להדליקה, משום שביום לא חסר בנוי המנורה אף בלא הדלקה, ואילו לעת ערב יופי המנורה הוא כאשר נרותיה דולקים.

כסף או כבוד?

כפי שלא כל 'מנורה' מופעלת כדי להפיק ממונה אור, כך כל צעד ושעל בחיי האדם דורש מבט מעמיק שעשוי לשנות את כל המציאות.

רבים שהידפקו על דלתות ביתו של מו"ר מרן הגריש"א אלישיב בבקשה להיוועץ עמו נהנו מהסתכלותו הנכונה שהאירה דברים אל פשטותם באמת. וכפי שסיפר בחור ישיבה שידע לקרוא יפה בתורה ועלה להתיעץ עמו היכן לקרוא בתורה בשבת, אם בהיכל הישיבה שם יגרום לזיכוי הרבים ברב עם הדרת מלך עם כל רבני הישיבה ותלמידיה, או להיענות להזמנת גבאי בית הכנסת סמוך שם הוצע לו סכום כסף עבור הקריאה, כאשר תשלום זה יעזור לו לשקוע בלימוד.

סיכם מרן בפשטות ואמר: אתה מתלבט אם להעדיף כבוד או כסף, תחליט אתה מה אתה יותר אוהב, אם כבוד מדבר אליך או הכסף משכנע אותך יותר.

ונלמד מכך שלמרות שמראש היה ניתן להעלות צדדים לכאן ולכאן לטובת הקריאה בישיבה או בבית הכנסת, אך בעומק הדברים מונחת שאלה אחרת לגמרי.

וכבר כאשר (מעילה לב, א) אלכסנדר מוקדון ביקר בארץ ישראל, ביקש לקבל הערכה וכבוד ושאל את התנאים מי לדעתם החכם הראוי להערכה כאשר בסתר ליבו חשב שלבטח יאמרו: הנה אתה הוא החכם ששמו הטוב הולך לפניו, אך לפליאתו השיבוהו כי החכם הוא הרואה את הנולד.

ולשאלתו 'איזהו עשיר' כאשר גם בזה חשב

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
140

הביטוי של מלכות השם בעולם – הוא במשכן ובבית המקדש

פרשת תצוה
תשפ"ד

"ויקחו לי תרומה"

התשובה היא שמטרת בניית המשכן, הוא קבלת מלכות השם בעולם! שעי' בניית בית המקדש אנו מבאים לידי ביטוי שאנו מקבלים עלינו את מלכות השם, ולשם זה בונים לו בית בתוכינו. נמצא אם כן שתכלית בניית המשכן הוא לא לצורכו של הקב"ה כביכול שיהיה לו בית, אלא לצורך הביטוי של קבלת מלכות השם בעולם. ובוזה מובן מדוע הקב"ה התרים את עם ישראל לבניית המשכן, בודאי היה יכול הקב"ה להוריד את המשכן מהשמים, מוכן ושלם, וגמור, עם כל כליו, עם כל החומרים הנדרשים לו בזהב כסף ונחושת, וכל שאר הכלים, ולא עשה כן השם אלא רצה את התרומה שלנו, בכדי שעי' יבוא לידי ביטוי שהקב"ה הוא המלך שלנו בעולם, וזה מתבטא בזה שבני ישראל נותנים מכספם וזהבם למשכן, כדי לבנות את בית השם. וכמו שמצינו במלך בשר ודם שהעם שלו מממן את הוצאות ביתו, כפי שנאמר בספר מלכים שביתו של שלמה המלך נבנה מהמיסים של עם ישראל, לא מפני שהיה חסר לשלמה המלך כסף, אלא שכן הם סדרי המלוכה, שהעם כולו מחזיק ובונה את בית המלך, וזהו היחס הנכון בין האומה למלכה, ולכן דוקא בני ישראל בנו את בית המקדש בכדי להביא לידי ביטוי את העובדה שהשם הוא המלך שלנו!

ביום שמחת ליבו זהו בנין בית המקדש!

נאמר בשיר השירים (ג, יא) "צאנה וראנה בנות המלך שלמה בעטרה שעטרה לו אימו ביום חתונתו וביום שמחת ליבו" נאמר על זה במדרש [שמות רבה פקודי, נב] "אמר ר' יצחק חזרתי בכל המקרא ולא מצאתי שעשתה בת שבע עטרה לשלמה" שלפי פשוטו של מקרא משמע שבת שבע - אימו של שלמה המלך, עשתה לכבודו לכבודו עטרה, ואמנם לא מצינו כן בכל המקרא, ומזה בהכרח שהמלך כאן אין הכוונה על שלמה, אלא על הקב"ה שהוא מלך השלום שלו. ואמרו שם בסמוך "רשב"י שאל את ר' אלעזר רבי יוסי איפשר ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו, א"ל הן, משל למלך שהיתה לו בת יחידה, והיה מחבבה ביותר מדאי, והיה קורא אותה **בתי**, לא זו מחבבה עד שקראה **אחותי**, ועד שקראה **אמי**, כך הקדוש ברוך הוא בתחלה קרא לישראל בת שנאמר (תהלים מה) שמעי **בת** וראי' לא זו מחבבת עד שקראן אחותי שנא' (שיר השירים ה) "פתחי לי **אחותי** רעיתי יונתי תמתי" לא זו מחבבת עד שקראן **אמי** שנאמר (ישעיה נא) הקשיבו אלי עמי **ולאמי** אלי האזינו" עמד רשב"י ונשקו על ראשו ור"כ למדנו שפסוק זה מדבר על הקב"ה שמרוב חיבתו לישראל קורא להם אימו, וסיום הפסוק הזה, שבאיה זמן הוא מדבר, ביום חתונתו ויום שמחת ליבו, ומתי היו ימים אלו של חתונה ושמחת ליבו של הקב"ה, נאמר במשנה בסוף מסכת תענית (כז, ב) "**יום חתונתו זהו מתן תורה, ויום שמחת ליבו הוא בנין בית המקדש**"

יום מתן תורה היה להקב"ה כחתונה, שבני ישראל נקראים כמו כלה של הקב"ה וכמו שאמרו על גמר בנין המקדש "ויהי ביום כלות משה את המשכן" ודרשו חז"ל **"כלת"** כתיב ובה לרמוז שעם ישראל הוא ככלתו של הקב"ה, ובזמן מתן תורה, שעם ישראל הסכימו לקבל עליהם את התורה, ונבחרו להיות עם השם, אז נשלמה כביכול החתונה של הקב"ה עם ישראל.

מתי הושלמה מלכות השם בעולם?

יום שמחת ליבו, זהו בנין בית המקדש. ביאור הדבר, שקודם שברא השם את העולם לא נשלמה מלכות השם בעולם, שאמנם אנו אומרים "אדון עולם אשר מלך - בטרם כל יציר נברא" והיינו שגם בטרם כל יציר נברא, שלא היו שום יצורים נבראים בעולם, כבר היה אז השם מלך, אמנם לא נשלמה מלכותו בעולם, עד שנבראו בני אדם, וכאשר בני ישראל קיבלו על עצמם את מלכותו.

במושג מלכות ישנם שני היבטים, היבט הראשון הוא שהמלך הוא הסמכות הבלעדית לקבוע ולהחליט על כל ענייני הממלכה, וזה דבר שקיים ונכון גם כאשר אין עם בכלל, שכן היה אצל הקב"ה שגם לפני שנברא כל יציר, הרי הוא היה יחיד בעולמו, והוא שלט בעולם ללא גבול והכל היה נתון רק להחלטתו.

אמנם היבט השני שיש במלוכה הוא היחס שבין העם למלך שלו. והיינו שהעם סר למרותו של המלך, וכפוף לדעתו ורצונו של המלך. והמלוכה הזו היא באה לידי ביטוי רק כשיש אומה, שעליה המלך מביא לידי ביטוי את מלכותו, ועל זה אמרו "אין מלך בלא עם" שהביטוי הזה שהאומה שנכנעת ומקבלת על עצמה את מלכותו זה לא יתכן ללא עם. וזהו מה שאומרים "אחר נעשה בחפצו כל - אי מלך שמו נקרא" אחרי

אומרת התורה "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" וידוע להקשות מדוע אמר 'ויקחו' ולא 'ותנו' הלא בני' נצטוו לתת תרומה, ולא לקחת תרומה. וידוע לבאר בזה שנותנת תרומה להשם, כולה לקיחה היא, שיותר ממה שאנו נותנים להשם, הקב"ה מחזיר לנו בכפלי כפלים, ולכן אמר ויקחו לי תרומה, שבוה שאנו נותנים לתורמים למשכן אנו נותנים לוקחים את הזכות לעצמנו להיות חלק ממקימי המשכן. ואמנם נראה לי שפשוטו של מקרא אינו כן, שאין הכוונה כאן לפנות לכל ישראל שיקחו מעצמם תרומה, אלא שאמר השם למשה רבינו למנות מתוך בני ישראל אנשים, שהם יהיו ממונים ליקח ולאסוף את התרומה מבני ישראל, ולכן אמר 'ויקחו' לי תרומה, שאותם אנשים יהא תפקידם לקחת תרומה עבור המשכן. ושוב ראיתי שכפירוש זה כתב בספורנו.

ואמנם עדיין יש לשאול ממה שנאמר בפרשת ויקהל (לה, ד-ה) "ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר.. קחו מאיתכם תרומה לה' ובפרשה זו הוזכר מה שאמר משה לבני ישראל להתנדב לתרומת המשכן, ומשמעות הדברים שכאן פנה משה לכל ישראל שיתנדבו תרומה מעצמם, ולא דיבר לממונים עליהם לגבות מהם תרומה, שהרי אמר להם "קחו מאיתכם" והיינו שכל אדם יקח מעצמו תרומה, ובכל זאת לשון התורה הוא 'קחו מאיתכם' ולא 'תנו מאיתכם' ומזה יש ללמוד שגם אותם שנותנים תרומה, זה נקרא שהם לוקחים, ולא נותנים, ולכן אמר 'קחו מאיתכם' והיינו תקחו לעצמכם את הזכייה הזו להיות מתורמי המשכן!

ואמנם הספורנו פירש גם פסוק זה, שמשם היה מדבר כלפי הסנהדרין, שהיה תפקידם ליקח תרומה מכל ישראל, ולכן אמר להם קחו מאיתכם תרומה להשם.

נתינת התרומה חוזרת לו חזרה!

ובבעל הטורים פרשת כי תשא פירש על מה שנאמר בפסוק על גביית מחצית השקל (ל, יב) "ונתנו איש כופר נפשו" שהמילה "ונתנו" אם תקראנה בהיפוך אותיות ג"כ יצא "ונתנו" ללמד שכל מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו, ולא יחסר לו מזה מאומה.

וציין שם לגמ' בגיטין (ז, א) שאמרו "אם רואה אדם שמוזנותיו מצומצמים יעשה מהן צדקה" ומזה נלמד ג"כ שהצדקה שהאדם נותן אף פעם לא מפסידה לו מאומה, אלא להיפך רק מפרה ומרבה את ממנו, ולפי' ניתן להבין את לשון התורה "ויקחו לי תרומה" שנתנית תרומה להשם, הרי היא חוזרת לגמרי, ואין בה שום הפסד ממון, רק לקיחת זכות לעצמו להיות שותף בבניית המשכן.

מה הענין לעשות מגבית להקב"ה?!

הנה בפרשת תרומה אנו נותנים למדים בתורה, שהקב"ה עשה מגבית בעם ישראל, וביקש מכל איש מן ישראל להתנדב למלאכת המשכן, וכל מה שהיה נצרך לבניית המשכן, ליריעות, ולבגדי הקודש, את כל המינים והסוגים, הכל אספו מבני ישראל.

ולפי פשוטו דבר זה לא מובן, הרי מעולם לא מצינו שעושים מגבית לצורך עשירים, רק לצורך עניים, אלמנות, או נזקקים, ומעולם לא עשו מגבית כדי לבנות בית לאדם עשיר מרובה בנכסים, וא"כ הקב"ה שהוא העשירי בתבל, שכל העולם שלו, ולא חסר לו דבר, וכמו שנאמר בספר חגי (ב, ח) "**לי הכסף לי הזהב נאום ה' צבקות**" א"כ יש לו הכל, והוא משופע בכל טוב, ומה העניין לעשות עבורו מגבית, הרי הוא לא צריך אותנו ויכול לעשות הכל בעלדנו?!

ואמנם התשובה על זה היא, שאמנם הקב"ה לא צריך את התרומות שלנו, וגם את הבית שאנו בונים לו, הוא לא צריך, שלא חסר להקב"ה היכן לגור וכמו שאמר שלמה המלך להשם, בספר מלכים "כי האומה ישב אלוקים על הארץ, הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף כי הבית הזה אשר בנית" לאחר ששלמה המלך בנה את בית המקדש, הוא אומר להקב"ה, הרי אתה מלא כל הארץ כבודו' וכל היקום כולו, כולל השמים ושמי השמים לא יספיקו לך, ואיך יספיק לך הבית אשר בנית. ואנו אומרים בכל יום בעלינו לשבח "שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ, ומושב יקרו בשמים ממעל, ושכינת עוזו בגבהי מרומים" מקום מושבו של השם הוא בשמים העליונים, ושכינתו עצמה נמצאת גבוה יותר מזה 'בגבהי מרומים' שהוא גבוה יותר מהשמים ממעל, וא"כ לא חסר לו להקב"ה היכן להשרות את שכינתו, ולא נזקק לנו שנבנה לו בית. וא"כ מה התכלית שלנו בבניית המשכן? ואיזה תועלת יש מזה?

שבאו בני אדם לעולם והתייחסו להשם כמלך או נקרא שמו מלך, שנקבע יחס בין בני אדם להקב"ה, שהוא המולך עלינו! והענין הזה נשלם בזמן הקמת המשכן, שכאשר בני ישראל בנו בית להשם כדי שיגור בתוכם, זה ביטוי של קבלת מלכות השם, דוקא ע"י כך שבני ישראל הביאו מעצמם את כל החומרים לבניית המשכן, ואח"כ בנו ויצרו את כל הכלים, והמשכן עצמו. שע"י שביניית המשכן באה על ידי ישראל, את הביאוי ליד ביטוי של קבלת מלכות השם עליהם, ובהם נשלם התהליך של מלכות השם בעולמו.

בעטרה שעטרה לו אימו

וזה הכוונה בפסוק "בעטרה שעטרה לו אימו ביום חתונתו וביום שמחת ליבו" הרי עטרה הוא ביטוי של מלכות, שלמלך מלבישים כתר ועטרה לראשו, ועל זה נאמר בפסוק בעטרה שעטרה לו אימו 'ביום חתונתו' שבזמן מתן תורה, אז היה קבלת מלכות השם בעולם.

ההנהגות הייחודיות בבית המקדש – היו ביטוי של מלכות השם בעולם!

ראוי לדע שכמו שבנין בית המקדש עצמו עניינה לבטא - קבלת מלכות השם! כך היו הרבה עניינים והנהגות בבית המקדש שכל תכליתם היה להביא ליד ביטוי את זה, שהשם הוא מלכנו! וכאן הוא משרה את שכניתו בתוכינו כמלך על עמו!

ראשית כל ענין הקרבת כולם, שהצטוו להביא לפני השם שני תמידים בכל יום, שכך מצונו אצל שלמה המלך שהיה עולה על שולחנו בכל יום שלושים כור קמח סולת, ומאה צאן, וכל זה הגיע מכספי המיסים של עם ישראל, כמבואר בספר מלכים, מפני שכך הוא דרכה של מלכות, שהעם נותן מיסים משלו כדי להחזיק את בית המלך, ובכדי לממן את כל הוצאות הסעודות שלו.

[ונראה לי ששלמה המלך הוצרך לבנות מאפייה לעצמו, כדי לאפות בכל יום כמות עצומה כזו של לחמים, וכמו"כ היה צריך להקים בית מטבחים משלו כדי לשחוט שם מאה צאן בכל יום! שהיה צריך להפשיט את כולם ולמלוך אותם, ומלבד זה היה לו בית התבשיל לעצמו, ששם היו אופים ומבשלים את כל התבשילים עם הבשרים הרבים שעלו על שולחנו מדי יום. וכל זה ג"כ הגיע ממיומן של בני ישראל.]

וזהו ג"כ הענין שציוונו השם יתברך להעלות לפניו קרבנות, שכביכול אכילת גבוה מוטלת עלינו, וכמו שאמרה התורה "את קרבני לחמי לאשי" הקב"ה מתייחס לקרבן התמיד כחם שלו! וזה ביטוי של עם למלך שלו, כמו שאכילת המלך ניתנת על ידיו, ולכן וכו' מביאים לפני השם את כל חלקי הסעודה, שהיא בנויה מג' מינים בשר, לחם, ויין, וכמו שמצונו אצל יעקב אבינו שהביא ליצחק אביו לאכול, ושחט לו שני גדיי עיזים לבשר, והביא לו מצות, וכמו"כ הביא לו יין וישת, כמפורש בתורה. וזהו צורת סעודה שלמה, בשר, לחם, ויין.

וכמו"כ הצטוונו אנו להביא לפני המלך השם ב' סעודות בכל יום, וכל סעודה יש בה את הג' מינים הללו, שהבש הקרב לתמיד, הוא הבשר, ומלבד זה מביאים מנחת נסכים שהוא הלחם, וכמו"כ מביאים ניסוך היין. ובהם אנו מביאים כביכול סעודה שלמה לפני השם, וזהו חלק מהביטוי של מלכות השם השוכן בבית המקדש.

עוד אחרון מוצאים שיש מצוה מן התורה למקדש, כמו ש' הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (ח, א) "שמירת המקדש מצות עשה, ואף על פי שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין" והיינו שיש ענין לעשות שמירה למקדש לשם כבוד, והענין בזה שהוא ביטוי כבוד מלכות, וכמו שיש במלכותא דארעא, כפי שרואים היום במשמר המלכה של אנגליה [כיום הוא משמר המלך] שאין שם ענין להגן על המקום מאויבים, אלא לשם כבוד לבית המלוכה.

והוא הענין ג"כ של בגדי כהונה, שכל הכהנים העובדים בביהמ"ק חייבים ללבוש דוקא בגדים אלו, מכנסים כתונת ואבנט ומגבעת, מלבד הכה"ג שהיה לבוש בשמונה בגדים לכבוד ולתפארת, ומה היה הענין שכולם לישבו אותם בגדים, שזה הוא ג"כ מכבוד המלכות, שכל המשרתים יהיו לבושים במלבוש אחיד לכבוד המלך. וכמו במשמר המלכה באנגליה, שכולם לבושים באופן אחיד, שזה מבטא את כבוד הארמון והמלוכה.

וזהו התכלית של המשכן, שהוא יהיה מקום גילוי כבוד מלכותו עלינו, ולשם זה צריך שיהיה ביטוי והנהגות של מלכות, ויש של מלך לעמו, ולכן אנו בני ישראל הם אלו שבונים את המשכן, ואנחנו מביאים לשם את הסעודות לצורך גבוה, ואנו שומרים על אותו מקום שיהיה ביטוי לגילוי כבוד מלכותו עלינו.

וכיו"ב אנו מוצאים באכילת הקדשים שחלקם נאכלים ע"י הכהנים לפני מן הקלעים, וחלקם נאכלים בכל העיר ירושלים, גם לזרים, ואמנם מצונו דינים באיזה אופן לאוכלם, שיהיה באופן של כבוד, ודרשו כן חז"ל מהפסוק "למשחה" והיינו שהאכילה נצרכת להיות בדרך מלכות וגדולה. והטעם בזה כיון שאנו נשענים על שולחן של מלך, אז יש דרך שולחן של מלך, ואיזה אופן לאכול.

ונראה לי שזהו אסור נותן, שנאסר בתורה "ולא תותירו מעד עד בוקר" והיינו משום שאין זה כבודו של מלך לאכול מאכל שאינו טרי מהיום, ולכן כל דבר נקבע זמנו לאכול מיד ולא להשאירו למחר. ונמצא דכל דינים אלו נובעים מכך, שבית המקדש והמשכן הם המקום לגלות את מלכות השם בעולם, ולכן דוקא שם ראוי שיהיה היחס להקב"ה - כמו של העם למלכו!

אחותי רעייתי יונתי תמתי

ליון אחר, וכמו"כ היון הזכר, לאחר מות היונה, לא מוכן להזדווג ליונה אחרת, כמו"כ עם ישראל נקשרו בהקב"ה והקב"ה קשור אלינו, והקשר הזה הוא בלתי ניתן לניתוק, וכמו שנאמר בתורה "את ה' הארת היום.. וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה, ולהיות לך לאלוקים" אנחנו בחרנו בהקב"ה וקיבלנו על עצמינו את מלכותו, וכך הקב"ה קשור אלינו, ובחר בנו להנהיג אותנו באופן ייחודי, שמלבד הנהגת השם את כל עולמו, הוא משגיח עלינו באופן ייחודי ופרטי.

תמתי, יש פירוש מלשון תאומתי, והיינו שיש לנו יחס להשם כמו אחות תאומה, וצריך לומר לפי זה שזה יותר מאחות רגילה ויותר מרעייה. ואמנם יש לפרש תמתי, שהיא מתאימה לי, ומשלימה אותי, שכביכול יש השלמה בין עם ישראל להקב"ה, שבלעדי זה יש חיסרון.

האם אשן משום חיצוני חשיב מעשיו לענין שבת?

הדבר אצל האש, שלא אירע מאומה בכלים שהעמיד, עד שבאה לשם האש, ובכח"ל ל"ה חיצוני, ומה"ט הוא רק גרמא בעלמא.

אבל לתירוץ קמא של תוס' שגם מקרב דבר אצל האש הוא כחיצוני לענין שבת, לפי" קשה מאד, שהכ"נ במעמיד כלים סמוך לדליקה יחשב חיצוני, ששכירת הכלים וכיבוי האש יתייחסו אליו, ויחשב מלאכה בשבת.

ונראה מוכרח מזה, שלענין שבת לא אמרינן אשן משום חיצוני. וטעם הדבר כדאסברה לן החזו"א (או"ח קנו, בהשמטה לסי' קנב) דבנוקין ורציחה, שעיקר הקפדת התורה הוא על תוצאת המעשה, שפלוגי נרצח וניזוק, וע"י המעשה הר"י מתייחס אליו, בזה מספיק התייחסות של אשן משום חיצוני כדי לחייבו, ומשאי"כ לענין שבת שאין חיסרון אם המעשה נעשה מעצמו, וכל קפידת התורה שלא יעשה ע"י אדם, בזה בענין שיהא כח ממש כדי לאסור, ולא מספיק אשן משום חיצוני.

ונפ"מ בנידון זה בהעמיד סיר מים על האש, באופן שע"י רתיחת המים יגלו המים ויכבו את האש, שבאופן כזה הוא כמקרב האש אצל הדבר, שמניח את המים אצל האש, שהרוח מצויה תגרום להם לרתוח ולכבות את האש. ולפי סברת החזו"א הנ"ל אין בזה מלאכה מן התורה, ויהא דינו כגרם כיבוי דמותר במקום הפסד מרובה.

ואמנם לפי תירוץ שבתא ברא של תוס' שבמקרב דבר אצל האש אין דין אשן משום חיצוני, אין מקור לסברת החזו"א הנ"ל, וי"ל דגם לשבת יש לחייב מדן אשן משום חיצוני, רק שבהנחת כלים אצל האש, לא הוא חיצוני, לפי"ו באופן כזה שמקרב האש אצל הדבר דהוי חיצוני, יתכן דהוי מעשיו לענין שבת, ואין להתיר אפילו בהפסד מרובה. [ע"ע בעוטה אור ב"ק סי' מו]

נאמר בשיר השירים "פתחי לי **אחותי רעייתי יונתי תמתי**, שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה" למדו מזה במדרש שמרוב חיבת השם לישראל הוא קורא לה **אחותי**.

והנה מצונו כאן ד' לשונות של חיבה לעם ישראל, **אחותי**, **רעייתי**, **יונתי**, **תמתי**. **אחותי** הוא לשון חיבה וכו"ל. **רעייתי**, הוא כוש מצונו שיום מתן תורה נקרא יום חתונתו, ומצונו שיש ישראל נקראים כלה כלפי הקב"ה, שיש כביכול ענין של נישואין, ונחלקו שם תנאים אם התירו גרמא מדרבנן הוא מלשון רע, שהאישה היא כמו רע לבעלה, וכביכול כך אנו כלפי הקב"ה.

יונתי, ידוע שזוג יונים יש להם נאמנות מוחלטת אחד לשני, ולא עוזבים אחד את השני בכלל, גם אחרי מות הבעל, היונה לא מוכנה להזדווג

בשבת קכ, ב נחלקו תנאים אם מותר להניח כלי חרס מלאים מים אצל האש, כדי שבהגיע האש אליהם, הם יבקעו, והמים יכבו את האש. ומדאורייתא לכ"ע שרי "הדתורה אמרה לא תעשה כל מלאכה, ולא גרמא" ורק מדרבנן אסור גרם כיבוי, ונחלקו שם תנאים אם התירו גרמא מדרבנן או דחיישנן שמא יבוא לכבות בידיים.

ויש לתמוה על מה דהסיכמו כ"ע שמן התורה הוא מותר משום דהוי גרמא, הלא קיימא לן אשן משום חיצוני, ומה"ט כל מה שקורה ברוח מצויה מתוך מעשה הר"י מעשיו ממש, וחייב על זה ברציחה, והכ"נ כשמניח כלים שברוח מצויה ישרבו ויצאו מהם המים ויכבו לשריפה, הר"י כמו חיצוני לענין כבוי הדליקה, ויחשב מלאכה לענין שבת.

והנה בתוס' בסנהדרין עז, א ד"ה סוף חמה, כ' שני דרכים יסודיים בענין חיצוני, ותורף דבריהם, שלתירוץ הראשון בין מקרב האש לדבר, ובין מקרב הדבר לאש, חשיב חיצוני, ומה"ט מי שכפת חבירו והביאו למקום שעתידי לבוא לשם חמה, ולהרגו, הר"י כחיצוני, והוי רוצח.

ולתירוץ השני, לא נאמר דין אשן משום חיצוני רק אם מיד עם פעולתו התחיל הדבר להיעשות כגון מקרב האש אצל הדבר, דהאש מתחילה ללך מיד, והרי היא כחץ שלו, אבל כשמקרב הדבר אצל האש, שעם גמר מעשיו לא נעשה מאומה, אלא רק לאח"י שבאה לשם האש, וכגון כופת חבירו למקום שסוף חמה לבוא, שכעת לא אירע בו מאומה, לא חשיב מעשה שלו לענין רציחה.

ומעתה נשוב לקושיא הנ"ל, והנה לתירוץ שני של תוס' לא קשה מידי, כיון שבאופן הנ"ל שמעמיד כלי חרס סמוך למקום הדליקה הרי הוא מקרב

שוא תשועת אדם

בכל אדם יש רצון חומרי להרגיש שהוא שולט במצב, הוא יתגבר על ההפתעה ויחזור להיות יציב. יעדיף לקנות דירה כדי להיות יציב ולוודאות שבבית יש את כל מה שצריך. ומתברר שזו הקללה הגדולה

ועוד, אף כי הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, אולם הפאר היה ללא גבול, שם היה הביטוי הכי גבוה בעולם של 'הדר'.

ופתאום מתברר דבר פלא, אשר ייתכן ולא תהיה יכולת לעשות שני כבשים ביום אחד!

חנוכת המזבח

יתרה מזו.

את המזבח חונכים על ידי הקרבת שני כבשי תמיד, אחד בבוקר ואחד בערב. אור החיים שם, מתייחס למחסור בכבש אחד בעת חנוכת המזבח, אשר ייתכן וכך יקרה, הנה על זאת אמרה התורה 'שנים ליום תמיד'.

יש עוד משפט באוה"ח על דין החינוך. איך חונכים את המזבח על ידי שני כבשים, החינוך מתחיל מהראשון. מה קורה אם ביום החינוך היה רק כבש אחד, הראשון מעכב את השני, ואילו השני לא מעכב את הראשון (כמבואר במשנה מנחות ד, ד).

כמה פעמים היו צריכים לחנוך את המזבח במקדש? פעמיים עד שלוש. בחניכה שעשה שלמה למקדש ראשון ובחניכה שעשה עזרא כשעלו מן הגולה, אולי פעם שלישית כשמתתיהו מיהר את המקדש לאחר פומאת יון. היו גם חניכות ספורות כשבנו את המשכן במקומותיו השונים. גם ביום כזה תיתכן אפשרות שאין כבש לקרבן התמיד?!

בעקבתא דמשיחא

קבלה מרבתינו, ובמיוחד מרבינו החפץ חיים, כי הגענו לסוף ימי גלותינו וברור עקבתא דמשיחא הנה הננו, כי הגיעה עת לחננה.

סימנים יש בידינו (סוטה מט:), לבחון האם הדור הזה הוא אכן דורו של משיח, וכולם מתקיימים בנו. הסימן הכללי הוא 'חוצפא יסגי', בכלל זאת בן מנוול אביו ובת קמה באמה, נערים פני זקנים לבינו וזקנים יעמדו מפני קטנים.

פעמיים בא ה'תמיד' בפרשתנו. גם בקיום מעשה המנורה וגם בקיום מעשה קרבן התמיד, ובכל זאת הבנותיהם רחוקות אלו מאלו, ועל כך ניחד את דברינו.

המצווה הראשונה בפרשה, היא לקחת שמן זית וך ולהעלות במנורה באהל מועד, 'נר תמיד'.

אותה תמידות, מגיעה בכמה אופנים. גם משמעות של כל יום, כי מצוות הטבת הנרות היא בחול ובשבת, בחג ובמועד, אין יום שבו לא מטיבים את הנרות ומדליקים את המנורה.

בנוסף, המשמעות היא שהנר ידלק כל היום כולו, מערב עד בוקר, ונס היה בנר המערבי שלא היה כבה, עד שתשובה הייתה בדבר לליציני הדור שתהו אך יכולה השכינה לשרות תמיד על כל ישראל כל הזמן – הנה הראה הנר המוחשי את אשר יכחיש אשר איננו מוחשי (ועל זאת פירש האור החיים – 'ויקחו אלה', בעבורך שיאמנו דברך, ע"ש).

והמובן השלישי לתיבה 'תמיד', הוא מה שרמזו בעל המורים בתיבת 'בתיבת' לשני המקדשות – כ"ת י"ת. מקדש ראשון עמד על מכוננו ת"י שנים, והשני ת"כ שנים, בכל אותם שנים החזיק הנר בתומתו והמשיך לדלוך מערב עד בוקר לפני ה', וכל שכן בארבעים שנות המשכן במדבר, בשנות נוב ושילה גבעון וגלגל.

שנים ליום, עולה תמיד

ה'תמיד' השני, הוא הקרבן מדי יום. 'כבשים בני שנה, שנים ליום תמיד' (כט, לה). משמעות תמיד כאן, שונה ממה שהבנו אצל המנורה.

כך מלמד שם אור החיים הקדוש; אף כי אמנם צריך להקריב שנים ליום, אולם כשיש לך רק כבש אחד, תעשה אותו בכל אופן, הגם שלא יהיה לך בערב את הכבש השני, או הגם שכעת בערב השגת כבש ובבוקר לא היה לך כלום, בכל זאת תקריב.

כלומר, ייתכן ויחסרו בהמות לקרבן התמיד.

והדברים קשים להלימה. המקדש היה כולו כסף וזהב, החפצא שלו היא 'אין עניות במקום עשירות', מפארין ומייפין אותו עוד

ונשאל –

מאחר שהסימן הכללי, 'חוצפא יסג', כבר נמסר בידינו. למה הוצרכה הגמרא לפרט את כל אותם סימנים בפרוטרוט, גם בן מנוול, גם בת קמה, גם נערים פני זקנים ילבינו וכו'.

ועוד נשאל –

בין הסימנים יש את היוקר המאמיר, הגפן תתן פריה והיין ביוקר. אם היוקר יאמיר, האין היין בכלל זאת, ולמה יצא והתפרש בפני עצמו, לאמר שהיין יהיה ביוקר? הלא זאת עצם הקללה היוקר יאמיר!

אשור לא יושיענו

מאז נפתחו שערי חכמה באלף השישי לתקן את העולם (כרבי הוה"ק ח"א קו.), הפכו חיי האדם להיות נוחים עד תכלית. בכל עיר יושבים אלפי אנשים שכל עיסוקם הוא לעשות חיים נוחים ומרופדים יותר עבור הבריות. במאכל ומשקה, בנסיעה ושיחה, בלבוש ובעיסוק. תחת שפשוף כביסה בנהר, מכניסים בגדים למכונה ולוחצים על כפתור, תחת עשר מלאכות בפת, הנה היא מזומנת בכל קרן רחוב, הנה וכהנה, יכלה הזמן למנותם ולתארם, מי לא ראה ומי לא הרגיש.

אך אליבא דאמת, כי אשור לא יושיענו ועל סוס לא נרכב. לקודשא בריך הוא יש תכלית אחרת, ותחת הרים הגבוהים והחומות הבצורות, התברר כי שוא תשועת אדם.

ונסביר.

כל פעל ה' למענהו, וכל אשר יש בעולם הזה, נתן בידנו למען חיותו כיום הזה. הקורונה באה לזעזע את מורשי הלב, ותחת זאת התעסקנו בשאלה מתי יגיעו החיסונים, האם החיסון הגרמני טוב יותר או זה משווייץ, והנה התפוגג כל החשש מהנגיף. האויבים מעבר לגבול מתאמצים להכחיד שם ישראל עוד, הלבבות נרעדים ושבים אל אל, עד אשר מבינים שהצבא יוצא לפעולה וכבר 'מפרקים' עוד גדודים מצפון או מדרום, הנה נשמנו לרווחה. יש גואל לישראל.

ולמה לא נבין, כי אם סר הפחד ועדיין לא נכנע הלב, ברור כי יעמוד בפתח אסון גדול יותר, מסוכן יותר, עד אשר יאשמו וביקשו פני?!

חוצפא יסג

אמת כי הגפן תתן פריה, אבל בו בזמן היוקר של היין יאמיר. תוספת הכוח של הגפן לא הועיל בשורה האחרונה לטובת האדם,

כי עדיין היין יקר, וזו גופא הקללה, העולם מציג את כל השכלולים וצורות הנוחות הטובות בעולם, ובו בזמן האדם הממוצע סובל יותר ממה שסבל בן גילו לפני אלף שנים ששבע מכיכר לחם שחור ושמן זית.

זו הייתה מענתו של חזקיהו שגנו ספר רפואות. אם אינכם מבינים את התכלית הפנימית של הרפואה, וכבר תרצו להניח רטיה על המכה, דעו כי מחר תבוא עליכם מחלה קשה יותר, כי אם לא פתרתם את השורש, מהיכא תיתי שלא תמשיך המחלה?!

הדוגמאות של החוצפא יסג, לא באים להסביר את החוצפה אלא את ה'היפך העולם'. חוצפה היא לא שגעון, אבל כשבן מנוול את אביו, אין לך שגעון גדול מזה.

ורצונו של מקום, שנבין שהעולם לא הולך כסדר, שיש מנהיג לבירה!

לפני ארבעה חודשים השיח היה 'על מה עשה ה' לנו', זה תולה בכה וזה בכה. היום השיח הוא בנוסח של 'מפרקים עוד שלושה גדודים וכבר המלחמה מאחורינו', וזה בדיוק מה שיגרם שהישועה לא תגיע, כי התעלמנו מהשורש ושכחנו מי בכלל הביא את השבועים זאבים.

ותחת אשר לא ימצא תינוק ותינוקת שלא בקיאים בהלכות טומאה וטהרה, הגענו לזמן שלא ימצא תינוק ותינוקת שאינם מעודכנים בדבר הצורך לתפוס את המנהיג המסתתר, ורק אז הכל יהיה בסדר, חלילה וחלילה.

אוי אם נאמר, אוי אם לא נאמר, אבל במוצאי שמחת תורה הייתה התעוררות גדולה בכלל ישראל, כל חד לפום מקומו ומצבו. ראו נא איך דעכה אותה התעוררות לתוך מסגרות של נעשה כך ואז יהיה כך. ואת ה'חובל עול מפני שמן', איבדנו – - -

זה בדיוק המקום של היהודי בעולמו של הבורא, תמיד נמצא בכף הקלע ומייחל לחסדיו. ביום שבו ימצא מנוחה ויחשוב שישתדר בלי חסדיו, כי אז יידע שנכרת משורש עץ החיים.

הבה אחים, שוא תשועת אדם!

ידידנו היקר
הרה"ג שלמה דנינו שליט"א
רב מושב יערה
ורב חברת 'אל על'
ליום הכנס בנו היקר חי"ו
בנועם עול תורה ומצוות
לאילנא רבכרא יגדל ויתעבד
ועיני דוריו רואות ושמחות

הר"ר עופר יוספי שליט"א
מבסיקו-סייט
לעילוי נשמת אביו היקר
ה"ה יאיר בן עמנואל ז"ל
אהוב על הבריות ומסור למשפחתו
מעלותיו ומידותיו הטובות נודעות לכל מכיריו
נפטר בשם טוב מן העולם
ז' אדר"א תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

אחינו כל בית ישראל הנתונים
בערה ובשביה העומדים בין בים
ובין ביבשה המקום ירחם עליהם
ויצאם מצרה לרוחה ומאפלה
לאורה ומשעבוד לגאולה השתא
בעגלא ובזמן קריב

פרשת תצוה תשפ"ד

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"ק קיג.

כלי פריצה של גנב שנתפסו

שאלה

גנב ניסה לפרוץ לדירה. הדיירים הצליחו ללכדו, והזמינו את המשטרה, שגילתה להם שנגד הגנב הזה ישנן תביעות רבות על מעשים דומים. בדירה נותרו כלי פריצה רבים ויקרים: מסור חשמלי לניסור סורגים, מספרים מיוחדות וכדו'. למי שייכים כלים אלו?

תשובה

א. אם ידוע שהגנב גנב כלים אלו מחנות מסוימת - הם שייכים לבעלי החנות. אולם כל זמן שלא ידוע מהיכן השיג הגנב את כלי הפריצה - הם נחשבים ככלים ששייכים לו.¹

ב. כלי פריצה של גנב, אסור להחזירם לגנב עצמו, כדי שלא ימשיך להשתמש בהם לצורך גניבה. לפיכך בנדון השאלה דנן, על בעל הדירה לשמור את הכלים הללו עד שיתברר בוודאות שהגנב חזר בתשובה, או עד שהגנב ימות, ואז יתן אותם ליורשיו אם הם יהיו אנשים ישרים. אולם אסור לבעל הדירה לזרוקם או אפילו למכרם ולתת לגנב או ליורשיו את התמורה הכספית שיקבל עבורם, מבלי שיקבל רשות מהגנב או מיורשיו לעשות כן.²

ג. אם ידוע בוודאות שהגנב חייב כסף לאדם מסוים, ועדיין לא שילם לו, והחוב היה לכל הפחות בשווי של כלי הפריצה, רשאי בעל החוב לקחת לעצמו כלי פריצה אלו כדי לגבות מהם את חובו.³

ד. התופס כלי הפריצה עבור חובו, יצטרך תחילה לשום אותם בפני שלשה אנשים הבקאים בשוויות של כלים אלו, כדי לדעת בוודאות מהו שווי של כלים אלו בשוק, כי אולי מגיע לגנב החזר כספי מגביית החוב.⁴

מקורות

ההבדל בין חפץ שידוע שגנבו, לבין שאר חפצי הגנב

1. כל חפץ שנמצא בידי גנב, ולא ידוע לנו בוודאות שהוא גנב את החפץ הזה - הרי הוא שייך לגנב שמוחזק בו. והראיה לדין זה, מהגמ' בב"ק (ק"ג. ובשו"ע חו"מ סי' שסט, ד), שם מבואר, שאפילו בני אדם המוחזקים כגולגנים והממון שבידם הוא בחזקת גזל, בכל זאת מותר לקבל צדקה מהממון שבידם או לפרוט ממנו למעות קטנות יותר וכדו'. ורק הכסף שנמצא

בתוך תיבת המוכסין בה ידוע שמניחים את הכסף שגוזלים המוכסים מבני אדם [במוכס העומד מאליו שלא על פי דינא דמלכותא] - בודאי גזול. ונאמר שם במשנה, שאסור לאף אדם ליהנות מכסף זה. והנהנה ממנו - מחזיק ידי עוברי עבירה, ועובר בהרבה מקרים על הלאו של "לפני עיור לא תתן מכשול" כמבואר שם בשו"ע (סעיף א). וביאר שם הסמ"ע (בס"ק ז) את הטעם לדין זה, כי במוכס כזה העומד מאליו, עצם גביית המס שלו היא חפצא של איסור, כי הוא נוטל את הכסף בגזילה מאנשים שאינם חייבים לו מס זה, ומניח את הכסף בתיבת המוכסין. נמצא שאותן המעות שנמצאות בתיבה זו הן מעות גזולות, ולכן אסור לאף אדם ליהנות מהן.

לעומת זאת בכסף אחר הנמצא בבית הגנב, אע"פ שקרוב לודאי שהוא הגיע לביתו מחמת גניבותיו הרבות, למרות זאת, כיון שאין לנו ברור ודאי שכסף מסוים זה או חפץ זה גנובים - מותר ליהנות ולהשתמש בהם, ועלינו להניח שהם של הגנב ונמצאים בידו בהיתר.

אמנם חפץ שידוע לנו בוודאות שהוא גנוב, אפילו אם בינתיים התייאש ממנו הגנב, בכל זאת אסור לכל אדם לקנות חפץ זה מהגנב, מכיון שאסור לסייע ולחזק ידי עוברי עבירה, כמבואר בשו"ע (חו"מ סי' שנו) וע"ש.

לאור האמור לעיל, הוא הדין בנדון השאלה דנן. שכל עוד שלא ידוע לנו בוודאות שהגנב גנב כלים אלו - הם שייכים לגנב, וצריך היה מעיקר הדין להחזיר לו אותם. אמנם לגנב עצמו אסור להשיב אותם כל זמן שהוא לא חזר בתשובה וממשיך בדרכיו המקולקלות, כדי שלא לסייע לו במעשיו ולחזק את ידיו. ואדרבה הרי אנו מצווים במצוות עשה של: "הוכח תוכיח את עמיתך", "ובערת הרע מקרבך", וכ"ש שאסור לנו לסייע לגנב ולתת לו כלים שיוכל להשתמש בהם כדי לעשות איסורים, למרות שכלים אלו שייכים לו. ויש להביא ראיה לכך גם מפירוש המשניות לרמב"ם (פ"ה משיבועית, בתחילת משנה ו) וע"ש.

2. האיסור להשיב לגנב את כלי הגניבה שלו קיים, אפילו אם בינתיים השיג הגנב כלי פריצה אחרים. כי יתכן שפעם אחרת הוא יאבד את כליו החדשים, ויבוא להשתמש בכלים הישנים וכדומה.

והנה דינו של בעל הדירה הוא כשומר אבידה לגנב או ליורשיו [אם הגנב ימות בינתיים]. מכיון שהתבאר לעיל, שהגנב נחשב כבעל ממון זה, והוא עדיין לא התייאש מהם. ואפילו אם הוא התייאש מהם לאחר שנתפס, בכל זאת מכיון שנכנסו לרשותו של בעל הדירה, עוד לפני יאושו של הגנב מכליו - בעל הדירה התחייב בהשבתם. כמבואר בשו"ע (חו"מ סי' רסב, א. ועיין שם בש"ך ס"ק א, ובסי' רסח ס"ק ב). לפיכך על בעל הדירה

לשמור את כלי הפריצה אצלו, ולהחזירם לגנב או ליורשיו בכפוף לתנאים שהתבארו בתשובה בסעיף ב. ועד אז אסור לו למכרם ללא רשות בעליהם.

3. הדבר מותר מדין עבד איניש דינא לנפשיה, שהתבאר בשו"ע (ח"מ סי' ד). וכן מדין - שיעבודא דרבי נתן שהתבאר בשו"ע (ח"מ סי' פו) וע"ש.

4. עיין בשו"ע (ח"מ סי' קג, סעיפים א-ב), ובנתיבות שם (ס"ק א).

ב"ק קיד.

קנה מרוכל חפץ גנוב, והנגנב מסרב לשלם עבורו

שאלה

ראובן עבר ליד דוכן של רוכל, והבחין שם בחפץ שנגנב משכנו לפני שבוע. ראובן שהיה בטוח ששכנו ישמח לקבלו בחזרה, מיהר לרכוש עבורו את החפץ. אולם כשהביא את החפץ לשכנו, טען לו השכן:

א - איני צריך יותר את החפץ. ב - קנית אותו במחיר רב יותר מערכו האמיתי.

האם חייב השכן לקנות מראובן את החפץ שנגנב ממנו, ובאיזה סכום?

תשובה

א. בנידון השאלה - פטור השכן מלשלם לראובן עבור החפץ שקנה מהרוכל. לפיכך במקרה שסירב הנגנב לקנותו - רשאי ראובן להשאירו ברשותו ולהשתמש בו.

ב. אם ראובן קנה את החפץ מהנגנב עצמו כדי להחזירו לנגנב, ולא שמע משכנו שהוא לא מעוניין יותר בחפץ הזה - יקבל ראובן מהשכן כפי מה ששילם עבורו, אולם לא יותר מהמחיר של חפץ דומה בשוק.

אולם אם ראובן שמע משכנו שהוא לא מעוניין יותר בחפץ, ולאחר מכן קנאו - החפץ שייך לקונה בלבד, ואינו צריך למכרו אח"כ לנגנב.

מקורות

1. קימ"ל כחכמים שנחלקו על רבי שמעון וסוברים - שסתם גניבה ע"י גנב יהודי - הנגנב מתייאש לאחר מכן מחפצו הגנוב. כמבואר בגמ' ב"ק (קיד.) ונפסק כך גם בטור וברמ"א (סי' שסח, א). דין זה קיים גם לדברי הש"ך שם (ס"ק ב). אע"פ שביחס לגנב גוי סובר הש"ך - שסתם גניבת גוי לא הוי יאוש בעלים. לפי"ז יוצא, שבעל הדוכן שקנה את החפץ מהנגנב - קנאו לאחר יאוש הנגנב, ולכן החפץ שייך כעת לבעל הדוכן שקנאו ביאוש ושינוי רשות.

למי שייך חפץ גנוב שנקנה ע"י אדם זר

לאור האמור, ראובן לא היה צריך לקנות את החפץ הגנוב מהמוכר, שכיון שלא היה על חפץ זה בשעת הקניה שם

"גניבה" או שם "אבידה", אלא הוא ממונו של הרוכל שמוכרו, לפיכך לא קיים ראובן שום מצוה בזה שקנה את החפץ מהמוכר, והיה צריך לשאול תחילה את הנגנב האם הוא מעוניין בחפץ. ומאחר וקנה זאת ללא הסכמתו - פטור הנגנב מלקנותו ממנו.

לפיכך, אפילו לדעת תשו' תרומת הדשן (סי' שט) והכרעת הרמ"א (סי' שסח) שבזה"ז מחמת דינא דמלכותא - כופים את הקונה חפץ גזול למוכרו לנגול, למרות שמעיקר הדין החפץ שייך לקונה, כיון שהגיע אליו לאחר שקנאו ע"י יאוש בעליו ושינוי הרשות. אולם דין זה קיים רק אם הנגול רוצה בחפץ, שאז אנו אומרים שקונה החפץ לא יוכל למנוע מהנגנב לקנות אותו ממנו. אולם אם הנגול מסכים שהחפץ ישאר בידי מי שקנאו בקנייני גזילה, לא יוכל אדם אחר [כולל מי שמחזיק כעת בחפץ] להכריח את הנגול לקנותו ממנו, כי התקנה היתה לטובת הנגול, ובמקרה כזה יכול הנגול לומר - אי אפשרי בתקנת המלכות או בתקנת חז"ל שתיקנו זאת רק לטובתי ולמעני.

2. אמנם אם ראובן קנה את הגניבה מהנגנב ולא מאדם שקנאו ממנו, על מנת להחזירו לשכנו הנגנב, במקרה זה, אפילו אם ראובן שמע שהנגנב התייאש מהחפץ, בכל זאת החפץ הגנוב עדיין לא יצא מבעלותו ונשאר עדיין שייך לנגנב, למרות שהוא נמצא בבית הקונה. מכיון שהיה כאן יאוש בלי שינוי רשות. ואע"פ שראובן קנה את החפץ מהנגנב - אין בזה שינוי רשות, כיון שראובן הגביהו לצורך הנגנב בלבד ולא עבור עצמו, וחל על החפץ דין "אבידה" המחייב להחזירו לבעליו כמבואר ברמ"א (סי' שסח, ז).

והביאור בזה, שיאוש של הבעלים הכוונה היא, שהבעלים בעל כורחם ובניגוד לרצונם אומרים "וי לחסרון כיס". זאת אומרת, שגם כעת הם עדיין מעוניינים לקבל את החפץ הגזול בחזרה, אלא שהם משלימים עם המציאות שנכפתה עליהם, שיותר הם לא יראו את החפץ הגזול. לפיכך מכיון שגם לאחר היאוש הנגב לא קנה אותו, מאחר שהחפץ שגנב הגיע אליו באיסור - לכן חל עליו מיד חיוב של השבת הגזילה לבעליה. והיות וראובן לא התכוון מעולם לזכות בחפץ לצורך עצמו, אלא הגביהו מלכתחילה לצורך הנגנב, א"כ אין כאן שינוי רשות אלא נשאר רק יאוש, ונחשב החפץ הגנוב - כ"אבידה". ולכן אם ראובן החזירו אח"כ לבעלים שהוא הנגנב, חייב הנגנב לשלם לו את ההוצאות שהיו לו כדי להשיב לו את אבידתו, כמבואר בשו"ע (סי' רמח, א).

חפץ שנקנה מהנגנב ביותר משווי

אולם אם היו לראובן הוצאות כספיות שהינן מעבר לשווי החפץ בשוק, במקרה זה אומר לו הנגנב, שביחס ליתרה ששילם מעל מחיר השוק - הוא לא גרם לו כל הנאה, מכיון שהוא יכול להשיג חפץ דומה במחיר זול יותר, ואין לו צורך לשלם יותר עבור החפץ שלו. נמצא שביחס להפרש המחיר - ראובן שקנאו מהנגנב הפסיד לעצמו.

אמנם אם ראובן קנה את החפץ מהנגנב עבורו בלבד, ואח"כ הוא רוצה למכרו לנגנב, במקרה זה מכיון שקנאו לאחר יאוש

תשליכוהו, וכל הבת תחיון" אמר עמרם, לשווא אנו עמלים, מאחר ואת הזכרים שייוולדו לנו - המצריים יהרגו אותם, עמד וגירש את אשתו יוכבד. ומיד עמדו כל בני ישראל וגירשו את נשותיהם.

אמרה לו בתו מרים שהייתה בת חמש שנים בלבד - אבא, גזרתך קשה יותר משל פרעה משלש סיבות: א - פרעה גזר רק על הזכרים, ומחמתך גם נקבות לא ייוולדו. ב - גזרת פרעה חלה רק בעולם הזה. ומחמתך אם לא ייוולדו הילדים, ממילא לא יזכו לבוא לעולם הבא, משא"כ אם היו נולדים ואח"כ מתים - הם היו זוכים לבוא לעולם הבא וע"ש ברש"י. ג. פרעה הינו רשע, ולכן גזרתו ספק אם תתקיים. אולם אתה צדיק, וגזרתך ודאי שתתקיים. ושמע עמרם לדברי בתו, וקידש מחדש את יוכבד, ומחמת זה כל בני ישראל קידשו מחדש את נשותיהם מהעבר, וכתוצאה מנשואיהם החדשים של עמרם ויוכבד, נולד להם משה רבינו.

והנה כשמתבוננים על מעשהו של עמרם אבי משה שהחזיר את אשתו, בגלל טענותיה של ילדה בת חמש שנים, אי אפשר שלא להתפעם מגדלותו המופלאה במידת האמת שמעבר להשגת אנוש. שהרי עמרם היה הגדול בדורו ומנהיג הדור, ועיני כל ישראל היו נשואות אליו ולמעשיו. ולכן מיד כשגירש את אשתו בגלל הסיבה שהכריע בדעתו שכך צריך לעשות ע"פ הדין - כל עם ישראל נהגו כך, אע"פ שעמרם לא אמר להם לגרש את נשותיהם. נמצא שכולם ראו בו מורה דרכם, וכעת אם הוא משנה את דעתו בגלל ילדה בת חמש - הרי אין לך בזיון גדול מכך. והעם יכול להסיק מכך, שחסר לעמרם בשיקול דעתו, והינו פזיז במעשיו, וממילא הוא יאבד את סמכותו וחשיבותו בעיני העם. ולמרות זאת יראת השמים של עמרם, וגדלותו הנשגבה במידת האמת, הכריעו אצלו להקריב את כבודו ומעמדו, ולהודות ברבים שטעה, ובתו הקטנה בת החמש היא הצודקת ולא הוא. ואכן בגלל מעשהו של עמרם זכה שנולד לו משה רבינו מהנשואים החדשים עם יוכבד.

צדקתו ויושרו המופלא של משה רבינו

והנה תכונה נשגבה זו ירש משה מאביו עמרם מעת לידתו, והיא נהפכה כחלק בלתי נפרד מנשמתו וממהותו. ולאור זאת נבין בס"ד את הנהגתו המופלאה של משה כפי שכתובה בפ' שמיני (י, טז-כ). שלאחר שמשה הוכיח את אלעזר ואיתמר בני אהרן, למה לא אכלו את החטאת במקום קדוש, והשיב לו אהרן על טענותיו, כתוב שם: "וישמע משה - ויטב בעיניו" ע"כ. ופי' רש"י - הודה ולא בוש ואמר - שמעתי ושכחתי ע"כ. והוסיפו על כך שם בתרגום יונתן ב"ע, ובתרגום ירושלמי: כיוון ששמע משה וראה שטעה - הוציא כרוז בכל מחנה ישראל: נעלמה ממני ההלכה, ושכחתי אותה, ואהרן אחי לימד אותי וע"ש.

ולכאורה על פרסום הטעות ברבים בכל ישראל, הרי משה לא נצטווה, ועשה כך מדעתו. והרי כתוצאה מכך יכול להיגרם נזק בלתי הפיך, שהעם יאמרו אולי ישנן הלכות נוספות שמשה טעה בהן או ששכחם. והרי כל התורה שיש לנו מלבד

- החפץ שייך כעת לראובן ולא לנגב, כי ראובן קנאו ע"י יאוש ושינוי רשות, והחפץ כעת שייך לראובן למרות שקנאו מהנגב במחיר יקר. ונוסיף עוד, שקנין זה חל, אפילו אם ראובן לא ידע בשעת הקניה שהחפץ שקנה היה נגוב. לפיכך במקרה הזה, אם הנגב ירצה לקנותו ממנו, למרות שיוכל לכוף את ראובן למכור לו חפץ זה, ע"פ תשו' תה"ד (סי' שט), והרמ"א (סי' שסח, א) שהתבארו לעיל במקורות (מס' 1), אולם ראובן יכול להתנות עמו, שימכרנו לו רק במחיר היקר בו קנאו מהנגב, ולא כפי שוויו בשוק.

3. אם ראובן שמע ששכנו אינו מעוניין יותר בחפץ שנגב ממנו, או שהפקירו, כלומר שמכאן ואילך הנגב מסכים מרצונו שהחפץ לא יחזור אליו אלא ישאר מחוץ לרשותו ובעלותו, במקרה זה אין על החפץ שם "אבידה" שצריך להחזירה לבעליה. אלא הוי הפקר וכל הקודם לזכות בו - זכה. לכן פשיטא שהנגב פטור מלשלם לראובן עבור החפץ שבשעה קנאו, כי הוא יצא כבר מרשות בעליו, מאחר שהפקירו לפני כן.

מסרים ורעיונות על פרשת השבוע

הוראות מעשיות שנלמדות ממידותיו הנשגבות של משה רבינו

הבעל הטורים בתחילת הפרשה כותב, שאע"פ שמיום לידת משה רבינו בפר' שמות עד סוף ספר דברים, אין פרשה בתורה שלא הוזכר בה שמו, בכל זאת בפר' תצווה לא הוזכר שמו של משה רבינו. מכיוון שקימ"ל שקללת חכם אפילו על תנאי מתקיימת, ומאחר ומשה אמר לקב"ה לאחר חטא העגל (לב, לב) "ואם אין - מחיני נא מספרך אשר כתבת", לכן דבריו התקיימו בפרשה זו. וכדבריו כתוב גם בדעת זקנים מבעלי התוס' בפר' כי תשא (לב, לב). ומובא בשם הגר"א ז"ל, שפ' תצווה נבחרה, מאחר וברוב השנים היא סמוכה ליום לידת ופטירת משה רבינו שחל בו' באדר.

והנה אע"פ שאין לנו הבנה בגדלותו של משה רבינו, אולם הרמב"ם בהל' תשובה (ה, ב) כתב וז"ל: כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם... ואין מי שיכפהו או יגזור עליו לאחת משתי הדרכים, אלא הכל תלוי בו בלבד וכו'. ומאחר והרמב"ם הורה לנו שאנו צריכים ללמוד מצדקותו של משה רבינו - ננסה להביא בס"ד גרגרים ממידותיו הנאצלות של משה רבינו, כפי שמוזכרים בתורה בתוספת דברי חז"ל. ולוואי שנוכה ללמוד מהם ולהתעלות בזכותם.

צדקתו ויושרו המופלא של עמרם אבי משה רבינו

נתחיל בס"ד מהמבואר בגמ' בסוטה (יב) מה גרם ללידת משה. ואלו דברי הגמ' שם: כתוב בשמות (ב, א) "וילך איש מבית לוי, ויקח את בת לוי". להיכן הלך? אמר רב יהודה בר זבינא, שהלך בעצת בתו. תנא עמרם גדול הדור היה, כיון שאמר פרעה הרשע "כל הבן הילוד [מהעבריים] היאורה

שתי הדברות הראשונות ששמענו מהקב"ה, הכל אנו יודעים ממה שמשא אמר לנו שכך הקב"ה לימדנו, וא"כ אולי ישנן הלכות נוספות שמשא טען בהן. ויתכן שמחמת סיבה זו יש למשא את ההיתר "עת לעשות לה" - הפרו תורתך", ועדיף למשא לא לפרסם את טעותו ברבים. ובפרט שכתוצאה מכך הוא עלול גם לאבד את מנהיגותו וסמכותו בעם ישראל, וכפי שטען קרח, שמשא בדה מלבו חלק מהמצוות, והקב"ה לא אמר לו אותם וכו'.

והנה למרות כל האמור, הלך משה בדרכי עמרם אביו, ולא חש מאומה לכבודו ולביזיון הרב שייגרם לו, ולא התיר לעצמו על סמך שחלילה יזלזלו בקיום המצוות שהורה לנו לעשותן. מאחר וידע, שאם דבקים באמת - לעולם לא מפסידים מחמת זה, למרות הבושה הגדולה שיש באותה שעה למודה על האמת ברבים שטעה. וזהו רצון הקב"ה שהוא אמת, וגם שמו, תורתו וחזונו - אמת, וכך הוא רוצה שגם אנו ננהג ונלך בדרכי האמת.

ההוראה המעשית ממידת יושרו של משה רבינו

ולאור דברי הרמב"ם שעלינו ללמוד מצדקתו של משה רבינו הלכה למעשה, עלינו ללמוד לעצמינו, שאם יתברר לנו שטעינו בין אם בסברה הלכתית, בהבנה או בהוראה מעשית, ובין אם בהנהגה עם ילדינו, תלמידינו, שכנינו, קרובינו או עם החברים, והתברר לנו - שהם צדקו ולא אנחנו. או שחשדנו בכשרים, ואפילו כשהטעות נודעה לנו ע"י ילדינו הקטן או תלמיד צעיר שהראה למלמד שטעה, למרות הבושה הגדולה שקיימת כשנודה על האמת, ובפרט כשהדבר נעשה ברבים ובפני ציבור תלמידים או שומעי לקחנו, לימדנו עמרם ובנו משה רבינו - שחובה להודות על האמת, ואסור להתייחס למחשבת פיגול, שאם נודה במעמד הזה על טעותנו, אנו נאבד את מעמדנו והסמכות שלנו בעיני ילדינו או תלמידינו או הכפופים אלינו בעבודה או במקומות אחרים. אלא הפוך - כך רצון הקב"ה שנעשה, ואשרי מי שיעמוד בניסיון הקשה הזה.

ברית מחלוקת, גם כשבטוחים בצדקתינו, ולמרות שכן גם ההלכה

ונסיף עוד מעלה אחת מני רבות ממידותיו המופלאות של משה רבינו, שנוכל לפחות לנסות לאמץ משהו מכך. מבואר בפר' שמות, שמשא נצטווה ע"י הקב"ה ללכת למצרים לדבר עם פרעה שישלח את בני ישראל לחירות. ומכאן ואילך כל מה שעשה והורה משה לבני ישראל - הכל נעשה על פי ציווי הבורא ית"ש, והשכינה דיברה מתוך גרונו. נמצא שמשא ידע שהוא צודק במאה אחוז בכל הוראותיו לעם ישראל, כי השכינה הקדו' היא שמדברת מתוך גרונו. ולמרות זאת דתן ואבירם הרשעים חלקו עליו בפרהסיה, ועוד במצרים הטיחו בו ביזיונות ושקרים, שכל דבריו הוא בודה מעצמו מחמת

רצונו לשלוט על ישראל, וה' לא ציווה אותו על כך. ולכן כל מה שמשא אמר לעשות - הם בכוונה ולעיני כולם לא קיימו. וזאת אע"פ שבמתן תורה גם הם שמעו שהקב"ה אומר למשא: "ואתה פה עמוד עמדי". וגם במחלוקת קרח הם הצטרפו אליו, אע"פ שידעו שמעמדם האישי לא ישתנה גם אם קרח ינהיג את העם במקום משה. ולמרות הכל כתוב בפר' קרח (טו, ב) "וישלח משה לקרוא לדתן ואבירם" ופי' רש"י: מכאן - שאין מחזיקים במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום, אלא שהם עמדו ברשותם ע"כ.

לימדנו משה רבינו הוראה למעשה, שאפילו כשהאדם יודע שהוא צודק, ויש לו מסמכים ועדים שמאמתים את טענותיו, ולמרות זאת אנשים אחרים מנסים כל הזמן לריב עמו ולנשל את זכויותיו מסיבות שלדעתו נובעות מרשע, גזל, וצרות עין. בכל זאת למרות הקושי הגדול שיש לו, כשם שמשא רבינו עשה כל מאמץ להשכין שלום ולברוח ממחלוקת, כך גם עליו לעשות כל מאמץ אפשרי כדי להשכין שלום ולמנוע מחלוקת בכל דרך שהיא. ואפילו אם לצורך השלום יצטרך לוותר. ולמרות שידע שהוא הצודק במחלוקת עם דתן ואבירם, ולא חס על כבודו, והלך אליהם מיוזמתו כדי להשכין שלום. ואפילו אם לא יצליח לעשות שלום מוחלט, בכל זאת עליו לעשות כל מאמץ כדי למנוע את המחלוקת, שזה הדבר הגרוע ביותר. ואם האדם לא מצליח לבדו למנוע את המחלוקת, והוויכוח הינו בדבר ממוני - יפנה לבית דין לצורך בירור הדין, כדי שיכריעו ביניהם את ההלכה. אולם עליו להימנע בבי"ד ומחוצה לו, לפגוע בדבריו בבעל דינו, אלא יטען את טענותיו הענייניות בלבד, ויקבל באהבה את פסק הדין, והעיקר להימנע בכל מחיר ממחלוקת ומדיבורים אסורים ופוגעניים בזולת.

מעלת הבורחים ממחלוקת שנובעת מחלוקת הירושה

ואין צורך להאריך במקרים כאלה בהם שכיח מחלוקת ובפרט בתוך המשפחה, שאם הצדדים לא הגיעו בדרכי שלום להסדר מוסכם, כתוצאה מכך נעשתה מחלוקת במשפחה. והנסיון מראה שכל אלו שויתרו על זכותם כדי להימנע ממחלוקת, ובמקרים רבים להימנע גם מחילול השם שנגרם ממחלוקות אלו, ובפרט כשמגיעים להתדיין בפני הערכאות וכו', המוותרים זכו לאחר זמן הם ובני משפחתם - לשפע של סייעתא דשמיא ברוחניות ובגשמיות. לעומת האחרים "שזכו" אולי בכסף ובמשרות וכו', אבל עליהם אמר קהלת "עושר שמור לבעליו - לרעתו".

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 394
אדר א' תשפ"ד

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

אין להכשירו. [למרות שיש פוסקים שהתירו, הוראת רבנינו מנינו שלא להתיר].
לכן בלחי זה אמרנו לו להוסיף עליו דבר שיהיה שלם.
אמנם בתחתית הלחי, אם הלחי גבוה מהקרקע שני טפחים, אפשר להתיר
ע"י לבד, ואף לצרף אותו לשיעור גובה י' טפחים, כמבואר בתרומת הדשן
המבוא ברמ"א (סי' ש"ג ס"ז). והחילוק בזה שמענו בשם הגר"מ אטיק זצ"ל,
שלכדו של סמוך לקרקע הוא גדר אחר, שאומרים כאילו כבר הגיע לקרקע,
וזה אינו עושה פתחי שימא, ואפשר לומר גם בעמוד של צוה"פ, כי נחשב דבר
שלם שמגיע קרוב לקרקע, [וזה גם משלים לגובה י', כי סוף סוף הלחי גדר עד
גובה י' שנמדד מהקרקע]. ורק כשהחלק החסר הוא מעל ג' מהקרקע, שצריך
להגדיר כאילו הלבד משלים אותו, זה מוגדר פתחי שימא.

חוט העירוב בעמוד התאורה שמתפצל לשתי מנורות

לאור הקשיים בהעמדת לחיים לעמודי התאורה, ולצורך הרחבת העירוב, בלי
השקעה של התקנת עמודי עירוב כאמור, שאל האחראי אולי הוא בכלל לא
צריך לחיים, כיון שעמודי התאורה ברחובות אלו עשויים עם שתי מנורות,
והעמוד עולה לגובה חמש מטרים, ושם מתפצל לשתי זרועות, א"כ הוא יכול
להניח את החוט בתוך השקע שבין שתי הזרועות,
ויש לו מתחת החוט עמוד גבוה ומסודר.

קשיים החיים בהתפצלות עמודי התאורה

אבל כידוע בדיון זה נחלקו הפוסקים, המשי"ב
(סי' ש"ב ס"כ ס"ד) כתב שאם יש חריץ בראש
העמוד, והחוט מונח בחריץ, מסתפק הפמ"ג ומצדד
להחמיר, משום שהעמוד ממשיך ועולה יותר גבוה
מהמשקוף. לעומת זאת החזו"א (סי' ע"א סק"ט)
חולק וסובר שאין צורך להגדיר את החלק העליון
כעמוד, ואפשר לומר ע"ז דל מהכא, ונחשב
שהמשקוף מעל העמוד וכשר. לפ"ז גם כאן,
העמוד ממשיך בזרועות של המנורות, ולדעת
הפמ"ג והמשי"ב יש להחמיר. האחראי הסתפק אולי אפשר לומר שבגלל
שהזרועות מתפצלות לצד, ניתן לומר שאינו חלק מהעמוד ואינו דומה לחריץ.
אבל הבאנו את התמונה לרבני והורו שזה כמו חריץ, ולכן למעשה הורה הגר"מ
לובין שליט"א שהפתרון הזה אינו לכתחילה.

עירונות הלכתית: חריץ שאינו מזוין פסול כי החוט משנה זזית

העברנו את השאלה גם להגר"מ ברלין שליט"א, והוא צידד להקל ביסוד
הנידון כיון שיש הכרעת מרן החזו"א, אבל הוא אמר שבכל זאת אינו נותן לעשות
כך רק ליחידים שבקאים ממש בפריטים, כיון שזה יכול להועיל רק כאשר החריץ
מזוין בדיוק כנגד העמוד השני, ולא בסיבוב אפילו מועט, כיון שאם החריץ לכיוון

חוט מונח בהתפצלות שהעמוד תחתיה מותרת

קצת אחר, יוצא שהחוט שמעל הפתח
שהוא המשקוף, אינו מגיע מעל העמוד
בקו ישר, אלא כשמגיע לתחילת העמוד
מסתובב לכיוון החריץ, וכשהמשקוף
משנה זזית, זה פסול. לכן למעשה יש
להרחיק מלעשות פתרון כזה, כי בקלות
יכול להיות פסול גם לחזו"א.

בנקודה זו אנו רואים, כמה חשוב
שימת לב לפרקטיקה ההלכתית, שדבר
שנראה לנו שייך לאיזה חומרא של המשנ"ב, מתברר שיכול להיות פסול
מעיקר הדיון. לכן חובה להתעקץ תמיד עם הבקאים במשנת העירובין למעשה.
ויתן ה' שנזכה תמיד לכוון לאמיתת של תורה, ולא יהיה מכשול.

מהוסר שימת לב החוט בצד ופסול

קטע מרחיק המשלב חוט בורח מזוין חוט פלסטיק

בבדיקה נוספת שנערכה באחד
הישובים, שם השתמשו בפתרון כזה בסוג
עמוד דומה, שיש יותר אפשרות להתירו
גם לדעת המשנ"ב, כיון שכאן הזרועות היו
מתחזקה נפרדת, וגם העמוד שמתחת
הזרועות היה רחב יותר, א"כ אפשר
להחשיב את העמוד כיחידה בפני עצמו,
ואז החוט מוגדר מעל העמוד ממש.

לקראת סיום מחזור העירובין למעשה, ופתיחת סידרה חדשה
בימים אלו מסיימים לומדי השיעורים במסגרת "עירובין למעשה" שע"י
מוקד העירוב, ללמוד את עשיית העירובים בזמנינו, ולהיבנות על ההלכות
הרבות הנוהגות בזמנינו. האברכים שעד לפני זמן קצר היו מאלה שאומרים
מה העירובין קשור אלי, וכעת הם
יודעים היטב את ההלכות, יודעים
לראות עירוב ולהגדיר את כשרותו,
לשים לב לתיקון תקלות, ולעזור על
ההלכות הנדרשות.

בדיקת העירוב החדש בשכונה המתרחבת

לשאלת רבים שרצים להצטרף
למסגרת זו, מתי נפתח סידרה חדשה
של שיעורי העירובין, בפרט אברכים
שלומדים עירובין במסגרת כלשהי וחסר
להם את הבנה בהלכה למעשה. בעז"ה שיעורים אלו יתחדשו בתחילת זמן קיץ
בחדש אייר. פרטים נוספים בענין הזמנים והמקומות, יעדכנו לקראת סוף אדר.

בדיקת עירוב שכונתי שנעשה בהתמסרות מחומרים שנימצאו
במחלקת בדיקת עירובים ברחבי הארץ, ביקרנו בעוד עירוב חדש, והפעם
מדובר בעירוב שכונתי חדש בעיר בית שמש, שכיום גדלה ומתרחבת, ואברכים
שגילו שאין להם בשכונה עירוב מהחדד כפי
שהורגלו מקטנותם, התעוררו לעשות עירוב
שכונתי. יש מקומות שהאברכים יוזמים מגבית
ובכסף שנתרם עושים עירוב מושקע ומסודר,
ויש מקומות שהאברכים מנסים לפעול בכוחות
עצמם, בחומרים זולים ובמצאות, ומאלתרים
פתרונות בצורה זו צריך הרבה ידע מה כשר ומה
לא, כיון שזה לא נעשה עם המוצרים
המתאימים, ולא כל דבר כשר. כמו כן יש יותר
תקלות בגלל שזה לא מותאם נכון, וממילא
ההתמסרות וההשקעה של האברכים היא יותר
גדולה ומכבירה. דאי שעדיף לעשות בדרך הראשונה, שזה גם יותר קל וגם
יותר מהודר, אבל לא כל אדם ולא כל מקום מסוגל לכך.

חיים מפניית עם השקעה רבה

במקרה זה הסגנון היה בעבודה עצמית מחומרים שמוצאים באתרי הבניה,
והיה מעניין לראות את ההשקעה המיוחדת לדוגמא, בעשיית הלחיים הם
לקחו חתיכות פנלית שמצאו בסביבה, [שהם חתיכות פח לבן איסכורט, עם
מילוי של קלקר בין השכבות, המשמשת לגג עם בידוד], חתכו אותם בגודל
המתאים, והוסיפו לקצוות ציפוי מפולילג, כדי שייראו טוב, ולא יהיו חדים
בקצוות שמה יפגעו מהם.

לחי משתי חתיכות פנלית עם לבד ביניהם

במקום אחד היה לחי על עמוד תאורה, שגם הוא היה עשוי מפנלית, אבל
כאן הוא היה בצורה אחרת, שהיה מסובב וכוון על העמוד. במקרה זה צריך
שימת לב שהחוט באמת מעל הלחי, כיון שאם החוט אינו צמוד לעמוד, כגון
שהוא מונח על הטבעת של הדגלים ויש אפשרות שיהיה תפוס בהתרחבות
שלה, או שהעמוד נוטה מעט לכיוון מסוים שבו החוט, יוצא שהלחי אינו מתחת
החוט. כמו כן גם אם הכל ישר וטוב, עדיין בעירוב שכונתי יש חיסרון, שהלחי
בולט תחת החוט רק מעט, כשלווה סנטימטרים,
כפי מה שהלחי עורך על קצה העמוד. ועדיין
כשאין ברירה יש לעשות פתרון זה עם מחשבה
ועירונות נכונה.

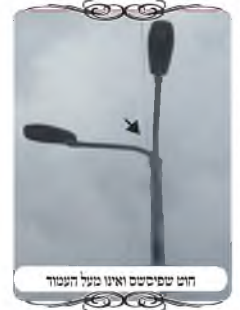

לחי משני חתיכות חות ביניהם

אך כאן היה דבר נוסף, שהשתמשו בשני
חתיכות קטנות, האחת בגודל 60 ס"מ, והשניה
בגודל 20 ס"מ, וכדי שביחד יהיה י' טפחים, הרחיקו
ביניהם פחות מג' טפחים, וע"י לבד היה בלחי י'
טפחים. דין זה למדנו במסגרת השיעורים וגם
כמה פעמים בעלונים, שאין לומר לבד באמצע
הלחי, משום שלחי שאינו שלם הוא "פתחי
שימא". דין לבד עוזר לשמש מחיצה, אבל בלחי

אבל הדבר נעשה בצורה בעייתית מאוד. דבר ראשון הם השתמשו בחוטי ברזל, מקומטים ורפויים, וגם שילבו אותם עם חוטי פלסטיק, כך שהצורה של המשקוף מזגזגת ורפויה מאוד.

בנוסף לכך היה מקום אחד שמחוסר שימת לב, החוט לא היה בתוך השקע, ולא היה מעל העמוד המתרחב, אלא מהצד לגמרי. הסיבה שהחוט לא היה בתוך השקע, היה מסיבה טכנית שהשקע לא היה לכיוון שממנו בא החוט, [וזה מלבד הבעיה ההלכתית הנ"ל שגם אם החוט מונח בשקע אין להכשירו כיון שמשנה זוית, אם לא מצד שהעמוד מתרחב, ואכמ"ל], ולמעשה העירוב לא כשר כלל.

במקרה זה אנו רואים שוב פתרונות שנעשים וגורמים שהעירוב לא יהיה כשר. אי אפשר להעלות על הכתב מראש כמה בעיות יכולות להיות, ואין אפשרות שמי שלא עסק בהלכות עם השימוש בפרקטיקה ידע לעשות נכון, כמו כל מקצוע שצריך שהממוחה יעשה, ולא יעזור שיתן דף הוראות למלאכות מורכבות, כך גם בעירוב, צריך ללמוד בשביל לעשות נכון. וכן צריך לעשות נכון כדי שיהיה טוב, כלומר להשקיע בעמודים תקינים ומסודרים כדי שתחזוקה תהיה כשרה ומהודרת. אנו מבינים את האילוצים שיש לעוסקים, מכירים אותם גם בעצמינו, אבל נדע את הצורך, נתמון ונסייע, נתאמץ לשנות כיוון לטובה, כי לא לחינם הוא נדרש מאיתנו.

שאלות מצויות מגיעות למוקד דיני תחום שבת

לקראת פתיחת השיעורים דיני תחום שבת, בעוד שבועיים בעז"ה, נציין שיש הרבה שאלות שמגיעות למוקד הטלפוני של מוקד העירוב מידי שבוע, חלקם מאברכים בני תורה שאירע סיבה שזקוקים ללכת לעיר או ישוב סמוך, או מקבוצות שנוסעים למתחם ושואלים את המרחק שמוותר ללכת סביבו, וחלק מהשאלות הם מאנשים מציבורים אחרים שעוררו אותם לשים לב לאיסור תחומין בדברים שהם רגילים. יש שאלות עם תשובות ברורות שחוזרות על עצמן, ויש גם הרבה דינים שמתחדשים.

בשבוע האחרון היו שתי שאלות מאנשים מתחזקים שגרים בישובים שאין בהם מנין לתפילות אפילו בשבתות, והם שואלים איך יוכלו ללכת לישוב הסמוך כדי להתפלל במנין. מקרה אחד היה מיישוב גבים, אדם שגר בישוב ואין שם מנין, שאל אם ללכת לישוב כיני או לשדרות. והתשובה היתה שאינו יכול ללכת ליכני כי זה שנים וחצי קילומטרים, יותר משיעור התחום, וגם עם הנחת עירוב תחומין אי אפשר להתיר מרחק כזה. אבל הוא יכול ללכת לשדרות אם יניח עירוב תחומין בשדרות [ובתנאי שלינתו בישוב גבים]. אך גם זה לא מועיל לכל הישוב, כי הישוב עצמו מורכב מכמה גושים של שכונות עם רווח ביניהם. הנה דוגמא אחת של ישוב קטן, שיש הבדל בתוך הישוב עד היכן מותר ללכת.

מתי לא אומרים כל העיר כד' אמות

[ובדרך אגב יש הרבה ששואלים מדוע לא אומרים ע"ז כל העיר או הישוב כד' אמות, וכיון שמוותר להגיע לתחילת העיר, יהיה מותר בכולה. התשובה היא שמבואר בגמ' ובשו"ע (סי' ת"ח ס"א) שהדין שכל העיר כד' אמות הוא רק לעיר ששוכנת בה, או בעיר שכולה מובלעת בתוך האלפיים של התחום שלו, אז אומרים כולה כד' אמות [ומרויח להאריך את התחום אחרי העיר הזו], משא"כ אם האלפיים מסתיימות באמצע העיר, אין לו אלא חצי מהעיר, היכן שמסתיימים תחומן. ולכן כאן שהאלפיים של גבים מסתיימים בתוך העיר שדרות בתחילתה, וכן להיפך האלפיים של שדרות מסתיימים באמצע גבים, אינו יכול ללכת יותר מכך אפילו בתוך העיר. וצריך לחשב היטב את הגבולות, ולדעת מה ניתן להתיר ע"י הנחת עירוב תחומין, היכן להניח אותו, והאם יכול ללכת גם לתפילת ערבית של ליל שבת, או שבזמן זה צריך להיות בישוב שלו כדי לזכות בדין 'עיר שלן בה', כידוע ללומדי ההלכות.

איזה תחום יש לאברך שנתקע בישוב גילת בדרך לתפירה

שאלה נוספת ומורכבת שהגיעה השבוע, על אברך שהיה בדרך למושב תפירה להתארח שם לשבת, והיו עיכובים והגיע סמוך לכניסת שבת לצומת גילת שהוא קרוב לתפירה, ומשם התחיל ללכת ברגליו לתפירה, דרך מושב גילת. כשהגיעה שקיעת החמה עדיין לא הגיע למושב תפירה, והוא היה ברחוב האחרון של גילת שנמצא בתוך התחום של מושב תפירה, כעת השאלה איזה תחום חל עליו, האם התחום של מושב גילת שבו הוא נמצא, אבל אי"כ יש לו רק אלפיים ממושב גילת, וזה לא מגיע לגבעה של תפירה שבה הוא אמור להתארח, אי"כ לא יוכל להגיע למארח שלו בשבת, ויצטרך למצוא מקום שיארח אותו לשבת בתוך תחומן. או שמא יש לו תחום של מושב תפירה שבו הוא מתכנן להיות, וזה מקומו, ולפ"ז מה שכעת הוא בגילת זה מדין שהוא בתחום של תפירה, ואז מותר ללכת בכל תפירה, כי השובת בתפירה כולה כד' אמות.

והנה היה נראה להתיר כיון שהקביעות של האדם היא לפי מקום שבו יאכל בשבת, כמבואר בגמ' (עירובין דף עב:) ושו"ע (סי' ש"ע ס"ה) לגבי עירובי חצרות, וה"ה לענין תחומין (שם דף עג ושו"ע סי' ת"ט סף ס"ז). וכיון שמקום

אכילתו מתוכננת לבית במושב תפירה, ממילא זהו תחומן. אבל הגר"מ לובין שליט"א ועוד ת"ח לא היה פשוט להם להתיר באופן זה, כיון שהבית בתפירה אינו הבית הקבוע שלו, אי"כ כל עוד שלא הגיע אליו אינו נקבע להיות מקום פיתא שלו, וכעת נחשב שאין לו מקום פיתא, ואין לקנות תחום אלא במקום עמידתו, וא"כ יהיה לו תחום של גילת, ואסור ללכת לגבעה של תפירה. וזה חידוש, שאין לאדם הזה מקום פיתא.

שתי אפשרויות לקנות שביתה למי שבה בדרך

אבל יש לדון להתיר לו מסיבה אחרת, שיש דין בשו"ע (סי' ת) שאם אדם הלך בדרך, והיתה כוונתו להיכנס לעיר הקרובה אבל חשכה לו הדרך, [ופעם לא היו תאורות רחוב וכבישים, והיה צריך להישאר במקומו כל הלילה], ובבוקר ראה שהוא בתוך התחום של העיר, יכול להיכנס אליה, כי במצב כזה אנו סהדי שרוצה לקנות שביתה בעיר, [והיתירו חכמים שיקנה שביתה בצורה כזו כיון שהוא בדרך]. וא"כ גם כאן שדעתו להיכנס לתפירה, יקנה שביתה בתפירה, ולא בגילת. אבל יתכן שהקולא הזו היא רק למי שנמצא בדרך ממש, שאינו במקום ישוב, משא"כ מי שנמצא בישוב כלשהו, אין לו את הקולא לקנות שביתה בעיר אחרת בלי הנחת עירוב תחומין. וגם בזה הרבנים הסתפקו אם להתיר.

אבל יש דין נוסף שיכול לעזור במקרה הזה באופן מסוים, שיש ג' אופנים לקבוע עירוב תחומין (סי' ת"ט ס"ז ו"א), האופן המוכר הוא בהנחת פת או מאכל, האופן השני [שלמסקנת הסוגיא הוא הצורה המקורית] לערב ברגליו, ע"י שעומד כל בין השמשות באמצע הדרך, במקום שצריך לקנות שביתה. והאופן השלישי שנאמר רק למי שבה בדרך, שיכול לקנות שביתה בדיבור, שאומר שביתתי תחת אילן פלוני. אין כאן המקום להאריך בפרטי הדינים [שצריך לקבוע מקום מסוים וכו'], אבל לפ"ז אם הוא יאמר בפיו ששביתתו תהיה בבית פלוני שבמושב תפירה, יועיל לו לקנות שביתה שם, ויהיה מותר ללכת. אמנם גם כלפי דין זה יש לדון אם נחשב שהוא בדרך, אבל בזה צידדו הרבנים שכיון שמבואר בשו"ע (סי' ת"י ס"ב) שגם מי שרק יצא מחדר מדרגות של הבית שלו, כבר נחשב החזיק בדרך, ה"ה כאן שהוא מסתובב בתוך מושב גילת אבל זה לא מקומו והוא הולך על מנת להמשיך בדרך, יש לו קולא שיכול לקנות שביתה בדיבור ובציון מקום מסוים.

אך לפ"ז יוצא שהוא צריך לפרש את שביתתו, ואם לא פירש יתכן שאינו יכול להגיע לבית שרצו לארח אותו, אלא יחפש בית אחר בחצי המושב שנמצא בתחומן.

דוגמא זו היא אחת מאלף, או ממאה אלף מקרים שאנשים צריכים לדעת עבורם את הלכות התחום, ולפחות את הבסיס של צורת החישובים, מהי השביתה, מה נחשב כד' אמות ומה לא, איך עושים עירוב תחומין וכמה הוא מוגבל. ועוד. הצטרף עכשיו ללמוד את ההלכה למעשה עם לימוד שיטת החישוב של ריבוע העיר ותחום, עם הנחת עירוב עוד מאות הלכות חשובות.

להשקיע חודש וחצי בלבד, ולצאת עם בקיאות ביד.

השיעורים יפתחו בעז"ה בתאריכים ט"ו-כ' אדר א'

הבטח את מקומך והירשם עכשיו - טל' 055-678-3323

דיני התחומין לא מחוץ לתחום!

הידעו
פעמים רבות אתה ומשפחתך נפגשים בהלכות תחומין, ולא שמים לב?

**מפתונים במיין בביה"ח 'חל השומר', אפשר להגיע בשבת לבני ברק?
איך עושים 'עירוב תחומין' ללכת מפרדסין עילית לישוב חסמונים?
כשנמצאים ב'אור הגנוי' האם מותר ללכת לציון הרשב"י במירון?
האם יש פתרון להתיר להגיע גם מכפר שמאי עד מירון?
בימי נסע עם הסמינר, עד היכן מותרת לטייל סביב למושב?
האם היולדת יכולה לקחת איתה בנדים לחוללה, וטלית לבעלה?
מתי בעל קורא אינו יכול ללכת לבית כנסת בעיר הסמוכה?
האם בתוך ירושלים מותר ללכת גם שעה וחצי לשכונת רחוקה?**

היתכן?

במח' סלי' יאל ללכת פהתק הספונה, בלל' חל'נה סלי'?
לברק סל' ע' יולת 'ל'ל' חל'נה', ולסור ללכת לרחוב ירח'לס בפי' ברק?
ר'ל'ת ל'קס ל'א'א ב'רחוב 'ק'א'א'ז'ת', והר'ב ל'א'ר'ל' ס'ל' י'א'ז א'ד' ל'א'ו'ת'?
חל'ל'ת י'א'ר'ל' פ'ת'ת האוס'ב, ל'א'ר' י'א'ר'ל' חל'ל'ת ע'ס ב'ית הכנסת פ'ת'ת ח'ס'ב?

בלימוד חודש וחצי בלבד, תוכל לתת מענה לכל השאלות האלו!

סידרת השיעורים יתקיימו בעז"ה:

מודיעין עילית - במחצית שבתות, הסבא מסלובדקה, בשעה 8:30
ירושלים - בימי ראשון, בשכונת סנהדריה, בשעה 8:00 בערב
אלעד - בימי שני, רח' רבי יהודה הנשיא, בשעה 8:30 בערב
בני ברק - בימי חמישי, בהכ"ס צעירים, בשעה 8:00 בערב

לפרטים והרשמה ע"י נציג' 055-678-3323 / 05484-833-20

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת תצוה תשפ"ד

"בבאו ובצאתו" - עבודת ה' מתחילה ועד הסוף!

תוכן

א - עובדים עד הסוף / א

ב - מתעלים עד הסוף / ג

ג - חיים עד אין סוף / ה

כתחילתו כך סופו

אכן, אף כאן התורה מלמדת אותנו יסוד אשר נוגע לא רק לכהן הגדול ולא רק לעבודת המשכן, אלא זהו יסוד חשוב הנוגע לכל מי שמבקש "לשכת... בבאו אל הקדש" - כלומר להיכנס לעבודת ה'. והוא, שעל הכהן הגדול לחוש את אותה האימה ופחד בצאתו מן הקודש, כפי שהרגיש בכניסתו. ובציווי זה, הקב"ה מדבר לא רק אליו, אלא אף אלינו.

כי זוהי אחת מחולשותיו של הטבע האנושי - שגם כאשר האדם עובד על מצוה או עבודה מסוימת, מתאמץ בה ומשקיע בה מחשבה רבה, הרי שכאשר התהליך מתקרב לקיצו, והאדם עומד לשוב ל'אני הרגיל' שלו, ההתעוררות והחיזוק שחש בתחילת הדרך מתחילים לדעוך, ואש ההתלהבות כבר אינה בוערת בליבו באותה עוצמה. וכאן מלמדת אותנו התורה הקדושה שלא זו הדרך "לשכת בקדש", אלא "ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני ה' ובצאתו" - גם בצאתו מן הקודש, עליו לשמר את אותה ההתלהבות ואת אותו הכבוד כלפי ענין זה, כפי שהיו לו כשנכנס אליו.

'קלאס' בבית הכנסת

אתן לכם דוגמא אחת, רק כדי להציג את הנושא: מי שייכנס לבית כנסת ויביט סביבו ביהודים שמסיימים את תפילת העמידה, יבחין בכך שרבים מהם קופצים שלוש קפיצות אחורה, ומיד קופצים שלוש פסיעות קדימה, כביכול היו בעיצומו של משחק 'קלאס'. תסתכלו עליהם - שלוש פסיעות אחורה, ראש לכאן ראש לשם, ומיד שלוש פסיעות חזרה למקום. זהו מראה נפוץ - יהודים המשחקים 'קלאס' לפני חזרת הש"ץ.

מה אומרים חכמינו ז"ל על הנהגה זו? בגמרא (יומא נג, ב) נאמר, שבסיום התפלה על האדם לפסוע שלש

א - עובדים עד הסוף

"בבאו ובצאתו"

אחד הבגדים המיוחדים שלבש הכהן הגדול במשכן היה "מעיל האפוד כליל תכלת" (שמות כח, לא) - שהוסיף הילה של אצילות לעבודתו בקודש במשכן ה'. ובתחתית המעיל קבועה היתה מארג ייחודי של פעמוני זהב שהשמיעו קול בעת הליכתו של הכהן (שם לג-לד).

והנה, הפסוק מתאר את קול הפעמונים כך: "ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני ה' ובצאתו" (שם לה). וכאן עלינו לשאול: מסתבר שאם הפעמונים השמיעו קול בבואו של אהרן אל הקודש, הם ישמיעו את אותו הקול אף בצאתו. מדוע אפוא יוצאת התורה מגדרה לחייב את הכהן הגדול לתת את הדעת על כך שישמיעו הפעמונים את קולם אף בצאתו? זוהי שאלה שראוי לנו לתת עליה את הדעת.

יש יסוד גדול שאותו כבר הזכרתי בעבר, אך מפאת חשיבותו אחזור עליו שוב: רבי אברהם אחי הגר"א, בספרו "מעלות התורה" מלמד אותנו כלל חשוב. הוא מביא את הדברים בשם הגר"א, אולם יסוד זה נמצא אף בדברי הראשונים, וזהו רעיון שפותח בפנינו היקף עצום של הזדמנויות. הוא כותב שתרי"ג מצוות התורה הן לא רק מצוות מצד עצמן אלא הרבה מעבר לכך - הן נועדו לשמש כתרי"ג יסודות כלליים שאמורים להדריך אותנו בחיי היום יום. עלינו ללמוד אפוא את פרטיהם של מצוות-יסודות אלו מתוך מטרה לקבל מהם הכוונה ולשאוב מהם חיזוק בעבודתנו.

היהודי הזה יוצא מהשבת בקפיצה ובדילוג, אך לא זו הדרך. ככה לא נפרדים מיום של עבודת ה'.

עם ישראל אינם רק "מְמַהֲרִים לְבֹא" אל השבת אלא אף "מְאַחֲרִים לְצֵאת מִן הַשַּׁבָּת", ונפרדים ממנה בצער. הם עורכים "סעודה שלישית" מיוחדת, שרים זמירות, ומאחרים את זמן תפילת מעריב של מוצאי שבת, כי האופן שבו נפרדים מהשבת חשוב לא פחות מהאופן שבו מקבלים אותה.

קדושתה של ההבדלה

מכאן נובעת חשיבותה של מצות הבדלה. ההבדלה היא כמו קידוש, והיא נכללת במצות "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקִדְשׁוֹ" - שבה נצטוינו לפאר את השבת ולהכריז על גדולתה. מצווים אנו אפוא לזכור את השבת לא רק בכניסתה אלא גם ביציאתה.

כאשר המלך מגיע לביקור בעיר, נערכת לכבודו קבלת פנים מלכותית על ידי כל בני העיר, שעומדים נרגשים ונפעמים לנוכח הזכות המיוחדת שנפלה בחלקם - לארח את המלך בכבודו ובעצמו בעירם. הם עומדים שם עם חצוצרות ומצלתיים, ובכך מביעים את התרגשותם הרבה ואת הכבוד הרב שהם רוכשים למלך.

אך לא די בקבלת פנים. אם כשמגיעה השעה שבה על המלך לעזוב את העיר, תושבי העיר כבר איבדו ענין בכל הנושא, אם התרגשותם והתלהבותם כבר נמוגה, פירוש של דבר הוא שהם לא מעריכים את העובדה שהמלך נמצא שם.

ולכן, בשעה שהמלך עומד לעזוב את העיר, נערך לכבודו מעמד מכובד לא פחות. שוב עומדים כולם ומצדיעים למלך לקול תרועות החצוצרה, כי הסוף חייב להיות עם אותה התלהבות ובאותה יראת כבוד כמו בהתחלה. זוהי מהותה של עבודה אמיתית - לדבוק בה מתחילה ועד סוף. לזה ייקרא התמסרות.

מחשבות של הבדלה

בשעת הבדלה אנחנו אומרים שלום לשבת מלכתא, ולכן זהו הזמן לחשוב על היסוד הגדול של בריאת העולם יש מאין. רעיון טוב, לא?

נכון, כשהיית באמצע ללעוס את החלה בליל שבת, היה קל יותר לחשוב את המחשבות הללו, כי באופן טבעי תחילת המצוה קלה יותר מסופה. נוגסים נגיסה מהחלה וחושבים: "איזו חלה טעימה. מי עשה שהיא תהיה כל כך טעימה? מי קבע שכאשר האנזימים שבתוך הרוק מתערבבים עם העמילן שבלחם, נוצרים סוכרים שהופכים את החלה למתוקה יותר? רק מי שברא את העמילן יש מאין, שברא את הרוק יש מאין, ושברא את הסוכרים יש מאין. הוא זה שברא עולם של חסד ועונג."

פסיעות אחורה, ואז לעמוד במקום, ואם הוא חוזר מיד למקומו "דומה לכלב ששב על קיאו", ובהמשך הגמרא כתוב שמי שאינו מתנהג כך "ראוי לו שלא התפלל". אתם שומעים את מה שהגמרא פוסקת כאן? אדם כזה - מוטב היה אילו לא התפלל שמונה עשרה כלל! מי שמתפלל כך, בקלות ראש שכזו, עדיף שישאר בבית.

שמא תאמרו: מי אמר שהוא מתפלל בקלות ראש? אולי הוא התפלל מאוד יפה, אלא שבסוף הוא קצת מיהר. רק הסוף של התפילה לא היה כל כך מושלם. מה זה קשור לעצם התפילה שלו?

סיום של כובד ראש

התשובה היא שכשמדובר בעבודת ה', אין מושג של 'רק' הסוף. אי אפשר לומר "נו, אז לפחות ההתחלה היתה טובה" - לא, אין דבר כזה! כשעומדים לפני המלך, אין כל מקום להתרשלות. הסוף צריך להיות טוב בדיוק כמו ההתחלה.

ואכן, הגמרא מלמדת אותנו שיש צורה מסוימת שבה צריך לסיים את תפילת העמידה. לאחר שפוסעים שלוש פסיעות אחורה, יש לעמוד ולהמתין קמעא, ולא למהר לחזור למקום. צריך לסיים את התפילה בכובד ראש - להמתין מעט, ואז לחזור. גם בסוף, כשמגיע הזמן לעזוב, עלינו לעשות זאת באותה רצינות שבה נכנסנו.

זה מה שה' אלקינו מבקש מאיתנו - שעבודת ה' תעשה בשלמות בצאתנו כמו בבואנו. מה שאתם שומעים כעת זהו יסוד גדול - עבודת ה' דורשת מהאדם התמסרות והתלהבות מתחילה ועד סוף.

"המְאַחֲרִים לְצֵאת מִן הַשַּׁבָּת"

זו הסיבה שחכמינו יצאו מגדרם כדי ללמדנו מהי הדרך להיפרד מן השבת. כולם יודעים שכניסת השבת היא עסק גדול. בערב שבת, עם ישראל עסוק כל היום כולו בהכנות לשבת קודש. ובשבת עצמה על אחת כמה וכמה - אנחנו הולכים לבית הכנסת, מתענגים בסעודות מכובדות, ושרים זמירות שבת.

אבל זה לא מספיק. לא מספיק שההתחלה והאמצע יהיו טובים, אלא יש חשיבות מרובה גם לצורתו של הסוף. ישנם כאלו אשר הצורה שבה הם מסיימים את השבת, מצערת ביותר. יהודי שלעולם לא היה מעלה בדעתו לחלל את השבת ח"ו, יושב לו בשעת בין הערביים של שבת קודש - השעה כבר מאוחרת, מתחיל להיות חשוך בחוץ, והוא מביט מבעד לחלון לבדוק אם יש כבר שלושה כוכבים בשמים, או שהוא מביט שעון. באיזו שעה יוצא שבת? הגיע כבר הזמן? אפשר כבר להתפלל מעריב? הוא מחכה שהשבת תיגמר.

שם על יד השולחן ומקדיש דקה אחת כדי לשנן בראשו את יסודות המועד.

זוהי מצוה - ביום שלאחר פסח, שבועות וסוכות - להוסיף מעט בסעודה. להניח עוד איזו עוגיה קטנה על השולחן. קח איתך עוד משהו קטן לארוחת צהרים.

אתם חושבים שזה דבר פעוט? זה משמעותי ביותר! חז"ל אומרים "כי כל העושה איסור לחג באכילה ושתייה, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן" (סוכה מה, ב). הוא לא רק הביא קרבן, אלא הוא בנה את המזבח, הכין את הקרבן והקריב אותו על גבי המזבח. הוא עשה את העבודה כולה, מתחילה ועד סוף.

זו צורתו של יהודי מצליח; יהודי שיודע שהסוף חשוב אף הוא. הוא יוצא מתפילת שמונה עשרה עם אותו כובד ראש כפי שנכנס אליה. הוא מסיר את התפילין עם אותן המחשבות שהיו לו בשעת הנחתן. הוא נפרד מהשבת והחג כפי שהוא קיבל אותם. חמש הדקות האחרונות של סדר הלימוד הן כמו חמש הדקות הראשונות. היום האחרון של זמן חורף שווה ליום הראשון. וישנן עוד אלפי דוגמאות של הזדמנויות לקיים את היסוד הגדול של "בבא' ובבא' אתו" בחיינו.

ב - מתעלים עד הסוף

הפועל השמימי

אכן, גם אילו היה לנו את הזמן לשבת ולמנות את כל הדרכים שבהן ניתן ליישם את היסוד הגדול של "בבא' ובבא' אתו", צריך להבין שהנושא הזה אינו מוגבל לדוגמאות ומקרים כאלו ואחרים, אלא הוא נוגע לכל מהלך חיינו - מתחילתו ועד סופו.

במזמור "ברכי נפשי", אותו אנו אומרים מדי ראש חודש, יש פסוק: "יֵצֵא אָדָם לְפַעֲלוֹ וְלַעֲבֹדְתוֹ עֲדֵי עֶרֶב" (תהילים קד, כג). הפסוק מתאר את יום העבודה של פועל יומי, שבימי קדם היה נמשך מזריחת החמה ועד לשקיעתה.

הגמרא (בבא מציעא פג, ב) אומרת כי המילים "וְלַעֲבֹדְתוֹ עֲדֵי עֶרֶב" מתייחסות ל"מי שהשלים את עבודתו עדי ערב". הגמרא מבארת את הפסוק כלפי פועל מסוג אחר - לא כזה העובד עבור שכר ארצי, עבור כסף, אלא על כזה שעובד בעבודת ה', בתמורה לשכר שמימי. זהו האיש שאותו אנחנו משבחים על כך ש"השלים עבודתו עדי ערב".

אכן, ישנם אנשים שכבר בתחילת השבת מתעצלים מכדי לחשוב את המחשבות הללו. אך גם אלו שכן, אלו שלמדו כיצד לעשות שימוש נכון בשבת קודש, כשזה מגיע לסוף, לעתים הם מאפשרים להזדמנות זו לחמוק מהם.

ולכן שעת ההבדלה היא הזמן לחשוב את המחשבות הללו. אני יודע שאצל רבים זהו הדבר האחרון שעליו הם חושבים, אבל דעו לכם שזהו רעיון נפלא. הרם את גביע היין, ולפני שאתה פותח באמירת נוסח ההבדלה, עצור לחמש שניות. נכון, כולם מחכים לך. שיחשבו שאתה חולם לרגע. אתה תשב ותזכיר לעצמך שהעולם כולו נברא יש מאין, וכי כל דבר בבריאה אינו כלום מלבד רצונו יתברך. העולם כולו הוא מחשבותיו של ה'. אין שמים ואין ארץ, אלא הכל הוא אך ורק רצון ה' אשר לובש את הצורה של החומרים האלו. ככה נפרדים משבת קודש.

פסח בניחוח יהודי

הדבר נכון גם בנוגע למועדים. ניקח לדוגמא משפחה יהודית טובה שחוגגת את חג הפסח. מדובר במשפחה נפלאה ביותר. הם לא נוסעים לבית מלון אלא עורכים את ליל הסדר בביתם. גם בחול המועד הם בבית. הם לא אצים-רצים ללונה-פארק ולאטרקציות; האבא והבנים יושבים ולומדים בבית המדרש, והאמא והבנות עסוקות בבישול מטעמים לכבוד חול המועד ויום טוב.

אני מעריך משפחות כאלו; עלינו להיות גאים בכאלה אנשים. אני יודע שבימינו דיבורים מעין אלו - לא לנסוע לבית מלון ולא לצאת לטיולים בחול המועד - נחשבים לאפיקורסות, אולם אפיקורסות שכזו היא משהו שצריך להתפאר בו ולשאוף אליו.

אבל לא די בזה. הכלל הגדול של "בבא' ובבא' אתו" מלמד אותנו שלא די בהתחלה ובאמצע, אלא הסוף גם הוא חשוב! יום טוב אחרון של חג גם הוא משמעותי! עשו ככל יכולתכם לא להרפות - החזיקו את ההתלהבות והמשיכו להעמיק ביסודות החג!

'לחיים' של אסרו חג

הנה לנו יהודי, שביום אסרו חג עליו לצאת לעבודה כרגיל - הבוס הנכרי שלו כבר מתרגז שהוא לקח כל כך הרבה ימי חופשה לכבוד חג הפסח - אבל לפני שהוא יוצא מהבית בבוקר, הוא מניח על השולחן בקבוק יין. אין לו זמן לשתות הרבה, אבל הוא שואל את רעייתו: "איפה מונח בקבוק הויסקי?" והוא מוזג לעצמו מעט, ממש מעט, מספיק רק כדי להרטיב את תחתית הכוסית - וכל זה למה? כדי לחגוג את יום אסרו חג. הוא יושב

פה!" הוא מספר, "אני זוכר איך היינו נשארים ערים כל הלילה ולומדים 'משמר'. התורה היתה כל חי!"

ומה קרה? הוא התקרר. הוא לא היה מוכן לחיים כי הוא לא מספיק הבין את היסוד הגדול של "בבא" ובצאתו - ולכן הוא התרשל.

שוב ושוב אנחנו רואים את התופעה הזו, של כאלו שבבחרותם עלו ונתעלו, אך בסופו של דבר עזבו את בית המדרש ואת עולם התורה. לא שהם הפכו לאפיקורסים ח"ו - אנחנו לא מדברים על זה - אבל הם עזבו את הישיבה ונכנסו לעולם העבודה, ואיבדו את הטעם בלימוד, במוסר, בעבודת ה'.

נכון, מדי פעם הם לומדים, אבל כעת הם שקועים ראשם ורובם בעולם העבודה, וכשהם נזכרים בחיים הקודמים שהיו להם, חיים של בן ישיבה, הם עושים זאת בשעשוע-מה. אי-אז, בימים ההם, התענוג הגדול ביותר שלהם היה לומר חידושים, ללמוד סוגיא, להקשות עליה הרבה קושיות ולהבין אותה, ולהוסיף כמה רעיונות משל עצמם. אולם בעקבות דרישות החיים הם מצאו לעצמם מקצוע או נכנסו לעולם העסקים, וכעת הם כל כך עסוקים במשימה הגדולה של להרוויח כסף בעולם הזה, שבמחצית השניה של חייהם הם מתרשלים. כעת הם מוצאים טעם בדברים אחרים.

להמשיך את העליה

אבל לא זו הדרך! "במי שהשלים עבודתו עדי ערב" - כמה טוב לו לאדם להישאר כל חייו עם אותן שאיפות של עליה שהיו לו בימי נעוריו; עליך לשמור על אהבת התורה וההתלהבות דקדושה שרכשת בישיבה ובכולל - לכל החיים, מתחילתם ועד סופם.

גם כשתהיה בעלים של חנות כלבו ענקית, אתה תשב במשרד עם הרבי עקיבא איגר ותכתוב הערות על הגיליון. זה החיים שלך!

זה החיים שלך! ואם מישהו מגיש לך ערימה של המחאות או הזמנות הממתינות לטיפולך, אתה תגיד לו: "תניח את זה כאן. עוד מעט אתפנה לזה". זה - הרבי עקיבא איגר, העסק העיקרי שלך. העסקים ההם - זה טפל. זה עראי.

וכשאתה חוזר הביתה, אתה לא לוקח יחד אתך את העבודה. אתה חוזר לגמרא. זו אהבתך הראשונה וזו אהבתך האחרונה. הראש שלך שקוע בלימוד לעולם ועד.

בית של תורה

הדברים נוגעים לא רק לאיש אלא גם לאשה. ניקח לדוגמא אשה שבעלה לומד בכולל. היא גאה להיות

ה'בוס' האמיתי

עלי להסביר את הנקודה הזו. בגמרא בבבא מציעא (י, א) כתוב ש"פועל יכול לחזור בו, ואפילו בחצי היום". פועל רשאי להפסיק את עבודתו באמצע יום העבודה. כך הוא הדין. ובעל הבית מחויב לשלם לו עבור השעות שבהן הוא עבד, ואסור לו לקנוס את הפועל על פרישתו באמצע יום העבודה. ההיתר היחיד לגרוע משכרו הוא רק אם בעל הבית אינו מצליח למצוא פועל אחר שיסיים את העבודה במחיר הרגיל, ומשכך הוא נאלץ לשלם לו שכר גבוה יותר - במקרה כזה רשאי בעל הבית לקזז את ההוצאה הנוספת הזו משכרו של הפועל הראשון. אבל אם בעל הבית יכול למצוא מישהו שיסיים את העבודה מבלי להוסיף על שכרו, אסור לו לקנוס את הפועל הראשון שעזב באמצע יום העבודה.

ומדוע זה כך? "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים" (ויקרא כה, נה) - "עבדי הם" דורשת הגמרא, "ולא עבדים לעבדים". יהודי אינו עבד לאף אחד מלבד הקב"ה.

עבודה מסוג אחר

אבל כל זה הוא רק כאן, בעולם הזה. בזה אכן אין צורך להשלים את העבודה עד הערב, וזכותו של הפועל לחזור בו בחצי היום. אבל בכל הנוגע לעבודת ה', מוכרח האדם להמשיך ולעבוד עד לרגע האחרון, ו"להשלים עבודתו עדי ערב". "ערב" פירושו כשמגיעה שעת שקיעת החיים; אי אפשר להפסיק לעבוד עד שמגיע הערב.

ולמה? כי היסוד הגדול הזה של "בבא" ובצאתו - שהסוף צריך להיות מלא הישגים בדיוק כמו ההתחלה, גדול בהרבה מצורת עבודתו של הכהן הגדול ומהאופן שבו צריך לסיים את תפילת העמידה. לא רק סיומה של המצוה הוא חשוב, אלא אף סיומם של החיים. לא מספיק להתחיל את החיים טוב, וגם לא די שהאמצע יהיה טוב. מה שקובע זו הצורה של כל חי האדם - מתחילתם ועד סופם.

תקופות של עליה

יש אנשים שבצעירותם זכו לתקופה של עליה. למשל, יהודי רחוק שבגיל שמונה עשרה זכה לחוות גל של התלהבות שסחף אותו לחופי האידישקייט, והוא החל לקיים מצוות ולקנות מידה מסוימת של יראת שמים; אלא שהתלהבותו נתקעה בגיל עשרים, ומאז הפסיק להתקדם ולהתעלות, ונשאר במקום בו הושלך על ידי אותו גל ראשון.

או יהודי שזכה ללימוד בישיבה בשנות נעוריו, והוא כל כך אהב ללמוד. "אה, פעם ידעתי מסכת פלונית בעל

למען תורתו של בעלה, היא שוב מחממת את האוכל. אשה שנוהגת כך, הופכת לשותפה מלאה בתורתו של בעלה. כך אומרת הגמרא - שהאשה היא שותפה במאה אחוז. היא שותפה בשנות לימודו בכולל כמו גם בכל התורה שהוא לומד כיום, כי היא מבינה שהסוף צריך להיות טוב בדיוק כמו ההתחלה.

זהו היסוד. לא מספיק להשקיע בתחילת המצוה, ואפילו לא בתחילת היום, הזמן או החיים. עבודת ה' היא עבודה במשרה מלאה ולכל החיים, ועלינו להמשיך ולעבוד בה "עדי ערב" - כי הסוף הוא כל כך חשוב.

ג - חיים עד אין סוף

מתקרבים לסוף

הבה נטה כעת אוזן לדברי הרמב"ם בפירושו למסכת אבות (ד, יז), שם הוא כותב דברים חשובים ביותר בדבר משמעותו של ה'סוף'. אם נשכיל להבין את דבריו ולהשיבם אל ליבנו, זה יעורר אותנו לא להרפות, אלא להמשיך ולהבעיר את אש ההתלהבות בקרבנו.

הרמב"ם כותב שצורת האדם ומדרגתו בשעת פטירתו, היא הקובעת את מדרגתו הנצחית ו"כך ישאר לעולם". האדם לא יישפט רק על פי הישגיו מלפני חמישים שנה, כשהוא עוד היה צעיר לימים, אלא על פי ההישגים שבהם דבק כפי יכולתו "עדי ערב".

משל למה הדבר דומה: נתאר לעצמנו שכולנו עובדים במפעל לייצור כלי חרס. בבוקרו של יום, כל אחד מאיתנו ניגש למנהל העבודה ומקבל ממנו גוש חימר משובח. לאחר מכן, פונים אנו איש איש למקומו שעל יד שולחנות העבודה, וכעת מוטל עלינו ליצור מהגוש, כלי, הכלי הטוב ביותר שאותו אנחנו מסוגלים להוציא מתחת ידינו. זו הגדרת התפקיד שלנו.

הצלצול ומשמעותו

מנהל העבודה מזהיר אותנו מראש: "עליכם לעבוד בחריצות! אל תפטטו! אל תבזבזו זמן! דעו לכם שבערב יישמע הצלצול המכריז על סיום יום העבודה, ותכף ומיד יהיה עליכם לקחת את הכלי שייצרתם - ולא משנה איך הוא נראה ובאיזה מצב הוא נמצא - ולהכניסו אל תוך הכבשן הלוהט".

בקצה החדר עומד לו כבשן עם הרבה דלתות קטנות, ובסיום יום העבודה כל אחד חייב למהר לעבר הדלת הקטנה שלו, לפתוח אותה ולהכניס אליה את הכלי ולנעול אותה, והכלי מתקשה בין רגע. ברגע שהכלי נאפה ומתקשה, כבר אי אפשר לשנות אותו בכי הוא זה.

אשת אברך ולגדל בית של כולל. דעו לכם שכאשר נערה צעירה מתחתנת עם אברך שיושב ולומד בכולל, הבית הזה הוא כבר לא בית רגיל. זהו בית של כולל. הבית מושפע מרוח התורה. בכל בוקר הבעל יוצא לכולל והאשה יוצאת לעבודה. זוהי אשה מסוג אחר - היא אשת אברך, והילדים גם הם ילדים מסוג אחר - הם בני אברכים. אלו חיים שונים בתכלית. הוא עובד בללמוד תורה והיא עובדת בלהביא פרנסה. הם התחילו את החיים בצורה נפלאה.

אבל לא די בזה. כי גם כאשר יבא יום שבו יקח על עצמו את עול הפרנסה, הבית צריך להישאר בית של תורה. הם כבר עיצבו את עצמם כמשפחה של אברך, הילדים הם בני אברכים, ודרך החיים הזו, שיש לה השלכות רבות - העליוניות של לימוד התורה, המיאוס במותרות - צריכה להמשיך הלאה לכל החיים. למרות שאבי המשפחה עזב את הכולל ויצא לעבוד, הבית שלו הוא בית אחר - לעולמי עולמים.

אבל נניח שעברו כבר שנים רבות מאז שהבעל עזב את הכולל, והאשה משוחחת עם כמה מ'חברותיה' כביכול: "אני נזכרת בימים ההם כשבעלי עוד למד בכולל. הייתי כל כך תמימה - חשבתי שלימוד התורה הוא תכלית הכל. הייתי יוצאת מהבית בשעה 6:30 כדי להספיק את האוטובוס למונסי, שם עבדתי כמורה בבית הספר".

אוי, איזו טעות גדולה היא לומר כך! עליה להמשיך עם אותה התלהבות, עם אותה אהבת התורה, כפי שהיתה לה בתחילת הדרך. אז מה עם בעלך כבר לא לומד בכולל? עליך להמשיך ולהבעיר את האש!

והגית בו יומם ולילה

התפקיד שלה הוא לדרבן את בעלה לצאת בשעת בוקר מוקדמת וללכת ללמוד בבית המדרש. שעת בוקר, קר בחוץ, אבל היא פונה לבעלה ואומרת: "חיים, קום ולך וללמוד בבית הכנסת. שלא תפסיד את השיעור לפני התפילה".

אז חיים מתעטף במעיל החורף ויוצא אל הרחוב הקפוא. היא נשארת בבית מתחת לשמיכה החמה, אבל היא שותפה שלו. היא דואגת להמשיך ולהבעיר את אש ההתלהבות ומדרבנת אותו ללכת ללמוד, ובכך היא הופכת לשותפה מלאה בלימוד התורה שלו.

כשהוא חוזר הביתה מבית המדרש בשעת לילה מאוחרת, היא מחממת עבורו את ארוחת הערב. האוכל היה חם אבל הוא הספיק להתקרר. היא חיממה אותו שוב אבל שוב הוא התקרר. אבל היא מחכה בסבלנות.

התחזק והתעורר בנושא. לתפילין יש משמעות אצלו - משמעות של "וקשרתם לאות", של פאר וגדולה.

הוא בחור טוב, אז הוא ממשיך לחשוב את המחשבות הללו, והוא מרגיש מרומם יותר ויותר מדי יום. תחושה חמימה ומיוחדת עוטפת אותו, ובכל בוקר אישיותו משתנה כתוצאה מכך. וככה זה ממשיך לפרק זמן ארוך. הוא מתפאר בתפילין שלו! אה! תפילין! הוא כל כך שמח שהוא זוכה להניח תפילין!

אבל מה קורה? בשלב מסוים התפילין הופכות לחלק מהשגרה, והוא שוכח מהם כליל, עד שיום אחד, בגיל ארבעים או חמישים, הוא כבר מניח תפילין בלי הרבה מחשבה, ואולי אף ללא מחשבה כלל.

האשה המרוממת

דוגמא נוספת - אשה, שבעבר היתה מתרגשת מאוד לקראת שבת קודש. היא היתה מתכוננת ליום הזה מתוך מחשבה רבה. יתכן והיא הגיעה לכאן פעם ושמעה שיחה בענין שבת קודש, ולמדה אודות העבודה של 'צירת' דעת של שבת. במשך כל הבישולים וההכנות היא היתה חושבת: "אני כעת מבשלת את העוף הזה ואופה את תפוחי האדמה הללו, לכבוד בריאת העולם יש מאין".

או שהיא שמעה שיחה בענין התבוננות ביד ה' המתגלה בבריאה, או בענין תיקון המידות, יראת שמים או אהבת ה' - מה שזה לא יהיה - היא התעוררה מהדברים, תפסה אותם בשתי ידיה, ועשתה מעצמה משהו. היא התעלתה מאוד כתוצאה מכך. אמנם יתכן ואף אחד אינו יודע דבר אודותיה, והיא נשארת אשה אלמונית שחיה בביתה הקטן, אבל היא גדולה מאוד בעיני ה'.

אלא שעוברות כמה שנים, והיא נחלשת ומתקררת. היא מתחילה להתעצל. כעת שבת היא בסך הכל שבת - עם הניקיונות ושאר ההכנות המונוטוניות. היא כבר לא נזכרת בה' כשהיא רואה ענן בשמים או שושנה בגינה של השכנים. מושגי הגדלות שלה כבר לא שמה.

איפה שמערל?

רואים את הדבר הזה מדי יום בבית הכנסת. יהודי שבצעירותו התפלל בהתלהבות ובהתעוררות, כעת ניתן לראותו אומר מילים נאצלות ומרוממות, מילים שאמורות היו להצית את ליבו, אולם הלב שלו לא שמה. לפעמים הוא אפילו מסמן בידו לשכנו לספסל. או ששכנו מדבר איתו באמצע ושואל אותו: "תגיד, ראית את שמערל?" והוא מצביע לכיוון פלוני תוך מלמול: "ממממ... הדרבנן הדרבנן... ממממ..."

איך שהוא נראה בשניה שבה הוא נכנס לתנור - כך הוא יישאר לעולם.

"אם לא תעבדו כמו שצריך, לא יעזרו לכם שום תירוצים", מזהיר אותנו מנהל העבודה. "אחר כך תבואו אלי ותתחננו: 'אנא, תאפשר לי להוציא את הכלי ולעשות בו שינוי קטן. טעיתי. הייתי חסר זהירות. לא עשיתי עבודה טובה'. אני מאוד מצטער, אבל אז יהיה כבר מאוחר מדי. הכלי כבר יאפה וכך הוא יישאר לעולם ועד, ולא משנה אילו כוונות טובות היו לכם".

הפועל העצלן

הפועלים כולם לוקחים את גושי החימר ומתמקמים על יד השולחנות. החכמים מביניהם מתחילים תכף ומיד לעבוד על החמר ולהפוך אותו לכלי נאה; הם מחליקים אותו, מעצבים אותו ומעטרים אותו עם כל מיני עיטורים. הטפשים מביניהם מפטפטים, צוחקים ומבזבזים את זמנם - הם עוד יתחרטו על כך - אבל החכמים עובדים קשה. כעת היא שעת בוקר והם מרגישים רעננים ומלאי מרץ, וכך הם עובדים בחריצות.

אך הבוקר חולף ועובר לו, ואחד מאותם חכמים שעבד בחריצות עד כה, מתחיל להתרפות מעט במלאכתו. הוא עייף ולא מרוכז, והוא סומך על העבודה שביצע כל הבוקר. וכך, את שעות אחר הצהריים הוא אינו מנצל כפי שעושים עמיתיו - בהוספת עיטורים והשלמת צורתו של הכלי.

עד שלפתע מצלצל הפעמון. או ווה! לזה הוא לא ציפה. כעת הוא חייב לקחת את הכלי ולרוץ אל עבר הכבשן. בעודו מביט במעשה ידיו, הוא מרגיש דקירות של חרטה: "חבל, הייתי יכול ליצור משהו טוב יותר".

הכלי שלא הושלם

העובדה שהוא עבד קשה בתחילת היום לא תעזור לו במאומה, ומה שקובע הוא רק העובדה שלקראת סוף היום הוא התרשל במלאכתו, וכעת אין לו ברירה אלא להכניס לכבשן כלי בלתי מושלם.

כך מתאר הרמב"ם את רגע הפטירה. מה שהספיק האדם לעשות עד לאותו רגע אחרון - זו הצורה שבה הוא יכנס לכבשן; בין רגע הוא מתקשה - וכך יישאר לעולם. לעולם. לא למאה שנים וגם לא לאלף שנים אלא לעולם ועד. מהתועיל לך העובדה שהיית טוב בהתחלה? אם בסוף החלטת לנוח על זרי הדפנה ולא המשכת הלאה עד הסוף, אתה עוד תתחרט על כך לנצח.

עבודת התפילין

ניקח לדוגמא בחור בר מצוה שמתחיל להניח תפילין, ועושה זאת בגאון. הוא למד על ענייני התפילין והוא

אבל רגע, למרות שחלקה הפנימי של הקליפה הוא חסר צבע, כשמגיעים לבשר הפרי, לפתע מגלים צבע אדום. למה? למה האבטיח הוא בצבע אדום?

התענוג שבצבע

כשאתם מכינה גלידה לכבוד מסיבה כלשהי - למה היא צובעת אותה בוורוד? הלא טעמה של גלידה ורודה זהה בדיוק לגלידה הלבנה. אלא שבכל זאת היא מוסיפה את הצבע כי ככה הגלידה נראית מושכת יותר, והתענוג ממנה גדולה יותר.

זו הסיבה שכשהקב"ה מגיש לך מנת גלידה - האבטיח שהוא מגיש לך הוא הרבה יותר טוב מכל גלידה - הוא צובע אותה בגוון אדום מרהיב, כדי לגרום לך להתלהב ולהנות יותר ממנו.

אז כעת למדתם איך אוכלים אבטיח. האבטיח נכנס לבטן אבל הדעת נכנסת לראש. זו המטרה האמיתית של האבטיח האדום והמתוק, וזו הדרך לאכול אותו.

סע באדום, עצור בירוק

אלא שלפתע אתה מגיע לקליפה ומפסיק לאכול. חישובו על כך - אילו הקליפה היתה אף היא צבועה באדום, היית ממשיך לאכול וחוטף כאב בטן. הצבע נעלם בגלל שהקליפה אינה ראויה לאכילה. יש כאן סימן ברור: עד כאן אפשר לאכול, מכאן ואילך - לא לאכול.

אמורים להתרגש כשרואים דבר כזה! אני יודע שחלק מכם מעולם לא שמעו את התורה הזו; אני רואה את המבטים החלולים על הפנים שלכם. אבל גם הקבועים מביניכם שכבר הספיקו לשמוע את הדברים, כבר עייפים מלשמוע את זה שוב ושוב. אך בל נרפה! עלינו לדחוף את עצמנו עוד ועוד! צריך להמשיך ולחשוב את המחשבות הללו בכל פעם שאנחנו אוכלים אבטיח, "עֲדֵי עֶקֶב" - עד שיעריב השמש של חיינו.

כל זמן שהנר דולק

זהו שאומר דוד המלך: "אֶהְלֶלָה ה' בְּחַיִּי" (תהילים מו, ב) - זה מה שדוד עשה כל חייו - הוא שר שיר והלל לבוראו.

אך תארו לעצמכם שלעת זקנה משהו היה ניגש לדוד המלך ואומר: "תראה, העבודה שעשית עד עכשיו היתה ממש מצוינת, אז כעת אתה יכול להרשות לעצמך לנוח קצת. בוא תשב ותירגע, ותהנה מהמשך הנסיעה. הרי כבר הספקת כל כך הרבה".

"לא ולא!" אומר דוד. "אֶזְמְכָה לְאֵלֵי בְּעוֹדִי" - "בְּעוֹדִי" פירושו 'כל עוד אני כאן'. כי זהו הדבר החשוב ביותר - להמשיך ולשיר עד הרגע האחרון.

טאטע אין הימעל [-אבא שבשמים] - מה קרה לאיש הזה? במשך עשרים-שלושים שנה הוא התפלל כמו צדיק, וכעת זה נעלם. אני לא אומר שהכל נעלם. הוא עדיין איש קדוש בכל דרכיו, אבל התפילה מתה בתוכו. אש ההתלהבות כבתה.

לא להפסיק לחשוב

החובות הלבבות (עי' שער חשבון הנפש פרק ג החשבון העשרים וארבעה) מזהיר אותנו מפני ענין זה. הוא אומר שעלינו להיזהר מפני מציאות כזו, ואף מענין לנו עצה: להמשיך ולחזור על מושגי הגדלות הללו במחשבותינו. לקרוא את המילים המודפסות בסידור כאילו זו לנו הפעם הראשונה שאנחנו פוגשים בהם. למרות שאתה כבר מבין את משמעותן של כל מילות התפילה, תמשיך לחזור עליהן שוב ושוב.

"וכך", אומר החובות הלבבות, "גם כי תזקין, תמשיך לחזור על הדברים שכבר קנית ותוסיף עליהם. כך תשמור על הישגיך ותמשיך הלאה והלאה בקניית המעלות והדעות".

זה נוגע לכל תחום - תפילה, שבת, תפילין, לימוד התורה - הכל! עליך לשוב ולרענן לעת זקנותך את כל ענייני עבודת ה' שאותם למדת ושעליהם עבדת בצעירותך, ושעל פיהם חיות את חייך.

וזאת תורת האבטיח

גם כשאתה אוכל אבטיח בגיל שבעים, עליך לחזור שוב ושוב על המחשבות שאותן חשבת כשאכלת אבטיח בפעם הראשונה. אכן, אני חושש שגם אז לא ידעת כלום על הנושא הזה, אבל אלו שמגיעים לכאן בקביעות יודעים מהי הדרך הנכונה לאכול אבטיח. אבטיח אוכלים עם הראש. פרוסת אבטיח היא סוגיא. היא כמו סוגיא טעימה.

זה הולך ככה: מדוע רק החלק החיצוני של הקליפה צבועה בצבע ירוק כהה, ואילו חלקה הפנימי הוא חסר צבע? מדוע הצבע הירוק העז מפסיק בנקודה מסוימת? יש כסנטימטר וחצי שהוא חסר צבע, ואז מתחיל הצבע האדום.

מה הסיפור כאן? האבטיח הוא דגל בצבע אדום-לבן-ירוק? יש פה משהו! יש פה יד ה' מכוונת! חלקה החיצוני של הקליפה צבוע בירוק כהה משום שככה יודעים אם האבטיח בשל. המבינים יודעים לזהות האם כדאי לקנות אבטיח מסוים על פי צבע קליפתו. היות וזו מטרתו של הצבע הירוק, ברור אפוא מדוע הוא מופיע רק בחלקה החיצוני של הקליפה, כי למה לבזבז צבע? בחלק הפנימי אין צורך בצבע, ולכן לא מבזבזים אותו עליו.

למה לא? וכי מה זה שיער? שיער זה חציר שצומח על הגולגולת. מה כל כך בוער לך להראות לכולם את החציר שלך? חובשים כובע כדי לכסות את החציר.

כובע מבטא מכובדות. בלשון הקודש כובע נקרא "מגבעת", מלשון "גבעה", כי הכובע מגביה את האדם ויוצר מעין גבעה על ראשו. במקום אחד נקראו מגבעותיהם של הכהנים "פָּאָרִי הַמִּגְבַּעַת" - היופי והפאר של המגבעת. גם המילה "כובע" היא כמו המילה "גובה" או "גבעה". הכובע נועד כדי להגביה את האדם. כיפה גם היא טובה אבל היא לא מגביהה את האדם כמו כובע. מי שחובש כובע לראשו מכבד בזה את הקב"ה בהנהגתו.

לכן כשאנחנו כורעים בשעת התפילה, אנחנו מגביהים את עצמנו בעת אמירת שם ה', על פי הכתוב 'ה' זקף כְּפֹפִים" (תהילים קמו, ח). ב"ברוך" כורעים ברך, ב"אתה" משתחוים, אבל כשאומרים "ה'" צריכים להזדקף, כי כשמדברים עם ה' צריך לעשות זאת בצורה מכובדת. הקב"ה אינו מעוניין שתתכווץ בפניו, אלא שתעמוד בפניו בצורה מכובדת. אמנם לפעמים זה נחוץ, לעתים אנחנו "כורעים ומשתחוים", ואפילו נופלים על פנינו, אבל באופן כללי הקב"ה מבקש הנהגה מכובדת, ואצל יהודים הנהגה מכובדת פירושה לכסות את הראש. כשמדברים עם הקב"ה עושים זאת בצורה מכובדת ומהודרת, ואצל היהודים זו הצורה שבה מביעים כבוד.

נכון, אולי אצל שבטים מסוימים באפריקה נהוג אחרת - אז מה? משל למה הדבר דומה, לטייס בחיל האוויר האמריקאי שנאלץ לנטוש את מטוס הקרב באמצע הטיסה. זה קורה. יש איזו תקלה חמורה במטוס, ואין מנוס מלנטוש את המטוס ולצנוח אל תוך יערות העד. חיל האוויר מכין את חייליו למקרים כגון אלו, כי עליהם לדעת כיצד לתקשר עם ילידי המקום ולהסתדר איתם. יש מקומות שבהם אם תושיט את היד קדימה בתנועה של לחיצת יד, הם ישחטו אותך על המקום, כי אצלם זהו סימן קרב. החייל חייב להכיר את דרכיהם וגינוניהם של בני השבטים המקומיים, כדי להיות מוכן לכל צרה שלא תבוא.

יושב לו אפוא החייל על המצנח והילידים צועדים לעברו. אל תושיט להם את היד! מדריכים אותך מראש לנופף עם אגרוף קמוץ, שמהווה סימן של שלום: "שלום עליכם ידידי!" צריכים ללמוד ולדעת את הדברים האלו מראש. בדברים כאלו אומרים "הכל כמנהג המדינה".

אבל האם מכאן ואילך נקבל את פניו של הקב"ה באגרוף קמוץ, רק משום שככה נהוג אצל בני שבט ה'הוֹטְנִטוּטִי' במרכז אפריקה? למי בכלל אכפת איך נוהגים אצלם?

לכן אנחנו נוהגים לחבוש מגבעת לראשנו. אצלנו זהו סימן של כבוד, ולכן אנחנו חובשים מגבעת כל הזמן. "כסי רישך כי היכי דתיהוו עלך אימתא דשמיא" (שבת קנו, ב). כיסוי הראש גורם לאדם לחשוב. זה מזכיר לו שהוא נמצא תמיד בנוכחותו של מלך שמסתכל עליו. מי שמקפיד לכסות את ראשו, הדבר יזכיר לו את השי"ת ויביא אותו לידי יראת שמים

לא נפסיק לשיר

האמת היא שברגעים האחרונים של החיים כבר לא כל כך קל לשיר. העצמות חלודות וחורקות, מערכת העיכול שלך כבר לא מה שהיתה, אתה לא מרוויח כפי שהיית מרוויח בעבר, והילדים כבר לא כל כך מכבדים אותך. כל עוד האבא מחלק כסף גדול מתייחסים אליו יפה, אבל כעת הוא כבר איש זקן ושביר. לאדם זקן וחלש לא כל כך קל לשיר ולזמר.

אבל דוד המשיך לשיר גם כששכב במיטתו והיה קר לו מאוד מרוב חולשה. "וַיִּכְסְהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יָחַם לוֹ" (מלכים א' א, א) - אבל עדיין היתה לו מספיק התלהבות כדי לשיר לאלקיו. הוא לא הפסיק לשיר עד לרגע האחרון.

ממנו ניקח דוגמא כיצד לחיות את חיינו. מתחילה ועד סוף - "בְּבֹאוֹ וּבְצֵאתוֹ" - אנחנו ממשיכים להיות עובדי ה'. זוהי שלמות עבודתנו בעולם הזה.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

זוכרים את הסוף

הפסוק בפרשתנו העוסק בפעמוני המעיל מלמד אותנו על חשיבותו של הסוף - סופו של השבת, החג או החיים. בשבוע הקרוב, בלי נדר, בכל פעם שאנחנו מסיימים את תפילת שמונה עשרה ופוסעים שלוש פסיעות אחורה, נקפיד לא למהר ולסיים על מנת להמשיך הלאה בסדר יומנו, אלא נתענג על סיום התפילה ונחזור במחשבתנו על היסודות שלמדנו.

שאלה:

מדוע יהודים שמים דגש כל כך חזק על כיסוי הראש בשעת התפילה, בעוד שאצל הגויים זו לא נחשבת דרך מכובדת להתפלל?

תשובה:

עלינו להבין שיש מושג שנקרא כבוד ודרך ארץ. עלינו להתנהג בצורה מכובדת ונאותה כלפי הקב"ה, וכאשר אנחנו ניגשים לתפילה, מצווים אנו "הִכּוֹן לִקְרַאת אֱלֹקֶיךָ יִשְׂרָאֵל" (עמוס ד, יב) - הכן עצמך לקראת הפגישה עם ה'. לובשים בגד מהודר יותר. משתדלים לפשוט את בגדי העבודה המוכתמים וללבוש משהו מכובד יותר בשעת התפילה. לכן נהוג ללבוש כובע וחליפה, כי בכך אנחנו מראים שאנחנו מכבדים את הקב"ה. זו הנהגה של דרך ארץ.

אכן, לעם ישראל יש דרך משלו, ואנחנו לא מתכוונים לוותר על דרכינו והנהגותינו. לעובדה שלשבטים אפריקנים או לאסקימוסים או לגרמנים יש דרכים משלהם אין כל משמעות עבורנו. הדרך של היהודים להראות כבוד היא באמצעות כיסוי הראש.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"ולכן מי שמבין גודל קדושת בית הכנסת, אין צורך לציווים שלא ליכנס בה עם פלאפון דלוק, וכן שלא לדבר בבית הכנסת, כמו שאין צורך לצוות עליו שלא ליכנס לתוך בית הכנסת עם האופנוע"

דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים [בהם], וזהו ביהכ"נ שהוא מעין בית המקדש ואהי להם למקדש מעט בגוים, ובית המקדש מכוון כנגד כסא הכבוד שנה' כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו עכ"ל. הרי שדרך של בני אדם מזלזל הן בתפלה והן בבתי כנסיות...

והנה הנפש החיים (שער ב' פרק י"ג) כותב וז"ל, ושכל פעם שמתפללין יוגרם תקונים חדשים בסדור העולמות והכחות והמשכת מוחין חדשים אחרים, שמעת שתקנה עד ביאת הגואל ב"ב לא היה ולא יהיה שום תפלה בפרטות דומה לחברתה שקודם לה ואחריה כלל עכ"ל, לכן כשנגשים לכל תפילה צריך לחשוב כאילו יש לנו הזכות להתפלל רק פעם אחת בחיים, והיא צריך להשקיע כל כחותינו בתפלה הזאת. וזה אנהירניה לעינין הנפש החיים, שזאת המציאות גם כהיום, כאשר מה שהתפלה הנוכחי שאתה מתפלל יכול לפעול, לא תפלה של אתמול ולא תפלה של מחר יכול לפעול, שלכן לפי האמת כל תפלה ותפלה היא התפלה היחידה שלך בחיים, ואיה איפה מקום לזלזל בה, ואיה איפה יש מקום לצוות שלא להגיע לתפלה עם פלאפון דלוק, בן בנו של ק"ו מחדר יחוד של החתן.

והנה אי' בשו"ע או"ח סי' קנ"א ס"א בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק ותהול ושיחה בטילה. וכתב המג"א שם בשם הסמ"ק שבעון זה נהפכין הבה"כ לבית עכו"ם ח"ו. הרי שניהוג קלות ראש בהם מסיר קדושת בתי כנסת מהם עד שנהפכין לבית עבודת כוכבים.

ושמעתי מא' שנסע לרוסיה לפני כשלושים שנה, והגיע שם לאיזה עיירה, אשר היה בה ב' בתי כנסיות, א' מהם חרב לגמרי, וא' מהם אפילו שמשה של חלון א' לא נופצה, אף שעברה על העיירה הזאת שני מלחמות עולם. והיה שם איזה זקן בעיירה, ושאל היהודי הנ"ל את הזקן לפשר הדבר. וענה לו הזקן, **שבבית הכנסת שחבר היו מדברים בו באמצע התפלה. ואילו בהבית הכנסת השני היו ממונים שני גבאים שמי שהיה מעזי לדבר באמצע התפלה לא היו אומרים לו כלום, אלא שני הגבאים היו נגשים אליו א' מימינו וא' משמאלו, והיו מסלקים אותו מהבית כנסת, והבית הכנסת הזה נשאר שלם לגמרי.**

והנה שמעתי שכאן בבית כנסת הליגמן מתכננים לבנות בנין חדש עבור הבית הכנסת, וגודל הענין להשתתף בבנין בית הכנסת מבואר באו"ז (ח"א אלא ביתא סי' כ"א) וז"ל, וביהכ"נ נמי היינו מקום שמגדלין בו תפלה מצוה רבה נמי היא כדמוכחי הילכתא דפ' לא יחפור. וצריך כל אדם לעסוק בבנין ביהמ"ד ובבנין בית הכנסת כדאי' יעשו לעת"ל מתעטף בטלית והולך ויושב בביהכ"נ בין הצדיקים והקב"ה גוררו משם ויאמר לו, איזה בנין בנית בו ואיזה מסמר תקעת בו? עכ"ל.

אכן הנני בזה בבקשתי לועד הבנין שתבנו בית כנסת גדול, לא סתם גדול, אלא שיהא הבית הכנסת הכי גדול בעולם, וממנו יראו וכן עשו אחרים לבנות בתי כנסיות גדולות. אכן תנא והדר מפרש, כוונתי במה שאמרתי בית כנסת גדול הוא ע"ד הא דאי' במגילה דף כ"ז ע"א דרש בר קפרא מאי דכתיב וישרף את בית ה' ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלים ואת כל בית גדול שרף באש וכו' ואת כל בית גדול שרף באש וכו' מקום שמגדלין בו תפלה וכו' דכתיב ספרה נא הגדלות אשר עשה אלישע ואלישע דעבד ברחמי הוא דעבד.

ויש להביא לזה מה שרבו של המרא דאתרא שליט"א - הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל סיפר, שפעם נכנס אצל מרן הגרי"ז זצ"ל ואמר לו מרן הגרי"ז אל תטעה באותו טעות שהילדים טועים, שהנה מנהג הילדים לשחק משחק רכבת, לוקחים כמה כסאות ועושים שורה, ומתיישבים כמה לידים על הכסאות, העומד בראש הוא הנהג, ויש כאן רכבת. אמר מרן הגרי"ז מה השורש של טעות? וביאר, דהנה חפצא של רכבת הוא מכונה שמעביר אדם ממקום א' למקום שני בקלות, אלא שמטעמי נוחיות, עושים קרונות לכל יאה חשוף לשמש ומטר, וכן גם מטעמי נוחיות יש בה כסאות, אבל כל זה נוחיות, אבל אינם החפצא של הרכבת. וזהו שורש טעותם של הילדים שחושבים שהרכבת הוא הכסאות, ואילו לפי האמת זה לא הרכבת, זה רק עניני נוחיות של הרכבת. המשיך מרן הגרי"ז להגאון רבי מיכל יהודה, ושיבה לא מציאות דבר שלוקח בחור לגמרי משנה אותו ממה שהיה לפני היכנסו לשיבה, ורק זה הוא החפצא של השיבה. הביהמ"ד של השיבה והחדר אוכל והפנימיה של השיבה אינם בכלל החפצא של השיבה, כאשר כל זה הם רק מטעמי נוחיות כאשר א"א לנהל ישיבה באמצע הרוחב, ללא מקום לימוד וללא מקום אכילה ושינה, אבל בכל זאת אינם בכלל החפצא של השיבה, לכן אל תטעו להיות עסוקים בדברים שהם מטעמי נוחיות, ולעסוק בעיקר חפצא של השיבה.

רבתי אתם בונים בית כנסת חדש, תדעו לכם הבנין והריהוט וכו', אין זה החפצא של הבית כנסת, ודאי יש מצוה גדולה להשתתף בכל זה כאשר מצוה רבה היא כמשי"כ האור זורע וכנ"ל. **אבל העיקר צריך להשקיע בהחפצא של הבית כנסת,** והחפצא של הבית כנסת לימודו חז"ל שהוא מקום שמגדלין בו תפלה, בזה צריך להשקיע **שאכן בית כנסת הליגמן יהיה בית הכנסת הכי גדול שאפשר בענין זה זה של מגדלים בו תפלה,** וממנו יראו וכן יעשו אחרים, ואז נזכה שישמע אל ויוציאו מהגלות המר הזה, במהרה בימינו, אכ"י.

דברי חיזוק בענין שמירת קדושת בית הכנסת מאת הגאון רבי יששכר דוב הכהן אייבאן שליט"א רב הקהילה 'מנין אברכים' קרית צאנז ירושלים, מתוך דרשתו ליל ש"ק פר' תרומה בבית הכנסת 'הליגמן' בבני ברק.

...הנה הרמב"ם בפיהמשי"ן (סנהדרין פרק ז') וז"ל כי כשיאמין שיש שם חכמה והוא התורה שהגיעה אל הנביאים מאת הבורא יתעלה שהודיעם בזה המדות הטובות הם המצוות והמדות הרעות והם העבירות, ראוי לו מצד שהוא אדם ישר במוצא שיעשה הטובות ויסור מן הרעות, וכשיעשה זה ישלם בו הענין האנושי ויהיה נבדל מן הבהמה. וכשיהיה אדם שלם הוא מטבע האדם השלם אשר אין לו מונע שתחיה נפשו ותתקיים בקיום הידוע לה וזה הוא העולם הבא כמו שאמרנו, וזהו שנאמר (תהלים ל"ב ט) **אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במתג ורסן עדיו לבלום,** כמו שהמונע את הבהמות מן ההשתלחות הוא דבר מבחוץ כמו המתג והרסן ואין ראוי שיהיה אדם כן, אבל יהיה המונעו מאתו ומעצמו, רצוני לומר צורת האנושית כשתהיה שלימה היא תמונעו מאותן הדברים שמונעין ממנו השלמות והם הנקראים מדות רעות, והיא תזרז אותו ותדחננו אל מה שיביאהו אל השלמות וזהו המדות הטובות עכ"ל. הרי אנהירניה לעינין הרמב"ם את הדרך הנכונה בחינוך, הן לחנך עצמינו, והן לחנך בנינו ותלמידיו, שלא זו הדרך ליתן פקודות וציווים, אל תעשה זה וכדו', בלא לשנות את הפנימיות של המתחנך אם זה האדם עצמו או תלמידו או בנו, שאז עצם האדם הוא בבחינת סוס בלא להבין פנימיות הדברים, וכל הפקודות וציווים הם בבחינת רסן ומתג, וע"ז הזהיר נעים זמירות ישראל אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במתג ורסן עדיו לבלום. אלא הדרך הנכונה בחינוך הוא ליתן להמתחנך את הבנת הענין, ובכן לשנות את פנימיותו, שלבבו יבין את עומק הענין, ואז ממילא יתנהג בדרך הישר, ולא יחא צורך למתג ורסן לבלום אותו...

והנה אי' בסנהדרין (ק"ה ע"ב) אי"ר אבא בר כהנא כולם חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות שנאמר ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך קללה ולא קללות. ופירש"י, וכולם, כל הברכות של בלעם חזרו לקללה כמו שהיה כוונתו מתחילה. חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות, שלא יפסקו מישראל לעולם. הקללה לברכה, אחת מן הקלות הפך לברכה, שלא חזרה לעולם, ולא כל הקלות לברכות שחזרו עכ"ל. הרי מבואר מדברי הגמ' דאהבת הקב"ה לישראל מתגלה בעיקר אך ורק בקיומן של בתי כנסיות ובתי מדרשות. **במלים אחרות, בתי כנסיות ובתי מדרשות הם הם החדר יחוד של הבורא עולם עם כנסת ישראל.**

והנה נקח משל, חתן מתקרב ליום חתונתו ויום שמחתו לבו, וכפי הנהוג היום הולך החתן למדרך לקבל הדרכה לקראת חתונתו. והנה המדרך מדרך החתן בענין הנהגה בחדר יחוד, ומדריכו בכמה הוראות, **הא' שלא ליכנס להחדר יחוד עם פלאפון דלוק. הב' שלא ליכנס שם עם עלונים לקרא אותם שם וכו'.** הרי מובן לכל היאך שהמדרך הזה סטה לגמרי מעל הדרך הנכונה, הרי עליו רק להדריך את החתן להבין מה זה חדר יחוד, ומעצמו יבין שזה מוקצה מן הדעת ליכנס שם עם כלתו עם פלאפון דלוק או עם עלוני קריאה.

אם היינו מבנים גודל קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהם החדר יחוד בין הקב"ה לאהובתו כנסת ישראל, לא היה צורך לכל המודעות, אל תכנס עם זה לבית הכנסת וכו', אך כאשר אין הבין קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות, לכן כל הוראות האלו הם בבחינת מתג ורסן עדיו לבלום הסוס שאינו מבין כלל מה זה בית הכנסת ומה זה בית המדרש...

המקום של כלל ישראל הוא בתי כנסיות, מקום של מציאות שלנו מקום התפלה, ולכן אי' בברכות (ו' ע"ב) אמר רבי חלבו אמר רב הונא היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה, וביאר שם רבינו יונה וז"ל, הטעם מפני שנראה כמי שיוצא מן הטורח אל המנוחה, והוא הפך שבת הכנסת הוא בית התפלה היא המנוחה ויש לו לשמוח בשיבתו בה עכ"ל. ולכן מי שמבין גודל קדושת בית הכנסת, וגודל חיבור של כלל ישראל לבית הכנסת, **אין צורך לציווים שלא ליכנס בה עם פלאפון דלוק, וכן שלא לדבר בבית הכנסת, כמו שאין צורך לצוות עליו שלא ליכנס לתוך בית הכנסת עם האופנוע.** ונתפעלתי ממה ששמעתי ממשגיח בשיבה קטנה בקרית ספר, שאמר באמצע שיחתו לתלמידיו שזוכר בתחילת שימוש הפלאפונים, היאך שהוא היה בבית הכנסת זיכרון משה בירושלים, וראה שם יהודי מדבר בתוך בית הכנסת על הפלאפון, וכמעט התעלף ברואו זה. לדאבונינו כבר הורגלנו לראות בבלע את הקולדז בזלזול מקום בתי כנסיות ובתי מדרשות, עד שהיה ענין קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות בבחינת אין הבין, עד כדי כך שיש צורך להמתג ורסן לבלום הסוס אין הבין, היאך להתנהג בבית כנסת.

והנה אי' בברכות (ו' ע"ב) א"ל ההוא מרבנן לרב ביבי בר אבאי ואמרי לה רב ביבי לרב נחמן בר יצחק מאי כרום זלות לבני אדם, א"ל אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן, ופירש"י וז"ל, דברים שעומדים ברומו של עולם. כגון תפלה שעולה למעלה עכ"ל. אכן הראב"ה (ח"א ברכות ס"י י"ב) כתב וז"ל, ירושלמי פרק אין עומדין בר הונא אמר כל מי שאינו נכנס לביהכ"נ בעולם הזה, אינו נכנס לביהכ"נ לעולם הבא שנה' סביב רשעים יתהלכו כרום זלות לבני אדם,

ביורוי הלכה

בדין כנסים ואסיפות ציבוריות בבית הכנסת

הנה יש לדון האם יש היתר להשתמש בהיכל ביהמ"ד וביהמ"ד לצורך כינוסים ציבוריים, כגון אסיפות כספים (מ'צינ'ג וכדו'), עסקנות לצורך ביצור חומות הדת וכדו', דמלבד דברי תורה שפעמים נאמרים בהם, לפעמים עלול ליגרר דברי חולין וצרכים שונים שאינם מעניין ביהמ"ד כלל. ויש לדון האם ואיך יש היתר לעשות כנסים ואירועים אלו בביהמ"ד ובביהמ"ד.

ובשרע סי' קנ"א ס"א כתב, בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגים בהם קלות ראש, כגון שחוק והתול ושיחה בטילה וכו' ואין מחשבים בהם חשבונות אא"כ הם של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים, ואין מספידים בהם אא"כ יהיה ההספד לאחד מגדולי העיר שכל בני העיר מתקבצים ובאים להספידו, וכו'.

והנה בגמ' כתובות ה. ואמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן הולכים לבתי כנסיות ובתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת. וכתב שם הרש"ש דקמ"ל דאף דבתי כנסיות ובתי מדרשות איתא במגילה כח. אין נוהגין בהם קלות ראש ואין אוכלים ושותים בהם ואין נאותין בהם ואין מטיילים בהם וכו' אפילו הכי לפקח על עסקי רבים שרי, וכמו דשרינן שם הספד של רבים, דאיתא שם אין מספידים בהם הספד של יחיד אבל קורים ושונים בהם, ומספידים בהם הספד של רבים, (ופירש"י) ההספד של רבים היינו ת"ח שמת שצריכים להתאסף ולהספידו ובהיכל"נ ראו לכך לפי שהוא בית גדול) עיי"ש. ומבואר דדבר שהוא צרכי רבים מותר לעשות בביהמ"ד.

ובההיא היתרא דצרכי רבים לכאורה הוא עוסק שמצינו ש'צרכי הרבים' חשיב כעוסק במצוה, דעיי' בשו"ע סי' ע' ס"ד היה עוסק בצרכי רבים חשיב עוסק במצוה, ואם הגיע זמן קר"ש פטור מן המצוה, עוד בשו"ע סי' ש"ו ס"ז חפצי שמים מותר לדבר בהם בשבת כגון חשבונות של רבים, ולפסוק צדקה ולפקח על עסקי רבים, ופירש המשנ"ב דלענין ולחקור בצרכי רבים הוא כצורך מצוה, ולכאורה לפי זה כל שהוא עיסוק שיש בו צורך הרבים מותר לעשותו בבית הכנסת, וכאוי תפילה וכל העוסקים בצרכי ציבור באמונה דבריו מיד קדוש.

אולם יל"ע דעיי' בביהמ"ד שם בהא דאיתא בשו"ע אין מחשבין בהם חשבונות, וז"ל: אפילו שבני העיר צריכים לאותם חשבונות, ואין להם מקום להתאסף שם, מפני שהוא קלות ראש להתעסק בהם בביהמ"ד, ורוצה לומר דאע"פ שהוא צרכי רבים עכ"ל, ומקור דבריו הוא מהרמב"ן מגילה כו: דאף דבבתי כנסיות שבבל מועיל תנאי, מיהו אין מועיל תנאי לחשב בהם חשבונות של בני העיר ואף על פי שהם

צריכים לאותם חשבונות ואין להם מקום להתאסף שם, מפני שהוא קלות ראש בביהמ"ד, (והובא בביהמ"ד בסעי' יא בדין תנאי בבית הכנסת, דהביא דין זה דלקלות ראש גדול כמו חשבונות ושחוק והתול וכיוצ"ב לא מהני אפילו תנאי ואסור להשתמש בביהמ"ד בכל גוונא), וצ"ב דכיון שלחשוב חשבונות של רבים חשיב צרכי מצוה, ופשטות אף יש לו דין עוסק במצוה ואף בשבת מותר לדבר בו אמאי בביהמ"ד אסור, וביטור צ"ב דבשרע סעי' א' איתא דלחשוב חשבונות של רבים אסור אא"כ הם של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים, וצ"ב? ואולי כלפי היתר דקדושת ביהמ"ד, אין היתר אלא בעוסק בגופו של מצוה, אבל כל שעוסק בצרכי רבים אף שהגברא העוסק חשיב עוסק במצוה מיהו העסק עצמו לא חפצא דמצוה היא, וממילא חשיב דבר שיש בו קלות ראש, ואין היתר לעשותו בבית הכנסת, ועצ"ע.

ומעתה גבי אסיפות של הקופות צדקה שבכל שכונה ושכונה, לכאורה ז"פ כדין השר"ע מותר לעשותו אפילו בביהמ"ד, אבל גבי אסיפות וכינוסים שהם ענינים דברי מצוה, אלא יש בהם צורך רבים (וכגון אסיפה לצורך הרחבת השכונה, ואסיפה לצורך בחירת גבאים וכדו'), הגם שיש בו משום צרכי רבים, מיהו להנ"ל הוי כחשבונות של רבים שאסור לעשותם בביהמ"ד.

ואסיפות עסקנות לצורך ביצור חומות הדת יש לדון האם נידיינה, דהאם לדון בצרכי רבים שלא התירו בביהמ"ד, או דילמא דהאידינא דל"ע היהדות החרדית נזקקת להצלת כל עיקרי הדת ו"ל דלא גרע מכינוסים שהם לצורך פדיון שבויים דכתב השר"ע דמותר דאין זה צורכי רבים, אלא עוסק במצוה גופא להציל את התורה ואת השבת ואת הקדושה והטהרה של כלל ישראל מיד רודפיה וצריה, ולכאורה יהיה מותר לעשותה בבית הכנסת. מיהו יש להעיר דפעמים סוג מסויים של אסיפות וכינוסים בביהמ"ד, יכולים להביא לידי קלות ראש שלא מגוף העיסוק עצמו, ויש להזהר ולהיזהר בזה, ועיי' בכה"ח קנ"א סק"ז: שהזהיר בדדמותו לזה.

[הדברים נכתבו ע"י הג"ר אביעד אברהם קוראטג' שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן הגליון]

הדברים הובאו קמי מור"ד הגרמ"מ לובין שליט"א והשיב: עדיין צ"ע לישב הסתירה בין המבואר בגמ' כתובות ה. דמותר לפקח על עסקי רבים בבתי כנסיות ובביהמ"ד, ומאידך ברמב"ן מבואר דחשבונות של רבים אפילו שבני העיר צריכים להם אסור. **ולדינא:** אסיפות לצורך פדיון שבויים ודאי מותר, וכן אסיפות של מגביות צדקה וכן אסיפות לצורך פתיחת גמ"ח הלוואות המיועד לכלל התושבים ולא רק לחברי הגמ"ח. אבל חשבונות של מיסים וארנונה וכיוצ"ב אף שרבים צריכים להם אסור.

קוראים כותבים

זאת בדרך כבוד. התופעה הזו של רחמנא לצלן זילול בקדוש גרמה לו צער רב ופעמים שהיה חוזר הביתה לאחר התפילה, כולו צער והחלי עצמו על כך.

זקנינו ז"ל ראה בזה דבר בסיסי של יראת שמים וכבוד שמים, היתכן שאדם בא לעמוד לפני מלכו של עולם להתתן על נפשו, וכך ינהג? וכן בזמן קריאת התורה, שחז"ל ורבותינו הפוסקים השוו מעמד זה למעמד קבלת התורה בסיני (עיי' משנ"ב בשם הלבוש) היתכן שיחוש דברי חולין? וכי ישנה חוצצא כלפי שמיא גדולה מזו רח"ל, וכן בין גברא לגברא נזהר מאוד לא לשוחח.

עוד מהנהגותיו שהשרישו כבוד התורה, היה רגיל במקום שהיה אפשרי לעמוד ליד הבימה בזמן קריאת התורה, כשהתכבד להוציא ולהכניס הספר תורה, היה נפרד עם פניו לארון קדש ומהלך לאחור, וכן כשהיה יוצא מביהמ"ד, כשהיה נושק המזוזה, היה מסתובב ופניו בקידה אל הקודש (כמבואר ברקח). ואדגיש, שלא ראה בזה אלה הנהגה מיוחדת, אלא כדבר פשוט ומובן ממילא שכל יהודי צריך לנהיג כך ואין מציאות אחרת.

נציין בענין רבו מנייטרא דבר פלאי, שכמה מתלמידיו שהקפידו על צוואתו זו ופעלו בענין, וכן זקנינו ז"ל הסתלקו לבית עולמם בתאריך ט' אדר יום פטירת רבם, אין לנו עסק בנסתרות, אבל רואים בזה קשר בין תלמיד לרב שהולך בדרכיו. ואילו הם הידועים לי, הר"ר דוד הכהן גליק, הר"ר מיכאל גרב, רבה של המושב יסודות הרב קליין, וכן הר"ר יעקב משה בראון שנפטר בח' נוסטמן בט' וישנם עוד שאיני זוכר כעת, וכל אלו היו אנשים יראים שהלכו בדרכי רבם. מאמר זה לעילוי נשמתם ושנוכה כולנו להתחזק בשמירת קדושת בית הכנסת, ויה"ר שיפוצו מעיינותיהם חוצה ונזכה בקרוב לבנין ביהמ"ק השלישי בב"א.

סיפור השבוע

שבועד כמחצית השעה מסתיים סדר לימוד, ואז הם נוסעים לבתיהם, ובחפץ לב נאפשר לך לנקות את בית המדרש.

למחרת, מספר הרב קירשברג, כאשר חזרנו לכולל כמעט ולא הכרנו את בית המדרש, המקום היה כל כך נקי ומצוהצת, עד שאפשר היה להרגיש בחוש שהאשה והבת השקיעו בניקיון מאמצים רבים ולא וויתרו גם על הפינות הקטנות, ועשו כל שלא ידן על מנת שהכולל יצוהצת ויוברק.

לא עברו ימים אחדים, והשתיים נראות שוב בפתח בית המדרש ופניהן לא היו להן עוד, אושר של שמחה נראתה על פני האם, שבישרה לאבצרכים, שבבדיקה שנעשתה לילדה לפני שעתים, נדמה הרופאים להיוונח שהמחלה חלפה כלא היתה, הרופאים שאלו, כיצד עשינו את זה, ואיזה בית חולים ביקרנו? וכשאמרתי להם את האמת שניקינו את ביהמ"ד היו הרופאים המומים, סיפרה האם. ולא נרגעה עד שהרימה תרומה גדולה לקופת הכולל, וביקשה לפרסם את הדברים כדי להוכיח לכל העולם, מה רב ועצום שכר המכבד את ביהמ"ד. (דברי חיים ע"פ עליו לשבח)

לכבוד גליון 'קדושת בתי מקדש מעט' ייש"כ על כל דברי החיזוק שאתם מחזקים בעניין חשוב זה העומד ברומו של עולם.

בעמוד של הש"ץ שבבית שלישי של ביהמ"ד פא"י (חסדא) ברח' דסלר בב"ב תלוי ועומד שלט, אשר כתוב עליו בנוסח זה: **לע"נ רבי גבריאל שמואל שטרן ז"ל ב"ר אליעזר ז"ל שזוהר בקדושת בית הכנסת. נלב"ע ט' אדר תשנ"ח ת.נ.צ.ב.ה.**

לרגל היארצייט סיפר לנו נכדו הסיפור המלא המסתתר מאחרי זקינו וז"ל: זקינו ז"ל בין כלל מעלותיו ואישיותו המיוחדת הצטיין בהנהגה בולטת מאוד אשר עמדה בבסיס חייו וליוותה אותו במשך כל חייו, והיא, **מורא מקדש**.

הנהגה זו ינק מבית אבותיו, זקנתו היתה משרישה לנכדים בקטנותם מידה זו באמרה, דעו שהנכם מצאצאי בעל התוס' יום טוב אשר יסד את המי שברך הידוע לכל מי שזוהר משיחה בטלה בביהמ"ד וכו', ויסד זאת בעקבות גזרות ת"ח ות"ו וגילו מן השמים שהסיבה היא בגלל הדיבור בביהמ"ד ובשעת תפילה, וא"כ היו זהירים. וכמ"כ רבו הרב מנייטרא הגה"צ ר' שמואל דוד אונגר זצ"ל היה מזוהר מאוד מפני שיחה בטילה בשעת התפילה, וזה היה אחד מן הדברים שציווה בצוואתו.

זקנינו ז"ל הקפיד על כך לא רק על עצמו, אלא פעל בכל כוחו להשפיע על אחרים להשריש מידה זו ולעקור נוהג קלוקל שצבענו היה קיים בחלק מן המקומות. את הספר מקדש מעט שחיבר הגאון נתן שטסטרנר זצ"ל רב דקהילת אגודת ישראל, מימן את אחד ההוצאות - כאלף ספרים, מלבד זאת היה מדפיס בגודל כרטיסי ברכה ועליהם כתוב ההלכה שבשו"ע סי' קכ"ד **המדבר בחזרת הש"ץ גדול עונו מנשוא וגוערין בו**, וכשהיה נוכח שמדברים היה מניח בפני המדבר את הפתק, ולא נשא פני איש בזה, שראה בזה חילול ד' ואין חולקין כבוד לאיש, אלא שהיה עושה

סיפור שהתרחש בהיכל הכולל בהוד השרון שעמד בזמנו בראשותו של הרב עזרא ברזל זצ"ל, בוקר אחד כאשר עשרות האברכים היו שקועים בלימוד **כנסת להיכל אשה יחד עם בתה, והלומדים כמעט ולא הבחינו בה, רק כאשר נשמע קולה המתנייח של האשה, הרימו את ראשם מן הגמרא, ושאלו את האשה לרצונה?** הרב אליהו קירשברג שהיה אז אברך בכולל מספר: לתדהמת הנוכחים, החלה האשה לתאר את הצרה הגדולה שנחתה על משפחתה, כאשר הבת הזו, והצביעה על הילדה שעומדת לצידה, חלתה במחלה קשה, והרופאים חיוו את דעתם שבדרך הטבע אין מזור למחלתה. כל מה שאני רוצה לבקש מכם, שתתנו לי רשות לנקות את בית המדרש, לשטוף אותו, לצחצחו ולהבריאו! מקובלת אני מבית אבא, שזה דבר גדול מאוד, וברצוני להראות להקב"ה שאני אוהבת אותו ומייחלת לישועתו. אם אנקה את הבית שלו, את הדירה בה שוכן הקב"ה, אולי ירחם עלינו אלוקים ואצליח לעזור בכך לילדתי האומללה, כה היו דבריה של האשה שיצאו מלב כואב. האברכים שהתרשמו מאוד מהאמונה העזה המפעמת בקרבה, הודיעו בשמחה,

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

תצוה תשפ"ד

הדלקת הנרות בשביל משה

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד" (כז כ).

יש להבין בלשון הפסוק מפני מה נאמר "ויקחו אליך", והרי השמן זית זך למאור היה עבור המנורה במשכן, ומדוע נחשב הדבר שלוקחים את השמן אל משה ובשילו.

וב'משך חכמה' ביאר דהנה במכילתא בפרשת בא (מסכתא דפסחא פרשה א) איתא ר' שמעון בן יוחאי אומר והלא כל הדברות שנדבר עם משה לא נדבר עמו אלא ביום, ע"כ, והיינו שהקדוש ברוך הוא היה מדבר עם משה רבינו רק ביום, בשונה מבלעם הרשע, עליו נאמר שהיה מתגלה אליו ה' רק בלילה, כפי שהביא רש"י בפרשת בלק (במדבר כב ח) 'אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם, וכן לבן בחלום הלילה וכו', ע"כ.

אמנם כתב ה'אבן עזרא' בפרשת בהעלותך שכאשר היו נרות המנורה דולקים, אזי דיבר הקדוש ברוך הוא עם משה רבינו אף בלילה.

[ובדומה לזה מצינו בסמ"ע (ח"מ סי' ה סק"ז) שכתב דאף שאסור לדון בלילה, אך כאשר הנרות דולקים מותר לדון בלילה].

ואם כן נמצא לפי זה שנרות המנורה אשר דולקים הם אף עבור משה רבינו, שהרי בזכות נרות המנורה מדבר אליו הקדוש ברוך הוא ונגלה אליו אף בלילה.

ועל כן נאמר בפסוק "ויקחו אליך" כיון השמן עבור נרות המנורה הם אליך, לצורכך ולתועלתך, שעל ידיהם תזכה שתשרה עליך הנבואה אף בלילה.

בני ישראל דומין לזית

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד" (כז כ).

בגמרא במנחות נג: איתא 'אמר רבי יוחנן למה נמשלו ישראל לזית, לומר לך מה זית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתיתה, אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא על ידי יסורין', ע"כ דברי הגמרא.

וכן מצינו במדרש רבה בפרשתינו (פרשה לו ט"א), דאיתא התם וז"ל 'ואתה תצוה, הדא הוא דכתיב (ירמיה יא טז) זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך, וכי לא נקראו ישראל אלא כזית הזה בלבד והלא בכל מיני אילנות נאים ומשובחים נקראו ישראל, בגפן ותאנה שנאמר (תהלים פ ט) גפן ממצרים תסיע, תאנה שנאמר (הושע ט י) כבכורה בתאנה בראשיתה, כתמר שנאמר (שיר השירים ז ח) זאת קומתך דמתה לתמר, כארז שנאמר (תהלים צב יג) כארז בלבנון ישגה, כאגוז שנאמר (שיר השירים ו יא) אל גינת אגוז ירדתי, וקראן בכל מיני שלחים שנאמר (שיר השירים ד יג) שלחך פרדס רמונים, ובא ירמיה לומר זית רענן יפה פרי תואר, אלא מה הזית הזה עד שהוא באילנו מגרגרין אותו, ואחר כך מורידין אותו מן הזית ונחבט, ומשחובטין אותו מעלין אותו לגת ונותנין אותו במטחן, ואחר כך טוחנין אותו, ואחר כך מקיפין אותו בחבלים, ומביאין אבנים ואחר כך נותנין את שומנן, כך ישראל באין עובדי כוכבים וחובטין אותם ממקום למקום, וחובשים אותם, וכופתין אותם בקולרין, ומקיפין אותם טרסיוטין, ואחר כך עושין תשובה והקדוש ברוך הוא עונה להם, מנין שנאמר (שמות כג) ויאנחו בני ישראל, וכן (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך, כי קל רחום ה' אלוך, הוי זית רענן יפה פרי תואר, ע"כ דברי המדרש רבה.

וכבר הבאנו לבאר דהנה מצינו במדרש חז"ל משל אחר אשר המשילו בו את ישראל לשמן זית בענין אחר, וכדאיתא במדרש רבה שם 'דבר אחר מה ראה ירמיה למשול אבותינו כזית, אלא כל המשקין מתערבים זה בזה והשמן אינו מתערב אלא עומד, כך ישראל אינם מתערבים עם העובדי כוכבים, שנאמר (דברים ז ג) ולא תתחתן בהם, דבר אחר כל המשקים אדם מערב בהם ואינו יודע איזה תחתון ואיזה עליון, אבל השמן אפילו אתה

מערבו בכל המשקין שבעולם הוא נתון למעלה מהן, כך אבותינו בשעה שהיו עושים רצונו של מקום ניצבים למעלה מן העובדי כוכבים, שנאמר (דברים כח א) ונתת ה' אלוך ענין, הוי זית רענן יפה פרי תואר, ע"כ דברי המדרש.

וכמו כן איתא במדרש שיר השירים רבה עה"פ (שיר השירים א ג) "לריח שמניך טובים שמן תורק שמך", שדרשו וז"ל 'מה השמן הזה אין משתבח אלא על ידי כתישה, כך ישראל אין עושין תשובה אלא על ידי יסורין, מה השמן הזה אין מתערב בשאר משקין, כך ישראל אין מתערבים באומות העולם דכתיב (דברים ז ג) ולא תתחתן בהם', ע"כ דברי המדרש.

ומבואר בדברי המדרשים כי נמשלו בני ישראל לזית בשני עניינים, הענין האחד הוא כי כשם שאת הזית צריך לחבוט ולהכות ולכתות הרבה עד שיצא ממנו השמן הזך, כמו כן את עם ישראל מכים אומות העולם וחובטים וכותתים עד שעושין הם תשובה.

ועוד נמשלו בני ישראל לשמן זית בענין נוסף, בכך שבדלים הם מן העובדי כוכבים ואינם מתערבים בהם, כפי שהשמן אינו מתערב בשאר המשקים שמערבין אותו בהם אלא צף הוא מעל גביהם.

ביאר הגאון ר' יעקב ניימן בספרו ביאר את המשל לזית המבואר בדברי המדרש באופן אחר, שהרי בזית מצינו שאף שכל זמן שעדיין לא הורידוהו מן האילן וחבטו וטחנו אותו באבנים, עדיין אין רואים כלל את השמן ואין נראה כלל לעין שיש בו שמן רב, מכל מקום לאחר שעושים בו כל מעשים אלו של חבטה וטחינה והכאה רואים את השמן הרב היוצא ממנו. וכמו כן אף עם ישראל, שאפילו שכל זמן שאין חובטין אותם ומציקים להם אין רואים את מהותם ואת הטוב שבהם, מכל מקום כאשר באים אומות העולם וחובטין אותם ממקום למקום ומציקים להם במכות וביסורים, אזי יוצא מעם ישראל כל המהות שלהם, והם שבים בתשובה שלימה והקדוש ברוך הוא נענה להם, כיון שהכל טמון בהם בכח, אלא שאינו יוצא מן הכח אל הפועל, וכאשר מכים בהם ומייסרים אותם יוצאת מהם כל פנימיותם וכל מעשיהם הטובים.

מפתחות ביד ה'

"ועשית ציצץ זהב טהור ופתחת עליו פיתוחי חתם קודש לה" (כח לו). בגמרא בתענית ב. איתא 'אמר רבי יוחנן שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח, ואלו הן, מפתח של גשמים מפתח של חיה ומפתח של תחיית המתים, מפתח של גשמים דכתיב (דברים כח יב) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו מפתח של חיה מנין, דכתיב (בראשית ל כב) ויזכור אלוקים את רחל וישמע אליה אלוקים ויפתח את רחמה, מפתח של תחיית המתים מנין, דכתיב (יחזקאל לו יג) וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם', ע"כ דברי הגמרא.

וביאר הגר"א שלושת מפתחות אלו רמזים בפסוק "פתוחי חתם", שכן "חתם" ראשי תיבות חיה, תחית המתים, מטר, וזהו "פתוחי חתם", המפתחות של "חתם", הם "קודש לה", מפתחות.

ונשמע קולו

"והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה' ובצאתו ולא ימות" [כח לה].

שח המשגיח הגר"ח וואלקין זצ"ל: חז"ל במסכת ערכין [טז]. אמרו בביאור הענין של "ונשמע קולו בבואו אל הקודש", מהי החשיבות והמטרה בהשמעת הקול של המעיל של הכהן גדול בבואו אל הקודש? מכיון ש"מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקב"ה יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול" – כי כמו שהקורבנות מכפרים, כך בדיוק גם בגדי כהונה מכפרים, והמעיל נועד לכפר על ה"דבר שבקול" – שזהו הלשון הרע שהוא "מעשה הקול", ולכן יש ענין וחשיבות גדולה בביאת הכהן גדול עם המעיל, וכדי שישמע קולו של המעיל – שבבגדי הכהונה ב"בואו אל הקודש", ויכפר על "מעשה הקול" – שזהו עוון לשון הרע.

ומכאן אנו רואים את יסודו ושורשו של עוון לשון הרע, שהוא "דבר שבקול" - מהותו ומטרתו היא רק דבר חיצוני, חדשות ופרסום, ולכן נצרך ה"דבר שבקול" שזהו המעיל שבבגדי הכהונה, כי אותה מידה ואותו כוח שהשתמש בו שלא בנכון - באים לתקן ע"י השימוש הנכון, אך באמת המטרה והערך העליון ביותר הוא העשייה וההשפעה מתוך שקט וצניעות, ללא פרסום, וכן מובא במדרש תנחומא (כי תשא ל"א) במעלת וחשיבות הצניעות, עד שאפילו במתן תורה רואים אנו, שהלוחות הראשונות שניתנו למשה בהר סיני נשתברו, ואילו הלוחות השניות שניתנו למשה נשארו, ובטעם הדבר מבאר המדרש כי "הלוחות הראשונות על שנתנו בפומבי לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו, וכאן אמר לו הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות", שהשורש והסיבה לכך שקיבלנו בסוף את התורה היא ע"י המידה של "הצניעות", וכפי שכתוב בפסוק "ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוך", כי מה שה' באמת מבקש ממנו, הוא שיהיה לנו את הכלי קיבול האמיתי בשביל לקבל את התורה, והכלי הזה הוא - עשיית דברים מתוך שקט וצניעות, וללא פרסום, ולכן כשעם ישראל היו שרויים בתפילה ובתענית ולא ידעו אם יזכו בסוף לקבל את התורה, אז הם זכו לקבל את התורה הנצחית שנשארה לדורות, וזה ע"י מידת הצניעות מתוך שקט וללא פרסום.

וכן גם מובא בספר תולדות הח"ח שהיה עושה את חתונת ילדיו דוקא מחוץ לעיירתו - לראדן, כי הח"ח לא רצה פרסום, הוא ברח מפרסום, והיה מתבטא ואומר "איך וויל נישט עס זאל קלינגען מיט מיר" - "אני לא רוצה שיצלצל ממני"!!! - והן הן הדברים. [נערך ע"פ הבנת השומע ובאחריותו - ופורסם במדור "פנימי ממעיין החיים" מהמשגיח זצ"ל]

ארכו של אבנט

[כ"ח, ד'] "ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו ל"י". אורכו של האבנט היה ל"ב אמה [כמבואר ברמב"ם בהלכות כלי המקדש פ"ח ה"ט]. וקשה היאך כריכת 16 מטר סביב עצמו נחשבת לדרך לבישה? עוד קשה, היאך יכול להלביש את המעיל על כריכה עבה זו?

ב' עיני אבן

[כ"ח, י"ב] "ושמת את שתי האבנים על כתפת האפוד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון". וכן לקמן [בפסוק כ"ט] לגבי החשן כתוב "ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט וגו', לזכרון לפני ה' תמיד". ויל"ע מדוע היה צריך ב' פעמים שהכהן הגדול ישא על עצמו את שמות בני ישראל לזכרון. - [ועי' משנ"כ בזה ע"ד המוסר לקמן]. ולפ"ר י"ל, שכיוון שכתוב בגמ' בזבחים [פ"ח:]: חושן מכפר על הדין, שנא': ועשית חושן משפט. אפוד מכפר על עבודת כוכבים, שנאמר: אין אפוד ותפרים עכ"ל הגמ', א"כ יתכן שבאפוד נצרך הזיכרון לכפר על ע"ז, ובחומ"מ על עיוות הדין, אלא שלפ"י קשה מדוע בשאר בגדים - שבאו לכפר על שאר עבירות כמבואר שם - לא היה זיכרון לבני ישראל? והגר"ש פ"ש זצ"ל ביאר, ע"פ הפרקי דרבי אליעזר [פרק ל"ח] כן, "והיה ראוי לעמוד מיוסף זרע של שנים עשר שבטים ויצאו מראשי אצבעות" זרע של ששה שבטים, שני ויפוזו זרועי ידיו, ונשתתרו שנים מנשה ואפרים", וא"כ מבואר שהיה אמור להיות כ"ד שבטים י"ב של בני יעקב וי"ב של בני יוסף, ולא זכה לזה יוסף ונשתתרו מנשה ואפרים, והם כנגד שתי אבני שהם שהיה אבנו של יוסף, ועליהם חקוקים גם י"ב שבטים [אך מונח בזה י"ב שבטים ואם היה זוכה יוסף היו אלו י"ב שבטים שלו]. שמעתי ביאור נוסף, שהנה יוסף נקרא ג"כ 'אב' כמו שכתוב בתהילים [ע"ז, ט"ז] "בני יעקב ויוסף סלה", יוסף זן ופרנס כאב את בני ישראל במצרים ונשאן כאב, לכן אבנו [שהם] היא נושאת את כל י"ב השבטים.

זהירות מקבלת לשה"ר

[כ"ט, כ'] "ושחטת את האיל ולקחת מדמו ונתתה על תנוך און אהרן ועל תנוך און בניו הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל בהן רגלם הימנית וזרקת את הדם על המזבח סביב". שמעתי ממר"ח הגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל שהרמז בנתינת הדם והשמן על תנוך האוזן הוא משום שהכהנים הם מקריבים את הקרבנות של כלל ישראל, ולכן הם צריכים להזהר מאד מקבלת לשה"ר שיוכלו לכפר באהבה על כולם.

ומה שנותנים ג"כ על בהן היד והרגל הוא משום שבוהן מורה על חוזק, ולכן מזים על הבהן לזרזם שיעבדו בזריזות עם כל הכח.

מתי היה נס פורים באדם א' או באדר ב'

ציין בזה הגר"י טרגר שליט"א: ובדרושים ואגדות של החתם סופר (דרוש ל' אדר תקמ"ו עמוד קס"ט) כ' שהגזירה היתה על אדר הראשון, והנס אירע באמת באותו חודש, וכמבואר בירושלמי מגילה פ"א ה"א רבי לוי בר בשם רבי חנינה "אותה שנה היתה מעוברת" ועשו אותו יום מנוחה

בי"ד וט"ו שבאדר הראשון, ומה שאנו עושים באדר שני כי אז יש לנו זכותו של משה רבנו ע"ה, ועכ"פ מובן למה אין מספידין ואין מתעניין באדר ראשון עי"ש, ובשור"ת סימן קס"ג כתב החת"ס שהגזירה היתה בשנה מעוברת על אדר הראשון, ובסוף לא עיבורו שנה זו, והנס היה באדר סתם, ואכ"מ. ועוד האריך בזה החת"ס מתי היה זמן הנס. ראה בדרשות ל' אדר דף קל"א, ודף קנ"ה, ודף קנ"ח, ובדרשות לפורים עמוד ר"ד, ועמוד קצ"ט. וביערות דבש (ח"ב דרוש ט) ועוד שהגזירה היתה בשנה פשוטה, והלך מרדכי ועיבר את השנה, והאריכו בדברי הירושלמי בכמה אופנים מתי היתה הגזירה. וראה בשער יששכר להגאון ממונקאטש שהאריך בדברי הירושלמי ובדברי היערות דבש. ובשור"ת הגאון בעל עמודי אור (סימן קכ"ב ד"ה ובמדרש) "דהמן עצמו נסתפק מתי תקום גזירתו אם בי"ד הראשון או בשני, שהרי גם לעניין יאר-צהייט נחלקו הפוסקים מתי מתעניין, ובאמת במשה גופיה יש מחלוקת מתי נפטר, לכן התחכם להניח דבר זה לבחירת העם, ואמר י"ג בחודש לחודש שנים עשר הוא חודש אדר, ויש כאן שני פנים, אם לפרש חודש י"ב לחודשי השנה המתחיל בניסן, וא"כ הוא באדר ראשון שהוא החודש השנים עשר שהי השני שלושה עשר הוא, או שנחשוב י"ב מחודש שעומד שם, והניח זה לבחירת העם מתי יהיה גרמת המזל בו אז תקום הגזירה לרעתם, ומפרש שם דלפ"ז מובן למה הגזירה היתה בי"ג ולא בז' אדר" עי"ש. ולפ"ז מובן למה נאחזנו עושים בשני אדרים ענין של פורים כל אחד כענינו.

והנה כתב בזכר דוד (עמוד תשל"ב) "כלל הדברים, אל ימנע בעיני בשר חשיבות" הימים האלה", כי מאחר כל השלימות הנמצא לישראל במעמד הקדוש הר סיני נמצא בהם וכו' ואח"כ קיימו וקיבלו היהודים עליהם ועל זרעם התורה, ונוסף אמרו על כך כל המועדים בטלים, וימי הפורים אינן בטלין, ומוסיף שם עוד טעם, דלפי מחשבת המן הרשע הימים האלו, הוכנו לפורעניות, והרשע הכין פורעניות לאדר הראשון, והרי ברשעים הקב"ה מצרף מחשבה למעשה, והמן הרשע נתן עינו באדר הראשון, לכלות את ישראל כזכר, והוי כאילו עשה המעשה באדר הראשון, א"כ נכון הדבר לעשות זכר לישועת השם גם בי"ד וט"ו אדר הראשון, ולהרבות קצת במשתה ושמחה על כן קראו לימים האלו פורים. [ויש להעיר דלכאורה במחשבת המן הרשע הגזירת מיתה היה בי"ג אדר, וי"ל דביום י"ג באדר לא רצו לעשות משתה קצת ושמחה, וכמו שכתב החת"ס (בדרשות עמ' ר') וי"ל "הא דתיקנו אנשי כה"ג שמחה ביום המנוחה, ולא ביום המלחמה, יום הנס כמו יו"ט של פסח, ביום הכאת הבכורים וייצאת מצרים, משום שאירע בו צרה בשנה שעברה שבו ביום נסתלק רוח"ק מאסתה כמו שאמרה ביום י"ג ניסן ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום, מ"ג אדר העבר ש"מ שבו ביום נכתבה גזרה בב"ד שלמעלה ע"כ לא רצו לקבוע בו יו"ט. עכ"ד].

טוב לב משתה תמיד

מסופר על הגאון ר' זונדל מסלנט זצ"ל שבטרם קיבל עליו את עול הרבנות הלך להתברך מרבו הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל ברכו הגר"ח בלשון זה שיהא לו בכל יום שני תמידים ותמה על ברכתו וכי מברכו שיהא לו שני כבשים להקריב קרבן התמיד שמהרה יבנה המקדש אמר לו כי כוונתו היתה הרי הרמ"א בשולחן ערוך אורח חיים פותח דבריו בתמיד שוויתי ה' לנגיד תמיד ומסיים בסוף הלכות מגילה בתמיד טוב לב משתה תמיד וזהו שברכו שיהא לו את כל שולחן ערוך אור"ח ויתקיימו בו שני התמידים.

בשם הגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל שמעתי שהקשה דנאמר במגילת אסתר ויצא המן וגו' שמח וטוב לב הרי דאין זו מעלה באם המן עשה זאת וצריך לבאר הלא איתא בשולחן ערוך סוף הלכות מגילה טוב לב משתה תמיד הרי חזין דהיא מעלה עד שבוה מסיימים את השולחן ערוך ואמר ליישב דאיכא נפק"מ אימתי באה לאדם מידת טוב הלב אם כתוצאה מהמשתה שאין הדבר נמצא בו כמידה טובה ורק בא לו זאת מכח סיבות חיצוניות שאכל ושתה וממילא נהיה לו טוב על הלב לבין ההלכה של טוב לב שהיא מידה טובה שבו והיא בתכונת נפשו שמכחה הביא לאחר מכן גם את המשתה.

ונראה עוד דהנה בס' נ'מוקי אור"ח להגאון ממונקאטש זל"ה כתב שבכל כתיב הארז"ל אין על ענין פורים קטן. ואולי יש לומר דבאמת בכל פורים יש את האור העצום שלפורים שמגיע מלעילא, אבל בפורים קטן שהרי כל חודש העיבור הוא מכל ה"ב ד' שמוסיפים עוד חודש א"כ כל כוחו שלפורים קטן הוא רק מעבודה שלנו, וע"כ כדי להיות משתה תמיד שיהיה השפעה באורות הפורים, חייב קודם לעבוד ולהיות טוב לב, ואז יזכה למשתה תמיד.

ושמעתי בשם הרה"ג ר' שאול דוב פלמן שליט"א, דהנה הסיבה שעושים פורים באדר ב' זה לסמוך גאולה לגאולה וא"כ לעת"ל שיתבטלו כל המועדים, ורק פורים ישאר א"כ אדרבה יעשו את הפורים באדר א' ויתקיים בנו זה הקטן גדול יהיה.

מעשה רב - שיח ועובדות ששמענו על

מִרְן הַמִּשְׁגִּיחַ הַגֵּה"צ רַבִּי יַחְזְקָאֵל הַלֵּוִי לוֹוִינְשְׁטֵיין זצוק"ל

ליום הזכרון י"ח אדר, 50 שנים להסתלקותו

נמסר ע"י א.ג. ברנשטיין, 'מעונות הגבורים'

של גדולי ומאורי הדורות אודות הרעש הגדול, ובשל מי הסער הגדול זה. וגם לזה התייחס מִרְן המשיג'!

מִרְן המשיג' מפונב'ז, הגה"צ רבי יחזקאל לווינשטיין זצוק"ל, עמד לאחר הרעש לאחר הרעש הגדול שהיה לפני כ-40 שנה בצילי, ונשא שיחה מיוחדת בישיבת פוניב'ז אודות סיבת הרעש, ומה מטרתה. והנה מתוך דבריו (אור יחזקאל - מדות, דף קמט): זכורני בלמדי בראד'ן היה באותה תקופה רעידת אדמה ביפן ונהרגו בה אלפי איש (למעלה מעשרת אלפים נפש), והחפץ חיים זצ"ל התעורר ודיבר בזה רבות, וזכורני שאמר שמכיון שביפן אין לומדי תורה ולכן קרה זאת להם. ועוד האריך בהתעוררות נוספת, כי בודאי שרעידת אדמה עושה הקב"ה כדי להתעורר ממנה, ואיתא בחז"ל (שמות רבה פ' יתרו, כ"ט, ט) אמר ליה מהיכן הרעש נעשה? אל"ל ר' עקיבא בשעה שהקב"ה היה מסתכל לבתי עכו"ם ועובדיה האין נתונים בשקט ובשלום, וראה ביתו נחרב ונתון בידם, כביכול הקב"ה מתקנא ושואג, מיד השמים והארץ רועשים, שנא' "מציון ישאג ומירושלים יתן קולה" (יואל ד' ט"ז), וישראל מה היו עושין? הקב"ה מגין עליהם. ע"כ. ומבואר בזה שרעידת האדמה לעונשי שמים נעשית, ודרוש לכך שהקב"ה יגין עלינו. וא"כ הוא, ממשיך המשיג' אף אנו היינו צריכים להתחזק! כדי שהקב"ה יעזור לנו! וזה מה שמעורר אותנו לחזור בתשובה, הרעד, ורעש הארץ.

מקצפו תרעש הארץ

הנביא ירמיה (בפרק י') אומר: "שמעו את הדבר אשר דבר ה' עליכם בית ישראל, כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו, ומאותות השמים אל תחתו, כי יחתו הגוים מהמה, וגו', מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך וגו', וה' אלוקים אמת, הוא אלוקים חיים, ומלך עולם, מקצפו לתרעש הארץ ולא יכילו גוים זעמו". ע"כ.

[ומבאר זאת המלבי"ם: שכפי הנראה פתרו חוקרי שמים את האותות שנראו בעת ההיא, (כמ"ש קודם: "מאותות השמים אל תחתו"), על רעש הארץ שהיה אז בכמה ארצות. ועל זה אמר הנביא, דעו, כי לא בכוח האותות העליונות תרעש הארץ, רק "מקצפו תרעש הארץ". כי הוא מנהיג ושולט על הכל. הקללה והעונש בא בסיבת הקצף, והרעש מציון את זעם ה' וקללתו].

האמונה היא, כי אין מקרה!

ומִרְן המשיג' מפונב'ז זצ"ל מתפלא: לכאורה יפלא בראותינו מקרי העולם החמורים, ונראה בעליל עונשי שמים, ומדוע אין אנו שמים לב על זה ועוברים לסדר היום כאילו ולא קרה מאומה? ובפשטות טוען המשיג' זצ"ל: כי זה נובע מחמת חסרון אמונה, כי אנו סבורים שהכל מקרה רחמ"ל, ושלא בהשגחה, ולכן איננו לוקחים מוסר. ומדוע לא נחשוב על הרעות והעונשים הגדולים שבאו על תושבי המדינות הללו ברעידת אדמה באלפי הרוגים? ומדוע לא נחשוש אף אנו, שיקרה לנו אסונות כדוגמת אסונות אלו, רחמ"ל?

במלאת חמישים שנה לפטירתו של מִרְן המשיג' מפונב'ז זצוק"ל י"ח אדר תשל"ד, שחי באמונה חושית, ויכול היה להראות ולהוכיח באצבע כל כל מאורע ומאורע, מלחמה ומלחמה, [ובס"ד זוכים אנו עתה גם לכמה ספרים, וספרים, שסוקרים ומספרים על תולדותיו והנהגותיו].

חשבתי שכדאי גם לציין את ההשקפות הטהורות שזכינו ללמוד משיחותיו ואמרותיו, וגם במצבינו עתה בתקופת המלחמה, כפי שהזכיר בשיחותיו בתקופות מלחמה [ששת הימים], ורעידות אדמה חמורות, [מתוך הספרים אור יחזקאל וקובץ ענינים ושיחות].

ביום ד' פ' בחוקותי י"ז אייר תשכ"ז, נשא מִרְן המשיג' שיחה אודות מצב המלחמה, שכותרתה היא "עת צרה היא ליעקב וממנה יושע"! והוא אמר: מבהיל איך לא מרגישים כמה רחוקים אנחנו מהאמת ר"ל, אנו מבחינים רק במקרי העולם, והסיבות העולמיות, ובאמת ישנו מהלך של חבלי משיח, ושכולם בידו כחומר ביד היוצר, והיוצר הוא הוא אשר עשה זאת, והוא הוא אשר בידו לפעול להבא לשנות מערכות, ומי ירגיש כך? ומי יתפעל ממה שאין כולם מרגישים כך?

והוא ממשיך: יהודי חייב להרגיש כך בכל מאורעות חיינו, אפי' הקטנים ביותר, וכל שכן במאורעות מלחמה, נורא ואיום שכזה, המעמיד בסכנה קיומית את כל בית ישראל, והרי העולם כולו חל עכשיו מפניו. וכמה רחוקו מהאמת, שאין מרגישים את יוצר הכל, שעושה הכל!

והרי כמה נוראים הם דברי הרמב"ן: שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו, שכולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, וכו', אלא אם יעשה המצוה יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם, יכריתנו עונשו כו'.

וכמבואר ביציאת מצרים, "ופרעה הקריב, ויצעקו בני ישראל אל ה'", הקב"ה גירה לפרעה לרדוף אחריהם, שנאמר "ופרעה הקריב" - ומיד כבר היה "ויצעקו בני ישראל אל ה'", ואיזהו עבודה שבלב? זו תפילה, ואין העיקר האמירה, והעיקר הוא להכין את הלב לאמירה, ואין מעלת התפילה רק בזעקתה, אלא במידה והלב זועק בה!

ולכן ראוי בעת התפילות ואמירת התהילים לעמוד לכוין את הלב, ולדעת שאין עוד מלבדו והכל ממנו יתברך! ונכנע אליו בכדי שהשי"ת יצילנו מצרותינו, וע"י ההתקרבות אליו השי"ת יעננו, ולזה הקב"ה מתאוה מאתנו. [מתוך קובץ ענינים תשכ"ז].

סיבת רעידות האדמה

היו רבים שהיו שואלים ומבררים, כיצד יתכן הדבר כמו שהיה בתורכיה ובצ'ילה, שב-45 שניות שרעשה ונחרדה הארץ כבר קברה תחתיה כל כך הרבה אנשים, ומבנים יקרים? ומהיכן נעשה הרעש? ומה הסיבה והתכלית?

כמובן שאין אנו נביאים להראות באצבע על הדופק והמוקד. אולם ביכולתנו לראות ולהתבונן מה דעתם

שהרי אין אפשרות להיות בטוח באשר לנו, שהנה יש לראות, שאנשים שהיו שקטים ושלוים, ולפתע תקף אותם הרעש ונאבדו מן העולם, ואף לנו רחמ"ל, יכול לקרות כן ח"ו.

וכשדיבר מרן המשגיח זצ"ל, [באותו מאמר] על תפיסת הרוצח אייכמן ימ"ש, והעמדתו לדין, הוא אמר: האמת שכל ההתפעלות שיש לנו מתפיסת הרוצח, הוא מענין אחר לגמרי, הוא מתאות הנצחון שיש בנו, ומכך נובע כל ההתפעלות הגדולה, ואין לה ולא כלום עם נקמת ה', האדם המשיך היה צריך ללמוד מזה ענין אחר לגמרי, בהבנת עומק כוחות האדם, שכל מי שלא עבד לעקור את מדותיו הרעות, יכול להגיע להיות בעל חי ממש, ורק ע"י התורה הוא עוקר את מדות הבעל חי שבו.

השפעת שפעת המזרח הרחוק

כשנודע אודות מחלה קשה יותר בשפעת, במזרח הרחוק, שנודעה כשפעת המזרח הרחוק, והפילה שם גם חללים. נשא מרן המשגיח שיחה מיוחדת, והזכיר כי כל מה שנעשה בעולם הוא רק בשביל ישראל שיחזרו בתשובה, וגם כאן זה יכול להגיע אם לא נתעסט. ונחזור מיד בתשובה שלימה. ואכן כפי שאמר כך גם היה, הגיעה גם לארץ, ובישיבה עצמה נחלו בה כארבעים בחורים, אבל בס"ד, זו היתה רק מחלה קשה, ולא נפלו בה חללים.

פעמים רבות הוא הזכיר, כי לנו איכפת וכואב על חיל יהודי אחד שנופל בקרב, יותר מנצחון והריגת מאות ואלפי אויבים ושונאים.

רוח הקודש אצל מרן המשגיח זי"ע

א. י. ברנשטיין

למרן, ומרן אמר לו, היא לא צריכה שום ניתוח, והיא תלד בלא ניתוח, ואז הוא אמר, אבל כל הרופאים שם אומרים שזה סכנה גדולה, והוא ענה לו: אני אומר לך בבטחון שהיא לא צריכה שום ניתוח, ואני מוסיף ואומר לך: הלואי והייתי כל כך בטוח בעולם הבא שלי, כמו שאני בטוח שהיא לא צריכה שום ניתוח, ואכן הם לא הסכימו לניתוח, והיא ילדה רגיל.

הרה"ג ר' צבי שפיגלמן זצ"ל היה רגיל אצל מרן המשגיח ללוות כסף בגמ"ח שניהל מרן המשגיח, והוא שם לב שתמיד המשגיח מכוון בדבריו בדיוק למה שהוא זקוק עכשיו, והוא העיז ושאל את מרן: האם יש לכם רוח הקודש לכוון תמיד בדברים? אז ענה לו מרן: תדע שמן השמים מכוונים את הדברים שאני אומר, ואם אתה חושב זאת לרוח הקודש, שיהיה כך.

כשלמד בישיבת פונבז' בחור פליט שואה הרב אייזיק מילנר ז"ל, הגיע לחדרו בחור אחר פליט שואה מעירו ששהה בקיבוץ חילוני, וישב בחדרו בנסיון לפתותו לעזוב את הישיבה ולעבור לקיבוץ, ואז דופק מרן המשגיח בחדרו ומבקש מהבחור מהקיבוץ לצאת מיד מהחדר ולעזוב, לאחר זמן סיפר הבחור מהקיבוץ שהוא החליט לא לעזוב את החדר עד שיסלקוהו הישיבה, אולם פתאום מרוח ממרום הופיע מרן וסילקו משם.

פעם אחד הוא פנה לבחור מהישיבה והוא שאלו: תאמר את האמת הנחת היום תפילין או לא? והבחור נבהל וענה היום קמתי מאד מאוחר וחששתי שהמשגיח יראה אותי מאוחר לסדר, ואכן לא הנחתי היום תפילין, ואז הוא ענה לו: ראיתי עליך היום רוח טומאה והבנתי שלא הנחת היום תפילין.

כשהגאון רבי ברכיה שנקר בא לבכות לפניו כי עדיין לא זכה לפרי בטן ורעייתו מאד שבורה מזה, והוא ענה לו בבטחון: לך הביתה ותאמר לאשתך חצקל הבטיח שבשנה הבאה יהיה לכם בן, ואכן כך היה! וכך גם הבטיח לעוד אברך, אם תקבל על עצמך ללמוד כל יום מוסר, אני מבטיח לך בנים, וכך היה, וכששאלוהו כיצד יתכן שהוא יכול להבטיח זאת, והוא ענה כי המוסר משנה את האדם, וזה כבר לא מי שנגזרה עליו הגזירה להיות ערירי.

כשנתבונן מעט בדמותו של מרן המשגיח הגה"צ והקדוש רבינו יחזקאל הלוי לווינשטיין זצוק"ל, שבמלאת חמישים שנה לפטירתו, אנו זוכים לגלות את ספרי קורות חייו, מהרה"ג רבי שלום מאיר וולך שליט"א, בספריו "ידיו אמונה", (ג' חלקים), ובימים הקרובים יופיעו עוד ב' כרכים מתולדותיו, מהרה"ג רבי ח. ש. רוזנטל שליט"א, לאחר עמל רב הם הצליחו להוציא סולת נקיה מעובדות מפליאות מחייו המופלאים, אודות מי שחי כולו באמונה חושית, ודבריו היו ממש כאורים ותומים, ואשר כל הצביון הרוחני והמוסרי בישיבות הקדושות הם ממנו, וזאת עובדה מוכחת!

ונשאלת השאלה הגדולה איך הוא מרן המשגיח זי"ע א זכה לרוח הקודש ממש, כפי שהגדיר זאת מורנו המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצוק"ל, שאמר כל השנים הוא היה חשוד אצלי על רוח הקודש, ויש מאות מעשים רבים שראו זאת בחוש, וגם מרן לא הסתיר זאת, שהוא יודע דברים רבים שגילו מן השמים, ואיך יתכן הדבר? שבודנו אנו זכינו למרן שברכותיו הם ברכות, והבטחותיו הם הבטחות, והדברים שדיבר היו מותאמים למדובר.

וכנראה לזה התכווין מרן הגאון הגדול ראש הישיבה הגא"מ שך זצוק"ל, שאמר בהספדו: אבד חסיד מן הארץ, וכשם שמרן רבי ישראל סלנטר זי"ע אמר על רבי זונדל זצוק"ל לא ראיתי עובד ה' כמוהו, גם אני יכול לומר בפה מלא לא ראיתי עובד ה' כמוהו. ועל כל פנים, אני לא ראיתי, ומשאלו את מרן ראש הישיבה, הרי הוא ראה את גדולי ישראל מהדור הקודם, אז הוא ענה: אבל כזה סוג עבדות, לשבור ולבטל את כל רצונותיו מפני רצון ועבודת ה', כזה לא ראיתי.

ובזה יובן הסוד הגדול, של ברכותיו והבטחותיו ודבוריו שהתקיימו, כי נאמר במסכת אבות (פרק ב'): הוא היה אומר: עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו, בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך, ידוע כי מרן ורבנו החזון איש והסטיפלי, וראשי הישיבות היו שולחים אליו לברכות תפילות וכשהוא אמר ויברך, או התפלל התפילות הועילו.

וסיפר לי הרב נחום אולשוונג זצ"ל, שהרופאים אמרו על רעייתו קודם הלידה שהיא חייבת ניתוח, והוא בא

ניתן להשיג את הקונטרסים: 'מעונות הגיבורים' מופת יחזקאל' על המשגיח זצוק"ל

אצל, ברנשטיין רח' ירושלים 25 ב"ב

כניסת שבת ב"ב 5:11

יציאת שבת ב"ב 6:10

פרשת תצוה

גיליון 90

שנה ב'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

שלימות התורה והזהירות מלשון הרע

עניני חינוך - לחנך את התלמיד שיהיה כ'שלהבת'

העולה מאליה

מצינו בחז"ל שהמנורה והשמן הם סמל לחכמת התורה כמו שאמרו הרוצה להחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום. וכן אמרו הרגיל בנר הוו ליה בנים ת"ח.

ובמנורה נאמר **"להעלות נר תמיד"** ופרש"י מדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה (שבת כ"א). לרמז שבנין החינוך צריך להיות באופן שלאחר חינוכו, ימשיך מאליו בדרך זו גם כשאינו נמצא תחת פיקוח של המחנך, כמש"כ במשלי (כ"ו) "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו". ולדוגמא בחינוך לתפילה, לא לחנך שיתפלל אלא **שירצה** להתפלל, וממילא ישפיע גם כשאביו לא נמצא לידו. וכן להנחיל לתלמיד הבנה בלימוד עד שיוכל להבין מעצמו.

הלימוד וההתמדה צריכה להיות "שלהבת" של התלהבות ושמחה שעולה מאליה.

מון הרב מטשעבין זצ"ל סיפר שכאשר הם היו ילדים, אביו ה"כוכב מיעקב" לא היה כ"כ מקפיד עליהם על ביטול תורה, אלא הקפיד שכשלוומדים הלימוד יהיה עם 'ברען' בהתלהבות ולא בישנוניות, ואמר שאז **ממילא** נעשים מתמידים (היא שיחתו ח"א עמ' תלח).

תוסיף. "כשם שהקב"ה שם גבול לים, כך שם את הלשון מאחורי שתי חומות (השפתיים והשיניים) כמבואר בערכין (טו,ב) שנתן הקב"ה ללשון חומה ובריה, אחת של עצם (שיניים - רש"י) ואחת של בשר. ולזה אמר "היה פי ראשו בתוכו" לרמזו לאדם שגם הלשון צריך שיהיה פי ראשו בתוך החומה והיא של עצם, וכנגד החומה של בשר שהם השפתיים אמר "שפה יהיה לפיו לא יקרע" כדי שלא יקרעו ב' החומות כאחד.

ה"חפץ חיים" ביאר, ע"פ המבואר בגמרא שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, ועי"ז יזכור שיבוא לדין לפני כסא הכבוד. ובתנא דבי אליהו נאמר שלשון הרע עולה עד כסא הכבוד, שנאמר "שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ" (תהלים ע"ג) ועי"ז שהוא לבוש תכלת יזכור ויתבונן איה דבריו עולין וישקול כל משפט היוצא מפיו.

ה"חפץ חיים" מסיים: "ואם מתנהג באופן זה הבטיחה לנו התורה 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש', היינו שיתקבל למעלה קול תפילות ותורתו".

לכן בסיום תפילת שמונה עשרה מבקשים "נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה", כיון שהדיבורים האסורים מונעים מהתפילה שתתקבל, ועי"ז שמירת הלשון יזכה ל"ונשמע קולו בבואו אל הקודש".

'כתית' דווקא במנורה המרמזת על התורה

"ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור"

חז"ל דורשים "כתית למאור" ולא כתית למנחות.

ויש להבין הרי תכלית בניית בית המקדש היתה לצורך הקרבת הקרבנות לכפרת ישראל [וכמו שאומרים בהגדה "ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו"], א"כ היה מסתבר ליקח "כתית" שהוא השמן המובחר, למנחות יותר מאשר למנורה?

ביאר הגראי"ל שטיינמן זצ"ל שמכיון שאחז"ל שהמנורה היתה כדי להשפיע תורה בישראל, כמאמרם הרוצה להחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום, ותורה עולה בחשיבותה על הכל, לכן צייתה תורה ליקח למנורה שמן זית זך כתית, דתורה צריכה להיות בשלימות הזיכוכ בלא שום תערובת של דברים זרים.

'מחשבה רעה' של ע"ז הקב"ה מצרפה למעשה

"וחשב אפודתו אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה" (כח,ח)

במסכת זבחים (פ"ח) נאמר שהאפוד מכפר על עבודת כוכבים.

ובגמ' קידושין (ל"ט) נאמר שכל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, אבל מחשבה רעה אינה מצטרפת, מלבד עבודה זרה, שבה גם מחשבה מצטרפת למעשה.

עפי"ז כתב המשך חכמה רמז בפסוק "וחשב אפודתו אשר עליו" היינו מחשבת עבודה זרה שעליה מכפר האפוד, "כמעשהו ממנו יהיה" גם המחשבה עליה נחשבת כמו המעשה ממש.

מידת העזות במידה נכונה

"ועשית ציצן זהב וגו' קודש לה" (כח,לו)

חז"ל אומרים שה"ציץ" בא לכפר על עוון עזות מצח (ערכין טז,א). ואמרו באבות פ"ה עז פנים לגיהנם, שכן העזות היא מידה מגונה, והיא היפך הבושה הטבעית אשר נחשבת כאחד מסימניה של עם ישראל - בישינים, רחמנים וגומלי חסדים (יבמות עט,א). לעומת זאת אמרו חז"ל "ישראל הם עזים שבאומות" (ביצה כה,ב) והיינו שהקב"ה הטביע באומה היהודית עזות, כדי שיהיה לה את הכוח לעמוד כנגד כל שונאי ה' והקמים כנגד התורה.

אומר החתם סופר בפרשתינו: לכן דוקא על הציץ נכתב "קודש לה", כדי לרמז שאין להשתמש במידה זו של עזות פנים, כי אם במקום שהוא קודש לה, שם הותרה העזות, אבל במקום אחר מידה זו מגונה, ויש להתרחק ממנה.

המעיל מכפר על לשון הרע ולפיכך כולו 'תכלת'

"ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב"

חז"ל בערכין טז,א אומרים שהמעיל היה מכפר על עוון לשון הרע. "אמר הקב"ה יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול". ומדוע צריך שהמעיל כולו יהיה תכלת?

מסביר הכלי יקר, שתכלת דומה לים, ועל הים נאמר באיוב (ל"ח) "ואשבור עליו חוקי ואשים בריח ודלתיים ואומר עד פה תבוא ולא

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

גלבע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

היסח הדעת מתפילין

"וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לְפָנֵי ה' (כ"ח, ל"ח)

אם היסח הדעת בתפילין מדאורייתא או דרבנן והאם הוא מהתפילין או מהאזכרות שבה

היסח הדעת א. כשקורא קר"ש ב. כשאינו חושב עליהם ג. כשמדבר דברים בטלים ד. משמוש התפילין ה. כשמצטער

משום שאינו עומד בצחוק וקלות ראש ולא מפנה ליבו לדברים בטלים. הרבנו שמחה בשטמ"ק מנחות לו: הקשה מדוע אין משום היסח הדעת מתפילין בשעת תפלה וק"ש, ותיירץ דעוסק במצוה דתפלה וק"ש פטור מן המצוה שלא להסיח דעת מהתפילין. - מוכח מדבריו דפליג אר' יונה והרשב"א וס"ל שבדן היסח הדעת דתפילין נאמר שבאופן חיובי דעתו צריכה להיות על התפילין, ולכן הקשה היאך שייך שתהא דעתו של אדם בשעה אחת על תרת.

ה"אור זרוע" כתב (בסימן תקפ"ה) שהטעם שאין בשעת תפלה וק"ש חסרון של היסח הדעת, משום שהטעם שאסור להסיח דעתו מהתפילין היא שמחמת שזוכר שנושא את השם הנכבד עליו אינו בא לידי קלות ראש ותופס יר"ש בליבו, הלכך כשאדם מכוון ליבו בתפלה או ק"ש אי"ז היסח הדעת, דכל שכן דאיכא יראת ה'.

מבואר בדבריו שנקט שהאיסור להסיח דעת הוא מפני האזכרות שיתפוס יר"ש בליבו, ובתפלה וק"ש היא גופה מביאה ליר"ש.

משמוש התפילין ודברים בטלים עם תפילין

המ"ב (בסימן מ"ד ס"ק ג') פסק שלא חשיב היסח הדעת אלא כשעומד בשחוק וקלות ראש, אבל כשהוא עוסק במלאכתו ואומנותו ואין דעתו עליהם ממש אי"ז נקרא היסח הדעת, אך לא שמטריד דעתו כ"כ לצרכי הגוף עד שליבו פונה מיר"ש מחמת טרדתו, וכן כשישן שוכח הבלי עולם. והוסיף שיש להזהר שלא לדבר בהם דברים בטלים, דמלבד איסור דברים בטלים בא ע"י זה לידי היסח הדעת. (בסימן ל"ז ס"ק ז') "לכן בשעת התפלה והלימוד א"צ ליתן דעתו בתפילין".

משמע מדבריו שבעצם הדברים אין משום היסח הדעת, אלא שעל ידם יבוא לידי היסח הדעת.

לכל השיטות הנ"ל מה שנפסק בסימן כ"ח סעיף א' שחייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה שלא יסיח דעתו מהם, מדינא אין חיוב זה כלל בשעת התפלה והלימוד, ורק שלא בשעת תפלה ולימוד מצוה מן המובחר שתהא דעתו תמיד על התפילין ושלא יסיח דעתו מהן.

פטור המצטער וכדו' שאין דעתו מיושבת עליו ממצות תפילין

ברמב"ם בהלכות תפילין (פ"ד הי"ג) ובשו"ע (סימן ל"ח סעיף ט') נפסק שמצטער ומי שאין דעתו מיושבת ונכונה עליו פטור מן התפילין, שהמניח תפילין אסור להסיח דעתו מהן.

המשנה ברורה (בס"ק ל"א) כתב דמירי כשאי אפשר לו ליישב דעתו, אבל אם אפשר לו חייב ליישב דעתו ולהניחין.

הקשו ה"ש"אגת אריה" (סימן ל"ט) וה"ערוך השולחן" (סימן ל"ח, י"ד) על הטור שסתר דבריו דבאר"ח סימן מ"ד הביא את דברי הר"י יונה שכשתפילין בראשו פורס עליהן סודר וישן בהן שינת עראי, דלא הוי היסח הדעת אלא כשעומד בשחוק וקלות ראש. ואילו בסימן ל"ח העתיק את דברי הרמב"ם שמצטער ומי שאין דעתו מיושבת ונכונה עליו פטור מן התפילין, שהמניח תפילין אסור להסיח דעתו מהן. ואע"פ שאין אלו עומדין בשחוק וקלות ראש אלא אדרכה עומדין בהכנעה ואפ"ה פטור הרמב"ם מן התפילין משום היסח הדעת, אלמא כל כהאי גוונא מקרי היסח הדעת!?

בבאור מרדכי (למהר"ם בנט על הלכות תפילין) וה"עמק ברכה" (תפילין סימן ה') כתבו ליישב שגדר היסח הדעת לדעת הרבנו יונה הוא שכל דבר שעושה ללא סיבה וצורך כל שהוא הוי כקלות ראש, משא"כ כשעוסק בדבר שיש לו בזה צורך ל"ה קלות ראש וממילא ל"ה היסח הדעת. לכן כשמתנמנם או כשעוסק במלאכתו לכו"ע ל"ה היסח הדעת. לפ"ז אין דברי הר"י יונה סותרים לדברי הרמב"ם, דהרמב"ם איירי היכא דמחמת טרדתו פונה לבבו מיר"ש ואינו עומד ביראה.

ה"ערוך השולחן" (סימן כ"ח, ד') כתב בבאור דעת הרמב"ם שהמצטער ומי שאין דעתו מיושבת עליו פטור מן התפילין, משום שכשהוא מצטער או אין דעתו מיושבת בודאי ישכח מהם לגמרי ויבוא לידי קלות ראש והיינו שסיח בהם או שישן עמם שינת קבע.

אם איסור היסח הדעת מהתפילין מדאורייתא

איתא ביומא (ז:) ובמנחות (לו:) אמר רבה ב"ר הונא חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ק"ו מצוין, ומה ציץ שאי"ב אלא אזכרה אחת אמרה תורה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה.

התוספות ביומא ת. (ד"ה ו"מה") הקשו איך ילפינן היסח הדעת בתפילין מצוין, הרי בציץ יש סיבה מיוחדת לכך משום ששם השם בגלוי, משא"כ בתפילין שהאזכרות אינם גלויים?

לכן כתבו תוספות דאי"ז ק"ו גמור מדאורייתא אלא מדרבנן בלבד, וחייבו חכמים למשמש בתפילין מפני חשיבותם.

אולם הריטב"א (שם) כתב דאע"ג דלקדושה ולכל מילי אחריני ציץ חמור שאינו אלא כבהן גדול ובמקדש, אפ"ה לענין שמירת היסח הדעת שאזכרת השם גורם אותה, תפילין חמורין שיש בהן כמה אזכרות. - משמע מדברי הריטב"א שלענין היסח הדעת תפילין שווים לציץ והוי ק"ו גמור. (וכן מוכח מקושיית השיטה מקובצת מנחות לו:)

ה"ארצות החיים" (סימן כ"ח, א') נקט בדעת הרמב"ם שהביא את הק"ו בסתמא בפ"ד הי"ד משמע שסובר שהוא ק"ו גמור, וביותר שכתב חייב אדם למשמש בתפילין כל זמן שהם עליו שלא יסיח דעתו מהן אפילו רגע אחד שקדושתן גדולה מקדושת הציץ, משמע שחולק על תוספות שכתבו שאין קדושתן גדולה. משום שבציץ השם מגולה. וכך נראה גם דמוכח מהרמב"ם (פ"ד הי"ג) שפטר מתפילין מי שאין דעתו מיושבת עליו.

ה"חיי אדם" (כלל י"ד סעיף ט"ו) כתב שאסור להסיח דעתו מתפילין וזה אסור מן התורה, שהרי ילפינן ק"ו מצוין שאין בו אלא אזכרה אחת ק"ו תפילין שיש בהן הרבה (דלא כתוס' יומא ח', א').

האם איסור היסח הדעת מהתפילין או מהאזכרות

מנן הגרי"ז זצ"ל הסתפק בדין איסור היסח הדעת האם יסוד האיסור הוא שלא להסיח דעת מהתפילין שיש להם קדושה, או משום היסח הדעת מהאזכרות שם ה' שבתפילין.

ועי' בספר חבצלת השרון שביאר דבזה נחלקו התוס' (הנ"ל) והרמב"ם אם האיסור מדאו' או מדרבנן. - דהתוס' ס"ל דהוא מחמת האזכרות, ועל כן שפיר הק' דאיכא למיפך מה לציץ שכן ה' מגולה תאמר בתפילין שכן האזכרה מחופה.

אך הרמב"ם ס"ל שהאיסור הוא מפני קדושת התפילין וכלשונו 'דקדושת התפילין גדולה מקדושת הציץ', ולפיכך לא קשה קו' התוס' מה לציץ שכן השם מגולה, דאין האיסור מחמת השם אלא מחמת גוף קדושת הציץ וקדושת התפילין, ובזה אין נפק"מ היכן מקומו של השם דהשמות הם הגורמים לקדושת הציץ והתפילין, והציץ והתפילין גלויים הם.

אם היסח הדעת דווקא בקלות ראש או גם כשמתפלל וקורא קר"ש כיון שאינו חושב על התפילין

הרבנו יונה והרשב"א הקשו על הא דאיתא בברכות כו: שאסור לו לאדם לישן בתפילין אפילו שינת עראי א"כ יניח עליהם סודר, דמה מהני הנחת סודר לשינת עראי בתפילין, הרי יש לאסור כן מטעם היסח הדעת?

מתיר הרבנו יונה שמה שנאמר היסח הדעת בתפילין היינו כשהוא עומד בהם בצחוק וקלות ראש, אך כל שאינו עושה כן אינו בגדר היסח הדעת, ולכן שפיר שרי לישן בתפילין אם מניח עליהם סודר כיון שאינו עומד בצחוק וקלות ראש.

הרשב"א כתב ליישב שגדר היסח דעת בתפילין הוא כשהוא ער וליבו פונה לדברים בטלים, וכל שאינו עושה כן אי"ז בגדר היסח הדעת, ולכן שרי לישן שינת עראי בתפילין. לדעת הרבנו יונה והרשב"א יניח דאין בשעת תפלה וק"ש דעתו עליהם משום היסח הדעת מהתפילין.

לעילוי גשמת

"הבחר החשוב" הקדוש אלעזר ישי גרסטר הי"ד

בן בלחט"א רבי אביגדור שליט"א

גבע"ז אדר א' תשפ"ד-תשפ"ה

לתרומות להחזקת הגיליון אפשר לפנות בעמדות 'נדרים פלוס'

לפי החיפוש 'גיליונות משולחן גבוה'

וכן בהצצה ע"ג הגיליון ניתן לפנות

במייל 0548419094 או בטל' mg036198046@gmail.com

לית דין בר נש

דברים שנאמרו אחר פטירתו של רבי אהרן יהושע צוקר זצ"ל

מוצאי ש"ק פרשת משפטים ב' אדר א' תשפ"ד - וקצת הוספות

אנו נמצאים כעת תוך שלשה לבכי לפטירת מורינו ורבינו רבי אהרן יהושע בן רבי בנימין זאב צוקר זכר צדיק לברכה, אספרם למעשיהם של צדיקים מחול ירבון (ב"ב ז' ב'), מי יבוא אחריו לספר את עוצם תוקף תפארת גבורתו כי היה האיש גבוה מעל גבוה סמיר מופלא חתום ונעלם ונטל עמו כל חמודות שבעולם והלך לו.

וקודם יהיה כל שיח נודיע כי לא מדברים על מושגים המוכרים לנו, על אדם גדול כזה וגאון כזה, על עוד בעל התמדה גדולה מאוד ובעל ידיעות רבות ורחבות וכו', כי אם על תואר אחר מושג אחר לגמרי "בריה אחרת", מה שלא נמצא ולא קיים בזמננו לכמין דמיון, מוצר שאינו קיים על המדף, לא ניתן לתארו ולהכירו בריבוי מילים למי שלא ידעו פנים בפנים, כי היה הגאון מין נדיר מיוחד לעצמו בכל דרכיו והנהגותיו, ורוב הדברים אי אפשר לחיקוי, ומי שזכה והכירו מבין כוונת הדברים, וכמדומה שביחס לדורנו אפשר להמליץ עליו לשון הגמרא (שבת קי"ב ב') "קרי עליה לית דין בר אינש".

וכיון שזכינו וכשלמדנו בישיבה הקד' הוא היה הדמות שלנו, איתו גדלנו איתו ספגנו איתו התעלינו, הוא העמידנו על רגלינו בהרבה עניינים, אצלו ראינו מושג מה זה "אורייתא קא מרתחא ביה" (תענית ד' א'). עלינו להתעורר כעת מפעולותיו ומעשיו הטובים ולהיזכר במה שראינו וקיבלנו ממנו, וכל חיזוק שיצא מזה יהיה זכות עבורנו וגם זכות ותועלת עבורו לעילוי לנשמתו.

הדבר הראשון אצלו הוא הדביקות בשקידת התורה הקדושה, זה לא התמדה ועוד התמדה אלא עולם אחר גוף של "חשקה נפשי בתורה" כל כולו תורה ותורה. הוא היה חידוש של ביטול כל ענייני עוה"ז, לא היה לו בעולמו שום דבר חוץ מתורה, זה הוא זה החיים שלו וזו המציאות שלו. מבחינתו לא היה לו לא בית ולא משפחה לא כסף לא עניינים אחרים ולא שום עסק בעולם, רק ישב בבית המדרש ועסק והגה בתורה כל ימי חייו. דרופתקי דאורייתא שמסר כל גופו נפשו ורצונו לעסוק בתורה.

ולא יום אחד ולא חודש אחד ולא זמן אחד אלא כל החיים ממש, מיום בואו בחור לישיבה שנים על גבי שנים לא מש מתוך האהל ישב והגה כל הזמן בתורה ימים ולילות בלי שום הפסק לא היה לו מתי להפסיק ובשביל מה להפסיק.

סדר היום שלו ידוע שהיה בלי צרכי הגוף, לא אכל כלום במשך היום רק בלילה, וממה היה ניזון משירי מרק שהיה אוסף בחדר אוכל אחרי שהבחורים גמרו לאכול והעלה לחדר ואכלם קר ותפל בשעת לילה מאוחרת. אמרו עליו שצם כל השנה, (שאלתי אותו אם צם ביארצייט של אמו והשיב "אינני משנה את הרגלי משאר ימות השנה"). גם השינה ידוע שלא ישן כמעט כלום רק מעט אחרי שחרית ותו לא וגם לא ישן על מיטה, וכל החדר שלו לא היה כי אם קיתון צר שלא היה בו מקום לכלום חוץ ממנו, וישב שם עם מאוורר קטן שבור ולמד כל הזמן. ולא שב לביתו רק למשך שעה קלה בכל יום וחוזר לתלמודו בישיבה.

וזכה לידיעות עצומות היקף כל התורה כולה, והיה "חד בדרא" בידיעות, לא הניח דבר קטן ודבר גדול וכל רז לא אניס ליה, כי היה בור סיד שאינו מאבד טיפה וכישרון מיוחד "לדעת הכל" בכל ענין ובכל נושא הכל מסודר מונח אצלו בקופסה. והיה יושב בספרייה הגדולה של הישיבה ובספריות שונות ברחבי הארץ בצימאון גדול להחכים להוסיף לקח וחכמה, ולמד להיות אומן נפלא בפענוח כתבי ידות שונים, וכן למד להכיר השפה הערבית מפני כתבי הרמב"ם ועוד גאונים, והכיר את כל בתי המדרשות ואוצרי הספרים עם כל ספר וספר מה כתוב בו.

ועיקר כוחו בשני התלמודים ובכל ספרות מדרשי חז"ל הלכה אגדה נגלה נסתר וספרי הראשונים והגאונים שבהם התייגע בעמל רב והי' לו בהם שליטה רחבה. שואל ונשאל בכל מקום בחז"ל, אליו הריצו שאלות מכל עולם התורה ולבו פתוח כאולם להשיב בכל חדרי תורה. והיה נשאל מענין לענין ולכל דבר תשובה בפיו. על מה שהשיב אני יודע הסביר פעם שבאותו רגע אין לו תשובה אבל אחרי רגע יכול להיות שיהיה לו תשובה.

אצלנו הבקאות המופלאה לא הי' חידוש כי התרגלנו לזה גדלנו עמו יחד בישיבה ותמיד ידענו שכל שאלה יש את מי לשאול ומיד נענים. היה מקיים "אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד". תשובותיו היו כהרף עין בתיבות קצרות ופעמים שהבנו אותם רק אחר התבוננות. ולמעשה כל מעשיו היו בזריזות מופלאה, כשנצרך לספר היה מזנק ממקומו לארון הספרים או לחדרו ושב כהרף עין.

ידוע יגיעתו ועמלו במשך שנים להעמיד את "תורת כהנים" על מתכונתה, ואמר לי שעיקר עבודתו היא בהכרעת הגרסאות מה להכניס בגוף הבריייתא ומה להכניס במדור שינויי נוסחאות, והכרעת גרסת שמות התנאים מכריע ע"פ חשבונות רבים של סגנון הלשון ומה מתאים לשיטתו וכו'.

סדר לימודו בחברותא בסדרים במשך שנים הי' עם הגר"ח פריימן זצ"ל, ולמדו ירושלמי ותוספתא דף אחר דף מכרך לכרך, לימודים שאף אחד לא לומד אותם כסדר והיו בוללים את כל התורה כולה. וכן היה להם קביעות ללמוד רמב"ם ועוד ספרי קמאי, ולמדו גם בכל מיני תצלומים ישנים. (אמר לי שקיבל רשות מרה"י ללמוד עניינים אחרים בשעות הסדר). והיו מתחילים את הזמן מיד אחרי מעריב ליל א' דר"ת. סיפר לי ת"ח מחו"ל שבזמנו לא הסכים לענות על שאלות בזמן שלמד בחברותא, וכשאחד התחנן שיענה לו בטענה שלא יוכל לישון בלילה בלי תשובה, ענה לו על אתר: אל תישן!

"המסכת שלנו" כלומר המסכת שלמדו בישיבה הי' אצלו חיוב מוכרח לדעת, לא הסכים להשיב על שאלה שהתשובה היא במסכת שלנו. והיה אומר לי "מסכת שלנו" אתה לא יודע? פ"א שאלתי ולא השיב כי זה במסכת שלנו, וכשלא מצאתי והפצתני בו גילה שזה נמצא ב"מרדכי" במסכת שלנו. (דרך אגב היה מנקד מרדכי בחיריק).

התנהג שווה בשווה עם כולם והיה אומר שהוא כמו כל הבחורים, אם התקשה במשהו ניגש לשאול אפי' בחורים צעירים ממנו שנים רבות. זכורני אחרי הלוי' של הרבנית גינזבורג נכנסתי להיכל שהי' ריק וברגע שראה מישהו נכנס פנה אלי היכן תוס' פלוני והשבתי אולי כתובות ק"ב א' והלך, ואמר לי אח"כ בפשטות השבת לי את אבדתי (ע"ז נ"ב ב' ב' ברוך אתה לשמים שהחזרת לי אבדתי) פשוט נאבד לו הגמרא שלו ומצאו לו אותה.

ומרוב שהחזיק את עצמו ככל הבחורים היו יכולים לדבר אליו לא מכובד ואפי' לצחוק איתו והוא נתן את האווירה כולנו יחד, לא היה לו שום גדולה או מעלה רק שהוא לומד כמו כולם.

זכורני פעם אחת החליט לחזור ש"ס, איני יודע מדוע, עזב את כל סדר לימודיו שבמשך היום וישב ולמד דף אחר דף ראיתי איך מתקדם מסכת אחר מסכת וגמר הש"ס בכמה ימים (התחיל בתשעת הימים וגמר באמצע בין הזמנים). כמדומה שאמר שהיום לא יודעים לעשות חזרה, כי החזרה שלנו זה ללמוד עוד פעם ולא חזרה אמיתית.

אמר לי שכתוב בא' הספרים שלקראו "שנים מקרא" זה תורה לשמה, כי מלימוד זה על פי רוב אין כבוד או הנאה רק לשם ת"ת. (א"ה אולי אמר כן בשם פסקי מהר"י מקרוביל וז"ל אין שום בחור יכול לפטור עצמו לקרוא הפרשה בעברי ובתרגום דהיינו ת"ת לשמה עכ"ל). וכך נהג בעצמו אחר שידע כל התורה היה לו גישמאק לקרוא את הפרשה בנחת ונעימות, בחורים אהבו לעמוד מאחורי הדלת לשמוע אותו קורא. את התרגום היה אומר בעל פה לפי גרסאות מדויקות שלו. ואמר לי הרב פוזן בעל התרגומים שרצה לבוא לשמוע אותו איך קורא את התרגום רק השעה לא התאימה לו (כי היה קורא בליל שבת לפנות בוקר).

סיפר לי שבצעירותו בחו"ל למד מסכת ע"ז ורצה לברר את העניינים, והיה שם ספריה גדולה עם כומר זקן שהיה ידען גדול והכיר כל הספרייה, והוא כיוון אותו לעי' בספרי הגויים וראה שכל המחלוקות והנידונים בראשו' ואחרו' בענייני ע"ז מתיישרים כשמכירים צורת ע"ז כל מקום לפי איך שהיא כי כל אחד כתב לפי מה שהכיר.

עוד העלה מאותה ספרייה דבר מעניין. יש רש"י בסוכה ל"ה ב' על הגמרא שתרומה טהורה יש בה היתר אכילה, שאין הכוונה שניתרת על ידי פדיון "והאומר כן רשע הוא". ולא מובן וכי מי שחולק על רש"י הוא רשע תאמר שהוא טועה. ובספריה שם ראה בספרים קדמונים שהיה אפיקורס אחד שהחזיק כך שתרומה יש לה פדיון, וא"כ אין כוונת רש"י לעצם הפירוש רק לאדם המסוים שאמר כן שרשע הוא. וסיים שהיה יכול להיות שם בספריה עוד הרבה אלא שנודע לאבא שלו על כך ואסר עליו ללכת שם ויותר לא דרך שם.

היה פשוט אצלו שכל מי שמוסר שיעורים הוא יודע את כל התורה, כי הרי אחז"ל (מכות י"א) "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' מי שיכול להשמיע כל תהלתו", ואמר לי כמה פעמים על כמה שאלות ללכת לשאול את פלוני ופלוני אף שהיו רחוקים לפי השערתי מידיעת נושאים אלו, ואמר כיון שהם מוסרים שיעורים ברבים על כרחך סבורים שיודעים כל התורה.

פעם א"ל הסיבה שלא ישן בלילה כי לא זוכר את היום הבא ולומד עד שמגיע הבוקר, אבל כאשר יש איזה מצוה כמו לולב מגילה הולך לישון בלילה קודם, כי לא שייך שלא יזכור את מחר שהרי מחכה כל כך למצוה.

על הגמרא (הוריות י"ג ב') הרגיל בזיתים קשה לשכחה, והגר"ח קאמר שרגיל זה פעם בשלושים יום, אמר לי שיש מי שסבור ש"רגיל" זה אחרי שאכל פעם אחת נקרא רגיל, זאת אומרת שאפשר לאכול זיתים פעם אחת ובפעם השניה נחשב "רגיל". ולכן אמר על עצמו "זיתים איני אוכל" (לשון הגמ' יבמות ט"ו ב'), כי משמר את הפעם הראשונה ואפי' פעם אחת בחייו לא אכל זיתים. עוד אמר לי שאוכל בכל יום כפית שמן זית להועיל לזיכרון (הוריות י"ג ב') כי הוא שכחן גדול...

הי' לו הרגשה עדינה באכילה, בשנים שהתפלל שחרית בנץ היה בא בשבת אחרי התפילה לשיבה ונמצא עם כולם, וכן בראש השנה התפלל בנץ בכולל חזו"א ואח"כ בא לשיבה. שאלתי אותו למה לא הולך מיד לעשות

קידוש. והשיב הרי אני מתוך הציבור, כולם מתפללים ואני ילך לאכול? זה מחזי כרעבתנות. (אמר לי הטעם שהפסיק להתפלל שחרית בישיבה כיון שהיה ער בלילה היה מסתובב בפסוקי דזמרה כדי שלא ירדם כמו שכתוב עצה זו בספר... והגר"ד זצ"ל העיר לו על כך).

שמעתי סיפור נפלא (ויש בזה נוסח אחר צריך לברר במשפחה) פעם אחת חזר הביתה באמצע בוקר של יום שישי כדי לעיין בספר, שאלה אותו אשתו איך אתה מגיע הביתה באמצע הסדר? והוא השיב שביום שישי אין סדר (לאברכים). אמרה לו אשתו: "עשרים שנה אנו נשואים ואף פעם לא גילית לי שביום שישי אין סדר..." זו עצה טובה לכל אחד לא צריך לספר בבית שאין סדר ביום שישי אפשר ללמוד כמו יום רגיל אף אחד לא צריך לדעת את זה. (העיר על הנ"ל א' מבני המשפחה שלא היה מפני ש"הסתיר" הדבר, אלא שבאמת התנהג לגמרי כמו בחור ושעבד עצמו לכל הסדרים והיו אצלו חוק, ויתכן שנהג כן מפני שהיה אוכל מהישיבה כנ"ל).

סיפר שלמד עם אבא שלו בתור ילד את כל שו"ע או"ח סעיף אחרי סעיף שו"ע עם נו"כ, וגמרו הכל חוץ מסי ר"מ-רמ"א.

הספר "חפץ חיים" לא מש מתחת ידו ולמד בו בקביעות שנים ע"ג שנים מידי יום עם חברותא וכתב חיבור שלם על זה. ושמעתי שהסתייפלר המליץ לו שלא ידפיס כדי שלא להחליש את כוח הספר "חפץ חיים".

כשישב שבעה על אמו תלה על דלת ביתו צילום מהספר "מנוחה וקדושה" (שער התפלה אות כ"ט) אודות ימי השבעה שמרבים שיחה בטילה עם המנחמים ומבזבזים את הזמן, והוא מוכיח על הזמן היקר הזה שלא לבזבז אותו.

גם ביום שחיתן את ילדיו נשאר ללמוד בישיבה כרגיל, והיינו מחכים על השעון לראות מתי יצא לחופה, (וכן כשחמיו הגאון נפטר נשאר ללמוד בהיכל עד הרגע של הלוי"). אבל באמת זה לא היה חידוש כי לאן ילך לא היה לו מקום אחר להיות בו. ובחתונה עצמה עמד נחבא בא' מפינות האולם וכמעט ולא היה נראה. (בחתונה בתו עם הגרע"פ הסכים לומר כמה מילים ודיבר על נבואת זכריה "והוא עומד בין ההדסים" כי החתונה הי' באותו התאריך "ביום עשרים וארבע לעשתי עשר חודש הוא חודש שבט").

התבטלותו לרבותיו הי' מופלאה. סיפר לי כי תחילת בואו לישיבה ישן אצל הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שהיה קרוב משפחה שלו (היה מקורב אליו רבות והי' השדכן שלו), והגרא"ל אמר לו לגבי השיעורים בישיבה או שישמע את שלשת ראשי הישיבה או שלא ישמע אף אחד שלא יהיה פגיעה ח"ו, והוא טען לו שאצל שנים הוא מתחבר ונהנה ואצל השלישי לא הולך, ואין זה פגיעה ברב כי "לא מן הכל אדם זוכה ללמוד" (עירובין מ"ז ב') כל אחד יש לו את הרב שמצליח אצלו וזה לא מגרע במעלת הרב, אבל הגרא"ל לא קיבל את זה ומאז הוא נכנס לשלשתם. כולנו זוכרים אותו במרומי גילו נכנס לשיעור יחד עם כל הבחורים הצעירים, כל שיעור יומי וכל שיעור כללי היה נכנס וכותב את השיעור מחברות ע"ג מחברות. (דרך אגב שאלתי על התקופה שישן אצל הגרא"ל אם הגרא"ל ואשתו ישנו בחדר אחד, והתפלא על השאלה איך אני רוצה שידע כזה דבר).

כשנפטרו הגר"ד והגרא"מ הרגיש צורך להספיד ולאחר שקיבל הוראה מרבותיו אמר דברי הספד (מהפעמים הבודדות שדיבר ברבים) שעורר בשעתו חידוש גדול. בין הדברים סיפר על הגר"ד שבשיעור בנדרים אמר חידוש והוסיף שלפי זה יצא הלכה מחודשת והבחורים צחקו, במחזור הבא אמר הגר"ד שוב אותו חידוש אבל לא הוסיף את ההלכה המחודשת, אבל א' הבחורים העיר מעצמו א"כ יצא הלכה מחודשת וכולם צחקו, השיב הגר"ד את זה לא אמרנו, במחזור שלישי השמיט הגר"ד את כל הדבר לגמרי. כך העיד על עצמו איך נשמרו אצלו שיעורי רבותיו ממחזור למחזור.

פעם ביקשתי ממנו להתיר נדר, ואמר לי תבוא בערב ר"ה, והסביר שכשהגיע לישיבה שאל את ר' אלעזר (כך היה מכנה את הרב שך) אם יוכל להתיר נדרים בערב ר"ה כי תלמיד אסור להורות במקום רבו, והוא התיר לו על ערב ר"ה ולא יותר.

אחד הסיפורים שהילכו עליו שכשהגיע לישיבה הרב שך היה רגיל להסתובב הלך ושוב והיה קשה לו לקום כל פעם, והחליט לערוך מבחן לרב שך והכין שאלות בכל התורה ואם יענה על כל השאלות יצטרך לקום, וכשהגיע לאחד השאלות האחרונות שאל אותו הרב שך אם שואל כי לא יודע או שיש לו תשובה והוכרח להפסיק וממילא המשיך לקום. ע"כ הסיפור. שאלתי אותו לאימות הסיפור. הוא הזדעזע כולו מעצם השאלה ואמר לי "וכי אני לא אקום לר' אלעזר? ..."

את שיעורי רבותינו הגרי"ג והגר"ד שמע מהחדר שלו ואחרי השיעור היה משמיע את ההערות שלו על השיעור. פ"א התפלא באזני שהגרי"ג אמר בשיעור דלא כ"פסקי תוס' בסוטה", ואמר כי בטוח שהגרי"ג יודע את זה ואין מה להראות לו אלא שהוא לא אומר כל דבר רק את הדברים שמתאימים לבחורים. ידוע התבטלותו לפני הגרי"ג והיה אומר שמתבייש ממנו ועוד ביטויים נדירים.

וכך שלח עמי כמה פעמים להגר"ד שאלות על השיעור כללי שלו, ופעמים הגיע אליו בעצמו מוקדם בבוקר לדון על השיעור. אחד הוויכוחים המפורסמים שלו זה על השיעור בארבעה אבות אם יש גזל מהקדש כי לה' הארץ

ומלואה, ופעם התווכח על החידוש שיש פסול גזול גם כשאין מהב"ע כגון שהגזלן בדרך להשיב. ופעם שלח אותי אליו עם מהלך שלם שאשאל כך ומסתמא יענה לי כך ואז אשאל כך ואם יענה כך אשאל כך ואם יענה כך אשאל כך וכו', אבל בסוף הגרבי"ד מיד בהתחלה השיב משהו אחר וגמרתי איתו.

פעם הביא א' הרבנים בשיחה בשם מי שאמר שהמילה "שלי" לא נמצאת בתנ"ך. מיד נשמע קולו מהחדר למעלה "כרמי שלי לא נסרתי" (שה"ש א' ו'). ויש עוד פעם בסוף שה"ש (ה' י"ב) "כרמי שלי לפני האלף לך שלמה".

פ"א אמר לי בתוך שיחה על ת"ח אחד שהתעלם מדברי יונתן בן עוזיאל (באחד הנביאים) כדי שיתאים עם ה"תורה" שלו. למחרת באתי אליו והוא נעצב ואומר לי אל תדבר איתי יותר, אתה מדבר עם אחד שמדבר מה שלא צריך לדבר... אמרתי לו מה הרעש הגדול אם אותו ת"ח לא ידע יונתן בן עוזיאל. הוא הזדעזע ואמר לי בטח הוא יודע, (אצלו הדבר הכי גרוע זה לא לדעת, כי מי שאינו משמיע כל תהלתו הוא אינו ראוי למלל גבורות ה' וא"כ ביזיתי אותו עוד יותר שאינו ראוי למסור שיעורים). ועשה אותי שליח לבקש מחילה מאותו ת"ח בנוסח שא' התלמידים דיבר משהו ומבקש סליחה ובירר אצלי מדי פעם אם כבר ביקשתי ממנו, וכשראה שנדחה מיום ליום שלח שליח נוסף לבקש ממנו סליחה בשמו, עד שבא אלי בשמחה שכבר הלך בעצמו וביקש מחילה. עברו ימים הגיע ערב יו"כ והוא אומר לי "אני כבר ביקשתי סליחה אבל מה יהיה עם הסליחה שלך"...

כמה ביטל עצמו להוראות רבותיו עד כדי מסירות נפש, יעיד המעשה עם ספר רבינו ירוחם ובעל העיטור (יש שמועות שונות על הסיפור ואספר כפי ששמעתי ממנו בעצמו ואקווה שאני מדייק). החיד"א בספר שם הגדולים כותב וז"ל: "ושמעתי מרבנן קשישאי בעה"ק ירושלים ת"ו שקבלו מהזקנים דספר העיטור וספר רבנו ירוחם הם מבחינת סוד עלמא דאתכסיא וכל מי שעושה ביאור עליהם או נאבד הביאור או ח"ו ייפטר במבחר ימיו, וספר העיטור כבר כתבנו דכמה רבנים עשו פירוש ונאבדו, וכן כמה רבנים שחיברו ביאור לרבינו ירוחם כמו הרב מהר"ש יונה או נתבקשו בישיבה של מעלה או נאבדו החיבורים".

וסיפר לי כך: שאלתי את מרן הסטייפלר זצ"ל אם להתעסק בספרים אלו של רבינו ירוחם ובעל העיטור והשיב שזה בסדר ואני יכול לעשות את זה, התחלתי לעבוד ע"ז ותוך כדי כך עברתי תאונה נוראה וכמעט נמחצתי למוות, המשפחה שלי פחדו מאוד ושלחו לשאול את ר' משה [פיינשטיין] והוא אמר שאפסיק, אבל כיון שאני עצמי שאלתי את הסטייפלר חלה הוראתו עלי והמשכתי הלאה. אז הם שלחו את הגר"ח קרייזוויטש שהיה קרוב משפחה שלי (הוא היה גיס של הגאון רבי ברוך רוזנברג) אל הסטייפלר וסיפר על התאונה אבל הוא לא שינה את דעתו, הוא אמר לי שאמשיך והמשכתי.

אמנם אף פעם לא הדפסתי שום ספר בעצמי אני רק כותב ועורך ואחרים מדפיסים וגם הספרים הנ"ל ערכתי אותם והעברתי הלאה לאחרים, והמדפיס שלקח את בעל העיטור והתעסק להדפיסו נפטר באמצע עבודתו והוא בחצי ימיו, נסעתי לירושלים לביתו ובקשתי מהאלמנה את הכתבים שלי בחזרה והיא זרקה אותי מהבית ואמרה לי את מי עוד אתה הולך להרוג... (לפי אחד השמועות ספר רבינו ירוחם שערך נגנב ממנו באמצע עבודתו כשהיה בבהכ"נ ויצא ממקומו וכשחזר זה נעלם ולא היה שם, אבל תוספת זו אינה זוכר שסיפר לי).

שאלתי אותו האם הסטייפלר אמר שחייב לעשות? אמר לי לא. שאלתי וכי הרב לא פחד מדברי שם הגדולים הנ"ל, אמר לי מה יש לפחד אם קיבלתי הוראה להתעסק בזה אם אמות אמות. אמרתי לו הרב היה איש צעיר עם אשה וילדים (בתקופה ההיא היה פחות מגיל 30 שנה), אמר לי זה מותנה ביננו (הכוונה לאשתו) שהיא לא מתערבת לי בעניינים האלו.

כשקרה מה שקרה ירדתי לפאתי זכרון מאיר לקברו של מרן הסטייפלר זיע"א להתפלל עליו, ואמרתי סבא הרי הוא שמע בקולך ואתה לקחת אחריות ואמרת שלא יקרה שום דבר בגלל זה... וכנראה שאכן זה לא קרה בגלל זה! זהו המעשה והלימוד בשבילנו זה גודל אמונת חכמים אדם עובר תאונה ושום דבר לא מזיז אותו ממה שהסטייפלר אמר לו.

אמר לי כמה פעמים כיצד הדרך להכריע הלכה במחלוקת הפוסקים, כל אחד צריך ללמוד גמ' ולהכריע לעצמו, ומי שלא הגיע להוראה יבחר לו את אחד מהפוסקים וינהג כפסקיו בכל עניין, למשל יקח ט"ז או מג"א וילך תמיד לפי דעתו. אלא שאלה וקוץ בה, אליה כי ידע תמיד מה לעשות וקוץ כי יש דברים שאין ט"ז מפורש וצריך להכריע לבד מה היא דעתו של הט"ז בשאלה זו. וזה קשה לעשות. אבל בפסקי הגר"א זה יותר קל כי הגר"א יש על כל ד' חלקי שו"ע. ועכ"פ אם לא עושים כן צריך לשאול לחכם בעל הוראה על כל דבר ודבר.

וכך עשה בעצמו אף שכל רז לא אניס ליה הלך לשאול כל דבר ודבר. וכסדר השיב על שאלות ששאלנו אותו את הוראות החכמים כפי שקיבל מהם, ולא היה רגיל לומר שמות החכמים רק אמר חכם בירושלים או חכם בבני ברק וכדומה אבל מפעם לפעם גילה. וכשחכם הורה זה היה המילה האחרונה אצלו.

לדוגמא סור שאסור לשמוע שירים במשך השנה בגלל אבלות החורבן (עי' מ"ב סי' תק"ס ס"ק י"ג) ואפי' בחוה"מ פסח יש פמ"ג (מש"ז תצ"ג א') שדן מצד ימי הספירה, ורק בחוה"מ סוכות מותר. אבל בני ביתו שאלו חכם והתיר

להם לשמוע שירים כל יום שאין אומרים תחנון, והוא התפלא וכי אפשר להתיר בט"ו בשבט ט"ו באב וכו', אבל כיון שחכם אמר שיעשו כפי שאמר. (כך שמעתי מפיו שוב העיר לי א' מבני המשפחה שבבית אכן נוהגים כהוראתו לשמוע שירים רק בחוה"מ סוכות).

פעם התחלף למישהו הכובע עם אחר, אמר תרד למטה (בית הוראה של הגר"ש ואזנר) ויתירו לך מטעם תקנת השוק של אומדנא, (ועי' שבט הלוי ח"ו סי' רל"ח), הגם שהוא עצמו לא היה מרוצה מהחידוש לומר שבזמננו השתנה דינא דגמרא (עי' ב"ב מ"ו א').

היו לו דקדוקים רבים בהלכה כל מיני שיטות ראשונים לא ידועים, כמו ששמעתי ממחותנו הגאון רבי אלעזר פריד שתחילה צריך להיות "הרב צוקר" כדי להכיר את כל אותם שיטות, ואח"כ צריך להיות ירא שמים כמו "הרב צוקר" כדי לנהוג למעשה את אותם החומרות. ומקצתם נביא להלן.

ראו עליו בתפילה את יראתו הבוערת בקרבו והיה כלפיד אש בעבודת ה', עומד לפני המלך כעבדא קמיה מריה בלי לנוע ובלי לזוע תפוס ושקוע בשרעפיו בהטעמת כל תיבה ותיבה. אמר לי אחד שדיבר איתו לפני מנחה ואמר לו שאחרי התפילה לא יזכור ממה שדיברו. תפילת שחרית התחיל לפני הציבור כדי שיספיק לומר פסוקי דזמרה בנחת ואמר שאין לשחרית זמן לתחילת התפילה אלא כל אחד כפי הזמן שלו להגיע עד קדיש של ישתבח. שמעתי מהגר"ש קרביץ שברכת המזון שלו היה לוקח 7 דקות. פעמים ששאלו ממנו עצה היה משיב "תתפלל".

*

נביא מעט רשימות מהנהגותיו ומתשובותיו הממוכמות ועוד פנינים ששמעתי ממנו במשך השנים הרבה מהם ע"פ הזיכרון.

נזהר לא לשמוע רמקול של לויי' כדי שלא יתחייב ללכת וגם לא רצה שיאמרו לו. הגם שאמר שיש להקל כיון שעל פי רוב השעה שמכריזים היא שעת ההספד ולא שעת הלויי' עצמה.

לא אכל מים של "לבן" או "גבינה" מפני הגמרא (פסחים מ"ב א') דכותה הבבלי מטמס את הלב משום נסיובי דחלבא. (בנוסף אחר שמעתי שחשש לשי' היראים דמי חלב יש בו איסור אבר מן החי עי' יו"ד סי' פ"א סעי' ה').

חשש לשיטת הרוקח לאסור שביתת כלים בשבת וכחומרת הב"ח (או"ח סי' רמ"ו).

דקדק לקשור הציצית בצורה מיוחדת שיצא "שליש גדיל ושני שלישי ענף" (עי' או"ח סי' י"א סעי' י"ד).

ענין ה"תכלת" שהתחדש חרה לו עד מאוד ואחז שזה זיוף גמור ודברים בטלים. (היה אומר מלכלכים את הציצית). בנפילת אפיים בתחנון היה מדקדק ליפול על הזרוע ממש ולא רק להוריד את הראש על היד. (עי' מ"ב סי' קל"א סעי' א').

סבר שהחזן של "מנחה קצרה" שמתפלל שמונה עשרה בקול רם לפני כולם מפסיד את מעלת תפילה בציבור, והיה קורא לו "מתאבד" לטובת הציבור.

מנהגו בהגבהת ספר תורה לעשות סיבוב שלם לכיוון ימין שלו, פנה לכיוון דרום כשפניו לצפון (כלומר הראה את כתב הס"ת לצד דרום מזרח צפון מערב) היפך מנהג העולם לעשות הסיבוב לצד השני, וכן מנהג הכהנים בברכת כהנים להסתובב לצד השני. (ועי' שו"ע סי' קל"ד סעי' ב' ומ"ב סי' ד').

אמר שיש עצה טובה לקבל תענית למי שלא יודע אם ישלים את התענית, שבשעת קבלת התענית יאמר שמקבל התענית אם ליום שלם אם לשעות לשעות.

לא פתח ספר על סטנדר ע"מ לתפוס אותו כדי שלא להשתמש בספר, והיה לו מחברת מיוחדת שלא כתוב בה כלום שאותה היה פותח על הסטנדר שלו.

הלך רק בקצה הכביש ולא על המדרכה משום חשש גזל העירייה (שעושה הפקעה מבעלות פרטית), ואמר שללכת במדרכה זה איסור וללכת בכביש זה סכנה. והורגש הדבר לרבים בימי חוליו שהלך לאט ורק על הכביש.

לא נפגש עם אביו עשרות שנים כיון שהיה בחו"ל ולא רצה לצאת מהארץ, והיה מתכתב עמו בדברי תורה מידי שבוע במוצ"ש. (ופ"א התכתב עם אביו בענין "ארגמן" ולצורך זה טרח ללכת לאחד מחכמי הזמן לברר אבל בסוף לא יצא ממנו עם דבר ברור). העריך את אביו בצורה מופלגת ופעם אמר לי עליו שבחים מופלגים ושגדול בתורה ובכל מידה נכונה הרבה יותר ממנו.

ליל שבת אחד נקרעה לו הלולאה במכנסים ולא רצה לחזור הביתה משום איסור הוצאה, וגם לא רצה שיטרחו עבורו ולבסוף הביא לו חתנו בגד אחר מהבית כשהוא מעבירו בדרך מלבוש. (שמעתי מחתנו הגרי"ל).

סבר להלכה שאין תקנת דמאי על הפרשת חלה להפריש פעם נוספת. (עי' חזו"א דמאי סי' ו' ס"ק ה' ובדרך אמונה הל' בכורים סוף פרק ח').

בברכת אשר קידש בברית מילה אמר ב' הנוסחאות צווה ציוה, ותמהתי הלא שר הכרעת הגרסאות הוא, והשיב

זו מחלוקת ראשונים ואין בידנו להכריע.

הקפיד לקבוע מקום לתפילתו באותו מקום ממש, ועשה חלוקה עם החברותא הגר"ח פריימן, בחורף למדו סדר ג' ישבו סמוך לבימה במקום תפלתו של הרב פריימן, ובקיץ למדו סדר ב' ישבו בעמוד מאחורה במקום התפילה שלו. בימים נוראים ישב בכך המערבי וא"ל שלומד שם פעם בשנה כדי שיקבע מקום תפלתו במקום שלומד בו. בשבועות בבוקר אחרי התפילה כשכולם הלכו לישון, היה אוסף את הספרים מכל ההיכל בצורה יסודית במשך שעות, וסידר דפי חידו"ת עזובים ממדפי הסטנדרים, ומלטף כל ספר בחביבות והחזיר לארון הכל בצורה מסודרת. ואמרו בשמו שמקיים בזה את חציו לה'. (אמר לי על ב' ספרים שהבחורים היו מניחים במדף האחרונים והרב שך היה מעבירם למדף הראשונים ואני זוכר כעת שמות הספרים, וכן היה ספר של אחד האחרונים שהכניסו לשיבה והרב שך הוציא אותו כי לא רצה שצעירים יעינו בו).

אחד הקניט אותו על שלא זכר לומר לו את מס' הדף בעל פה, השיבו "עיקר לימודי בדרכים". (כוונתו שהחזרות על הש"ס היה בעיקר ע"י לימוד בעל פה ולא מתוך הספר).

בא' מנישואי בנותיו ביקש חתנו שיצטרף בחתימה על ההזמנה שתולה בשיבה, וסירב כיון שכתבו בהזמנה בעתון שזו הזמנה יחידה ולא נשלחו הזמנות פרטיות.

שאלתיו מדוע אינו נותן כסף לכל מי שאוסף, ואמר שכבר נתן חומש לצדקה ויותר לא צריך לתת. שאלתי למה אינו כותב ס"ת, והשיב שכל החומש שלו אוכלים הילדים (המאומצים).

אמר לי שהמדד כמה אדם צריך לישון ולאכול לקיום הגוף, יבדוק בעצמו ע"י שיישן מתחילה מעט ואם לא מספיק לו יוסיף לישון עוד קצת וכך יוסיף וילך עד שידע מה כמות השינה שגופו צריך. וכן לגבי אכילה כנ"ל. והיה נשמע שכך נהג בעצמו.

על הנידון אם אפשר להביא ראיה ממעשה שקרה להוכיח מה ההלכה, הביא את הגמרא ב"ב קנ"ג א' לענין שטר שכתוב בו מחיים ורבא הטעה את האשה והיא אמרה שיטבעו ספינותיו אמשינהו למניה דרבא ואפ"ה לא איפרק מטבעא, ואומר הרשב"ם מהא שמעי' דבין בחיים בין מחיים סימנא לחיים ודלא כרבא.

אמר שלאשה מותר ללמד דינים לאחרים בשכר, שלא נאמר באשה הדין "מה אני בחנם אף אתם בחנם" (נדרים ל"ז א'). וכמדומה שנימק לפי שאשה אינה מצווה ללמד תורה לאחרים. (אבל ללמד לנשים בשכר אסור ע"י בנדרים ל"ז ב' גבי בנות מי קא בעיין שימור).

העיר על לשון החזו"א באיגרת (ח"ג, צ"ד) שחוזר בו מהיתר שנתן "כי אי אפשר להתיר הדבר ומצבכם הקשה הנוגע אל לבי השחידיני להתיר", איך זה מתאים עם דברי החזו"א באמונה ובטחון (סוף פרק ג') שאצל חכם לא שייך ענין של שוחד. (והגר"ח השיב שלשון האיגרת נכתבה בלשון מליצה).

בחור הביא מזווה מהבית וחבר-חדר שלו הכניס אותה תחת המיטה והיו שם אוכלים חשובים עבורו, ולא הסכים להתיר לאכלם הגם שלא ישנו על המיטה רק היה תחת המיטה, וכן לא סמך על הסברא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו (ע"י רב פעלים ושלמת חיים), ואמר שישק למקוה עם הקופסה (ע"י ספר שמירת הגוף והנפש).

בחור בא אליו שמדליק חמש חנוכיות בחנוכה בפנימיה בחדר אוכל בדלת בחלון ויש לו שאלה היכן לברך, אמר לו אל תדליק כלום, שוטה פטור מכל המצות...

לבחור שהתנדב להוריד את הסטנדרים מהספסלים אחרי השטיפה, העיר שהוא פותח "בור לכלים", שהספסל נשאר מלוכלך וילכלך הבגדים, לפי מש"כ הגר"ב (ברכת שמואל ב"ק ס"ב ב') דאף דבור פטור על הכלים איסורא מיהא איכא. (מפי הגר"ד קורלנדסקי).

במחלוקת השיך בו את הנחש אם ארס נחש בין שיניו הוא עומד או מעצמו מקיא (ב"ק כ"ג ב'), אמר לבאר לפי מה שקרא שנחש מכיש הוא מוציא ב' כוחות ומהצירוף נוצר הארס, נמצא שהארס אינו דבר קיים אלא נוצר כשבא להכיש ובזה נחלקו אם נחשב שכוח הארס קיים בנחש כבר בשעת הכשה או שכיון שבפועל נוצר רק אח"כ פטור. אך טען שמציאות הנ"ל אינה קיימת בכל סוגי הנחשים. (שמעתי מאחי הגר"ר משה).

נשאל על בחור שאמר לחברו שיתן לו מיטה בפנימיה אם זה בכלל מתנה מועטת שיש משום מחוסר אמנה אם בא לחזור בו (ע"י ב"מ מ"ט א'). והשיב שאכן מיטה בחדר לבחור זה מתנה מועטת, אבל אם אמר לתת מקום בהיכל הישיבה זה נחשב מתנה מרובה, כי על מקום בהיכל משלמים כסף. וסיפר על עצמו שקנה את המקום שיושב בו בכסף מלא. (אצל אחרים הדבר להיפך שהעיקר שיהיה מסודר בחדר בפנימיה ומקום ללימוד כבר יסתדר...).

על הגמרא נדרים ח' א' "מושבע ועומד מהר סיני" והיכן מצינו שנשבעו בני ישראל בהר סיני על קבלת התורה, השיב זה מדרש רבה מפורש בפרשת נשא (פרשה ט' אות מ"ז) "והשביע אותה הכהן זה שבועה שהשביעם שיקיימו את התורה, כמא דתימא הנה דם הברית אשר כרת ה' וגו' ואין ברית בלא שבועה".

תמה שלפי החשבון רק ההליכה של הכהן גדול ביו"כ לקח זמן רב שיש בו כדי כל היום וא"כ מתי היה עובד כל

עבודת היום. ובנו הג"ר יוסף הוציא ע"ז קונטרס לברר את כל החשבון.

אמר על המשנה ברורה שהציונים שמציין בשער הציון אינו בהכרח מקור לפסק שלו, וגם אילו ימצא פירכא על הדברים הכתובים במקור המובא בשער הציון, לא בטל פסק המשנה ברורה, כי המ"ב אינו מלקט שנשמך על מה שנכתב בספר שהביא, אלא זה ספר הלכה מצד עצמו וכתב מה שיצא לו בעצמו להלכה, ובשער הציון הביא מראה מקום למי שג"כ כתב כדבריו.

אמר שבכל כך משנה ברורה יש כמה הלכות שלא התקבלו ולא הסכים לומר מה הם. וכן אמר שנוסחאות התפילה ומנהגים שהביא המשנה ברורה זה לא בהכרח התקבל.

אודות לכתוב ספר בצורה של "משנה ברורה" אמר שאין זה "חיקוי", כי בסך הכל המשנה ברורה גילה סוג צורת כתיבה, וכל אחד יכול לכתוב כך.

שמעתי מבנו שכשלמד איתו הגמ' סוכה ל"ח ב' הוא אומר הללו-יה והן עונין וכו' לקח אותו לבהכ"נ של תימנים שנוהגים כך עד היום כשיטת הרמב"ם (הל' חנוכה פרק ג') לראות כיצד עושים.

שאל את הגר"ש ואזנר אם מועיל לצאת ההלכה "אשה משמחה בבגדי צבעונין" (פסחים ק"ט א') ע"י שנותן בגד ליו"ט במתנה ע"מ להחזיר והשיב שכן. (מפי השמועה).

אמר לי ששאל את רבו הגר"ש בירנבוים אם להינשא (כנראה השאלה הי' כשהגיע לגיל י"ח), והשיב אין מצוה להתחתן כדי להתגרש, וכוונתו שימתין לגיל מבוגר יותר.

בדין מזוזה נבדקת פעמיים בשבע שנים (יומא י"א א') כמדומה שצידד שהלשון מורה שא"צ לצמצם הבדיקה כל ג' שנים ומחצה ממש. ואחד שאל אותו א"כ יבדוק פעמיים מיד זה אחר זה, והשיב טיפש לא צריך להיות. (ועי' פרשה סדורה על מס' מזוזה אות ע').

נשאל למה אינו "חסיד" כאביו, והשיב אבי הסביר לי מה המעלות שבחסידות וזה אני עושה, ויותר ממה שהסביר לי אני יכול לעשות. (לאחרים הוסיף: אניני יכול להתבטל ולנעול את השכל בקופסה).

כשהרב שך היה חולה פסקו באמצע סדר ג' לומר תהילים, המשיך לענות לשואל על שאלתו בין אמירת פסוק לפסוק, והמשיך בכל פעם באותה מילה שהפסיק לפני כן.

אדם זר הסתובב בהיכל הישיבה וחילק בסטנדרים עלונים מתורת ברסלב, הלך אחריו וכל עלון שהניח אסף אותו (המחלק לא ראה את זה).

רצה להעיר לי פעם ואמר שכתוב בספרים שחודש אדר הוא זמן מסוגל לתקן מידת הליצנות.

אמר על ת"ח פלוני שיש ללמוד ממנו ש"על כל קיר אפשר לטפס", כלומר שעל כל קושיא יכולים לומר תשובה. פעמים נדירות הוריד את הראש לנוח מעט על הסטנדר, ואמר שזו הוראה שקיבל מהקה"י שאמר לו כשעייף לא ילך לישן בחדר שמא ימשך, ועדיף לנמנם מעט על הסטנדר בתוך בהמ"ד ולחזור לתלמודו.

סיפרו עליו שקיבל לנישואיו ש"ס, לא רצה לקבל את כל הש"ס בבת אחת, שחשש משום אל תשכן באהלך עולה להחזיק בביתו ספר שאינו מוגה (כתובות י"ט ב'), ולקח כרך אחר כרך, כל כרך הגיה אותו מתחילתו לסופו ואז לקח את הכרך הבא. וידוע שיש לו "קבלה" שלא יכניס ספר לביתו אם לא עבר עליו מתחילתו לסופו, וסיפר לי אחד שראה אותו עושה התרת נדרים כדי שיוכל להכניס ספר קבלה לביתו לפני שסיים לעבור עליו.

בספר משמר הלוי פנינים ואגרות ח"ה סי' ה' כתב "ואדם גדול אחד מרא דכולא תלמודא בבבלא ומערבא וכו' וכו' שהי' שם אמר בלשון נקי' ועדינה שהדברים מרפים ידיהם של בעלי תשובה", ומאחר וייחסו הדברים אליו ראה לנכון ליישב כל תמיהותיו, ואמר שהחילוק הוא בין ב' סוגי התשובה המבוארים בשערי תשובה לרבינו יונה (א', י"ב), בין חוטא על דרך מקרה שמתחרט ואח"כ עוזב ובין המתייצב על דרך לא טוב תמיד שמניח החטא ואח"כ מתחרט.

על קושיית ר' אלחנן בקובץ שיעורים (קונ' דברי סופרים סי' א' אות כ"א) במה נתחייבו בני נח לשמוע לגזירת חכמים שגזרו בית דינו של שם על עכו"ם הבא על בת ישראל, הלא אינן חייבים לשמוע לדברי חכמים. השיב שהדבר פשוט בתכלית שכל יצור שהגיע לעולם חייב לעשות חפץ יוצרו, ואם חכמים גילו שכך רצון הבורא ממילא גם הגויים חייבים לשמוע לדבריהם.

שמעתי מהגאון רבי בצלאל כהן שהוא היה המציע של השידוך לבנו, וכשנסגר השידוך אמר לו שלא מגיע לו דמי שדכנות כיון שהוא משפחה (הוא גיס של הכלה) ופטר אותו בכמה דולרים בלבד. אבל אחרי ימים ספורים בא אליו עם כל הסכום בשלימות ושילם לו הכל. (א"ה וכן שמעתי מהגר"ק שאדם שעושה שידוך לאחיו או גיסו לא מגיע לו כסף שדכנות שאינו נחשב כפועל אלא נחשב שעשה את השידוך לעצמו).

סיפרו עליו שמדי תקופה (אולי אמרו שלושה חדשים) עובר ראשי פרקים על העיתון של כל אותה תקופה, דיברתי איתו ע"ז וציין הגמרא שבועות ו' ב' שרבא התפלא על ר"פ שלא הכיר בטבעה של מלכות רומי, "בחורשיא קא

אכיל ליה פוק חזי טיבעא דמאן סגי בעלמא", שמשמע שיש ידיעות שצריכים לדעת. ושמעתי שלאחר זמן אמרו לו בשם הגר"ח ק' אחרת ומאז פסק, הגם שאמר שעדיין לדעתו בגמרא שם משמע כהנהגתו הראשונה. (א"ה ועי' הוריות ד' א' הורו ב"ד וחזרו בהן אי הוה שאל הוה אמרין ליה דמשמע שצריך לברר המתחדש).

כתב לי פעם משהו בלימוד והניח אצלי ולא ידעתי מי הכותב, ובחור אחר ביקש ממני את הדף ונתתי לו, אח"כ גילה לי של מי הכתב, ובאנו לדיון אצלו אם חלה המתנה כיון שהי' בטעות. ואמר ע"פ המרדכי באלו מציאות (ב"מ כ"ו א') שדבר שלא יודע בו ולא העלה בדעתו לזכות בו לא זוכה בו (עי' רמ"א חו"מ סי' רס"ח סעי' ג') א"כ לא זכיתי בזה. ולהפיס דעתי אמר בפשטות שיכתוב עוד פעם את אותו הדבר וכמובן לא הסכמתי.

שלח אותי כמה פעמים עם שאלות לשאול את הגר"ח ק' בדברים שלא מצא מקור מפורש, אחד מהם זכור לי כעת על הצומות שיהפכו לששון ולשמחה איזה גדר של שמחה יהיה לזה, והגר"ח השיב (כמדומה) כמו חול המועד. והחזרתי לו את התשובה ואמר הלוואי יהיה כדבריו אבל אין לזה מקור.

שאלתי מה המקור שנוהגים להשיב "כתר" על ראש הס"ת, והשיב "לא יודע". (כך היה משיב כאשר התשובה היא ספרי קבלה). אח"כ אמרתי לו שגם הגר"ח ק' לא הביא מקור קדום, מיד זינק ממקומו והביא מהחדר שלו ספר הזוהר פרשת נח והראה מקור לזה, ושוב נמלך ואמר אולי הגר"ח פי' שם באופן אחר. (ועי' זוהר פ' פנחס שכל בשמחת תורה מעטרן לס"ת בכתר דיליה).

כתובות ס' א' אם היה מכירה עד כמה אמר רבא שלשה חדשים, ופי' רש"י שיודע להכירה מלינק מאשה אחרת. ושאלו א"כ מאי ריבותיה דמשה רבינו שלא רצה לינק מאשה אחרת אחר שהורגל לינק מאמו ג' חדשים, והשיב ממדרש רבה סוף פ' וזאת הברכה שמשה לא ינק מאמו ע"ש. (והגר"ר שלמה ליסיצין השיב שתינוק רעב מאד יסכים לינק מכל אחת והגמ' בכתובות זה כשאנו רעב כ"כ, וכיו"ב דנו לגבי נפסל מאכילת כלב באיזה שיעור רעב יהא הכלב רעב ולא יאכל כי כשירעב מאוד יאכל כל דבר, עי' ב"ק צ"ב ב' כלבא בכפנא גללים בלע ופרש"י שכשרעב אוכל אבנים).

רש"י פסחים ג' ב' "כהן שאינו מודה בכלול אף במגונה שבהן אין לו חלק בכהונה", ומה הכוונה "מגונה שבהן", ופירש על השקאת סוטה ע"פ ילקוט ירמיה (רמז רס"ב) אמר ירמיה אני דומה לכה"ג שעלה בגורלו להשקות מים המרים וכו' כי הכהנים לא היו רוצים לעשות.

בענין חתן וחמיו אמר לי שזה גדר תל וחריץ במגילה י"ד א', משל לשני בני אדם לאחד היה תל ולאחד היה חריץ בעל חריץ אמר מי יתן לי תל זה בדמים בעל התל אמר מי יתן לי חריץ זה בדמים לימים נזדווגו זה אצל זה וכו', כך החתן צריך לישא אשה וחמיו צריך להשיא בתו ונפגשים זה בזה ואין שייכות אחד עם השני. הוא היה חתן של הגאון רבי ברוך רונברג זצ"ל ראש ישיבת סלבודקה ולאחר פטירתו אמר לי ההספד שאני יכול להגיד עליו שהיו לו כ"כ הרבה דברים אצלי שלא מצאו חן בעיניו ולא אמר לי מילה אחת, ואם היה אומר לי לא היה יוצא ממני כלום. (וכן אמר לי אז אין לי שייכות בירושה לשום דבר!).

*

החזיק מעצמו "כלום", כאילו הוא אינו קיים. אמר לי שאינו כותב צוואה כי אין לו שום דעה מה יעשו בגופו אחר מותו, שיקחו את גופי ויעשו בו מה שרוצים, שיקברו איפה שרוצים, אני לא מאן דאמר להגיד עליו כלום. וכן שאלתיו אם אוכל להדפיס מה ששמעתי ממנו, אמר לי תעשה מה שתרצה אינני בעלים על שום דבר שאמרתי. אמר לי שאין לו שום ממון ושום כסף, שאלתי אותו מה עם הדירה שלו, אמר זה שייך לאשתי ויש לי בזה רק "נכסי מלוג". (ואמר שעבור קרקע לפרוזבול זה מספיק). פעם הביא איזה ספר מהבית ואמר לי זה נכסי מלוג. כמו כן לא עשה לעצמו תעודת זהות ישראלית ולא היה רשום בשום קופת חולים (עד שנחלה).

את חידושיו כתב בעיפרון ואמר לי מי יודע אם מה שאני כותב זה נכון, וכן את שמו על הספר כתב בעיפרון שהרי הספר לא ישאר שלו לעולם... אבל כשכתב עבור אחרים כתב בעט כדי שלא יסבלו ממנו בכתב לא קריא.

לא הסכים שיקראו לו לעלות לתורה ואמר בשמו שמתבייש מהספר תורה, ומאחרים שמעתי שהביא בשם... שמי שעולה לתורה מעשיו נבדקים בשמים והוא אינו חפץ בכך. והיה רגיל לקבל הגבהה, ובישיבה היה לו חזקה לעשות הגבהה לס"ת במנחה ביו"כ. זכורני כשקראו הפטרת יונה רטט כל גופו מבכי ונשמע קול פעמוני הס"ת שהחזיק בידו. פעם ביו"כ עברתי לידו ולחש לי שאלה שהסרידה אותו בענין שעיר לעזאזל.

לא רצה להיות מיוחד מאחרים, ביקש ממני אם אדע שהספרייה של הישיבה פתוחה שאודיע לו, ואמר שיש לו אפשרות להיכנס גם כשהספרייה סגורה לאחרים אבל אינו רוצה להיכנס אם אחרים לא נכנסים.

תרם לישיבה ספרים רבים עם חותמת "להשבת גזל הרבים ואגבה אבקש מחילה על דברים שבין אדם לחברו" (ניתן לראות את הספרים בישיבה). ופלא לאיזה גזל הרבים חשש אלא שיראת חטאו הי' קודמת לחכמתו. ומה נענה אנן אבתריה.

כשביקשו ממנו הלוואה היה נותן בנפש חפצה, וכמדומה שהמבקש היה בחור התעניין אצלו למטרת ההלוואה כדי שלא יהא עבור שטויות, אבל לא היה תובע חזרה את הלוואה ומי שלא בא להחזיר את חובו לא ביקש ממנו.

שאלתיו אם חושש מצד "לא תהיה לו כנושה", והשיב מה פתאום הרי לכל אחד יש תפילין שיכול למכור ולשלם את החוב. אז א"כ מדוע הוא לא מבקש את החובות שחייבים לו, והוא השיב משפט נורא "כשיתבעו אותי בשמים את כל מה שאני חייב מה אני אענה..."

זה מזכיר את דברי רש"י בפרשת השבוע "אם חבל תחבול כפל לך בחבלה עד כמה פעמים, אמר הקב"ה כמה אתה חייב לי והרי נפשך עולה אצלי כל אמש ואמש ונותנת דין וחשבון ומתחייבת לפני ואני מחזירה לך, אף אתה טול והשב טול והשב".

עוד דבר נורא! פעם שאל אותי אם אני מכיר מי שיסכים לשלם יותר מ-25 דולר לשעה, היה לו זמן מסוים שהיה עושה ספרים בתשלום (כמו שהשתתף בעריכת "מקורות וצינונים" לרמב"ם פרנקל, הוא עשה "מקו"צ הארוך" ומה שנדפס זה מקוצץ מאוד כדי שיכנס על הדף, פעם אמר לי לעיין במקו"צ ולא מצאתי, אמר כנראה זה נמצא במקו"צ הארוך שנמצא בחדר למעלה. והם שילמו לו את המחיר הנ"ל לשעה והוא היה מדווח להם על כל שעתיים שלו שעה אחת). ושאל אותי אם אפשר לקבל יותר כסף לשעה. אמרתי לו שאיני יודע אבל התפלאתי בשביל מה הוא צריך כסף?

אמר לי שאת כל הכסף שמרוויח נותן לצדקה ואם יקבל יותר כסף יהיה לו יותר לתת צדקה. שאלתי מה טעם "לעבוד" כדי לתת צדקה, והשיב דבר נורא! הוא אמר כתוב בחפץ חיים (שמירת הלשון שער התורה פרק ו') שאדם שלמד תורה בעוה"ז הוא ילמד תורה גם בעוה"ב, אבל אדם שבעוה"ז לא למד תורה הוא לא ילמד בעוה"ב, אך מי שהחזיק לומדי תורה מנכסיו בעוה"ז אז ילמדו אותו בעולם הבא את כל התורה שלמדו בזכותו. והוא אומר לי: אני הרי לא לומד כלום בעוה"ז ומה יהיה איתי לעוה"ב, לכן אני רוצה לכל הפחות להיות מחזיק תורה כדי שלעולם הבא ילמדו אותי את התורה. וכפי שיהיה לי יותר החזקת תורה אזכה וילמדו אותי יותר.

שאלתי אותו לאיזו החזקת תורה נותן את הכסף, איזה תלמיד חכם הוא מחזיק בכסף, והשיב לי "איני יודע", אני נותן את כל הכסף לגבאי צדקה שיחלק להחזקת תורה ואינני יודע למי נותן את הכסף ומי מקבל את הכסף... כד נח נפשיה קרי עליה ההוא ספדנא "לית דין בר נש"...

נסיים בפסוקים אלו של פרשת השבוע "אם חבל תחבול שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו, כי היא כסותה לבדה היא שמלתו לעורו במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני". ויש להתבונן במה מדובר כאן, אומר רש"י כל לשון חבלה זה שלא בשעת הלואה, אדם לווה כסף מחברו והגיע זמן הפרעון והוא צריך להחזיר את ההלוואה אבל הוא לא מחזיר, למעשה הוא חצוף "לוה רשע ולא ישלם" הגיע זמן הפרעון מדוע אתה לא מחזיר, לא מוזכר שמדובר רק במי שעשה את כל הטצדקי שבידו כדי להחזיר ולא הצליח, אלא מדובר בלוה רשע שהגיע הזמן ולא מחזיר שלא כדין.

אפילו הכי אומרת לנו התורה "עד בא השמש תשיבנו לו", נכון הוא עושה עמך שלא כדין שלא החזיר לך את החוב שהוא חייב לך, אבל בכל זאת אתה תעשה עמו לפנים משורת הדין ותחזיר לו את המשכון שהוא נצרך אליו. והפסוק מאריך להסביר ולנמק לנו את הטעם של הדבר "כי היא כסותה לבדה היא שמלתו לעורו במה ישכב" כלומר נכון הוא חייב לך כסף ולא מחזיר שלא כדין, אבל תתבונן בו מה עובר עליו כיצד הוא נשאר ערום בלי כסות ובלי בגד לעורו, אין לו כסות לילה ואם כן "במה ישכב"?

ומול כזו טענה של "במה ישכב" נמחק הכל! נכון אתה הצודק כאן, יש לו חוב שלא פרע לך שלא כדין, אבל כנגד "במה ישכב" אין לו במה לשכב בלילה מוכרחים להתחשב. והתורה מוסיפה "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני" אומר הקב"ה במצב כזה אני אצדיק אותו ואשמע את צעקתו.

רבותי אנחנו נמצאים כבר אלפיים שנה בגלות חורבן בית המקדש, "אלה פקודי המשכן משכן העדות" רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבניו על עוונותיהם של ישראל. הקב"ה לקח מאיתנו את שני בתי המקדש בתורת משכון וחבלה על עוונותינו. חטאנו ופשענו לפניו והוא מחזיק את בהמ"ק משכון עבורנו.

בוא נאמר לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם נכון אנחנו חייבים לך חובות רבים וזה שלא כדין שאיננו פורעים לך את החובות שלנו, אנו לא חוזרים בתשובה ולא מתקנים את מה שצריך לתקן "מכף רגל ועד ראש אין בו מתום", על פי הדין היה ראוי ליטול מעמנו את בהמ"ק שזה המשכון עבור חובותינו. אבל רבש"ע הלא "היא כסתה לבדו היא שמלתו לעורו" תראה במה נשארנו אין לנו תחליף אחר לבית המקדש כי הוא בית חיינו, נשארנו ערומים וחסרי כל, אין לנו לא ירושלים ולא מקדש, לא זבח ולא מנחה, לא קטורת ולא קרבן. נכון הטענות עלינו צודקות אבל אשמים אנחנו! אבל סוף סוף "במה ישכב", אין לנו כלום אין לנו שום דבר נשארנו חסרי כל ואם כן - במה ישכב. רבש"ע הבטחת בתורה על מצב כזה "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני" מוכרחים להתחשב. אנחנו גם כן צועקים ובוכים לפניך מתי יבנה המקדש וניחם ה' את ציון וירושלים וישיב סדר העבודה למקומה, ואנו בטוחים בהבטחתך "ושמעתי כי חנון אני"!

יהי רצון מלפניך שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך אמן.

לתגובות וקבלת המאמר: a0527160523@gmail.com

מאמר חכימא דיהודאי – אודות הגאון המופלא רבי אהרן יהושע צוקר זצ"ל - נלב"ע ר"ח אדר א' תשפ"ד מאת הרה"ג יהושע אבא שאול שליט"א – בספרו שיר חדש פסחים

פתיחה

הנה זיכני הי"ת בימי בחרותי בישיבת פונוביו יע"א ותבב"ץ ללמוד חברותא מידי יום ביומו עם כבוד הגאון המופלא אור עולם חכימא דיהודאי מוה"ר רבי אהרן יהושע צוקער (שליט"א) מפונוביו, וזכיתי ללמוד איתו למעלה מד' שנים מידי יום במשך כשעה, וכמה וכמה מסכתות למדתי ממנו גמרא עם פרש"י ותוס'.

והנה כידוע כבוד רבינו הוא כמעין הנובע בתורה ובחכמה באופן שלא יתואר ולא ישוער, ממש בכל חלקי התורה, ועשר ידות לו בכל דברי חכמה ודעת, ואילו היה בי דעת לכתוב כל אשר שמעתי מפיו הייתי ממלא מזה הרבה כרכים בלא גוזמא, כי ממש בכל ענין שנדברנו בו היה לו הרבה מאד דברים להאיר בהם, הן מעוצם בקיאותו בכל חלקי התורה בדברי חדל וראשונים ואחרונים באופן מבהיל, והן ממה ששמע וידע מגדולי עולם, והן מעוצם חכמתו וזכות שכלו.

אכן לצערי הרב לא זכיתי לכתוב באופן קבוע, וכמה פעמים שידדי האיצו בי לכתוב מה שאני שומע ולא כן עשיתי, מטעם רפיון או עצלות איני יודע אכנהו, וחבל ע"ד ולא משתכחין, ואולי הטעם העיקרי שלא כתבתי כי מעולם לא חשבתי שיפסק המעיין ח"ו או שלא אזכה למימיו הזכים.

והגה אירע פ"א שממש הכריחוני לכתוב, ובכן במשך כמה ימים כתבתי מה שאני שומע ממנו, ומילאתי באותם ימים כמה גליונות וחדלתי, ואותם הגליונות גנזתי בתוך אחד מספרי, ונשכח ממני כלל מענין הגליונות ההם, ומאז עבר כמה וכמה זמנים, ובעת האחרונה נמצאו גליונות אלו וצדו את עיני, וראיתי בהם אור, אמנם אפס קצהו הוא, אבל בתור פרט שיצא מן הכלל גם הוא טוב.

וידעתי במו"ר שהוא מאד נזהר שלא יצאו משמו דברים שלא לגמרי כפי שאמר, [ופ"א מאן דהוא אמר לי שכתבו באחד מהעיתונים ד"ת משמו וא"ל אותם, ובאתי למו"ר ואמרתי לו בעיתון פלוני כתבו ד"ת בשם הרב, ותיכף א"ל הכל שם שקרים, אמרתי לו ישמע הרב את הדברים, ואמרתי לו, ומיד אמר לא לזה כיוונתי ושינה כמה פרטים מהנכתב שם, ואמר לי ראות שאפילו לד"ת שכתוב שם אסור להאמין], וגם ידוע שמאד זהיר בהוראה, באומרו שלא הגיע להוראה, ואמר לי שכל מה שהורה הוא רק מה ששמע מרבותיו, מ"מ לא נמנעתי מלהביא הדברים כפי שכתבתי אז, ובודאי שאין לסמוך עליהם למעשה, ומטעם זה לא כתבתי כאן מדברים שלא רשומים אצלי אע"פ שנדמה לי שאני זוכר אותם היטב, ויה"ר שלא תצא תקלה מתח"ל.

א. הראה לי איזה דבר בספר החזו"א שנדיר מאד בכל ספריו שיכתוב בסגנון כזה, ושאלתי אותו אם למד כל ה' כרכים של ספרי חזו"א וא"ל שאת חלק נשים לא זכה להשלים.

ב. אמר לי יש הרבה שחוזרים הרבה ולא זוכרים מה שחזרו ולא יודעים למה, [ויש לכך כמה טעמים ואכמ"ל], ומו"ר אמר שיש להם טעות, והוא שהם חושבים שחזרה נקרא לחזור אחרי שכבר שכחו הלימוד, וטעות היא כי זה נקרא לימוד פעם שניה ולא חזרה, ומהי חזרה דווקא כשחוזרים טרם ששכחו כלל, דהיינו מיד כשסיימת הסוגיא פ"א ואתה עדיין זוכרה על בוריה תלמד שוב הענין מתחילתו, ובאמת שזו עבודה קשה שבמקדש ומ"מ זה נקרא חזרה.

ג. תשמו' על שיש עשרות פעמים בש"ס "לא ראי זה כראי זה" ורש"י משה איזה טעם פירש כוונת הדבר רק בב' מקומות בש"ס בסנהדרין ובבבא קמא, ואמר מו"ר שלא יודע מה טעמו שדווקא שם פירש זה, וכן אמר מו"ר שהרבה פעמים בש"ס מוזכר המילה "תסתיים" ורש"י בחר במילה כ"ז לפרש תסתיים - יש סימן, וכבר הוזכר כמה פעמים בש"ס קודם מילה זו ולמה דווקא שם פירשו וצ"ע.

ד. למדנו בסוגיא פסוק לפני ירח דור דורים, וא"ל שהגרמ"מ שולזינגר שליט"א [וצ"ל] כתב באחד מספריו סימן בענין כמה זה דור ונשמט ממנו איזה מקור בחז"ל שדור זה ב' שנים, וא"ל שכשיזדמן לי העיר לו על כך, והלכתי לרבי משה מרדכי וא"ל שאני לומד עם הרב צוקער, [ומיד נהרו פניו וא"ל שהרב צוקער יודע כל התורה כולה וכל רז לא אניס ליה וכו' וכו'] וא"ל שלמדנו בגמרא בענין כמה זה דור, ומיד אמר לי הגרמ"מ מעצמו בודאי שלח אותך לומר לי שנשמט ממני מקור פלוני, תאמר לו שכבר שמתי ליבי לענין זה.

ה. דיברתי עם מו"ר מה דעתו על וורטים חסדיים, וא"ל מו"ר שיש מהם שחבל שישתכחו, ובקשתי דוגמא וא"ל כתוב בפסוק שבת משוב ליבנו נהפך לאבל מחולינו, והם מפרשים: שבת - יום שבת קודש משוב ליבנו, נהפך לאבל מחולינו - אם מחללים השבת ועושים אותו חול נהפך לאבל ח"ו.

ו. פעם ראה אותי בשערי אשר בשעות הקטנות של הלילה מעשן סגריה, ותמה על כך, שאלתי אותו וכי זה אסור מצד "ונשמרתם" א"ל את זה צריך לשאול את הרופאים וכמדומה שגדולי ישראל לא נחה דעתם מכך, ומיד הוסיף אבל אני תמה מצד סיבה אחרת, שאלתי מה היא הסיבה, וא"ל שכתוב בחז"ל שאסור לאדם להאכיל את בנו הרבה בשר ולהשקותו הרבה יין, כי יתמכר לזה וכשיגדל יהיה מוכרח לזה וילסטם ח"ו את הבריות, וה"ה לכל דבר שנמכרים אליו, אמרתי לו שכמדומה שאין חשש שאלסטם ח"ו את הבריות בשביל סגריה, וא"ל שתלוי מה הכוונה בחז"ל ומיד נסתלק משם, שאלתי מה כוונתו ולא ענה, אחרי כמה זמן שאלתי מה התכוון שיש להסתפק בפירוש החז"ל, וא"ל אם הכוונה בחז"ל שהבן יגדל ויירצה בשר וילסטם בשביל בשר אתה צודק, אבל אם הכוונה בגמרא שהבן יגדל ויקבל משכורת בתחילת החודש ויוצא את כולה ביום הראשון על בשר ויין, ואח"כ לא יהיה לו לחם ומים וילסטם בשביל כן זה שייך בכל אדם, כי מי ימות ברעב ולא יגנוב בשביל לחם ומים, ועוד אמר לי מו"ר שראה אנשים מקלים לעצמם קולות בענייני לקיחת סגריה מאחרים מה שלא היו מעלים בקצה דעתם להקל בדברים אחרים, וב"ה הפסקתי מהמנהג הנ"ל ת"ל.

ז. שאלתי למו"ר אם יתכן לומר באיזה מחלוקת תנאים או אמוראין שהם נחלקו סתם בסברות בעלמא הוא סבר כך והשני סבר כך ואין בזה עוד עומק, וא"ל מו"ר גם אם היה שייך בעיקרון לומר כן מ"מ במציאות בכל המחלוקת בש"ס יש עומק גדול עצום ורב.

ח. א"ל מו"ר שליט"א יש שחושבים שאפשר ללמוד מקצוע אחד בתורה ולהורות בו למעשה אפילו שבשאר מקצועות התורה הוא בור, וא"ל שטעות גדולה בידם כי כל התורה קשורה זה בזה, ולהוכיח זאת אמר לי שפעם לקח מאה דפים בסדר קדשים, ומכל דף הוציא הלכה למעשה באורח חיים והלכה למעשה בחושן משפט, אתה הוראת לדעת שבשביל להורות צריך לדעת את כל התורה כולה.

ט. א"ל שאיזה חכם אמר לאביו [של מו"ר הלא הגאון האדיר רבי בנימין זאב צוקער (שליט"א)], ועיין כמה מכתבים אליו בשו"ת אגרות משה] שהמחלוקת בין המן לאחשורוש שהמן אמר עשרת אלפים ככר כסף אתך, ואחשורוש א"ל הכסף נתון לך, תלויה במחלוקת שמובאת בתלמוד בענין מוכר שדהו מפני רעתה, וא"ל מו"ר שאבא שלו אמר שאם המחלוקת בגמרא היא בסברא זה יתכן אבל אם יש לימודים ע"כ בזה אין להם שייכות.

י. כמה פעמים נכנסתי למרן ראש הישיבה הגרמ"מ שך שליט"א [זלה"ה] [ע"י נכדו הרב נחום שליט"א] ושאלתי למו"ר שליט"א אם לברך עליו ברוך שחלק, ואמר לי מו"ר שמרן רי"ז הלוי אמר שאין לברך על עצמו [מדינא], והחזו"א אמר לברך על הקהלות יעקב, ויש כאן מחלוקת, וגם יש ספק אם שכח תלמודו, ושאלתי אותה מה הגדר בשואלין אותו בב"מ וידוע, וא"ל שזה פשוט שגם מי שיש לו ספיקות בהלכה לא יצא מגדר זה שהרי גם בתלמוד יש ספיקות שלא נפשטו. וא"ל מו"ר על עצמו שמימיו לא בירך ברכה זו אע"פ שראה לאג"מ והגר"א קוטלר והדברי יואל והסטייפלער ועוד ומטעם שסמך בזה על הגר"ז.

יא. א"ל מו"ר שליט"א שמאן דהוא שאל אותו למה ברא הקב"ה מחסום לעינים ולפה ולאוזניים, ואילו למחשבה לא ברא מחסום, וענה לו ע"כ שאין לך מחסום גדול מהאפשרות לחשוב בדברי תורה.

יב. א"ל מו"ר שליט"א שבטחון בה' הכוונה לדעת שהאובח הכי גדול שלך מטפל בכל עסקיך, והוסיף שאין זו הדרגה הגבוהה אלא שזה המינימום שכל יהודי חייב בה.

יג. ובענין ההשתדלות אמר לי שיש שחובת השתדלותם לעבוד הרבה להשיג פרנסה ויש שחובתם להשתדל קצת, ויש שחובת השתדלותם היא לסרוח ולפתוח את דלת הבית ולקחת את הפרנסה, וא"ל שכן אמר לו הסטייפלער צוק"ל.

יד. פ"א אמרתי למו"ר שליט"א יש לי פחד קצת, ושאלני במה המדובר, ואמרתי לו קראתי קצת בסה"ק ראשית חכמה מענייני גיהנם וכו'. ושמעתי שהגר"א אמר שהדברים כפשוטם וזה מבהיל מאד כי מי יאמר זיכתי ליבי, וכ"ש אני וכו' וא"ל רבינו יש ביכולתי לומר לך דבר שירגיע אותך בליל, אמרתי לו שמא הרב יאמר שלא ממש הדברים כפשוטם, ואמר לי לא, באמת הכל כפשוטו, אמרתי לו א"כ לא שייך להרגע בענין זה בשום אופן, וא"ל רבינו שליט"א הסכת ושמע, האם למדת היום בישיבה בסדר ב' אמרתי לו הן, א"ל כמה זמן למדת אמרתי לו בערך ג' שעות, א"ל הלימוד היה ברצף, אמרתי לו כמדומה שכן [לפי ערך], אמר לי ומה למדת אמרתי לו בפרק אלו מציאות סוגיא דיאוש שלא מדעת,

אמר לי שמע אילו אחרי המאה עשרים תעלה לשמים ויציעו לך עיסקה, יאמרו יש לך כן וכך חסרונות [ח'ו] וצריך כפרה, נוותר לך על כל החסרונות וישר תלך לגן עדן, ואתה תוותר רק על השכר של המשפט הראשון שאמרת באותו הסדר [א'תמר יאוש שלא מדעת אביו אמר לא היו יאוש ורבא אמר הוי יאוש], ואמר מ"ר שליט"א באמת שאין עיסקה כאלה בשמים כלל אבל לו יצויר שיציעו עסק זה לא יהיה אדם בעולם שיסכים לעסק זה בשום אופן שבעולם, אמרתי לו האם הרב מכון גם על אותם שכבד חטאם מנשוא, א"ל אפילו עליהם, ושאלתי איך יתכן, וא"ל כי הגיהנם סופו להסתיים ואילו השכר הוא ניצח, והדברים מבהילים למתבונן.

טו. סיפר שפעם נסע הגרש"ר הירש זצ"ל לנופש עם בני קהילתו בהרי האלפים, ופגש בו חבירו מהישיבה ושאל אותו ובי גם אתה בנופשים, וענה הגרש"ר "כשאגיע לשמים ישאל אותי בורא עולם "את האלפים שלי ראתי", ואמר מ"ר שח"ו מלומר כן, והגרש"ר נסע על האלפים להשיגה על בני קהילתו ולא יכל לפרש סיבה זו. [ונלע"ד כוונתו שגם אם נאמר שבורא עולם ישאל כ"ל, אמנם הרבה לפני שישאל זאת הוא ישאל את התוספתים שלי ביבמות ראתי, את הרמב"ם בהלכות קידוש החודש ראתי, השמת לבך לד כרכי חזו"א, והאם התענגת על העץ חיים של הארז"ל וכ' ואולי בסוף ישאל כ"ל אבל מי הוא שיגיע עד לשאלה זו].

טז. שאלתי למ"ר שליט"א באיזו מהירות שיא אפשר ללמוד בהבנה את כל הש"ס, וא"ל אני עשיתי זאת בג' שבועות של בין הזמנים אבל רק גמרא רש"י, וא"ל שאת זה יכל רק בבין הזמנים.

יז. א"ל שכשהגדילו את החדר שיעורים ג' בפנובוזי סגרו שם איזה פתח שהיה ולא השאירו חלל כמו שצויה ר"י החסיד ומישהו התעלף באמצע השיעור, והסתייפלער זצ"ל שלח שמיד יתקנו הדבר.

יח. אמר לי מ"ר שפעמים שכשמיסיים לקרוא ק"ש כל עצמותיו שבורות מרוב מאמץ.

יט. אמר לי מ"ר שליט"א שמצבו בדרך כלל הוא שאם יוריד ראשו על השולחן ירדם תיכף ומיד.

כ. נוהג מ"ר שלא לומר את המילה שקר אלא אומר ש' ק' ר' ושאלתי אותו מה הטעם, וא"ל הרי כתוב מדבר שקר תרחק, ואמר לי מ"ר, שלדעתו מי ששקר בשוגג ולא נגרם נזק ע"י, אין בזה כלל איסור כי שקר זה לדבר מה שלא כן חושב, וא"ל שפעם נתווכח הרבה עם הגר"ד פוברסקי זלה"ה האם יש איסור לומר שקר סתם כשאין מי ששומע כלל כגון שאומר כעת יום ואינו כן, דמ"ר סבר שאין בזה איסור שקר והגר"ד אמר איך יתכן לומר שקר.

כא. סיפר לי שפעם ראה הגר"ד פוברסקי זצ"ל בחלום את אחד החכמים בדור הקודם, כמדומני שאמר שהיה הגר"א מלצר זצ"ל, וכשקם בבוקר אמר הגר"ד "אני לא שואל למה אותו חכם התגלה לי בחלום, אלא מה פתאום אני חלמתי את החכם הזה" ודו"ק.

כב. שאלתי את מ"ר שליט"א אם חיפש שידוך לפני גיל כ' וא"ל שלא ושאלתי למה וא"ל כי הלך לשאול את רבו על כך, [כמדומה הוא מרן הגר"ש בירנבוים שליט"א [זלה"ה] שהכיר את מ"ר היטב], וא"ל שאין מצוה לישא אשה ולגרשנה, אלא ימתין עד שיהיה ראוי לכך.

כג. בידע אומר מ"ר על עצמו שלא הגיע להוראה וכו', וכמה פעמים סיפר לי מ"ר שליט"א על אביו הגאון (שליט"א) והפליג מאד בשבחו שהוא אחד מהגדולים ביותר שיש בדור זה, [הוא ספון אי שם בארה"ב], ושאלתי אותו האם אביו הגיע להוראה, וא"ל בלי שום ספק.

כד. אמר לי שפעם אחת בילדותו הלך לישון ושמע את אימו ע"ה שואלת את אביו על מה שכתוב שלעתיד לבוא לכל יהודי יהיו אלפי גוים שישמשוהו ושאלה אימו לאביו לשם מה צריך ב"כ הרבה עבדים וכי יהיה לך צורך בהם, ואמר אביו בודאי אני צריך לכולם, ושאלתי את מ"ר אם מסכים עם אביו או עם אמו, וא"ל מ"ר שליט"א מי אני שיכריע ביניהם ח"ו, אלא שאני מבין יותר את אימי.

כה. אמר לי שיותר מכ' שנים שכבר לא ראה את אביו ואמו, ושאלתי אותו אם מסתכל בתמונתם וא"ל שלא ראה ואינו יודע צורתם היום.

כו. שאלתי שהספרדים נהגו בקידוש לענות לחיים אחר שאומר המקדש סביר מרנן המקור לזה, וא"ל שכן כתוב במדרש ופלא שבני אשכנז לא נוהגים כן.

כז. שאלתי על המנהג שיש נוהגים לא לאכול את קצה הכיכר של הלחם, וא"ל שאין לזה מקור, ובהונגריה כן נהגו, ושאל פעם בילדותו זקן מהונגריה וא"ל שאצלם בעירה סיפרו שהאופה מחזיק הכיכר כשמוציאו מהתנור חם בשתי קצוותיו, וכדי שלא יכוח מחום הכיכר מרטיב מעט ידי ברוק ולכן נמנעו מלאכול הקצוות, וא"ל מ"ר שמי שנהגו בזה ח"ו מלהפסיק ממנהגם בגלל סיפור זה, אלא הוא שלא ראה את אביו נוהג בן, ואין לכך מקור, אחר ששמע סיפור זה לא ראה טעם לחוש למנהג זה.

כח. שאלתי למ"ר שליט"א אדם שיוודע בעצמו שמצבו הרוחני נמוך איך

יצפה לביאת המשיח והלא כתוב שאח"כ לא יהיה אפשר לשוב, וא"ל מ"ר סוף סוף כבוד שמים חשוב יותר, וחושן מזה אמר לי שאין חובה לרצות שיבא עכשיו משיח אלא יש חובה לצפות לכך, ודרך משל להבדיל מי שעומד מול כיתת יורים גם מצפה שירו בו.

כט. שאלתי למ"ר אם יש בעיה לישון עם בגדים, וא"ל שיש שחששו ויש שלא חששו, וא"ל שטעם החוששים כי אם ישן בבגדיו נמצא, מתפלל עם הבגדים שישן בהם ואין זה דרך כבוד, [ומ"ר לא חושש כלל לזה].

ל. שאלתי אותו מהמגידי שיעורים בישיבה ממי הוא קיבל ביותר ואמר לי על שנים מתוכם שמהם היה מקבל מאד בלימוד, ושאלתי אותו הלא שני אלו שונים מאד בדרכם בלימוד ואיך יתכן לקבל משניהם, ענה לי מי שרוצה לקנות פת להיכן הולך אמרתי לו למכולת, ומי שרוצה תרופות להיכן א"ל לבית מרקחת, וכיצד אדם הולך גם לכאן וגם לכאן, אמרתי לו כגון שצריך גם פת וגם תרופות, אמר לי כן הדבר הזה.

לא. כמה וכמה פעמים זירז אותי מ"ר שליט"א על שיעוריו של מרן הגר"ג שלא להפסידם, וא"ל שהדבר בדוק אצלו שיש פעמים שכמה חקירות שמדוברות באחרונים ואין מרן רוצה להזכירם בפירוש בשיעור מעטמי, מ"מ הוא במשפטים קצרים מתכוון לרמוז עליהם ואמר לי לדקדק מאד בדבריו.

לב. כשנפטר חמיו הגאון האדיר רבי ברוך רוננברג זצ"ל ראש ישיבת סלבודקא, לא רצה להספידו מאיזה טעם הגם שרבים ביקשו לו ע"כ, [עד שמרן הגר"ג כתב לו מכתב ע"כ, וישנו תח"י ואז נאות לומר כמה מילים בהספד בכלל חזו"א], וא"ל מ"ר, אם היה לי כח הייתי הולך מבית המדרש אחד לבית המדרש שני ולכל בתי כנסיות ומספיד את מ"ח, ואומר עליו דבר אחד, מעולם הוא לא התערב בעבודת ה' שלי, והסביר לי אע"פ שדרכינו שונות בתכלית, מעולם לא חשב להעיר לי ע"כ וזה דרגא גבוהה, וא"ל מ"ר שאם היה מתערב לו אז לא היה מצליח ח"ו לא בדרכו ולא בדרכו, [ומכאן מוסר גדול - וכמדומה שמ"ר בעצמו סיים כך, לכל מיני "שווערים" שמנסים להשפיע על חתנם לילך דווקא בדרכם בעבודת ה' וכוונתם לש"ש, והרבה טועים בזה].

לג. אמר לי שלדעתו ברכת המזון לאדם רגיל צריכה לקחת בערך ז' רגעים וקריאת שמע בערך ט"ו רגעים.

לד. הנהגותיו של מ"ר שליט"א שהיו בימי בריאתו, (א) כל ימים המותרים בתענית בשנה מתענה בהם, כן נודע לי בבירור מכמה ראיות, אע"פ שכששאלתי אותו אם אכן הוא, ענה ואמר אני מתענה ביו"ב ובת"ב וי"ז תמוז עשרה בטבת צום גדליה ואפילו תענית אסתר, מ"מ הדבר ידוע לי גם מב"ב. (ב) לא ישן בלילות כלל, ושאלתי הטעם, וא"ל שהיה רוצה לקבוע שנתו בתחילת הלילה אלא שמעודו נזהר שאם ישן בלילה כחצי שעה לא לישון ביום כלל, וכשהיה הדבר קשה לו החליט לישון ביום ולא בלילה. (ג) ביום הוא ישן בבוקר אחר הנץ בערך ג' שעות ומחצה, וישן הוא בחדרו בישיבה, בישיבה ולא בשכיבה כלל. (ד) כשמתעייף טובא היה הוא לוקח מהחדר אוכל בישיבה כוס של תמצית קווה ושותהו. (ה) אמר לי שהוא מתבייש לאכול בפני אנשים כי זה מצרכי הגוף שצריך לבוש בהם. (ו) בדרכו מהישיבה לבית משכן דפי גמרא וכמדומה שאמר לאחד שסיים בזה כמה עשרות פעם מסכת בבא בתרא.

לה. שאלתי למ"ר על מה שכתוב בברכות כל העובר עבירה ומתבייש בה מוחלן לו על כל עוונותיו, הלא כל עבריו מתבייש בעוונותיו, וא"ל שבושה מאחרים לא נקראת בושה, ושאלתי אותו מהי בושה, וא"ל יהודי כשר מתבייש מבורא עולם, ופחות כשר מתבייש מעצמו, אבל מאחרים לא שמיה בושה.

לו. כתוב בגמרא שלא גזרו תענית ת"ב ב' ימים כי א"א לרוב ציבור לעמוד בזה, וא"ל ע"כ מ"ר ניסתי להתענות ב' ימים וב' לילות ולא הבנתי מה כ"ב הקושי בזה שאין רוב ציבור יכולים לעמוד בזה.

לז. בימי החנוכה כשלמדנו היה אומר לי לא לשבת ממולו אלא מן הצד כדי שיראה החנוכיה, ובאמת בכל זמן הלימוד היה מסתכל בה.

לח. התלוננתי בפני מ"ר שאני שוכח הלימוד, וא"ל מה יש לך להתלונן הנה סוגיא פלונית במסכת יבמות למדתי שמונה עשרה פעמים פעם אחר פעם עם כל הסגל ודקדוקיה, ובכ"ז עבר זמן ושכחתי והייתי צריך לחשבן שוב כל הסגל.

לט. אספר כאן מעשה שהיה, באחד הימים כשהגעתי ללמוד עם מ"ר שליט"א, כשנכנסתי פנה אלי ושאלני מה דעתו של כבודו אם אדם אכל פת ושכח לברך ברכת המזון ונעמד להתפלל שמו"ע, וזכר באמצע התפילה ואם ימתין עד שיסיים השמו"ע יעבור שיעור עיכול ולא יוכל לברך מה יעשה, אמרתי לו שנדמה לי שכתוב בהלכה שיקצר הברכות של שמונה עשרה, א"ל זה נכון אלא שאם גם כך לא מספיק לו מה יעשה, אמרתי לו שכפ"נ יפסיק השמו"ע ויברך ברכת המזון שהרי זה מ"ע דאורייתא, אמר לי שבאמת כך הורה לו רב אלא שלדעתו אינו נכון, שאלתי הכיצד, ואמר שלדעתו עדיף טפי שיאכל מעט פת ויאריך את הזמן

של ברכת המזון, וכך יוכל להמשיך השמונה עשרה, כי לא נמצא בפוסקים בשום מקום שאכילה הוי הפסק בתפילה, ולדעתו פשוט שכן צריך לעשות. באותו השבוע נזדמן לי להגיע להיכל הקודש כולל חז"א בסדר א' וישב שם מרן הגרשי"ח קניבסקי, אמרתי אשאלה פיהו, ומיד כשהצטתי הדברים לפניו, נשא עיניו הקדושות ופליאה בהן ותמה ואמר "לאכול באמצע שמונה עשרה" בתמיה, שאלתי וכי זה הפסק, ולא ענה אלא חזר ושב בעל השונה הלכות, "לאכול באמצע שמונה עשרה" אח"כ הצעתי המו"מ למו"ר שליט"א ונהנה טובא, שאלתי אותו מקובל עליכם א"ל לא מובן לי אלא שאם אמר כך, כך הוא.

מ. סיפר לי שפעם ראה גבאי צדקה שהגיע להגרא"מ שך זצ"ל להתרימו, והרב שך הוציא צ'ק וכתב לו בסכום פעוט מאד, ושאל מו"ר את הגרא"מ שך למה היה צריך לכתוב ע"כ צ'ק, וענה לו מרן ז"ל שבאותה שעה לא היה לו יותר מכך לתת, ולא רצה לתת כזה סכום מועט שלא ילמדו ממנו לכך כתב צ'ק שלא ניכר לרחוקים כמה כתב.

מא. אמר לי אם יש פיקו"נ ויכול לרוץ ולהסתתר במקום שיש איסור ייחוד אין להתיר לעשות כן, אבל אם נמצא במקום ונהיה בעיה של ייחוד ויש פיקוח נפש לצאת אינו חייב לצאת.

מב. כמה פעמים שבאתי ללמוד איתו הייתי מלווה אותו לביתו מהישיבה ואירע כמה פעמים שפתח דלת ביתו וניתר החוצה וא"ל איני מריח שיש בעיה של ייחוד, [היתה ילדה קטנה זרה בביתו] והמדובר היה על חומרא מעל חומרא שמחמיר בה רבינו, שצריך ב' שומרים בלילה ועוד.

מג. היה תקופה שהיה רח"ל הרבה פיגועים קשים ע"י ערבים בא"י לא תקפץ, ושאלתי למו"ר מה דעתו בענין הפיגועים, וא"ל שאינו יודע כלל מהנעשה בעולם וממה שקורה, ושאלתי הרי הקב"ה עושה כזאת כדי שנתעורר, וא"ל תשמע הקב"ה שולח את זה שיתחזקו אלו ששמעו מכך, אבל אין חובה לשמוע מזה, [זוהי יסוד גדול], וסיפר לי שלפני הרבה שנים באחת המלחמות שהיה מצב קשה בא"י, בא איזה ירא שמים אחד לפתח חדירו בישיבה ודפק שם, וכשפתח לו הקריא שהוא מתוך כתבי העת כמה קטעים נבחרים בענין חומר המצב, וסיים ואמר הרבה יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן, [ומו"ר שחק הרבה כשסיפר זאת].

מד. שאלתי את מו"ר האם יש חובה ליבטל מהלימוד ולקרוא תהילים על המצב, וא"ל ששאל זה את הסטייפלער זיע"א והוא לא ענה לו ואחר איזה זמן. פתאם א"ל הסטייפלער בנוגע למה ששאלתי עיקר החיזוק צריך להיות בתוספת כוונה בשמונה עשרה, ואולי יש לומר פרק תהילים או שנים.

מה. שאלתי את מו"ר שליט"א האם אפשר להכיר על בן אדם בפניו את מצבו הרוחני והאם הפנימיות משתקפת בחיצוניות ואם אפשר לסמוך על הנראה, א"ל מו"ר הן אמנם שאפילו לשמואל הנביא אמר האדם יראה לעינים וה' יראה ללב, אבל בכ"ז מעטים היו אנשים גדולים שלא ניכר בחיצוניותם מאומה, אכן ח"ו מלסמוך על כך כי היו גם כאלה מגדולי עולם שבהכרת פניהם היו נראים גם למבינים כאנשים פשוטים.

חכימא דיהודאי חלק ב

הנה בחודש אדר דהאי זמנא זכיתי להוציא ספר שיר חדש על מסכת פסחים שקלים והל' פסח ושקלים, ובסוף הספר כתבתי קונטרס בשם חכימא דיהודאי והוא פנינים ודברי תורה שזכיתי לראות ולשמוע ממו"ר הגאון האדיר אור עולם מוה"ר אהרן יהושע צוקער שליט"א מפוניבז' ושמעתי שקונטרס זה נקרא בצמאון ע"י מאות ואולי אלפים מבוגרי הישיבה הקדושה שזוכרים היטב את השנים שזכו להנות מאור הגדול של מו"ר שליט"א, ונהנו ממנו מתשובותיו החכמות והמקיפות בכל עניני התורה במשך עשרות שנים בישיבה הקדושה, ויה"ר שהי"ת יחדש כנשר נעוריו, ויחזור לתוקפו ולאיטנו הראשון, וביתר שאת ויתר עז לשמחת ליבם של אלפי בני הישיבה, ומכיון שראיתי שחביבים הדברים אמרתי אקבצה על יד על יד מאשר עימי עוד דברים ששמעתי ממנו בד' שנים שלמדתי עימו חברותא, ויה"ר שיתבדרון מילי ותרבה הדעת בישראל ונזכה להיות גדולים בחכמה ודעת אכ"ר.

א. נוהג רבינו שליט"א מיום עומדו על דעתו ללמוד כל יום כמחצית השעה מתוך ספר חפץ חיים ושמירת הלשון עם חברותא, וא"ל שאם לא עושה כן בודאי נכשל באיזה דיבור שלא כהוגן, וכבר סיים בזה עשרות ואולי מאות פעמים הספר הנ"ל, והיו לו הרבה מאד הערות בדברי הח"ח ופעם שקל אם להדפיס את זה והורה לו הסטייפלער שאין בזה צורך.

ב. בענין דקדוק הזמן, כשהתחלתי ללמוד איתו אמר לי לבוא לביתו בשעה אחת עשרה בערב וחמש דקות והלימוד עד שעה שתיים עשרה, ולא מצא חן בעיני שנלמד שעה פחות חמש רגע ואמרתי להגיע לביתו באחד עשרה בדיוק, וכן עשיתי, לאחר כמה ימים כשנכנסתי בשעה אחת עשרה אמר לי "כפי הנראה השעון של כבודו לא מכוון", ולמדתי שבדווקא אמר לי הזמן בדיוק.

ג. הצינו לו להדר את ספר בעל העיטור ולעשות לו ציונים, וידוע שכמה שהתעסקו בזה ובספר רבנו ירוחם טמירי ניוזקו מאד, והוא הלך לשאול את הסטייפלער והוא הורה לו שאין לו מה לחשוש וכן עשה, ואחר כמה

חודשים שהתחיל לעסוק בזה קרה לו תאונה רח"ל ונפגע בזה והיה בבית חולים, וכשהשתחרר הלך לסטייפלער ושאל אותו מאי האי, וא"ל הסטייפלער אתה חושב שבגלל שעסקת בזה קרה מה שקרה, ואני סבור שבגלל שעסקת בזה ניצלת.

ד. שמעתי שפעם אחת היה איזה מחלו' בין ראשי הישיבה דפוניבז' זלה"ה באיזה ענין, ומו"ר שליט"א חייה דעתו בענין וצייד בצורה קצת חריפה כאחד מן הצדדים, ובאותם רגעים ממש קרה איזה אסון בביתו, והוא הרגיש שיש בזה קשר והלך לבקש מחילה ממרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל, וא"ל הגר"ד זלה"ה אתה צדיק ולכן נענשת מיד, והשאר שמתעריבים יענשו שם ח"ו אם לא יעשו תשובה, ושאלתי למו"ר אם הסיפור הזה נכון ואישר לי.

ה. שאלתי פעם למו"ר שליט"א [במדרגות של צפון בישיבה] מה דעתו באיזה ענין של מחלוקת שיש בישיבה, וא"ל שאין לו מושג כלל מי ומי החולקים ועל מה נחלקים, והמשיך מו"ר בדרכו, ופתאום הסתובב וקרא לי, וכשהגעתי אמר לי, תשמע טוב, בעינים תראה רק את הגמרא באזנים תשמע רק דברי תורה, בפה תדבר רק תורה ותו לא מיד.

ו. אמר לי שרביה גר באמריקה היה נמצא באזור של הרבי הידוע משם, והרבה פעמים ראה אותו, שאלתי אותו עם יצא לו פעם לדבר איתו, וא"ל שנוהר שלא לדבר איתו, וסיפר לי שפעם אחת יצא הרבי מביתו והוא בדיוק הלך שם, וקרא לו הרבי ושאל אותו מה השעה והוא לא ענה לו, ושאלתי למה הרב לא ענה לו, וא"ל וכי סבור אתה שלא ידע מה השעה [הלא ידוע שהיה אותו רבי מחושבן היטב בזמנים וכו'], אלא שרצה להיכנס איתי בדברים וזה לא רציתי. [נ"ב יש עימי עוד דברים בזה וא"ל לכותבן].

ז. כידוע שרבינו יושב בדרך כלל בבית המדרש מוטה מאד על צידו ופעמים שחצי בשכיבה, ושאלתי אותו ע"כ, וסיפר לי שכשהיה צעיר ישב כך בבית מדרשו ובישיבתו של הגאון ר"מ פיינשטיין זלה"ה באמריקע, והיה שם מאן דהוא שלא מצא חן בעיניו שכן הוא הוא יושב, ונגש אליו ואמר לו שרביה אמר שאין זה דרך ארץ לשבת כך, והוא הלך לר' משה, ואמר לו שאין לו אפשרות וכח לישב רגיל, ורב משה נדדעזע ואמר לו ח"ו שאני יגיד לך איך לשבת מעולם לא עלתה בלבי כן.

ח. לפני שנגש לבנות ביתו עשה ג' תנאים עם הרבנית, א' שלעולם לא יליו כסף לשום צורך בעולם, ב' איזה חומרא גדולה וסייג בעיניי טהרה, ג' על כל נושא רוחני הוא מכריע ובנושא גשמי היא מכרעת, לימים כעבור כמה חודשים יום אחד מו"ר שליט"א לא חש בטוב והיה לו למעלה מ' 40 מעלות חום, והוא בכ"ז רצה לעלות ללמוד כרגיל בישיבה, והרבנית לא הסכימה, אמר הרב הלא בעיניי רוח אני מכריע, אמרה הרבנית הלא זה עניני שמירת בריאות הגשם ואני מכרעת, ולא הסכים עמה ועלה לישיבה, שלחו לפני מרן הרב שך זצ"ל ענין זה, וכתב לו הרב שך מכתב בזה"ל "לעלות לישיבה עם חום גבוה הוא שאלה גשמיים והלכה כמורה". שאלתי למו"ר שליט"א האם מאז שקיבל המכתב לא עולה לישיבה כשיש לו חום גבוה, אמר לי מו"ר שליט"א "מאז ועד היום לא מדדתי חום".

ט. פעם בימי בין הזמנים שהייתי בירושלים אמר לי איזה אברך ת"ח שהוא היה מקושר ולמד הרבה עם מו"ר שליט"א וא"ל איזה דבר בשמו ולא היה נראה בעיני, כתבתי למו"ר מכתב וכתבתי שאברך פלוני "טען" שהרב מכיר אותו טוב והוא אמר לי איזה דבר משמו ולא מובן לי וכו' והצעתי הענין. אח"כ בתחילת זמן קיץ כשבאתי ללמוד עם מו"ר שליט"א כשנכנסתי ללמוד איתו הרעים עלי מו"ר בקולו "יהושע אבא שאול טוען שאני מכיר אותך", אמרתי לו אני לא מבין מה הרב רוצה ממני כלל, א"ל מו"ר נראה לי שזה דרך ארץ לכתוב שפלוני "טען" שאני מכיר אותו.

י. אמר לי מו"ר שליט"א על הדת המתועבת של הנוצרים ימ"ש שאמרו אחרי שמת אותו האיש שהוא יחזור להתגלות אליהם יותר מאוחר עפ"ל וכמה מאות לפני שנת האלף לספירתם הנאלחת אמרו שבסוף האלף יבוא והיה אז מדובר הרבה ע"כ, ובסוף כשהגיע סוף האלף ולא אירע כלום אמרו שיגיע בסוף האלף חמש מאות, כשהגיע האלף חמש מאות טענו הסטמאים המשוקצים ימ"ש שהוא יגיע בסוף אלפיים, וא"ל מו"ר שכשהגיע סוף אלפיים לספירתם הסטמא [שזה היה לפני מעט שנים] בירר לשמוע מה אומרים, ומצא שלא היתה כלל התייחסות לענין והם אפילו לא טרחו להתנצל ולדחות המועד לזמן יותר מאוחר, ושחק הרב הרבה עליהם.

יא. פעם אחת דפקתי בחדר דלתו בישיבה בימי בין המצרים, ושאלתי אותו שיגיד תשובה קצרה על מה בעיקר צריך להצטער שאין לנו בית המקדש, ומה בעצם חסר ללומדי תורה כשאין ביהמ"ק, הסיט הרב את היולין שעל חלון חדרו, והראה לי את השמש טרם שקיעתה, וזעק "עדיין לא הקריבו היום קרבן תמיד" ופרץ בבכי.

יב. כששאלתי בתוך הלימוד שאלה שסבר שאינה לענין היה אומר כבודו מדבר שטויי שטויות, וכשראה שאני לא במצב רוח הכי טוב היה קורא לי "צדיק", ושואל אותי מה דעתי באיזה ענין.

יג. פעם נסעתי למירון ולמקומות הקדושים וספרתי למו"ר על כך, ביקש שאזכירנו שם, וכשנענתי לחיוב בל"ג, הוציא פתק ורשם שמו אהרון יהושע בן יהודה להשלמת חסרונותיו, ורשם עוד כמה שמות לתפילות שונות, ושאלתי מי הם השמות האלו, וא"ל שזה שמות שביקשו ממנו להתפלל, באותה שעה למדתי שלא רק שזכרם בע"פ אלא שטרח לבקש שאזכיר אותם במקום המסוגל.

יד. אינו הולך לשמחות כלל וכשחיתן בנותיו היה הולך לחופה וחוזר לאחר החופה לשיבה ובערב היה חוזר שוב לאולם למשך כשעה וחצי וכל הזמן שם מדבר עם ידידיו בד"ת, ולשבע ברכות בדרך כלל לא הלך, ופעם אמר לי שלחנות של החברות שלו מוכרח ללכת כי כך הורו לו, וכשהזמנתי אותו לחתונה שלי לא אבה לבא, ושאלתי הרי לחברות הולך ואמר לי כבר זקנתי.

טו. שאלתי למור' כיון דקיי"ל שמא ימות חיישין ואפילו לזמן מועט, איך מותר לכהן להכנס לחדר אחד עם מת הרי שמא ימות השני, וא"ל מור' רוצה לשמוע תשובה לא נכונה לשאלה לא נכונה, א"ל ברצוני לשמוע וגם לידע למה השאלה לא נכונה, א"ל מור' למה השאלה לא נכונה אתה מבין לבד, והתשובה הלא נכונה היא שאם התורה אמרה שלא יכנס לאהל מת משמע שלאהל חי מותר לו, אמרתי לו למה השאלה לא נכונה לא ידוע לי אבל התשובה נראית נכונה, א"ל מור' לא, גם התשובה לא נכונה, כי י"ל שורש האיסור אמרה תורה להיות באהל מת ומעצמן תדע שלא יכנס עם חי שמא ימות, ומ"מ השאלה לא נכונה, [ועד היום לא הבנתי למה השאלה לא נכונה ושמא י"ל שעד שתחוש שהישראל ימות שמא הכהן ימות והוי עיין ס"ס וצ"ע], אחר זמן הלך החברותא שלי בישיבה לשאול שאלה זו לראש ישיבה מפורסם מרבני הדור, והרב תירץ [בערך] שאין איסור לכהן להיות טמא אלא להיטמאות וכאן אינו מיטמא, סיפרתי למור' את התירץ שתרץ אותו הרב המפורסם, ומור' הגיב ע"כ "דחה אתכם בקש כדרכו בקודש".

טז. סיפר לי שבילדותו ראה את הירושלמי המזוייף על קדשים בבית אביו, והוא עדיין לא שמע מסיפור הזיוף, ועיין בזה ורץ לאביו ואמר לו שלדעתו הירושלמי הזה הוא זיוף, שאל אותו אביו מנין לך, א"ל כיון שיש שם הרבה קטעים שמופיעים בעוד מקומות בירושלמי שלפנינו וכאן הם מועתקים ע"פ כל שיבושי הצנזורה והדפוסים המאוחרים וא"כ לא יתכן שזה מקורי.

יז. שאלתי אותו על כך שבהוצאות החדשות של הגמרא עשו בסוף הגהות וציורים, וא"ל שהוא לא משתמש בזה, ושאלתי מה הטעם וא"ל שפעמים בגלל זה אינו זוכר אם התירץ נאמר ע"י מפרש פלוני או על ידי הגר"מ הורביץ זלה"ה, שאז המשקל הרבה יותר חזק. יח. שאלתי אותו אם ספרדי יכול להקל שלא לומר סליחות כל חודש אלול, וא"ל שלדעתו זה פראות לנהוג כך ואין לזה שום היתר, שאלתי אותו אם יש צד בהלכה להקל שלא לקרוא שמו"ת הפרשת שבוע וא"ל לא ידוע לי.

יט. שאלתי את מור' בחנוכה למה מדליק בבית הלא הוא אוכל וישן בחדרו בישיבה, א"ל מור' שכך הורה לו ר' יעקב ישראל [הסטייפלער], ואינו יודע אם הורה לו כן מעיקר הדין או משום שלום בית.

כ. סיפר לי מור' שליט"א שהגיע איזה בחור לשאול אותו, שהוא מדליק נרות חנוכה בה' מקומות, א' בפתח חדר האוכל ב' בחלון של חדר האוכל, ג' בפתח הבנין של הפנימיה שלו, ד' בפתח החדר שלו, ה' בחלון חדרו, ושאל אותו היכן יברך, שאלתי את מור' מה ענה לו, ואמר לי מור' שענה לו שהוא שוטה ופסור מכל המצוות ואין לך לברך, [ואח"כ פייס אותו].

כא. שאלתי את מור' למה עונה תשובות בגערות, וא"ל שכך הורו לו רבותיו, שאלתי אותו שיש כאלו שעלולים להיפגע מכך, אמר לי שלא יתכן שהרי כולם יודעים שזה סגנון דיברו, אמרתי לו בכ"ז יש בחורים משעור א' שעדיין לא יודעים מזה, מור' הופתע לשמוע ע"ז ואמר לי כמה פעמים אזוי, ולמחרת ראיתי תלוי פתק בשער בנימין כהאי לי שנא, "מי שלא מרוצה מסגנון תשובתי שלא יבא לשאול וחתם שמו.

כב. לאחד מחתניו עשו שבע ברכות בביתו של מור' שליט"א, והוא דיבר וכה אמר, כתוב בפסוק ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות להם הדרך ובמדרש זה בית תלמוד, ואמר מור' [בערך] יהודה זה מלכות ומלכותו זה בחי' חסד, ועל יוסף נאמר בכור שורו הדר לו וזה בשמאל לכסא בבחינת דין, ולשלוח את יהודה חסד אל יוסף שזה דין אפשר רק ע"י להורות להם הדרך שזה בית תלמוד, וכן באיש ואשה וכו'.

כג. בתרגום ירושלמי על הפסוק ויגש אליו יהודה כתוב שיהודה אמר ליוסף איני מפחד ממך דכמו שאתה מלך במצרים כך אבי מלך בכנען, ושאלתי למור' היכן מצינו שהיה יעקב אבינו מלך, אמר לי כך "תרצה תאמר שהיה מלך על שכם תרצה תאמר שמאן מלכי רבנן", שאלתי מלך בעיר של נשים, וא"ל שגם אלכסנדר מוקדון רק התנגד לעשות מלחמה בעיר כזאת אבל לא התנגד למלך בעיר כזו.

כד. בגמרא ברכות מ"ז ע"ב ר"א שחרר עבדו והשלים לו לעשרה, ומק' העולם למה לא ברא אדם ע"פ ספר יצירה ורצו להוכיח מכאן שכזה אדם לא מצטרף למנין, ומור' שליט"א אמר שע"פ תוס' שכתבו שהיה זה בשבת זכור ראה כלל דאליה אסור לברוא כן בשבת, שאלתי ולשחרר עבד מותר בשבת וא"ל מור' שבקנין זה אסור ואם מפקירו תלוי במחלוקת ראשונים אם מותר להפקיר בשבת, ויתכן ע"פ מה שכתב הרמ"א שאם האדון נותן רשות לעבד הוא יכול לקנות עצמו, וסיפר מור' שפעם נישן לסטיפלער ושאל אותו הרבה שאלות על הרמ"א הזה, וחלקם תירץ לו וחלקם לא תירץ, והזכיר ששאל אותו איך עושה מעשה לקנות את עצמו, ואמר הסטיפלער שהגמרא אומרת שעבד שרוצה לסגן עצמו אדוניו יכול לכופו לאכול חזין שעבד אוכל בשביל רבו. ועפ"ז אמר הגרי"ק שיכול העבד לאכול דבר ששייך לעצמו ולטובתו ואז יקנה עצמו בזה, [והוסיף מור' כמדומה בשם הגרי"ק שזה יסוד גדול שעבד אוכל בשביל רבו].

כה. איכא מאן דאמר בברכות שאיזהו עם הארץ כל שיש לו בנים ואינם מגדלים לת"ת, וא"ל מור' שליט"א ששאל למון הרב שך זלה"ה אם מי ששולח בנו לחינוך העצמאי שלומדים שם מקצועות חול הוא בגדר זה, והרב שך לא ענה לו, ושאלתי למה לא ענה, ואמר שסבר הרב שך שתלוי באיזה אב מדובר ואין בזה תשובה כללית.

כו. אמר לי מור' שלדעתו מבין קבלה לישיבה קטנה היה צריך להיות על כל ששה סדרי משנה, ואמר שאם כן היו עושים היו פוטרים כמה בעיות. כז. מפורסם ששאלו את הגרי"ז בילדותו איך יתכן שמכת בכורות היה בדיוק בחצות הלילה הלא אין רגע של חצות, כי אם תקח הלילה ותחלקה לשנים לא יסאר רגע באמצע, [דאם יסאר תחלקו גם אותם], שמצא שאיך זמן חצות ואין היה אז מכת בכורות, ותירץ הגרי"ז שגם מה שמתו הבכורות אינו דבר שלוקח זמן אלא שבחצי הראשון של הלילה חיו ובחצי השני מתו ומתורץ הקושיה, ומור' אמר שאינו מאמין שאמר הגרי"ז כן כי יש מדרש שמק' סתירה דבפסוק אחד כתוב ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים משמע שהיה ביום ובמכת בכורות מבואר בתורה שהיה בחצות לילה ותירץ המדרש שנתן להם בחצות מכה וממנה גססו עד הבוקר ומתו ביום, וא"כ נפל התירץ הג"ל, [ואמרתי למור' שלענ"ד נראה לתרץ שהמכה היתה מהרגע האחרון של החצי הראשון עד הרגע הראשון שבחצי השני ושפיר הוי בחצות מטעם שב' רגעים אמצעים אלו חצות שמם וצ"ע].

כח. לפני כמה שנים הוציאו שטרות כסף חדשים, ובאחד השטרות [של מאה ש"ח] רשום עליו פסוק כל כלי יוצר עליך לא יצלח, והראיתי השטר למור' ושאלתי אותו אם יש בזה קדושה שאסור ליכנס עם זה לבית הכסא, ולקח מור' את השטר וקרא את כל הנאום שכתוב שם ואמר לי אין בזה שום קדושה, ושאלתי הלא יש שם פסוק, וא"ל מור' בזה"ל לא רק שהנביא לא התכוון בפסוק הזה למה שהתכוון הכותב הזה אלא שהנביא התכוון עליו ועל חבריו עצמם, באומרו כל כלי יוצר עליך לא יצלח.

כט. אמר לי מור' שליט"א שהרב שך זצ"ל היה מאד מתרעם כשמישהו היה מביא מביא ראיות מגמרות לדברים שהם פשוטים ומוכרחים בסברא, והיה אומר על כך, שאם תביא לזה ראיות מגמרות יקום מישהו וידחה הראיות וממילא ידחה הדבר, משא"כ אם תאמר שהדבר פשוט וא"צ ראיות לא ידחהו לעולם.

מקובץ תפארת אבות ח"ה

בנים: אמר לי מורי דהנה מי שיש לו בן חייב ללמדו כ"ד ספרים ומאידך טובת הילד היא ללמוד משניות אחר שלומדים חומש, ולכן אין האב יכול ללמד הבן כ"ד ספרים כפי שנצטווה כיון שהילד לא אמור לסבול בגלל שלא יש מצוה, וממילא הוא אנוס לא לקיים המצוה, ולכן יתפלל אדם שלא יהיו לו בנים שלא יבוא לידי ביטול מצוה המוטלת עליו, ושאלתי למורי האם מותר להתפלל כן בעודו מבטל מצות פריה ורביה, וענה לי שהוא אינו מבטל כי מצדו שיוולדו לו ילדים רק שהוא מתפלל לה' שלא יהיו לו בנים, ואמר לי מורי דיש להביא ראיה לזה מהסנהדרין דכיון דחזו דנפיש רוצחים ולא יכלי למידן יצאו וגלו, והנה מפורש בגמרא דלא יכלי למידן וא"כ היו אנוסים בזה ואעפ"כ עשו כל היכי תמצוי לא להכנס למצב של אונם זה ואפי' שיש להם חיוב לשפוט ולדון דיני נפשות מ"מ גלו ולא דנו.

בעלי חיים: אמר מורי דיש להוכיח שבעלי חיים מרגישים יותר קדושת הצדיק, מהא דהוכיחה האשה שאלישע הוא איש אלוקים ממה שלא ראתה זבוב על שולחנו, וקשה דהא תינה מה שהיא לא ראתה אבל האין הזבובים הרגישו בזה וידעו שלא לעלות על שולחנו, וע"כ דבע"ח מרגישים טפי.

דלת: שאלתי למורי אודות מנהגו שהוא דופק בדלת כשהוא נכנס ואפי' בדלת של חדרו שאין לאיש זולתו מפתח לחדרו ובודאי שבכניסתו לא יבהיל אנשים אחרים, מה טעמו בזה, וענה לי שאינו רוצה להבהיל את המלאכים ששומרים על הפתח, [ולבחור אחר אמר תשובה סתמית שזה ענינים].

דמא בן נתינה: אודות מה שמקשים העולם וכי מה שלא העיר את אביו הוא כיבוד אב הלא פשיטא שברצונו של אביו לקום משנתו בשביל כך ורצונו זה כבודו, אמר מורי דיש חכם אחד שתרץ דדמא בן נתינה הגיע לדרגתו הנעלה מכח אביו שג"כ היה בעל דרגה, והיה כזה בעל דרגה שודאי שהעדיף שבנו יעמוד בנסיון ולא יעירונו מאשר להרוויח הממון, [א.ה. תשובה זו אינו ברורה לי כי הרי עד כמה שרצונו היה כן לקום לא היה דמא נכשל בנסיון אלא אדרבא מקיים מצות כיבוד אב במה שהוא מעיר, וא"כ איזה רווח הרויח בזה ודו"ק], ואמר מורי שאין זה נכון, מה גם שדמא באמת היה מושחת כמ"ש במק"א, ובעיקר הקושיא תירץ מורי דא' במדרש דאמו של דמא פעם אחת הכתה אותו במנעל בפני כל גדולי רומי, ונפל המנעל ודמא התכופף להביא לה אותו בכדי שלא תצטרך היא להתכופף, וא"כ חזין שאמו היתה מטורפת שהכתה אותו קבל כל גדולי רומי, וא"כ מסתמא גם אביו היה מטורף, והיה שווה לו לישון ושלא יפריעו לו משנתו אפי' בעד ממון הרבה.

דמא בן נתינה: אמר לחכמים כשבאו לקנות הפרה אדומה ממנו יודע אני שאם אני מבקש כל ממון שבעולם אתם נותנים לי, ולי היה נראה שהכונה דרך גוזמא כי איך יתכן לתת כל ממון שבעולם שאינו שייך לכו,

ואמר לי מורי דאין זה נכון וודאי שהכונה כפשוטה כי איתא במדרש שבעיקרון לא היה אמור להיות לגוים כסף וכל מה שיש להם הוא לצורך בהמ"ק והמשכן [ולעת"ל יבואר האין, וגם אע"פ שבזה"ז אין בהמ"ק מ"מ הוא לצורך ולעת"ל יבואר, מדברי מו"ר], וא"כ אם יצטרכו בשביל בהמ"ק כל ממון שבעולם הקב"ה יסדר זה, והפליאה היא רק האין גוי מגושים זה הגיע לידעה זו.

דמא בן נתינה: דמא היה מושחת גדול, והראיה לכך ממה דא' במדרש דהאבן הזו היתה גנובה מבהמ"ק ונמכרה לדמא בדמים מועטים, [על אף שהיה אסור לו לקנות זה], והגוי הזה הלך וקצץ דמים יקרים טובא על האבן ומכרה לבעליה בדמים הללו. אבל תוס' חולק ע"ז דעיו' תוס' ע"ז ר"פ שני שתמהו דהא מעשה דמא בן נתינה ע"כ היה בבית שני דהא בבית ראשון לא היה פרה אדומה ובסוף המעשה של דמא היה שקנו ממנו פרה אדומה שקיבל בשכרו, וא"כ הקשו תוס' דחזינן דבבית שני היה שמיר דאל"כ לשם מה להם לקנות האבן מדמא הא אין להם איך לחתוך אותה, וא"כ הקשו תוס' דבמק"א מוכח דלא היה שמיר בבית שני, יעו"ש, ועכ"פ למדרש הנ"ל לק"מ דהא מעיקרא היתה אבן זו חתוכה שהרי כבר שימשה בבהמ"ק ורק שנגנבה.

ותיקין: א.ה ראיתי מכתב שכתב הגאון ר' בנימין זאב צוקער שליט"א לבנו מורי נר"ו שם העיר דהגמרא בפ"ק דברכות אומרת דר' ברונא יום אחד סמין גאולה לתפילה כותקין ולא פסיק פומיה מגרסה כל אותו היום, והיינו דאינו דבר קל להתפלל כותקין, והביא דשמע מחכ"א להוכיח מזה דמה שאנו מתפללים כותקין אינו כלום דקשה טובא לכיון הזמן נכון כמו שמוכח מאה דרך פעם אחת הצליח ר' ברונא לכיון, [א"ה ואולי ההסבר בזה אי ניימא דהולכים בתר הנץ המישורי וא"כ צריך להתפלל לפי מקום שבו הוא עומד ממש והוא קשה], והגר"ז כתב דלא נראה לומר כן דא"כ מה האירכו הפוסקים והאחרונים בתפילת ותיקין של זמננו, ולכן ביאר דר' ברונא היה קשה לו לכיון התפילה משום שהיה מכיון כוונות ולא יכל לכיון עצמו בדיוק לנץ החמה, ורק יום אחד הצליח בדבר.

חולי: סיפר לי מורי שפעם היה חולה ואשתו לא הרשתה לו להמשיך לעלות לישיבה כדרכו והלכה למוהר"ר אלעזר שך וקרא לו והראה לו מדרש שחולה צריך לנוח ולא לילך ממקום למקום, והסכים מורי ונשאר כל ימי חוליו בישיבה מחמת שלא יכל לירד הביתה כיון שהוא חולה.

חזרה: אמרו אינו דומה השונה פירקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, וביאר מהרש"א דהדברים אמורים כלפי הזכרון שיזכור הדברים ולא ישכחם אחרי שישנאן מאה ואחד פעמים, ואמר מורי שבידו עשה ניסיון ולמד פרקו מאה ואחד פעמים ואפ"ה שכח משנתו, ושאל את אביו על כך, וענה לו שאין כונת מהרש"א שאחרי מאה ואחד פעמים לא ישכח כלל אלא ששכחה זו אינה דומה לשכחה שישכח תלמודו אחרי פחות ממאה פעמים, ואמר מורי שהיום הוא רואה שזה נכון מאוד, והוסיף שלמד מאה ואחד פעמים אחת מהמסכתות הארוכות בסדר נזיקין בדרך מהישיבה לבית דפוס שהיה הולך לשם תקופה מסוימת [הליכה של יותר משעה הלך ושוב], ובאמת מסכתא זו היא שלו.

חזרה: העיד אחי ר' יהושע שמורי אמר לו שפעם חזר על הש"ס כולו בשלושה שבועות גמרא רש"י, ושאלתי למורי אם הדבר נכון ואמר לי שכן והוסיף דעם הארה ועזרה שמימית אפשר לחזור על הש"ס אפי' תוך שלש שבועות.

חכמים: יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה, ולענין קום ועשה נחלקו בזה הראשונים, ותוס' בע"ז י"ג ע"א ד"ה אמר כתבו דודאי שיש כח בידם לעקור היכא דנראה טעם קצת לעקור אפילו בקום ועשה, ושאלתי למורי דמשמע מדבריהם היכא דנראה טעם קצת לעקור מותר לחכמים לעקור אפי' בקום ועשה, ומשמע דבשב ואל תעשה יכולים לעקור אפי' בלא טעם קצת והא תימה שיוכלו לעקור דבר מן התורה ללא טעם, וביאר מורי דחכמי ישראל צריכים לתת תירוץ לעם ישראל מדוע הם עוקרים דבר אבל אם יש להם טעם כמום עימהם שאינם יכולים להגידו לעם ישראל אינם יכולים לעקור, וזה דוקא בקום ועשה אבל בשב ואל תעשה אפי' אם אין להם תירוץ לעם ישראל יכולים לעקור, ותוס' חידושו דאם יש להם טעם קצת אפי' שבעיניו נראה שאינו טעם נכון יכולים לעקור גם בקום ועשה, ונתן מורי שני דוגמאות לזה האחד הוא תקנה דרבה דחיישון שמא יוליכנו ד"א ברה"ר, ואמר מורי בוא וראה שאי אפשר לומר שזה הטעם האמיתי משום דחשש זה הוא רחוק כ"כ שאינו יתכן, דרה"ר דאורייתא הוא דבר דלא שכיח טובא, ובדיוק במקום הזה יהיה לאדם מגילה שהוא דבר יקר מאוד בלי שידע לקרוא בה ולא הכין עצמו מקודם לזה, ורק ביום שצריך לקרוא במגילה ילך ללמוד מפי הבקיא, וע"כ צ"ל דיש להם טעם אחר כמוס רק שנשתעבדו חכמי ישראל ואינם יכולים לגזור גזירה היכן שאין להם הסבר טבעי לכך לכן אמרו תירוץ זה כדרכה, [והיכא דליכא לחששא דרבה נמצא שאין להם תירוץ וממילא שרי ואע"פ שיש להם טעם כמוס עמהם לאסור, מדברי מורי], ודוגמא נוספת הביא על זה מורי מברכות התורה דתיקנו חכמים שכל עולה ועולה יברך לפניו ואחריה משום גזירת הנכנסים ויוצאים, וגם כאן הוא חשש רחוק מאוד שהיה עשרה אנשים שיצאו מבית הכנסת באמצע קריאת התורה, ומעולם לא היו בבית הכנסת כל הקריאה ברציפות ולכן אינם יודעים שבקריאת התורה ישנה גם ברכה לפניו וגם לאחריה, וע"כ שהוא תירוץ כנ"ל.

חצות: אמר לי מורי על הא דאיתא דאדם הראשון כשחשך עליו לילה

הראשון אמר אוי לי כו' ובכה כל הלילה יעו' ע"ז ח' ע"א דהוא תימה גדול שבכה כל הלילה ולא פסק בחצות דאז נפתח השמים. **כבוד:** אמר לי מורי שמעולם לא היה לו ניסיון של כבוד כיון שאינו אלא תלמיד רגיל בישיבה, ואפי' כבוד כמו לבן ישיבה אין לו כיון שהוא גרע מתלמיד רגיל שהחיים עוד לפניו ויכול לנצלם.

מאמר מכת"י - קנין תורה

לימדנו חז"ל בכמה מקומות גודל השכר של הלומד תורה מתוך הדחק. כגון מה שאמרו ז"ל (שיר השירים רבה ח, י) הלומד תורה בצער נוטל אלף, שלא בצער מאתיים נוטל בשכרו, ע"ש ורבים כהנה.

ונתאזרח בפי הבריות הפירוש שבצער, הוא חסרון לחם, או עכ"פ צמצום, כמו ששינו (אבות ו, ה) כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, ובלא אופנים אלו ודומיהם, רואים את הלומד כלומד מתוך הירוח ושלא בצער.

והנה בא שלמה המלך ע"ה שגדל בבית מלך והוא עצמו מלך היה וכלום חסר בית המלך כלום, וגילה לנו שאין הצער המקנה תורה ושכרה צער עוני ודומיו דוקא, שהרי הוא זה שאמר (קהלת ב, ט) אף חכמתי עמדה לי ופירשו חז"ל (קהלת רבה שם) חכמתי שלמדתי באף - בכעס, היא עמדה לי להתקיים בזקנתי.

והענין הוא כמו שאמרו חז"ל (ברכות סג, ב) על הפסוק (במדבר יט, יד): אדם כי ימות באהל, אין התורה מתקיימת - זאת התורה - אלא במי שממית עצמו עליה. ופירש חז"ל (הרעיון נמצא קובץ אגרות א, ג) שממית עצמו - רצונותיו וטבעיו, שלומד וחוזר דבר שכבר ידוע לו למען יעמוד על בירורו או למען יתקיים בידו ולא ישכחנו, אע"פ שאין טבע האדם נוטה לעבודה קשה זו, ונוטה יותר לחזר אחרי חדשות מצד עצם טבעו [ומצד רמות רוח כמו שפירשו חז"ל בקהלת רבה (ד, ו) רצנו שיאמרו עליו שיש לו ידע נרחב], וכופה רצונו - עצמו וממיתו על דברי תורה, התורה מתקיימת בידו, והוא הוא שאמר שלמה המלך עליו השלום שחכמתו שלמד באף, שהכעיס עצמו על נטיותיו, ונתן לרבו לכעוס עליו לעת הצורך היא עמדה לו, (עי' פיה"מ לרמב"ם אבות סוף פ"ה וע"ע מקורות וציורים ברמב"ם פרנקל הל' ת"ת פ"ג הי"ב).

והוא הוא הענין שאמרו ז"ל (ברכות שם): ומי'אף יוציא דם (משלי ל, ג) כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושנית זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור. ומי'אף יוציא ריב, כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושניה ושנית זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות. וזהו אחד מאופני ה"אף" שאמר שלמה המלך ע"ה שעמדה לו.

ועוד יש מה שאמרו (ברכות שם): כי מי' חלב יוציא חמאה, במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב שיונק משדי אמו עליה, והוא ההינזרות מן החיזור אחרי התענוגות, והוא שהביאו הראשונים (תוס' כתובות קד, א) מן המדרש (תנא דבי אליהו רבה פכ"ו) עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך מעיך התפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך מעיך, ודבר גדול השמיעונו בזה שאם אדם רוצה שדברי תורה יתאחדו אצלו ויהפכו לחלק ממנו כמו שכתוב (משלי כב, יח) כי נעים כי תשמרם בבטןך [או בבחינה אחרת (כבמשלי ז, ג) כתבם על לוח לבך] התפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך מעיך, על אותו משקל של יכנסו דברי תורה לתוך מעיו, ולזה ודאי צריך תפלה, [אם כי ודאי על עצם הדבר שיעמוד אדם בכך שימשוך ידו מסעודה שהנאתו הימנה ג"כ צריך תפילה] והבן

ועוד פירשו ז"ל (שמירת הלשון ספ"ד) בזו שנאמר אדם כי ימות באהל שיראה עצמו כאילו כבר מת ונפטר מכל הטרדות האופפות אותו ואין לו בעולם אלא דבר תורה זה שהוא עסוק בו, ואף זה "אף" שהוא שמקיים דברי תורה, שהרי אמרו חז"ל (עירובין נה, א) לא מעבר לים היא שאינה מצויה לא בסחרנים ולא בתגרנים, ודקדק א' מן האחרונים ז"ל שלא אמרו שאינה מצויה בסוחרים או בעושה סחורה, אלא בסחרנים וכו', והיינו בני אדם שהם וסחורתם אחד, כמנהג רוב בני אדם להמשך אחר עסקי עוה"ז להיות הם ועסקיהם חד.

ומי שרוצה שתעמוד חכמתו צריך שיעשה ב"אף", ויראה עצמו כעובר אורח ארעי ממש בעה"ז, שאין עסקי עוה"ז עסקיו ולא טרדות עוה"ז טרדותיו אלא עסקיו וטרדותיו הם הם עסקי ההכנה לעוה"ב, אלא שיש מפריעים לו ומטרידים דעתו והם הם עסקי עוה"ז וטרדותיו.

ושני ענינים אחרונים אלו שהוזכרו הוא שהביא הגר"א (בפירושו למשלי ט, יג) מחז"ל שקנין התורה (דו"ק קנין) צריך טהרה וקדושה ופרישות, והמדיקם במו"ח קנינים שהתורה נקנית בהם ימצאם שם.

והסיכום של כל מה שנאמר הוא מה שכתוב (משלי כ, יד) רע! רע! יאמר הקונה ואזל א אז יתהלל: וכמו שפירש שם הגר"א "בעת שקונים תורה ומצות בעה"ז רע רע יאמר הקונה (דו"ק שוב פעם הקונה) כי יגיעתו רב וצערו גדול בעת התגברו על יצרו וכו', אבל כשאזל והולך לבית עולמו אז יתהלל".

לשפת ענגי

שנה א ❖ פרשת תצוה ❖ תשפ"ד

אז תתענג

מינוי אהרן לכהונה גדולה ע"י משה

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' לכהן לי (כח א)

(הגר"מ אזרחי:) שמעתי בשם מרן הרב (הגר"י) זצוקלה"ה, דמשי"נ "ואתה הקרב" אינו רק ציווי לשעה אלא דינא תני הכא, שהרי פסק הרמב"ם (פ"ד מהל' כלי המקדש הל' טו) "אין מעמידין כהן גדול אלא ב"ד של אחד ושבעים" וע"כ דבעינן ליה הכא למשה רבינו דוקא שכן "משה רבינו שקול כנגד שבעים ואחד", כמפורש בסנהדרין (יג:). ועוד. ואע"פ שבתוס' זבחים (יח.) משמע דמינוי כ"ג בעי מלך, הלא משה רבינו גם מלך היה ולכן משי"נ "ואתה הקרב" דינא הוא, דדוקא משה רבינו הוא הממנה את הכהן גדול באותה שעה, כי אין אחר מבלעדיו שהוא מלך, ובמקום שבעים ואחד קאי. (ברכת מרדכי)

בפירוש המילה 'חושן'

חֹשֶׁן וְאַפֻּד וְמַעֲלֵל (כח ד)

בפירוש השם 'חושן' כתב ר"א בן הרמב"ם בשם אבי אביו ר' מימון שהוא משורש 'חש' שפירושו מהירות, ונקרא כך משום מהירות התשובה שהייתה באורים ותומים הניתנים בתוך החושן. ומן האחרונים (הכתב והקבלה) יש שפירש שיחושן הוא היפוך אותיות של 'נחש', וקרי כך מפני שהכהן מנחש על פי רוח הקודש את תשובת החושן לשאלתו, ומפני שאין זה סתם נחוש אלא בא ברוח הקודש הוא נכתב בהיפוך אותיות. (אוצר מפרשי התורה)

פיו ברשותו

והטור הרביעי תרשיש וְשֵׁהם וְיִשְׁפָּה (כח כ)

(הגר"מ פוברסקי:) אחד האבנים בחושן הלה הוא 'ישפה', ואיתה בחז"ל (ב"ר עא ה) שהיא הייתה אבן של בנימין, משום שישפה הוא נוטריקון 'יש פה', ובנימין יודע במכירתו של יוסף ושותק, וזכה לכוהן זה מפני שמזרעה של רחל הוא שראתה שמביאים את לאה במקומה ושתקה.

וידועה הקושיא בזה, דאם שותק, א"כ צריך לומר 'אין פה' שהרי אינו מדבר! אולם הביאור בזה שיש פה' היינו שהפה הוא של האדם וברשותו וזה אצל מי שידע לשמור פיו ולבלמו כשצריך, זה מראה שפיו אצלו ויש לו פה, אבל מי שאינו שומר את פיו ותמיד מדבר אמנם 'יש פה' אבל אינו שלו שאינה ברשותו כלל שהפה מדבר ללא שום שליטה מצידו. ובנימין שידע לשתוק הרי יש לו פה שפיו שלו וברשותו ולכן אבנו של בנימין נקראה 'ישפה' יש פה. (סדרי מרגן)

חיוב אמירת פרשת התמיד

שנים ליום תמיד (כט לח)

(הגר"ח קניבסקי) שאלה: אמירת קרבנות לפני שחרית ומנחה האם זה חיוב או לא.

תשובה: אינו חייב רק ענין נכון חוץ מפרשת התמיד דהוי קרוב לחיוב. (דעת נוטה)

מממון מי יקחו את הזהב

וְהָם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב (כח ה)

(הגר"מ שטרנבוך:) בתרגום יונתן: והיננו יסבון מן ממונהון ית דהבא, דבר זה מתורתו של יונתן בן עוזיאל הוא פלא דמהיכא תיתי שיצטרכו לעשות מממון, אדרבה בגדי כהונה צריכים להיות משל ציבור! ובחידושי מהר"ל דיסקין על התורה פירש דאין הכוונה שצריך להיות דוקא מממון, אלא להיפך שבה להשכיר אפילו כשנעשו בגדי הכהונה

אם תשיב-

הגה"צ ר"ד סגל: בגנות השקר

בשיחתו השבוע (בביהכ"ס יאות יוסף) הזכיר הגר"ד סגל את מעלת אמירת האמת, וזה שבזמנינו (שלא במחזותינו) יש שאצלם אמירת אמת נחשבת לשחוק.

וסיפר: כי פעם קבע עם הגר"ש? אויערבאך להיפגש בשעה מסוימת, ולבסוף איחר לפגישה בחמש דקות, ואמר לו הגרשז"א "הרי קבענו! ונדמה היה כי מה שהפריע זה לא האיחור אלא השינוי ממה שקבעו ביניהם. ועוד הוסיף לספר: כי פעם סיפר להגר"ח מילצקי מעשה נאה מהרב מפונביץ, ושאלו ר' חייקל "האם כך בדיוק היה?" והשיב לו, "כך בערך" אמר לו הגר"ח "אינך יודע שחוסר דיוק זה גם כן שקר".

קודם שהוקדשו, דלא תימא שכיון שצריך לעשותם לשמה צריך שיהיה דוקא קודש בשעת עשייתם, קמ"ל דאפשר לכוון בהם לשמה גם אם הם עשויים בעודם חולין.

ואפשר עוד לפרש בדרך אחר, דבאמת בא לומר שצריך דוקא לעשותם בעודם חולין, והוא עפ"י מה ששמעתי בשם המהר"ל דיסקין זיע"א, שחידש שאי אפשר לכוון לשמה רק בחפץ שהוא שלו או שעושה בשליחות הבעלים, וביאור דבריו שגדר הכוונה לשמה הוא שמסיים את תכליתו של החפץ ומפריש אותו משאר תשמישי חולין ומייחד אותו לתכלית זו שמכוון בה, ממילא רק בעליו של החפץ יכולים לכוון ולעשות כן או העושה בשליחותם ולא אדם אחר, לפי זה אפשר לפרש שזה טעמו של יב"ע, דדוקא כשבגדי הכהונה היו ממונם יכולים לעשות ולכוון בהם לשמן, ולא כשהם מכסף הקדש. אולם דברים אלו ששמעתי משמו עומדים בסתירה למה שכתוב בספר חידושי עה"ת, גם צ"ע שלא הוזכר בפסוקים שלכוונת לשמה צריך שיהיה החפץ שלו. (טעם ודעת)

טיפה ראשונה

שמן זית וְךָ קְתִית לְמָאוֹר (כז כ)

(הגר"מ שטינמן:) שמן זית כתית למאור, פרש"י "בלי שמרים וכו' הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחים כדי שלא יהא בו שמרים, ואחר שהוציאו טפה ראשונה וכו', והשמן השני פסול למנוחה וכשר למנוחה". הנה במציאות קשה להוציא שמן ללא שמרים כלל, ויתכן שאפילו אם יש קצת שמרים מ"מ באופן יחסי זה נקרא שמן בלי שמרים.

ומש"כ רש"י "ואחרי שהוציא טיפה ראשונה", קשה לפרש כפשוטו שהכוונה לטיפה אחת, דאך אפשר לצמצם ולקחת טיפה ראשונה בלבד, שהרי יוצאים כמה טיפות ביחד, ועוד דאם לוקחים רק טיפה ראשונה א"כ יצטרכו הרבה זיתים לכל הדלקה. ובאמת במתני' במנחות (פו א) לא כתוב טיפה ראשונה, וצ"ל שגם כוונת רש"י אינה לטיפה אחת בלבד אלא לכל השמן שיוצא בהכאה ראשונה (ועי' רש"י בפרשת ויקרא ב ד). ויל"ע אם שמן זית וְךָ זה לעיכובא (ועי' רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ז ה"י ובמושב זקנים מבעה"ת). (אילת השחר)

משם רעה אבן ישראל

ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל (כח ט)

בבראשית (מט כד) כתוב "משם רעה אבן ישראל", ובסוטה (לו:): דרשו במעשה דאשת פוטיפר, 'מידי אביר יעקב' מי גרם לו שיחקק על אבני אפוד אלא אביר יעקב 'משם רועה אבן ישראל' משם זכה ונעשה רועה ע"כ. והיינו דע"י המעשה עם אשת פוטיפר זכה שיהיה באבני החושן, וצ"ע דהרי כל השבטים היו בחושן; והו"ל למימר דלא הפסיד את חלקו באבני האפוד, ומהו הלשון גרם לו שיחקק דמשמע שבזכות זה זכה למה שלא זכו אחרים. וביאר אחי הגר"א שליט"א ע"פ דברי הפסיקתא (ומצאתי כן במשך חכמה) שהאבני השוהם שהיו על כתפות האפוד היו אבנים של יוסף, שהרי אבנו של יוסף בחשן היה שוהם שהוא האבן הי"א, וזה כוונת הגמ' שע"י המעשה עם אשת פוטיפר זכה ששמות השבטים יהיו על אבן שלו שהיא אבן שוהם. (ובד הזהב- רבי ברוך ד. דיסקין)

מדוע משיחת הכהן בשמן דוקא

ומשחת אתם (כח מא)

האופן הראוי לשאול עצה מחכם או בגורל הגר"א

ונתת אל חֶשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוֹרִים וְאֶת הַתּוֹמִים (כח ל)

{הגר"מ שטרנבוך:} ובזכרוננו מעת תחילת מלחמת העולם השנייה, לאחר שהנאצים ימ"ש כבשו את צרפת, הם שיגרו כלי משחית יומם וליל על אנגליה וחשבו שבוודאי תוך זמן קצר מאד האנגלים ייכנעו, והייתה סכנה עצומה לתושבי אנגליה, והנה לפתע התעורר פתח שהיה נראה כהצלה לילדים, כאשר ממשלת אנגליה סידרה אפשרות לילדים לנסוע בספינות לקנדה או לאמריקה, ואלפי ילדים כבר נרשמו למשלוח הילדים אשר נשלחו לבתי גויים שם, ואמי מורתי ע"ה קיבלה הצעה מקרובי משפחה באמריקה, שהתחייבו לקחת את הילדים תחת חסותם ואחריותם, ולגדל את הילדים אצלם בחינוך תורני, אמנם חששה היא מאד ממשלוחים אלו ואמרה לנפשה מיערב לי שבני ובנותי יגדלו בדרך התורה והיראה המסורה בשעה שישוהו בארץ נכר, ושמה יושפעו לרעה מהאווירה הקלוקלת ששררה באמריקה באותם הימים. והחליטה ברוחב דעתה כי לא תשלח את ילדיה בשום אופן אלא אם תקבל לכך הסכמה והוראת חכם.

מיד פנתה לשאול דעת תורה אצל הגה"צ **רבי אליהו לופיאן** זצ"ל, והוא אמר לה שאינו יכול להכריע בזה מדעתו בשאלה גורלית כזאת שחיים ומוות תלויים בה, והוא מסכים לברר את הדבר ע"י **גורל הגר"א** כדי לקבל גילוי משמים מה להשיב, אולם הוסיף רבי אליהו ואמר לה יסוד גדול, שרק אם היא מסכימה שהתשובה שתצא מהגורל היא תיעשה בלא שום פקפוק הוא יכול לקבל תשובה נכונה בגורל, אבל אם אינה מקבלת לעשות ככל אשר יוצא בגורל לא יועיל הגורל ולא יקבל תשובה נכונה לשאלתו, מיד השיבה אמי בגבורה שהיא מכונה לקבל כל אשר יצא בגורל, לאחר מכן אמר לה רבי אליהו כלל נוסף בגורל הגר"א שאין הגורל מוכן בכל עת והזדמנות, אלא צריך לזה עת רצון, ולכן הוא מוכן לשאול דווקא ביום שני או חמישי וזהו לאחר שיתענה כדי שיוכל לקבל תשובה משמים. ובסופו של דבר מחמת איזה סיבה הוא לא צם ביום שני ולא שאל, ואמי נחרדה כי בינתיים הגרמנים הגבירו את ההפצצות והיה חשש שתוך שבוע או שבועיים יכנסו ללונדון, והתחננה לפני רבי אליהו שישאל מיד כי יש בזה ענין פיקוח נפש והיא כאלמה איננה יכולה לקבל על עצמה אחריות, אולם הוא השיב לה שבלא הכנה כראוי אינו מוכן לשאול והבטיח לה שישאל ביום חמישי הבא, אמנם אדהכי והכי הפליגה הספינה לדרכה לפני יום חמישי, כאשר כל בניה של אמי נשארו באנגליה ולא עלו על הספינה. ולאחר מעשה התברר כמה גדולים דברי חכמים, שכן הנאצים ימ"ש עקבו אחר הספינה שבה היו מאות הילדים והטביעו אותם בלב ים וכל הילדים שהיו שם נהרגו, והיא התפעלה מאוד ואמרה שזכתה לראות בחוש שהשומע לעצת צדיקים אינו ניזוק. (ביאורים והנהגות)

לדעתם

רבינו יהודה החסיד - י"ג אדר תתקע"ז

אפילו אות אחת כל שכן תיבה... ולפיכך הוציא הרוקח תחת ידיו את הספר **'פירושי סדר התפילה'** שם סופר ומונה את אותיות התפילה ורמזיהם, וסוד מנינים, ומדגיש הענינים שיש לכל אות ואות, וכן לסדר הדברים אשר קבעו רבותינו אנשי כנסת הגדולה שהיו בעלי רוח הקודש. וובסיום ענין ברכות ק"ש כתב הרוקח: **"כך קיבלנו מרבינו יהודה חסיד זצ"ל אב החכמה באותה שנה שנפטר בו שנת תתקע"ז לפרט"**. והטור (או"ח קיג) כתב **"דורשי רשומות הם חסידי אשכנז אשר היו שוקלים וסופרים מספר מנין התיבות התפילות והברכות וכנגד מה נתקנו"**

נקודה נוספת שחידש רבינו, בגלותו אופן חדש בדרך לימוד המקרא, אשר ללא ספק היה הוא (ואביו) הראשון אשר גילה והפיץ לרבים דרך של השתמשות בגימטריאות וברמזים באופנים רבים מאד. בתקופת הראשונים כמעט אין בנמצא -אם בכלל- מי שהשתמש ברמזים כדי למצוא מקור בתורה לדרשות חז"ל ומעת זקנותו פשטה דרך זה אצל רבים מחכמי התורה באירופה אשר פירשו המקרא בדרכו.

ונסיים בסעיף אחד **מספר חסידים** (ס"ח) וכן כתב: **"כשמזכירים ת"ח אין צריך לומר זכרונם לברכה, כמו שאין אומרים כשאנו קורין בתורה על משה ואהרן וזכרונם לברכה, וכל שכן כשאדם מזכיר טענה מת"ח שאין כותבים ז"ל, שהרי מר בר רב אשי כשהיה אומר בבית המדרש בשם אביו, היה אומר אמר רב אשי ולא היה אומר זכרונם לברכה. (מקורות: תולדות ריה"ח מוקצינו תרפ"ט. צוואת ריה"ח מהדו' אוצר הפוסקים. גדולי הדורות. פי' סדר התפילה לרוקח הוצאת מ' הרב הרש"ר)**

מצינו שדרך מינוי הכהנים לתפקידם, ע"י משיחתם בשמן, וכן במינוי מלך מושחים בשמן, **ויש לבאר** ענין השמן בזה. ע"י תוספתא (ב"ק פ"ז ה"ג) **"אין השמן מקבל דלים (ווי"ג כלים) לפיכך מושחין בו את המלכים"** ע"כ. **מבואר** שמחמת שטבע השמן שאינו נותן שיתערבו בו דברים אחרים והוא צף עליהם, ונבדל מהם, לכן מושחים אותו דוקא בו וצ"ב. **ונראה** שכל מינוי שמחות ביחס לאנשים, היינו להיות מלך עליהם, או כהן שלהם, חייב הממונה להיות נבדל וכך תחול השפעתו, או משום דאי יתערב עימהם יהא מושפע מחסרונותיהם ויהא כאחד מהם, והבן. (כע"ז פירש בחזו"י שם) **(שיה יהודה רבי י"א רפפורט)**

ציווי עשיית מזבח הקטורת לאחר המשכן ושאר כלים

וְעִשִּׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קֶטֶרֶת וגו' (ל א)

(הגר"מ אזרחי:) **"ב"אבן עזרא"** הקשה מדוע ציווהו על מזבח הקטורת לאחר כל המשכן וכליו ומשעת המילואים? **ויתכן** מכאן לרמז שכל הכלים הרי אם אינם, ממילא אין יכולים לעשות את עבודתם שכן אם אין ארון אין היכן להניח את הלוחות, ואם אין בגדים אין עבודה וכן כל השאר, לא כן לענין קטורת הלא מבואר ש"מזבח שנעקר" מקטירין קטורת במקומו והיינו שדי גם במקום המזבח אף בלי מזבח. [לענין יהו"כ הלא ה"ינתנים בפנים שנתן בחוץ" כיפר כמבואר בזבחים (כו). **ויש לבאר** עפ"ז גם מה שאומרים בתפילת ר"ח **"מזבח חדש בציון תבין ועולת ראש חודש נעלה עלינו"** וכמו כן בכל התפילות מתפללים על מזבח החיצון ואילו מזבח הפנימי אינו מוזכר כלל. **ווי"ל** דהיינו טעמא כמשנ"ת משום ד'מזבח הפנימי שנעקר מקטירין קטורת במקומו" משא"כ שאר הכלים ועבודותיהם, שאי אפשר לקיימם עד שיבנה הבית במהרה בימינו. (ברכת מרדכי)

בפרשת תצוה לא הוזכר שמו של משה

וְאֵתָה תִּצְוֶה (כו כ)

(האדמו"ר מקלויזנבורג:) התבוננתי בדבר פלא, שבכל התנאים והאמוראים לא מצינו אף אחד שנקרא משה. היתכן? **אמרתי** שמחמת גודל היראה שהתייראו ממשא איש האלקים לא הרהיבו עוז להזכיר בפייהם את השם הקדוש "משה", כדרך שנוהרים שלא לבטא בשפתיהם את השמות הקדושים, כפי שנוהרים שלא לומר את שמות המלאכים מחמת רוב קדושתם. **כדמות** ראה מצאתי לכך בלשון המשנה (נדרים י). **"נודר במוהי, הרי אלו כינויים לשבועה"**. ופירש הר"ן **"במוהי כינוי למשה בשבועת משה"**. הרי שהיו מתייראים להזכיר מפורש את שמו של משה והזכירוהו רק בלשון כינוי 'מוהי'. (שיעור חורש"י) **(נר לשולחן שבת)**

מגדולי רבותינו הראשונים ואבי חסידי 'אשכנז' היה **רבינו יהודה החסיד**. חותם עמוק השפיע לדורות לכלל ישראל ע"י כתביו הרבים ובראשם **'ספר חסידים'** המיוחס לריה"ח, וכן הצוואה המפורסמת שנכתבה על פיו (או על ידו) **'צוואת רבי יהודה החסיד'**. תלמידיו היו לגדולי הדורות ביניהם רבותינו **'הרוקח'** **'האור זרוע'** ו**'הסמ"ג'**.

בשב"ק פרשת תצוה - זכור י"ג באדר בשנת תתקע"ז לפני 807 שנים יצא מבית הכנסת אחר אמירת 'קדושה דסידרא' לנוח על מטתו ויצאה נשמתו בטהרה. חסיד וקדוש היה רבינו ועמל בתורה כל ימיו, בקי ויודע בחכמות כולם. ועליו אמרו כי העירו חכמי דורו **"שאלו היה בימי האמוראים היה אמורא, בימי התנאים היה תנא, ובימי הנביאים היה נביא (חסידים הראשונים)**.

בראשונים (הגה"מ תענית) מובא כי היה בצום כל ימיו, ולפיכך הייתה האכילה בשבת מצערת אותו ובשל כך היה צם אף בשבת קודש. **בכדי** למצות את דרכו ומשנתו נצטרך ליריעה רחבה, אך אנו ניגע רק בנקודה אחת יסודית אשר השפיע רבות על כלל ישראל.

סודות-התפילה

במשך מאות שנים היו גנוזים ונסתרים הסודות והרמזים הטמונים במילות התפילה, אך לאחר שראה רבינו כי מתרבים שינויי הנוסחאות וטעויות לרוב, ציווה לתלמידו רבי אלעזר מגרמיזא **'הרוקח'** כי יכתוב אשר גילה לו (וכן מה שקיבל הרוקח מאביו) מה שקיבל איש מפי איש מאבותיו ורבותיו עד לאנשי כנסת הגדולה, וכלשון הרוקח **"והוא ציווה עלי להעתיק ולגלותו לחסידי הדור למען ידעו מה סוד בברכות ובתפילה ויכוונו לבם ולא יותירו ולא יחסרו"**

כף זכות

"והי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 79 | אדר א' תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

סיפורים מן הקוראים

ההצעה המוזרה

כל כך עד שלא עניתי לו כאשר התקשר אלי חמש דקות אחר כך, וגם כאשר התקשר הביתה, ביקשתי שיגידו שאני עסוק ולא יכול לשוחח איתו. שעתים אחר כך הופעתי לראותו בפתח בית הכנסת בו אני לומד בערכים. "חשכתי שתבין לכד", הוא אמר, "הרשם, שהוא חבר טוב שלי, מנרנד לי כבר שלושה שבועות שאתקשר אליך, והיום פשוט לא הניח לי עד שלא הוצאתי את הטלפון והתקשרתי אליך. מיד לאחר שהלך ניסיתי להתקשר אליך כדי להסביר את עצמי, אני מצטער שגרמתי לך כאב כזה, אבל חשכתי שתדע אותי לכף זכות, ותבין כי אם הצעתי לך להרשם לשיבה זו הייתה סיבה והיגיון מאחורי ההצעה, ולא תרע אותי לכף זכות".

כאשר עמד בני להכנס לשיבה גדולה, קיוונו כמו כל ההורים לראותו משתלב בשיבה ששמה הטוב הולך לפניו, אך כיוון שהיה נער שקט ולא בולט, חששו שלא ימצא לעצמו מקום כערכו. והנה יום אחד מתקשר אלי אחי, שחיבב מאוד את בני, והציע לי לרשום אותו לשיבה בינונית, ואפילו פחות מכך, ולחץ עלי מאוד שאקח ממנו את מספר הטלפון של הרשם באותה ישיבה, כדי לשוחח איתו.

לאחר שהסתיימה השיחה התיישבתי על מקומי מזועזע, כאוב וכעוס. כך? כך מעריך אחי את בני? האם הוא לא מתבייש להציע לנו לרשום את בני החכם והשמור לשיבה שנמצאת שתיים או שלוש דרגות מתחתיו? כעסתי

השדכן הסרבן

תפסתי את האבא, "הוא אמר, "והחברר לי שלפני שעתים הם עשו לחיים..."

"עם מי?" שאלתי, כאילו ביקשתי לזרות מלח על פצעי עצמי.

הוא נקב בשמו של פלוני אלמוני, חברי מימות הישיבה הגדולה, ואני החלטתי להתעלות מעל מידותי ולהתקשר אליו כדי לספר לו באיזה אוצר זכה.

השיחה עם ידידי מן הישיבה הייתה טובה וקולחת, שיבחי את החרץ באחיו, והוא שמח לשמוע את דבריו, ולבסוף אמר לי: "אם יש לך גם כן בת בגיל המתאים, כדאי לך לפנות לפלוני –" הלא הוא ידידי השדכן אחריי אני רודף כבר קרוב לחודשיים כדי שיציע אותנו למשפחת הבחור המדובר, "הוא עשה לנו את השירוק, בזכותו הכל טס. רק לפני שבועיים הוא התקשר עם השם, והנה מגיע לנו מזל טוב, הוא עושה עבודה מעולה".

לפני שבועיים התקשר אליהם פלוני להציע להם את השירוק? הרגשתי שירי רועדות מרוב תדהמה, והלא כל הזמן הזה אני רדפתי אחריי והתחננתי שיציע להם את ביתי!

מה עלה בגורל כל ההבטחות היפות שהשמיע באוזני לאורך השנים? איך ייתכן הדבר?

איך באמת? נסו לדון לכף זכות את השדכן שהשמיע הבטחות רבות כל כך, והפך אותם ללא היסוס! את תשובותיכם נשמח אם תשלחו אלינו....

הבטחתי לך שאעשה הכל למענך. אל תדאג. תן לי לטפל בזה על הצד היותר טוב".

אבל למחרת כאשר הגעתי אליו אמר לי כי 'לא הספיק' לטפל בעניין, לאחר יומיים, אמר שהוא 'מחכה לפגוש את אבי הבחור פנים מול פנים' לאחר שבוטע כאשר חזרתי אליו אמר ש'הבין מאב שהם עסוקים כרגע' וכאשר דחקתי בו ושאלתי האם לפחות השמיע את השם שלנו, כדי להרשם אותו מוכרנו של האב, למקרה שבו יתפנה הבחור מעיסוקיו – אמר 'שלא כדאי לזרוק שמות סתם, אני אחזור אליו בעוד שבוע שבועיים ונראה מה יהיה".

לאחר שבועיים הזכרתי לו שוב את העניין, והוא הנהן בראשו ואמר: "אל תתן את זה לאף אחד, אני רוצה את הטוב ביותר, עכורך, השאר לי לטפל בזה עכורך". אולם למעשה, שום דבר לא זו.

יכולתי להשיג שדכן אחר שיציע את ההצעה, אולם היה לי בו אמון, והייתי בטוח שכדבריו הוא דואג לי ועושה למעני הכל, כיוון שאני 'מקום ראשון' אצלו, חשוב יותר מאח' לנוכח הטובות שעשיתי לו בעבר. שבוע חלף, במהלכו התקשרתי אליו לא מעט פעמים, אולם הוא לא ענה לשיחותי גם כאשר נדנדתי לו רבות.

הייתי פגוע מיוסר אלי, כעסתי לנוכח האופן הבוטח בו נהג כי לאחר שלאורך כל השנים אני הייתי זה שסייעתי לו בחפץ לב וכידידות רבה, אבל החלטתי לא להשתכלל בתוך רגשותי ולפנות לחבר אחר שיציע את ההצעה.

החבר שמח לבצע את בקשתי, והבטיח לי לבצע את השיחה עוד הערב, וחזר אלי לאחר שעתים: "הרגע

יש לי חבר קרוב, שדכן מקצועי ובעל וותק. במשך השנים הזדמן לי לגמול לו טובות שונות ומשונות, והוא בכת צחוק היה אומר לי: "הכה ככה כאשר גניע לשלב שידוכי הילדים אחורי לך בגדול על כל החסדים שאחת עושה עימי".

בשנים הראשונות היו המילים הללו משעשעות, שכן ילדי היו צעירים מאוד, אבל ככל שהלפו השנים התייחסתי ביתר רצינות לדבריו, וידעתי כי כאשר אניע לפקד המתאים – לא אצטרך לדאוג, יהיה מישהו שיגלגל לפתחי את ההצעות הטובות ביותר.

שנים חלפו, בני הבכור הגיע לגיל שידוכים, בן דודי זרק שם באחזניה של חמותי, ומכילי שהספקנו לקלוט מה קורה – כבר היה הבחור חזן, באירוסים נר לעומתי חברי בראשו ונזף בי: "לא חוככים לי, אה? לא נורא, אתחיל לפרוע את חובותי החל מן הבן הבא".

אבל הבן הבא התארס עם ביתו של אחד מאנשי הצוות בישיבה שלו, עוד לפני שהתחיל לשמוע שידוכים, ושוכ – לא נזקקנו לעזרתו של השדכן.

הנה, הגיעה ביתי לגיל שידוכים, וגם הפעם היה נראה לי שהדבר יהיה קל ופשוט – בכית הכנסת שלנו התפלל בחור ששמותי עליו עין מאז היה בן שתיים עשרה, התפעלתי ממידותיו ועדינותו, שוחחתי איתו לא פעם בלימוד וידעתי שאני רוצה אותו כחתני.

כאשר הגיעה ביתי לגיל המתאים מיהרתי לפנות אל ידידי ובקשתי ממנו להצביא את הרעיון מן הכוח לפועל, הוא הנהן לעומתי ואמר: "וודאי, וודאי, הרי

כיצד ניתן לדון לכף זכות? בין כל שולחי הפתרונות יוגרל פרס בשווי 100 ש"ח בחסות רשת חנויות גל פז בתוכנית הסניפים: ירושלים מלכי ישראל 11 | בני ברק רח' רבי עקיבא 89 | קריית ספר שדה חמד 1 פתרונות יש לשלוח עד יום ראשון מדי שבוע בשעה 18:00. יש לציין שם עיר ומס' יש לכם סיפור על כף זכות? שלחו לנו! | אימייל: k.gilyonot@gmail.com

אין עשן בלי אש!

בבית, אך אירע לה דבר מה שמנע ממנה להזעיק עזרה עבור עצמה והילדים.

יצחק קדמון מנוף אילון סבור שאולי אירע אסון בבית, עם ילד אחד, וכאשר הגיע האמבולנס האם נאלצה לצאת עם הילד לבית החולים, היא ביקשה מבט השכנים להשגיח על הילדים שנשארו בבית, אך הנערה לא הבינה את הבקשה, ולא נכנסה לשמור על הילדים, וכך הם נותרו לבדם, יחד עם הסיר המתבשל שתכולתו נשרפה.

משפחת בנדיקט מרכסים סבורים שאולי ההורים אכן נסעו, והשאירו ביביסיטר שהכינה ארוחה בסיר לחץ והעשן שראו בחלון זה היה אדים שיצאו מן הסיר כשעה שפתחו אותו, ושיחררו את הלחץ.

משפחת רייכמן מפתח תקווה סבורה כי אולי האם צולה כבר בבית, ולכן יש עשן (ואש...) ואליהם מצטרף גם ישראל חיים בלומנטל המרחיב וכותב בצורה סיפורית סבור כי האם אכן הלכה, כפי שסיפר הילד, אך האבא נותר בבית כדי לשמור את הילדים, וכינתיים ניצל את הזמן כדי לשרוף את השמן/הפתילות של נרות חנוכה, לצלות כבר או לגזוז לילדים את הציפורניים ולשרוף אותם...

יוסי ב' סבור כי ההורים בבית, אך הם נחים.

ובני משפחת בולג מעלים מספר אפשרויות שונות, ביניהם למשל הרעיון כי השמרטפת צעירה יחסית, ועל פי הודאות הוריה אינה פתחת את הדלת לזרים.

הזוכה השכור: יצחק קדמון, נוף איילון

ומה אכן היה סופו של הסיפור? הרי הוא לפניכם...

בשבוע שעבר שמענו על קבוצת עובדי אורח ושכנים מוטרדים הרואים שני ילדים קטנים יושבים בחלון, ועשן עולה ובוקע מן הדירה מאחוריהם. לאחר שהבוגר מבין שני הפעוטות אומר כי אימו 'כה' מחליטים השכנים שלא להמתין לבואם של מכבי האש אלא לפרוץ פנימה.

מה התברר להם דקות ספורות אחר כך, ששינה את התמונה כולה?

- ש ו' הציעו רעיון יצירתי, כי העשן שיצא מן הבית אינו עשן אלא אדים ממכשיר אדים, ו' הוסיפה כי ייתכן שהאמא ננעלה בעצמה באחד החדרים ולא יכלה לפתוח לשכנים את הדלת.
- ו' מתעכב בפתרונו על דבריו של הילד, לדבריו ייתכן כי הוא אמר שאמא נחה (חה) ושהיא רואה עץ (אש), או מתלבש, או לוחש כדי שלא תקום... ואולי האם כבר כיבתה את האש, ונשאר רק העשן, ולאחר מכן הלכה לנח, והילד שעדיין מתרגש מן האש ממשיך לדבר 'אש! אמא חה מים!'
- אפשרות נוספת שמציע ו' היא כי האם משתמשת במכשיר היוצר אדים דמויי עשן בעבודתה כצלמת, ועל המכשיר הזה שהאם פתחה מרבץ הילד.
- בני משפחת פרץ מליילא, ספרד, חושבים גם הם כי האמא נחה או שהיא אכן הלכה, אך המטפלת נמצאת עם הילדים בבית. ובני משפחת נגר סבורים כי ההורים הינם חרשים, והם פשוט... עושים מנגל במרפסת.
- ר' שפרינגר מאשקלון, סבורה שאולי הרעש העיר את האם החולה שניסתה לבשל ולטפל בילדיה אך נרדמה בישיבה על הספה, וכאשר התעוררה גילתה לבהלתה כי הילדים טפסו על הספה שמאחוריה וסיר האוכל שבמטבח מעלה עשן שחור...
- משפחת גולד מירושלים גם היא סבורה שיתכן שהאם נמצאת

ומתשובותיכם, לפתרונה של התעלומה...

בתפילה כדי לבדוק מה קרה, וכאשר מישור התחיל לנסות לפרוץ את הדלת, פחדתי שהרעש בישר על התקפת מחבלים, ושהם מנסים עכשיו לפרוץ אלי לדירה!"

כאשר הסתיימה המהומה, שבתי אל ילדי שהמתינו לי למטה, כשאני מחזרת מאור. אין ספק בכך שגם בפעם הבאה בה אראה עשן בוקע מחלון בית, לא אנסה לרוץ לכף זכות את המתגוררים בו, אלא אנסה לבדוק האם לא מדובר בשריפה... ואם אראה ילדים יושבים על אוך החלון – אהיה אכזרית אם לא ארוץ להלצם בבהלה.

לא זו הייתה הטעות, המעשים שנעשו היו נכונים כולם!

מה היה שגוי? רק הרגש שליווה אותנו בשעת פעולות החילוץ הדרמטיות, הכעס והעליזות שחשנו כולנו למול 'האם שנשטה את ילדיה' הוא זה שלא היה במקומנו כלל וכלל!

וגם אם הפעולות היו נכונות כולם, ועלינו לבצע אותן שוב אם ניתקל בסיטואציה דומה, הרי שגם בשעת מעשה חובתנו כיהודים לרוץ את הזולת לכף זכות, ולא לחשוב עליו רעות כלל.

הלכה!" היה עשן בבית כי עשיתי בצק, ושרפתי את ה'חלה' שהפרשתי, וכנראה שזה גם מה שיענקי אמר לך, לא 'אמא הלכה' אלא 'אמא חלה', אמא עושה הפרשת חלה."

"אבל למה לא ענית כשרפקתי כאן בפעם הראשונה?" השתוממתי.

"את כל הפרשת החלה עשיתי רק כדי להתפלל", השיבה האישה בפשטות, "לכן גם הושבתי את הילדים על אוך החלון וחבאתי להם ממזקים, כדי ששום דבר לא יפריע לי להתרכז ברשימת הבקשות והשמות שרציתי להזכיר, לא חשכתי שיש סיבה רחופה שאפסיק באמצע ואלך לפתוח את הדלת... לא חשכתי שאחם רוצים משהו מיוחד."

"אבל הילדים יכלו לפלל לתוך הבית!" רגשתי, "איך את יכולה להושיב אותם בחלון ולהסתלק לך?"

"אני לא צריכה להסביר לך כל החלטה שלי", אמרה האישה, וכעת נראתה זועפת, "אבל החלון נמצא מעל השיש, כמעט צמוד אליו, וגם אני עמדת שם, על יד הקערה והתפללתי."

"ולא שמעת אותנו צועקים מלמטה?" תהיתי שוב. "שמעתי שיש מהומה", היא הודתה, "אבל לא חשכתי שהיא קשורה אלי, ולא רציתי להפסיק

המשכנו להכות בדלת בכוח ולנסות לפרוץ אותה, כאשר פתאום נשמעו מן הרחוב קולות סירנה משטרה ושוטרים בנשקים שלופים פרצו אל הבניין. "מה אתם עושים כאן?" הם שאגו, "קיבלנו דיווח על ערכים שמנסים לפרוץ לדירת מגורים!" הבטנו אחד בשני, נדהמים.

"אנחנו מנסים לפרוץ לבית הזה כיוון שיצא ממנו עשן, ויש כאן ילדים כלואים", אמרנו, "האמא לא נמצאת, הלכה, לדברי הילד –"

"גברת, גברת –" אחד מן השוטרים דיבר אל פומית מכשיר הטלפון שלו, "אנחנו מול דלת הבית שלך, דירה שלוש, נכון? אם תתקרי תראי אותנו דרך החור. אין פה ערכים, זה רק שכנים שלך, גברת, שמודאגים בגלל שיש בבית עשן. את יכולה לפתוח לנו את הדלת, שנבין מה הולך כאן?"

רגע חלף, ואחר כך נשמע קול הסטת ברית, והשכנה, שטופת רמעות ומבוהלת עמדה שם.

"הכל בסדר, גברת", ניסו השוטרים להרגיע אותה, "את רואה? זה לא מחבלים, זה רק שכנים, את מכירה אותם?"

"לא", אמרה השכנה, "אנחנו", התנשפות, "חדשים כאן."

"היה עשן בבית –" ניסיתי להסביר את התנהגותם של השכנים, "הילד ישב בחלון, ואמר שאמא

יצחק מרדכי הכהן רובין הר נוף ירושלים תובב"א

מוצג"ק פרשת תרומה תשפ"ד

לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו

לאחי ורעי באי בית המדרש שיחי

כתיב בנבואת הושע "לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו" [פרק ו' פסוק א'] ופירשו המפרשים שאין האויב גובר בכוח ידו, אלא הכל ממנו יתברך ורק בידו לרפאות אותנו.

הנה זה שנים על גבי שנים שעם ישראל מוקף מכל עבר בבני ישמעאל החורשים מזימות להשמיד את שונאיהם של ישראל ולכלותם מעל פני האדמה רחמנא ליצלן עפרא לפומייהו. וכל מי שמעט דעת בקדקודו מבין לאשורו שאילולי ה' אלוקינו בעזרנו מה תהיה אחריתנו.

ובחדשים האחרונים ראו עינינו לדאבון ליבנו את התפרצות הישמעאלים ללא גבול וללא רסן, ומה שהיה בדרום עלול להיות ח"ו בצפון, אלא שלדעת יודעי דבר מצפון עלולה ח"ו להיפתח הרעה ביתר שאת וביתר עז כהנה וכהנה.

ובשבועות האחרונים וביותר בימים האחרונים ישנן הכנות נסתרות מאת השלטון להיערך לתקופה לא קלה ה' ירחם, וכבר פנו למשפחות שיש בהן חולים כדי שיתחברו לגנרטורים וכן נערכים בכל דרך אפשרית להקדים רפואה למכה ח"ו.

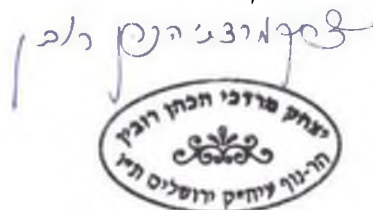
והנה בכל דור ודור דבר ה' ניתן ביד מנהיגי הדור שליט"א והם הם שליחי המלך מלכו של עולם למסור את דברו להמון העם, ובשבוע הקודם כינס גאון ישראל מרן הגר"ד לנדו שליט"א אסיפה דחופה בביתו לבקש בכל מקום ומקום להיקהל ולבקש על נפשם, היות והיא עת סכנה ממש רח"ל.

ולכן כעת שמרגישים בחוש יותר ויותר שהעת הזו היא בבחינת עת צרה גדולה ליעקב, מה אפשר לן לעשות יותר מאשר לתפוס את אומנות אבותינו בידינו, לקרוע שערי שמים בתפילה ובתחנונים. אלא שצריכים לכמה הכנות בסיסיות: [א]. לדעת שאנו בפני סכנה גדולה כפי שיודעי דבר חוששים ביותר. [ב]. להאמין שהכל מאתו יתברך "והוא יך ויחבשנו". [ג]. להאמין שבכח תפילתנו ושיפור מעשינו הכל יכול להתהפך לטובה בעז"ה.

חזקה על תפילה כשהיא באה מכל הלב שיש בידה לקרוע שערי שמים, וכלל בידינו שמלך מתרצה בדמעות, ולכן מה טוב שכל אחד ואחד יקבע לעצמו זמנים מסויימים ביום לשפוך לב בתפילה ובתחנונים, וטוב מעט בכוונה מאשר הרבה שלא בכוונה, וביותר אם יעשה זאת ביחד עם בני ביתו, ובודאי אם אפשר לעשות זאת בציבור עדיף טפי דתפילת ציבור אינה חוזרת ריקם [וכל זאת בנוסף למזמורים הנאמרים בסוף התפילה].

ובזכות תפילות היחידים והרבים ישמע ה' את שעותנו ויאמר לצרותינו די ויחיש פדיון נפשנו מיד כל שונא וישלח תשועה לכל אחינו בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה במהרה דידן.

ביקרא דאורייתא

פרשת תצוה

משחקים בשבת

סעודת ליל שבת

א. אין למחות בילדים המשחקים בארגז חול, כיון שהחול שבו מיועד למשחק, אבל אין לערבב את החול במים, משום איסור לישא. חול שלא הוכן מבעוד יום למשחק ילדים, כגון חול שעל שפת הים או חול העומד לבנין, אסור לטלטלו או לשחק בו בשבת (ס"ק ט"ז).
ב. כדור שנפל על אילן, אסור להורידו בשבת, בין ביד ובין במקל, וכן אסור לנענע את האילן כדי שיפול הכדור, שאסור להשתמש במחובר לקרקע, ואם נפל הכדור מעצמו מותר לשחק בו. כדור שנסתבך בין ענפי האילן מערב שבת ובכניסת שבת היה בין הענפים, אפילו אחר כך נפל מהאילן, אין לשחק בו בשבת, מפני שבבין השמשות היה הוא מוקצה (ס"ק ט"ח). אסור לטפס על אילן, וכן אסור לעלות על סולם שנשען על אילן (ס"ק ט"ז).

סעודת יום שבת

א. מקלות ואבנים אסורים הם בטלטול, ואם ייחדם למשחק מבעוד יום, או שרגילים לשחק בהם גם בימות החול, מותר לשחק בהם בשבת. משחק חמש אבנים מותר לשחק בו בשבת בתוך הבית (ס"ק י"א). **ב.** מכונית צעצוע הממונעת על ידי קפיץ, אין למחות בילדים המשחקים בו, ואם יוצא ממנו ניצוצות של אש גם לילדים אסור לשחק בו בשבת. אין למנוע מהילדים לבנות בקוביות או אבני פלא שאין חיבורם בחוזק, אבל אין לתת להם לשחק ולבנות באבני לגו הנתקעים זה בזה בחוזקה (ס"ק י"ט). אסור להרכיב או לפרק צעצוע העשוי מחלקים מוכנים להרכבה, כגון מטוס או אניה שעשויים מחלקי פלסטיק מתכת או עץ, שהרי החלקים מתחברים זה לזה בדיוקנות מרובה, ורגילים לבנותם לימים מרובים (ס"ק י"ד, ט).

סעודה שלישית

א. משחקי קוביה, כגון סולמות וחבלים, מותר לשחק בהם בשבת. וכן משחקים כגון שח-מט דומינו וקלפי רביעיות מותרים, אולם יש להיזהר שלא להפריד בסוף המשחק את הכלים או את הקלפים השונים ולסדרם לפי סוג או צבע, משום איסור בורר, ומותר להפרידם ולסדרם כדי לשחק בהם מיד (ס"ק לה). **ב.** משחקי ריצה, קפיצה, תופסת ומחבואים, מותרים בשבת, וכן מותר לקפוץ בחבל, אבל להתעמל אסור בשבת (ס"ק מ).

וארטיס לפרשת תצוה

כז. ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך. איתא במדרש שה"ש א.ד. שהקב"ה אמר את ב' הדברות הראשונות "אנכי" ו"לא יהיה לך", וכשראו ישראל פרח נשמתם ואז הם פחדו ובקשו ממשה שהוא יאמר את שאר הדברות. ומוסיף המדרש שבגלל זה הפסידו ישראל שיש בהם שכתת התורה, ואילו היו שומעים הכל מה' לא היתה בהם שכתת. ולפי"ז רמזו היטב בפסוק ה' אומר למשה ואתה תצוה את בני ישראל, והיינו אתה תצוה אותם את הדברות ולא אני אבל ויקחו שמן זית זך שכיוון שתשלט בהם שכתת יודקקו ויטעו זית ששמן זית משיב את הזכרון. רבי יונתן איבשיץ.

כז. ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. ומבאר רש"י להעלות מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. כך פירש רש"י כאן. ואילו בפרשת בהעלותך פירש עוד פירוש להעלות: שעשו מדרגות לפני המנורה כדי לעלות עליה הכהנים להדליק המנורה. וקשה למה רש"י כאן השמיט ד"ז? וי"ל, אומר רבי נפתלי מסלוצק, כיון דהמנורה היתה בגובה יח' טפחים והיינו כמטר שבעים בערך וזה גובה האדם, לכך בפרשת בהעלותך שהוא ציווי לכהנים לכל הדורות, הוצרכו מדרגות כדי להדליק את הנרות יפה. אבל כאן מדובר בציווי לשון (והוא הדליק את הנרות בשבעת ימי המלואים) שהיה בעצמו בגובה עשר אמות ולא הוצרך כלל למדרגה.

כז. ויקחו אליך שמן זית. הקשה בפנים יפות מדוע נאמר כאן שמן זית ואילו בשאר המקומות כגון במנחות ובמצורע לא נאמר אלא שמן סתם? ועוד מדוע נאמר שמן זית ולא שמן זיתים? וי"ל דהנה יש לחקור מהיכן היה לישראל שמן טהור במדבר הרי לא היו להם זיתים משלהם, אלא נראה שהביאו ממצרים או קנו מעכו"ם בדרך, וא"כ הוא שמן שבא מזיתים טמאים וממילא גם השמן טמא וכיצד השתמשו בו למנורה? אולם הרי מבואר בפסוקם ל: שהשמן הבא מן הזית נטמא רק באופן שהאדם סוחט בפעם אחת יותר מכביצה והיינו שני זיתים. ונשמע מזה שהסוחט זית אחד בכל פעם אין השמן מקבל את טומאת הזית. ומעתה י"ל שמשום כך נאמר ויקחו אליך שמן זית זך כדי להזהיר את ישראל שיסחטו בכל פעם זית אחד כדי שהשמן לא יטמא. מתוקים מדבש.

כח. ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. מבואר שיש עניין שמשה ימנה את אהרן לכה"ג, וביאר הגר"י הטעם דהדבר תלוי במשה שהוא יהיה הממנה ולא הקב"ה י"ל דמבואר בתוס' שאין מעמידים כה"ג אלא ע"פ מלך, והרמב"ם כתב דבעינן ב"ד של שבעים ואחד למנות כה"ג, נמצא שלכך תלוי מינוי אהרן במשה שהיה לו דין מלך בדין ב"ד של שבעים ואחד.

כח. ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד. וכו' ועשו בגדי קדש לאהרן ולבניו לכהנו לי. הגמ' בשבת לא. מספרת מעשה בכרי אחד שהיה עובר אחורי ביהמ"ד ושמע קול סופר שאומר 'ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד': אמר: הללו למי? ענו לו לכהן גדול, אמר אלך ואתגיד כדי שישמנוני כה"ג. בא לשמאי ונזרק, בא להלל וגיירו. ולאחמ"כ הראה לו את הפסוק והזר הקרב יומת. נשא הנכרי ק"ו והבין שאינו יכול לשמש. אומר רש"י שם שאותו סופר היה מלמד תינוקות. וצ"ב מנא ליה לרש"י הא ואת מי זה מעניין מה היה? וי"ל שהוקשה לרש"י איך אותו נזר שמע רק את תחילת הפסוק ואלה הבגדים וגו' ולא שמע את סוף הפסוק ועשו בגדי קדש לאהרן ולבניו, ואם היה שומע זאת היה מבין שהבגדים הם רק לאהרן ובניו, שהרי אסור לעצור באמצע כמו שכתוב במגילה כב: שאסור לעצור באמצע פסוק! ועי"ז מתרץ רש"י שזה היה מלמד תינוקות ואיתא שם במגילה שהותר להפסיק באמצע פסוק בשביל ללמד התינוקות.

כח. ו. ועשו את האפוד. הקשה בכלי יקר מה הטעם שבוכלם נאמר ועשית, ואילו כאן נאמר ועשו? וי"ל לפי שאמרו חז"ל (ערכין טז.) שהאפוד בא לכפר על חטא העגל. ולמשה לא היה חלק בזה, לכך הוצרכו בני ישראל לעשות כי הם עבדו ע"ז.

כח. וחשוב האפוד כמעשהו ממנו יהיה. יש לומר, אומר רבי ברוך מגרליץ, שפסוק זה מרמז על הדין שמחשבת ע"ז הקב"ה מצרפה למעשה. ואפוד הוא לכפרה על חטא העגל. וזמ"ש **וחשוב האפוד כמעשהו** והיינו מחשבת הע"ז שעל זה מכפר האפוד יש לו דין כמעשהו.

כח. ט. ולקחת את שמן זית אבני שם ופתחת עליהם שמות בני ישראל. כאן בפסוק יש משמעות שהיה

האומן מפתח בעצמו את שמות בני ישראל, וכן להלן פסוק יא כתב פתוחי חותם **תפתח** את שתי האבנים. ואילו באבני החושן לא נאמר שיפתח האומן את האבנים, וכל מה שנאמר בהם הוא שהיו האבנים מפותחות בפתוחי חותם, וראוי לעמוד על שינוי זה מדוע לא נאמר גם בחושן ופתחת: וי"ל, אומר רבי צבי פסח פרנק ע"פ הרמב"ן בתרומה כז, שבאבני החושן נאמר במלואותם שיהיו שלמות ולא חסרות, והיו חוקקים בהם ע"י הנחת השמיר והיה בוקע בהם בלי להחסיר בזה כלום. וד"ז נאמר רק באבני החושן שנאמר בהם במלואותם אבל לא באבני האפוד עכ"ל הרמב"ן. ולפי הנ"ל הכל כפתור ופרח, דבאפוד נאמרה החקיקה בלשון תפתח ופתחת שבהם הפיתוח נעשה ע"י האדם כיוון שלא היו צריכות להיות שלמות, משא"כ אבני החושן שפיתוחם לא נעשה ע"י האדם, אלא ע"י שמיר שנעשה מאלו נאמר בהם שיהיו מפותחות.

כח. כא. והאבנים תהיינה על שמות בני ישראל שתי עשרה על שמותם. מבואר בגמ' יומא עג. שכל אותיות הא-ב היו על אבני החושן, וכששאלו באורים ותומים היו האותיות מאירות לתשובה. ומקשה הגמ' הרי בשמות השבטים לא כתוב את האות, ו' ומתרתת הגמ' שהיה שם גם את שמות האבות ובשם יצחק יש צ. ומקשה הגמ' מה עם האות ט שאין לא באבות, ולא בשבטים, ומתרגינן שכתוב **שבטי** ישורון ע"כ הגמ'. ותימה גדולה למה לא שאלו דבר ראשון על האות ט. דהוא לפני צ. וי"ל, מביא החת"ס, שיש במדרש שתי שיטות מה היה כתוב על האורים ותומים (מלבד השבטים שזה כתוב להדיא בפסוק). שיטה ראשונה סברה שכתוב שמות האבנים אדם פטדה וברקת וכו'. ושיטה שניה סברה שכתוב את האבות. והנה בתחילה הגמ' למדה שכתוב את שמות האבנים היינו אדם פטדה, וא"כ יש שם את האות ט. אך כשהגמ' תירצה שכתוב את שמות האבות א"כ חסר את האות ט. ועי"ז תרצו שבטי קה.

כח. לב. לא יקרע. הגמ' ביומא עב. לומדת מכאן שהמקרה בגדי כהונה לוקה. שנאמר לא יקרע. והקשה הרוגטשובר הרי יש כבר פסוק אחר שממנו ילפין שאסור לקרוע בגדי כהונה והוא לא תעשו כן ל' אלוקים! ותרץ שלא תעשו לא ילפין דינא דגרם קריעה דשרי התם גרמא במחיקת שם (שבת ככ) והכא אסור מ"לא יקרע".

כח. לג. ועשית על שוליו רמוני תכלת וגו' על שוליו סביב ופעמוני זהב בתוכם סביב. היכן היו הפעמונים? הנה כאן התרגום אונקלוס אומר שהפעמונים היו בין הרימונים. ואילו בפרשת ויקהל לט כה אומר התרגום שהפעמונים היו בתוך הרימונים, ועי"ז דבתרגום יונתן בן עוזיאל ג"כ יש סתירה בין הפרשיות, דבפרשת תצוה כתב רבי יונתן שהיו 71 פעמונים, ואילו בפרשתנו כתב רבי יונתן שהיו 72 פעמונים (ויש שמכח קושיות אלו שינו הגרסאות עיין בפירוש יונתן). וי"ל, אומר ר"ב קודש, דהציווי של פרשת תצוה נאמר לפני חטא העגל, ושם הציווי היה לעשות פעמון בין הרימונים וא"כ היו 71 כי היו 72 רימונים ובין כל אחד לשני היה פעמון, זה יוצא בס"ה 71. משא"כ פרשת פקודי היה אחרי חטא העגל, א"כ לא היה אפשר לעשות את הפעמונים שהיו מזהב בחוף, כי זה היה מזהב המקטרג, שמזכיר חטא העגל ואין קטגור נעשה סגור, ולכך הוצרכו להשים הפעמונים בתוך הרימונים והיו 72 פעמונים כמנין הרימונים.

כח. לה. ונשמע קולו בבואו אל הקדוש. בתנ"ך מופיעה ג' פעמים המילה **ונשמע**. א. נעשה **ונשמע**. ב. **ונשמע** קולו. ג. **ונשמע** פתגם המלך. מבאר החיד"א את הקשר בין שלושתם. הנה בגמ' בשבת פח איתא שישראל יכולים לטעון שלא יקבלו עונש על העבירות כי הם היו אנוסים, כי כפה עליהם הר כגיגית. ואומר שם הרשב"א שזה הכלעך שכנסו לארץ, אך כשנכנסו לארץ ישראל בטלה טענת האנוס, כי הקב"ה אמר להם אינו נותן לכם את הארץ רק בתנאי לקבלת התורה והם נכנסו לארץ (ותליוהו וזבין זביניה וזבין). והנה כל זה ניחא רק כשהיו בארץ אך כשגלו והתבטל התנאי ממילא שוב חזרו להיות כאנוסים. ועי"ז הדר קיבלו ברצון בימי אחשורוש. וכך מפרש החיד"א את ג' הפסוקים הנ"ל: בתחילה אמרו נעשה ונשמע אך א"א להיענש ע"כ כי זה היה באנוס, לכן יש את הונשמע קולו בבואו אל הקדוש היינו לארץ ישראל, ואם תאמר הרי גלו והתבטל התנאי וחזר להיות אנוס: עי"ז יש את ה'ונשמע' פתגם בימי אחשורוש שחזרו וקיבלו באהבה. בבעל הטורים הביא ביאור נוסף על הפתח הזה של ג' פעמים ונשמע. הנה אמרו

פרשת תצוה תשפ"ד

חז"ל במגילה ג: אמר רבה מקרא מגילה עדיף על עבודה בביהמ"ק ותלמוד תורה. כי על התורה כתוב נעשה ונשמע, וגם על עבודה כתוב ונשמע קולו. ומ"מ ונשמע פתגם המלך **כי רבה הוא**, והיינו קריאת המגילה רבה על הכל. ומרומז גם שירבה' הוא זה שאומר את הדין הזה.

כח. לה. ונשמע קולו בבואו אל הקדוש ובצאתו ולא ימות. הנה אמרו חז"ל בעירובין נד. השונה בלחשה משכח תלמודו, ועוד אמרו חז"ל באבות ג ח השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו. וזהו ונשמע קולו בבואו אל הקדוש לפני ה' דהיינו שילמד בקול רם בבואו לפני ה' והיינו בבית מדרש אז בצאתו אינו שוכח ולא ימות. בכור יעקב.

כח. לו. פתוחי חתם קודש לה'. הגאון אומר שיש כאן רמז למה דאיתא בגמ' ג' מפתחות בידו של הקב"ה: חיה. גשמים. תחית המתים. והוא מרומז כאן, פיתוחי היינו מפתח של חת"ס, ר"ת חיה תחיה מטר הם קודש לה' היינו ביד ה'.

כח. לח. והיה על מצח אהרן וגו' והיה על מצחו לרצון להם לפני ה'. לשם מה נכתב פעמיים והיה על מצח אהרן? וי"ל דהנה ביומא ז' וברש"י שם איתא שהציץ מרצה כשהוא על מצח אהרן בשעת הטומאה, והא ודאי שצריך שיהיה גם בשעת הריצוי, אלא שחידש שם רש"י שצריך שיהיה גם בשעת הטומאה, ולכן כתב הפסוק והיה על מצח אהרן ונשא עוון הקדשים והיינו שזה יהיה על מצחו בשעת עוון הקדשים, וגם 'והיה על מצחו לרצון תמיד' והיינו שיהיה בשעת הריצוי, שהוא שעת זריקת הדם.

כח. לח. ונשא אהרן את עוון הקדשים וגו' והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'. המילה לרצון כאן היא נראית לכא' שלא במקומה, כי לרצון שייך במצווה העולה לרצון, וכאן מיירי בכפרת עוון הקדשים, ומה שייך לרצון? מיישב הכתב סופר, דהנה מצונו סתירה דרש"י מביא ממנחות כח. שהציץ מכפר על קרבן שהוקרב בטומאה, ובובחיים פח: אמרו שהציץ מכפר על עזות מצח. וליהב הדברים נ"ל שכשהאדם עושה מצווה הבאה בעבירה, כגון שגזל חיטים והפריש ע"ז חלה, אמרו רז"ל דא"ז מברך אלא מנאץ, כי הוא עז מצח שעומד לפני ה' לעשות מצווה, ועושה זאת ע"י איסור, וה"ה המקריב בטומאה עומד לפני ה' ומתחנץ לגשת בפניו בטומאה, ועי"ז אמרו חז"ל שהציץ מכפר על קרבן שהוקרב בטומאה שזה גופא עזות מצח. והנה העובר עבירה ומביא קרבן, אז הקרבן מוחק ומעביר את העבירה, אבל המביא קרבן על מצווה הבאה בעבירה, העבירה מסתלקת ונשארת המצווה שהיא עולה לפני ה' לרצון. וזה כוונת הפסוק, ונשא אהרן את עוון הקדשים אשר יקדשו בני ישראל ויקריבו בטומאה, וזהו עזות מצח שניגש לפני ה' בחטא, והיה על מצחו תמיד, היינו שיבוא מצחו ויכפר על עוון מצח, ואז לרצון להם לפני ה'. שהמצווה שנעשית בעבירה תעלה לרצון מפני שנמחק העבירה ונשארה המצווה.

כט. לג. לא. ואם יוותר מבשר המילואים עד הבוקר ושרפת הנותר כי קודש הוא. המהרש"א בקידושין נו חידש שבשר קודש שנותר כיוון שחל עליו שם נותר בטלה קדושתו. ותמחו האחרונים מפסוק מפורש בפרשתנו שכתוב ושרפת הנותר כי קודש הוא? וי"ל דהנה יש להקשות כאן קושיה אדירה הרי כל שלמים נאכל לשני ימים ולילה וא"כ לא יתכן אף פעם שלמים בוקר השני שכבר יחשב נותר ששרף עדיין אפשר לאוכלו עוד יום ומדוע כאן כתוב ואם יוותר מבשר המילואים עד הבוקר ושרפת: וצ"ל שכל השלמים הם לשני ימים ולילה כל שלמים הם מקדשים קלים, אבל כאן מדובר בשלמי מילואים שמואב ברש"י פסוק לא שהם קדשי קדשים ולכן ביום השני הם נותר. לפי"ז י"ל שמה שכתוב כי קודש הוא זה לא הולך על בשר נותר שזה אכן לא קדוש, אלא כוונת הפסוק שאם תשאל מדוע הנותר עד הבוקר שרף הרי תמיד שלמים נאכלים לשני ימים, התשובה היא כי קודש הוא כיוון שזה בשר המילואים ומילואים יותר קדוש ואף הנותר שלו קדוש. מאת רי"א אלתר זצ"ל בנו הצעיר של הפני מנחם שנלב"ע בצעירותו.

בפרשת תצוה לא מוזכר שמו של משה בכל הפרשה. אלא ואתה תצוה כמה פעמים ללא שמו של משה. והטעם לכך, אומר הבעה"ט, בגלל שמשה אמר מחני נא ויספר וקוללת חכם אפי' על תנאי מתקיימת. ויש להוסיף ע"כ את דברי הגאון שזה יוצא תמיד בשבוע של ז' אדר שאז נפטר משה רבינו ומרמז על סילוקו. עוד יש להוסיף מחני נא מספר-ד, היינו מספר כ', ותצוה הוא פרשה כ' ע"פ סדר הפרשיות ומרומז במחני מספר-ד'.

למצוות לקחת את המובחר ביותר.

ויקחו אליך שמן זית זך. רש"י בתחילת הפרשה מביא שהשמן שלוקח למנוחה צריך להיות הכי זך שיש והיינו טיפה ראשונה. וכתב הכללי יקר: ויש בפרשה זו מוסר אל הטועים הנותנים החלק המובחר מן המונס לענוותי שלהם, וכל מה שמבזה ונמס אותה יתן לצורך נר אלקים נשמת אדם כדרך שעשה קין, אלא ילך בדרך הבל שהביא מנחה לה' מבכורות צאנו ומחלביהן כך יתן ראשון למאור לצורך נר אלקים נשמת אדם אשר אורה נצחי כמו שנאמר להעלות נר תמיד והשני יתן למנחות שהיה מאכל לכהנים ודי רמז בזה למבינים עכ"ל. וז"ל הרמב"ם סוף הלכות איסורי מזבח: הרי נאמר בתורה והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע' ה' אל הבל ואל מנחתו, והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא- ה' הטוב שיהיה מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפילה יהיה נאה מבית ישיבתו, האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו, כסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו, הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב לה' וגו'. בהמשך הפרשה לגבי השמן של המנחות, התורה אומרת ומזכירה שמן כתיב ואומר שם רש"י: בשמן כתיב - לא לחובה נאמר כתיב אלא להכשיר, שאין צריך כתיב, שאף הטחון בריחים כשר בהן: ומבואר בגמרא (מנחות פו:) כי הטעם לכך שהמנחות אינן טעונות שמן זית זך כתיב למאור, הינו, משום שהתורה חסה על ממונם של ישראל. אלא שכאן לכאורה יש להקשות, מדוע התורה חסה על ממונם של ישראל דווקא ביחס לשמן המנחות, ולא חסה על ממונם של ישראל ביחס לשמן המנוחה? מדוע ביחס למנוחה דורשת התורה מיישראל להביא את השמן היקר ביותר, הטהור ביותר, הזך והנקי מכל תערובת של שמרים או פסולת מבלי לחוס כלל על ממונם? וביארו המפרשים: כי הנה המנחות מסמלות את המאכל והמשקל, את הגשמיות, בנושא זה מלמדת אותנו התורה, כי אל לנו לבקש עבור עצמנו את הטוב ביותר את המשובח והיקר ביותר, אלא יש לנו להסתפק למאכלנו גם בפחות מכך, בכל הנוגע לעניינים הגשמיים ואומרת לנו התורה: אל תחפש את המשובח ביותר, ואין אתם צריכים לשאוף לשלמות. לעומת זאת המנוחה הטהורה, היא הלא מסמלת את הרוחניות, את התורה והמצוות, כאן מבקשת התורה להדגיש דווקא את ההיפך, כאן מבקשת התורה להבהיר, כי בכל הנוגע לרוחניות, למצוות, אסור לנו להתפשר על פחות מהטוב ביותר, עלינו לשאוף תמיד לשלמות הרבה ביותר שביכולתנו להשיג, כאשר בנקודה זו אין מקום כלל לחוס על ממונם של ישראל. **בניא להלן סיפורים מגדולי איך התאמצו להביא לרוחניות את ההכי טוב.**

מסופר שפעם אחת בא חסיד לפני בעל ה'אמרי אמת' וסיפר לו שגנבו ממנו את התפילין. וה'אמרי אמת' הוסיף לו זוג אחד תפילין רש"י ואמר לו שישמור עליהם טוב כי את התפילין האלו קיבל מעיזבון אביו השפת אמת, והוסיף לומר לו שאין לו עוד זוג תפילין של ר"ת ולכן יזמין אחרים בשבילו וכשיהיו מוכנים יביא לו אותם. כששאל אח"כ רבי יצחק מאיר אלתר חתנו של האמרי אמת את חותנו מדוע נתן לאותו יהודי דווקא את התפילין החשובים כל כך בעיניו השיב לו כי בגלל שהתפילין הללו יקרים אצלו כ"כ לכן נתן לו אותם לקיים דברי הרמב"ם לתת את החלק הכי טוב להש"י. **סיפר הרב דסלר: הייתי בירושלים, והוא רב יחודי שאיננו עשיר, המצב הכלכלי שלו בינוני, ויש לו מנהג טוב. יש לו ברוך ה' בית עם ילדים, וה' עוזר לו שמפעם לפעם הוא מחתן בן או בת, ובדרך כלל, כשמחתנים תופרים בגדים חדשים. היהודי הזה יש לו מנהג, שכאשר הוא מחתן ותופר לעצמו ולאשתו ולבניו ובנותיו בגדים חדשים, הוא עושה עוד משהו שאת זה אנשים אחרים לא עושים. לפני שהוא מחתן הוא הולך ל"בית היתומים דיסקין" בירושלים, ומבקש שיתנו לו רשימה של היתומים שנמצאים שם, ואת מדותיהם, והוא תופר להם חליפות. וכי רק לעצמו ולילדיו הוא צריך חליפות? מי ידאג לילדים שאין להם חליפות? - הוא תופר להם חליפות! וכן הוא הולך ל"בית היתומות וינטרן" ומבקש את רשימת היתומות ומדותיהן, והוא תופר להן שמלות חדשות! נכון שזה מרגש? - אמר הרב דסלר. הקדושה של ארץ ישראל משמיעה על יושבי ארץ הקודש שהם עושים דברים מופלאים. אבל, אמר הרב דסלר, נכון שהוא עושה מעשה גדול מאוד, אך הוא קצת טועה. כי שמעתי, שאת החליפות שלו ושל בניו, ואת השמלות של אשתו ושל בנותיו, הוא תופר מסוג בד הכי מעולה, אך את הבגדים ליתומים**

וליתומות הוא תופר מבד פחות משובח, זה לא א' א'. אחרים גם את זה לא עושים, הוא לפחות עושה את זה... אבל יש לו טעות. וכאן אמר הרב דסלר משפט שיכול להאיר לבן אדם את כל החיים, את כל הפרונדור שהוא נמצא בו. אנחנו נמצאים בפרונדור לא קל, ולפעמים חשוד, אבל יש אורות שיכולים להאיר אותנו: את החליפות שלו ושל בניו, ואת השמלות של אשתו ושל בנותיו, הוא צריך לתקופה מסוימת, זה זמני! רק לזמן שהם חיים כאן בעולם. ואילו את החליפות והשמלות של היתומים והיתומות הוא צריך לקחת אתו לצלח, בשביל זה צריך בד שמאריך ימים יותר. **רבי ירוחם** כותב באגרת לאחד מיקיריו: בין אדם לחברו לא גרוע ממצות אתרוג שנצטוונו עליו התנאה לפנינו במצוות, ואם כן כמה מן ההידור צריכים בעת שכותבים מכתב אחד להערו נייר יפה דיו טוב ואותיות בהירות ומה גם דברים טהורים ונאים והעיקר לא בחיפזון למען שיהיה מזה לרעהו ריח נוחח והנאה מרובה.

באחת מדרשותיו אמר רבי עובדיה יוסף: האדם לצורך ביתו הוא מחפש את הטוב ביותר המשובח ביותר, האדם המחפש דירה בודק את כיווני האוויר קומה חזית ויפי והשקעה בדירה, וכנ"ל אם אדם קונה מכונית הוא בודק שהמכונית תהיה משנת יצור אחרונה שלא יהיה בה פגם עם מירב השכלולים והחדידושים האחרונים, שאיפתו הטבעית של האדם להתקדם עוד ועוד, אבל פעמים רבות כאשר מבקשים ממנו תרומה לשישבו או לצרכים כאן ונתן את אחרת סכום מועט במשך שנים רבות הוא לא מחפש להתקדם אלא נשאר באותו מצב. **מעשה ברבי מאיר מפרמישלין**, שנכנסה אצלו אשה ושפכה צקון וצערה. רבי, בתי התארכה ואין לאל דיעו, והחתן אינו רוצה להכנס לחופה עד שניתן לו פרה שהתחייבנו בנדוניה. אמר לה ר' מאיר, לכי לרפת ותקחי משם את פרת, והכניסי בתך לחופה למזל טוב. נטלה האשה את הפרה והלכה לה. לאחר שעה קלה נכנסה הרבנית לרפת והפרה איננה. נכנסה אצל ר' מאיר ואמרה מאיר!... מאיר!... פרתנו נעלמה מהרפת!!! תנוח דעתך אמר ר' מאיר, עתידים אנו לחזור ולראותה לאחר מאה ועשרים שנה.

מסופר על רבי שמעון סופר הי"ד רב ואב"ד ערלוי, מחבר שו"ת התעוררות תשובה. היה ידוע ומפורסם בדורו כאחד מצדיקי הדור. יום אחד בעת שלמד רבי שמעון את שיעורו עם תלמידיו בני השיבה, נכנס פתאום איש עליו לבקש נדבה, ורבי שמעון הפסיק את משנתו ונשא אליו ענינים מלאות חמלה, מראה האיש היה ערוב מאד, מלבשויו קרועים ובלויים, וכן המנעלים אשר לרגליו. הבחורים חשבו שרשבם בודאי יקפיד על ההפרעה באמצע השיעור, אבל הרבי כלל לא הקפיד, כי נכמרו רחמיו מאד על האיש המסכן, ותיכף חלץ את מנעליו ויקרות שעלו דמים מרובים, כי נעשו מחומר מיוחד כדי לשמור על בריאות רגליו, ונתן לו שימדוד, אם הן מתאימות לפי מדתו. ואין לתאר את גודל שמחתו כשהעני השיב לו (בגלל שהיה מרוצה מחמת עניותו במנעלים שלמות אפילו לא יתאימו לו רק בדוחק) כי אכן המנעלים הולמות את רגליו ויטיב ללכת בהן. סוף דבר היה, שהעניק לעני את המנעלים במתנה גמורה. הלא היה מעל פניו שמח ומאושר והשיעור נמשך כרגיל עד גמירא. עוד מסופר עליו: כאשר מעיל הפרוה החורפי של רבי שמעון, בלה ונשחק מרוב ימים שימוש, נמנו וגמרו ראשי הקהל, להזמין עבורו מעיל פרוה חדש ויקר ערך, שעלה להם בדמים מרובים. אך הנה חוס אחד, נכנס ובא אצלו יהודי תלמיד חכם עני ואביון, שבגדיו היו קרועים ובלויים. מיד קרא למשמשו וציוה שיביא אליו מארון הבגדים את מעילו החדש מעיל הפרוה, הלך השמש והביאו. לקח רבי שמעון ונתן את המעיל מתנה לאותו תלמיד חכם ופרטו שלום. אחר הדברים האלה, הגיע לאוזני מחדר פנימי קולה של הרבנית כשהיא מחפשת את מעיל הפרוה החדש, ושואלת בתדהמה להיכן נעלם? מיד קרא אותה אליו וסיפר את האמת, שכבר נתן את המעיל לדרון לעני בן טובים, ואין לה אחרי מה לחפש. התפלאה הרבנית ושאלה מדוע העניק לעני את המעיל החדש דווקא הלא נשאר עדיין ברשותך המעיל הישן ואותו עני יכול היה בהחלט להסתפק ולהיות מרוצה גם בו, כלום דווקא למעיל חדש ומשובח ביותר הנו זקוק?! השיבה רבי שמעון, ואשית כתוב בתורה "והרמית את חלבו ממנו" היינו לתת לעני את המובחר שיש לו דווקא ולא את שאינו מובחר, כך פסק הלכה ברמב"ם, שכל דבר שהוא לשם הקל הטוב צריך לתתו מן הנאה והטוב וכו' ומה שאמרת יכול הוא העני להסתפק גם

במעיל הישן? אינו כן, שהרי אותו תלמיד חכם בעונותינו הרבים, נצרך לבריות, הוא נודד מעיר אחת לשניה, ואין ספק שהנו זקוק הרבה יותר ממני למעיל פרוה משובח ויפה.

מעשה ששהו תלמידים בביתו של רבי איסר זלמן מלצר הצץ אחד מהם מהחלון ונדמה לו כי הרב מבריסק צ"ל עולה במדרגות הבית. הזדרז והכריז: רבינו, הרב מבריסק עולה עתה לבית. מיד נחפז רבי איסר זלמן ולבש לכבוד האורח את מעיל השבת שלו, ויצא במרוצה אל המדרגות בכדי להקביל פניו. אך תיכף התבררה הטעות, היה זה אדם פשוט שבמראהו החיצוני דמה להרב מבריסק. אולם רבי איסר זלמן לא פגה התלהבותו ויראת הכבוד שלבש לכבוד האורח הגדול, הוא הכניסו לביתו, והושיבו בראש השולחן, ושאל ממנו ברגשי הכנעה וכבוד, במה אוכל לכבד את האורח החשוב? אולי יטול ידיו לסעודה? ואם לאו באינו שתייה נכבדו? האורח נדהם ונבוך, והתנצל בפני רבי איסר זלמן, חלילה לו לרבינו לטרוח בשבילי. מטרת ביקורי הוא, כי עומד אני לסוע בקרוב להשיג כספים, להשיא את בתי, ובאתי לבקש מכתב המלצה. תיכף ומיד בכל יראת הכבוד, נטל רבי איסר זלמן גליון נייר וטע וכתב מכתב חם ונלהב למענו. כשעזב היחיד את ביתו, עמד ללוותו, וירד עמו את כל מדרגות ביתו עד לרחוב. כשחזר תמחו בני ביתו ותלמידיו כל כך למה?! השיבם רבי איסר זלמן. באמת מצות הכנסת אורחים מצוה גדולה היא, מצות כיבוד אדם מיישראל יקרה וחשובה עד למאד, עד שמן הצדק היה להתנהג כן בכל אדם מיישראל שהוא בן מלכו של עולם, ויהיה מי שיהיה, וכדרך שכיבד אברהם אבינו את אורחיו המלאכים, שנדמו לו כערביים. ואלא מאי? בעונותינו הרבים נעשו המצוות זולות בעינינו, אולם עתה שסובבה ההשגחה העליונה, והתכוונתי לקבל פני גאון הדור ולחלוק לו כבוד מלכים, האם לכשתבררה לי הסעות האם עלי לחדול מן הכוונה הטהורה לקיים מצות הכנסת אורחים בכל ההידורים? האם עלי לצנן ולקטוע את מצוה זו אך ורק משום שהאורח הינו אדם פשוט?! זאת ועוד, ומי יאמר שהוא באמת אדם פשוט? האם אנו יודעים להעריך את המישראל כדעני? ולבסוף הפטיר ואמר: אם קצבו משמים ליהודי זה כבוד במידה גדושה כמו שמגיע לרב מבריסק, הרי שבהכרח סוף הכבוד לבוא אליו. לשכנו תדרשו.

רבי יצחק מזידיטשוב, היה חי בפשטות ונפלאה בבית פשוט וצנוע, עם רהיטים וכלים פשוטים בתכלית. אולם בכל מה שנוגע לתשמיו קדושה ולצורכי מצוה, לא הסתפק הרבי בכלים פשוטים, הוא היה מהדר וטורח להשיג כלים נאים ביותר. היתה לו חנוכיה יפה מכסף, פמוטים נאים לנרות שבת, כוס גדולה ליין של קידוש, קופסא מיוחדת לבשמים להבדלה וכדומה. אחד מחסידיו הרבי, שהיה עשיר מאוד, זכה פעם בגורל ששולחן קטן ונאה, מחוברים היטב, עשוי בטוב טעם ודעת. עז היה חפצו לתת שולחן זה במתנה לרבי, כדי שיפאר את ביתו הדל והפשוט. אולם הצדיק מאן לקבל את המתנה. הלך העשיר אל בנו של הרבי רבי אליהו, כדי לטכס עימו עצה, כיצד להשפיע על הרב לקבל את השולחן. בא ר' אליהו לפני אביו, והסבירו לו שגם שולחן זה נצרך הוא לצורכי מצוה להעמיד עליו את החנוכיה, ויש בכך משום זה קלי ואווהו התנאה לפניו במצוות. נתרצה הצדיק לקבל מתנה זו אבל בתנאי אחד: השולחן הזה לא יעמוד בביתו במשך כל ימות השנה! רק בימי החנוכה יובא השולחן אל בית הרבי, כדי לפאר ולפיות את מצוות הדלקת נרות חנוכה.

בספר טובך יביעו מסופר על אחד מחשובי העיר שנכנס לבנק לפני פורים, ופגש שם את הרב יודליה הורביץ מדיזיקוב. הוא היה ידוע בגדולתו ופרישותו העצומה, ולכן היתה בכך הפתעה לפגשו ליד דלפק הבנק. עד מהרה התברר שסיבת בואו לבנק היתה כרוכה אף היא בעבודת ה' גדולה. רבי יהודה נגיש אל הפקיד, וביקש ממנו להחליף את שטרות הכסף שהיו בידו, לשטרות חדשים ומבריקים. הפקיד הביט בלקוח, בעינים מוזרות מה, וכי ערכם של עשרה שקלים מבריקים ונוצצים, עולה על ערכם של עשרה שקלים דהויים? שאל... וכי נא לקנות בהם חפצים שערכם עולה על הערך הנקוב? כן, השיב רבי יודליה צ"ל במפתיע. וכאשר הפקיד נעץ בו עיניים תמהות, הוסיף ואמר: אני מתכוון לקיים מחר מצוות מתנות לאביונים, ורוצני להדר במצוה זו, ולקיים את רצון בוראי שטרות כסף מבריקים ומנוצצים. וכמו כן מסופר עליו שהיה קונה מעטפות נאות לכך.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שאלה ותשובה

שאלה: השבוע אנו קוראים על הקטורת מהי סגולת הקטורת ואמירתה? **תשובה:** כתוב בזוהר בסו"פ ויקהל, כי אמירת הקטורת בכוונה מזכה את האדם בחלקו בעולם הזה ובחלקו בעולם הבא, והקטורת משנה את הדינים לרחמים. ומוסיף הזוהר גזירה היא בשמים, שכל מי שמתבונן בקריאת הקטורת מדי יום, הוא מוגן מכל פגע רע ומויק וממוות, וכל כוחות הרע לא יתקרבו אליו! ובספר יסדר היום, שאמירת פרשת הקטורת פותחת את כל שערי הפרנסה ומעשירה, וההוכחה לכך היא מהכתובים שהקטירו את הקטורת פעם אחת בלבד, כי כל מי שהיה עוסק בקטורת היה מתעשר מיד, ושוב לא הוצרך להשתמש בסגולת הקטורת להתעשר. והיום, כשהקטורת היא באמירה בלבד, ניתנת הזדמנות סגולת הקטורת גם למי שאינו כהן. ועיקר כוחה הוא באמירתה בתבוננות והבנה.

שאלה: איזה מעלה מוזכרת בפרשתנו? **תשובה:** מעלת הקביעות. בפרשתנו ויקחו אליך שמן זית וזך להעלות נר תמיד. החפץ חיים מביא שעל מצוות הדלקת המנורה יש דגש על המילה תמיד. אומר ע"כ החפץ חיים כל דבר שהוא נעשה בתמידות יש לו מעלה מיוחדת וכשאדם עושה את מעשיו בקביעות רוח של קדושה וטהרה נוראה שורה על הקביעות הזאת. בקביעות אדם מקבל מאה אחוזי רווח מהדבר, לכן כל מי שיש לו שכל בקודקודו עליו לעשות כל מצווה בקביעות ובתמידות, דהיינו שהלימוד יהיה תמיד בזמן ובקביעות, התפילה ג"כ, וכן שאר קיום המצוות, ואז ירוויח שישגי את המקסימום של המצווה ויזכה בזה בס"ד מיוחדת. אם רוצים לדעת איך גדולי ישראל העפילו למדרגתם הגבוהה (מלבד מה שמסרו ע"כ את נפשם בקדושה ובטהרה ולש"י) הס"ד הגדולה שלהם הגיעה מהקביעות שלהם בזה, זה שהם עשו את כל מעשיהם בקביעות זה מה שהשרה על מעשיהם רוח של קדושה וטהרה ורוממה אותם למעלתם הנשגבה. עוד עלינו לדעת שמעלה הזו של הקביעות היא לא שמורה לגדולי ישראל וליחיד סגולה בלבד, כל אדם מישראל יכול לבוא ולדבוק במידה הזאת. מעלת הקביעות מונחת בקרן זוית וכל הרוצה יכול לבוא וליטול. וכמו שכותב הח"ח שאדם המקיים מצווה בקביעות שורה עליו רוח קדושה וטהרה נוראה, ובסוף ספר שם עולם כתב וז"ל: במה שיקבע איזה זמן ביום לתורה זה אינו בכלל קבלת עול תורה, ורק כשקובע עצמו לזה בתמידות, ובספר יעלוזו חסידים כתב וז"ל: וכדי שיהיה חשוב "קבע" צריך שאותה שעה שלומד, מינה לא יזוע לא יחליפנו ולא ימיר אותו, אם לא מחמת אונס גמור... ויזכה לרב טוב עכ"ל. מובא בשם הנצי"ב: איזהו מתמיד זה השומר בכל יום את שעות הלימוד שלו (10 או 12 שעות כפי הענין), ואת אותן השעות הוא לומד בקביעות בכל יום. הסטיפלער היה אומר: כאשר בן תורה לומד בהתמדה יום יום בקביעות 10 12 שעות ליום (כפי הענין) במשך חמש שנים, מבוטל כל שיגדל בס"ד גדול בתורה. ומצווה בקביעות מצילה גם ממוות. הגמ' מספרת שדוד המלך שאל לקב"ה מתי ימות ענה לו הקב"ה בשבת, מה עשה הוא קבל את לימודו בקביעות בשבת וכך כשיש קביעות אין שילטון למלאך המוות.

שאלה: מה גדולתם של ימי השובבי"ם בשנה מעוברת, שמסתיימים בסוף שבוע זה? **תשובה:** ימי השובבי"ם הם עת רצון עצומה מאוד, ובפרט הימים האחרונים שהם זמן החיתום, הם מסוגלים ביותר לקבל התפילה ברוחניות ובגשמיות. ובשלי"ה הוסיף ששנה מעוברת זה זמן מסוגל ביותר. וכמובן א"א להתפלל בכללך, לכך כ"א יחזור בתשובה וירבה בצדקה ובתפילה ויזכה שתפילותיו יעשו פירות. וידוע ג"כ שבשנה מעוברת השמים יותר פתוחים לקבל את התפילות, אז מי יספספ דבר זה. השלי"ה. ובעניין התפילה צריך לזכור שיש לפרט את התפילה בפה בנוסח שלנו על כל פרט ופרט וכל פעולה קטנה שאנו עושים אנו צריכים לבקש זה יוצר אצלנו קרבת אלוקים ותפילה מהלב, וכמובן צריך להאמין בכוח התפילה, ויש להקדים צדקה ותשובה לתפילה וכן יש לומר תהילים מי שיכול מעומק הלב עדיף שיאמר קצת באיכות, ומי שלא רגיל לאמרו מעומק הלב יאמר הרבה תהילים, ולבקש מאוצר מתנת חיים, וכדאי בזמנים מסוגלים כמו לאחר חצות הלילה.

שאלה: שיש שבת השבוע הוא פורים קטן מה המנהגים ביום זה? **תשובה:** נקדים ונאמר שפורים קטן ביד לגבי שמחה הוא גם לערים המוקפות חומה

כירושלים וכדומה. ומובא בפוסקים שראוי להרבות ביום זה במשתה ושמחה. וכמובן שאין אומרים בימים אלו (יד וטו) תחנון ולמנצח. והם ימים המסוגלים לתפילה. רבי חיים קניבסקי היה מקפיד בימים אלו לשתות יין, וידוע בספרים ששתית יין ואמירת לחיים יש בזה עניינים גדולים שהוא מסוגל לטוב ולברכה, והבעש"ט ותלמידיו כתבו ע"כ שניצלים עי"ז מכל המכשולות וממיתה ומועיל לפרנסה וישועה.

שאלה: כשאדם רואה שהצרות גדולות מאוד והוא לא עומד בזה, איזה חיזוק יש לו לכך? **תשובה:** החפץ חיים בש"ם עולם' ב יב כותב: ע"פ הפסוק אם ראת צרות מושכות כתר חכה לו, והיינו שהצרות גדולות מאוד זה סימן שכעת הישועה תגיע. וכחבלי לידה. וא"כ אדם שכשל אצלו כח הסבל יידע שכעת זה הזמן שיתחיל להופיע אצלו ישועות מעל לדרך הטבע, ואם יאמין בזה אזי הוא יראה בנחמתו. וכמובן הפתרון הוא ע"י שמתפלל לה' מלב נשבר ומאמין בישועתו, ולא תפילה מתוך דכאון אלא מתוך אמונה וקרבת אלוקים.

שאלה: מי הם החותמים שצצו בחודשים האחרונים משום מקום, ומה מניע אותם לתקוף את ישראל? **תשובה:** החותמים הם טירוריסטים תימנים הפועלים כארגון איסלמיסטי קיצוני והם קרויים על שמו של מנהיגם הראשון חוסיין אל-חות'י (שנהרג לפני 10 שנים). לפני כ-30 שנה הם החלו להשתלט על מספר מחוזות גדולים בתימן ובמשך השנים הגבירו את שליטתם והשפעתם על אוכלוסיית תימן בכל המחוזות עד שהצליחו להשיג שליטה וכוח בתימן כולה. כיום הם מחזיקים צבא המונה בין 350–500 אלף לוחמים החמושים בנשק איראני מתקדם הכולל טילים מדויקים ארוכי טווח ומאומנים על ידי משרות המהפכה האסלאמית של אירן. הסיסמה הרשמית של החותמים מושלתת על המסר קללה על היהודים, ניצחון לאסלאם. מלבד האידאולוגיה האנטישמית הקיצונית שלהם, מה שגורר אותם למלחמה נגד ישראל זו עובדת היותם כפופים באופן מלא לשליטה איראנית והאינטרס האיראני הוא השלט במעשיהם. מאז השתלטות החותמים על תימן נטשו כל היהודים את המדינה ונותרו בה רק שלוש משפחות שגם הן גורשו מאז.

שאלה: בשבוע הבא בחירות ממה כדאי להימנע? **תשובה:** להימנע מלריב ולהתנוכח עם אף אחד ובפרט לא עם שכנים ומכרים. צריך לזכור שבסופו של דבר הפוליטיקאים מסתדרים בינם לבין עצמם, ואתה תישאר במריבה, על כל אחד מוטל לעשות מה שרבותיו מורים לו ולהימנע ככל שניתן מוויכוח שהיא עצת הייצר.

שאלה: בית שהאמא אומרת למשל שהיא לא מרשה לישון בחדר פלוני או בחדר שינה, ומיד הילדים שואלים את האבא, שכמובן מרשה הכל. מה תעשה האמא? **תשובה:** כל פעם ששואלים אותה היא תשלה לאבא ותראו איך האבא פתאום עונה כמוה בתקיפות יתר.

שאלה: ילד שחוזר מהחיידר ורוצה לספר משהו, בשעה שאין סבלנות או כל מיני בלאגנים שבגללם מאוד קשה להתייחס לילד בסבלנות הראויה. האם אפשר לדחות אותו לעוד שעה? **תשובה:** הדחייה היא עול גדול עבורו, כי כעת לחוץ לו. ולכן חייבים לתת לו את הדקות הראשונות כשרואים אותו. ואם יש כמה ילדים, לתת לפי התור. וכשיש מישוה שלחוף לו, לתת לו לשחרר מיד. ואם לא נותנים מיד אנו מחמיצים הזדמנות לתת לילד להשתפך, ויותר מאוחר יכול להיות שהוא ייסגר.

שאלה: כידוע מוטל על האדם להיות בשמחה אך נהיה בשמחה למרות כל מה שעובר עלינו? **תשובה:** הכל תלוי במה מתרכזים ועל מה מדברים, כי לכל אחד יש דברים טובים ודברים לא טובים ומוטל עלינו להתרגל לדבר על הדברים הטובים. למשל לאדם יש שני ילדים אחד ילד טוב ואחד ילד שפחות עושה נח. זה שיש לך ילד פחות טוב זה לא צריך להוריד את השמחה על הילד הטוב שה' נתן לך. ויש לנו להפנים שגם הרע הוא לא רע אלא זה רצונו יתברך, וע"י שמחה הכל יתהפך לטובה. ויש להוסיף שיהודי צריך לשמוח מעצם היותו שייך לעם הנבחר, ובפרט אם

שמשתדל לקבוע עיתים לתורה ככל שיכול. הולכי נתיבות.

שאלה: במצב כלכלי קשה האם יש לומר לילדים שהמצב קשה? **תשובה:** לא. כי הילד צריך להרגיש בטחון, זה לא אומר שהוא צריך לקבל כל מה שרוצה ומותר לתת לו הערכה לכסף אבל לא להזכיר שהמצב קשה.

שאלה: הרמב"ם מביא שבעה כללים להנהגת האדם בביתו, הראשון הוא מכבדה יותר מגופו, מה הפירוש? **תשובה:** דין קדימה. אם יש למשל ב' כסאות חייב לתת לה את הכסא הנוח יותר, וכן אם יש מקום ברכב של השווער למישהו אחד והשני צריך להיטלטל באוטובוס עליו לתת לה את המקום הנוח, ואפילו שבשבילו זה על חשבון הלימוד וכדו'. רבי אברהם גנחובסקי אומר שהדין הזה כולל עזרה בבית קניות וכדומה. והרווח שלו הוא עצום כי ההערכה אליו מתגברת מאוד ע"י שמכבדה, ככה בטבע של אשה ואל יחשוב שהוא נעשה סמרטוט עי"כ.

שאלה: ילד מתגבר מה צריך להתחשב בו? **תשובה:** פעמים רבות ילד מתגבר בפרק זמן קצר מתחוללים אצלו שינויים אדירים הוא מבולבל הוא בעצמו לא מבין מה עובר עליו צריך מאוד להיזהר מלאשים אותו ולהשפיל אותו על כל מיני דברים שעושה זה עושה לו כאב עצום שאף אחד בעולם לא מבין אותו, זה הזמן להכיל אותו לדאוג לו ולתת לו המון חום וכדו'.

שאלה: כשאדם מספר לשני את צרתו בשעה שלומד האם עליו להמשיך ללמוד? **תשובה:** כשאדם יש לו צרות עליו לדעת לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני, אך אדם ששומע סבל של השני צריך להשתנות עמו בצערו במשך זמן להתחבר לצרה שלו ולהרהר במה שעובר עליו ועליו להפסיק אז מתלמודו. רבי דב לנדא.

שאלה בחושן משפט: מתוך מנחת שלום למרן הגר"א הקר שליט"א: אדם הביא לניקוי יבש חולצה ממותגת וניקו הכל יפה, אך המותג נהרס האם צריך לשלם לו ע"כ? **תשובה:** כיוון שאנשים קונים חולצות עם מותג לכן נחשב שהחולצה נהרסה וצריך לשלם.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו השבוע ובהם המון פתרונות לבעיות שהובאו בשבועות קודמים:

א. טעות נפוצה שיש להרבה אנשים. וורד אינה תוכנה שנועדה לכתיבה! וורד היא תוכנת 'עיבוד תמלילים' שנועדה ליצירת מסמכים. ל-ווינדוס יש בחבילת ה'אופיס' תוכנה שנועדה לכתיבה - תכנת 'מחברות' - 'יואן נוטי' (OneNote) תוכנה מדהימה שמותאמת לכתיבה וארגון, בכל נושא שעולה על הדעת, החל מחידושי תורה ועד לתזכורות ומידע. התוכנה בנויה בצורה של מחברות - עם 'חוצצים' ו'דפים', ומאפשרת לכתוב באופן קליל ונגיש, הרבה יותר מוורד. בלחיצה קלה אפשר לפתוח נושא, מחברת או עמוד, אין צורך לשמור ביציאה, ניתן לכתוב בכל מקום בעמוד, כל המידע נגיש מול העיניים ועוד שלל תכונות מדהימות. כמו כן, התוכנה עובדת בסינכרון מלא עם שאר תכנות אופיס, ומאפשרת לייצא ולשתף מידע עם וורד, אקסל, אוטולוק ועוד. כל מי שמכיר את התכנה מעיד שחייב השתן לטובה. מומלץ בחום! **אחר כתב:** תכנת וורד היא תוכנה חכמה ומקפיה מאוד, וחבל מאוד שמחוסר ידע אברכים מבזבזים זמן רב שהיה יכול להיחסך. יש חוברת בשם 'וורד לאברך' של ר' יואל שילה, שם מתומצת כל הידע הנגיש שנדרש בעיקר לאברכים לצורך השימוש בתכנה. **עוד הביאו:** חלונית ה"סקירה" בוורד. פותחים עקוב אחרי שינויים - בוחרים. מכאן ניתן לנווט דרך "חלונית סקירה" או דרך החיצים ב"שינויים". ניתן לסיים עם הסימונים ב"קבל את כל השינויים והפסק מעקב". **ב.** **לשמור על הכפלים בחצאית: כמה כתבו:** מכניסים את החצאית לאורכה כשהיא מגולגלת סביב עצמה רק ברוחב ולא לקפל אורך ולהכניס לתוך גרב רגל דקה של נשים לפי האורך הרצוי. ג. ניתן להשיג את כל המידע הרפואי לשיכרות ואלכוהול בשליחת

המילה: GADIL0556475980@GMAIL.COM. אלכוהול. למייל

של חולצות לבנות באקונומיקה מורידה היטב כתמים. **ה. ניתן לקלף צבע מהקיר ל"אמה" כדלהלן:** 1. מסמנים בעיפרון את השטח לקילוף 2. לוקחים שפכטל ומעמידים אותו על הקו עם נטייה מעט כלפי פנים 3. נותנים מבח קלה עם פטיש לתחילתה הקילוף וכך מסביב לכל הריבוע. 4. ממשיכים לקלף את הפנים. בהצלחה. **אחר כתב:** הדרך לעשות אמה על אמה היא: למדוד עם סרגל מתכת את שיעור הסי"מ הנצרך. ובסופם לצייר ריש ע"י פנית הסרגל כדי לסמן זווית של 90 מעלות (כדי שיצא ריבוע ולא מעוין) ואז להמשיך לקו הבא וכן הלאה. לעבור על הסימן הנ"ל עם סכין יפני חד (להרוץ את הטיח לעומק). לקחת פטיש ומברג עם ראש שטוח (לא פיליפס) ולהכות בפטיש על המברג על חלק הקיר המסומן במכות עדינות. פסים לאורך עד שנושר כל הטיח שבתוך הריבוע. היתרון שבחירוף הנ"ל כך ע"י זעזוע המכות יפול רק הטיח בפנים הריבוע ואילו הטיח שמסביב נשאר שלם. **עוד כתבו:** לגבי קילוף צבע לצורך עשיית "אמה על אמה" - לא צריך לקלף, אפשר למרוח ריבוע של שפכטל ובכך "לבטל" את הצבע! **עוד כתבו:** לוקחים סרגל ברזל גולד או מדף ארוך טיפה משרטטים עם סכין יפני ריבוע 50*50 לרח"נ או 60*60 לחזו"א ומגרדים עם הסכין יפני או שפכטל את שכבות הצבע עד לטיח. **אחר כתב:** לקלף עם שפכטל ריבוע ששרטטנו על הקיר עם לורד ולגרד בוהירות. 1. **שיניים צהובות** זה אומר שהשיניים בריאות טובות וחזקות (לא מדובר על צהוב חזק מעישון). **אחר כתב:** למניעת שיניים צהובות יש משחת שיניים בשם ברייט עובד מנסיון ובאחריות ניתן להשיג אצל 0534161863. 2. **פריסה לאברך:** כתיבת סת"ם, שיעורים פרטיים לתלמידים, סיוע למבוגר המוכר לביטוח לאומי - 4-5 אלף שקל בחודש וכו'. **ח. יעיל מאוד לעצירות** וגם לחיזוק כללי של הגוף: תכשיר מגה מורינגה של חב' פרפקט טבע טל' 1700500005. **ט. כתמים שונים וניקיון כדאי להתיעץ עם חב' סנו טל' 05743.** 1. **הסרת כתמי חלודה מאסלה** - יש חומרי שנקרא חומצת מלח, נקנה בטמבור, והוא יעיל ביותר. מנקה גם בטון. "אוכל" את הלכלוך. יש להיזהר מאוד לא לערבב עם חומרים נוספים (בעיקר עם אקונומיקה שהיא בסיס) **אחר כתב:** בד"כ החלודה נתפסת על אבנית. לכן לרסס מסיר אבנית (סיליט באנג או אנטי קאלק) להמתין מעט ולשפשף עם סקוץ' או צמר פלדה. **יב.** לגבי ניקוי עדשת מצלמה: ניתן למסס נוזל לניקוי משמשת על בד דק (שיגיע לכל הפינות) ולנקות פעם או פעמיים לקח להתיז ישירות על העדשה) **יג. לגבי שחזור קבצים:** נ"ל שדיסק דריל יותר טוב מ RECUVA. **יד.** מיזם חדש - קובץ שיתופי לתחפושות. ניתן לשלוח מייל עם המילה "תחפושת" בשורת הכותרת לכתובת זו purimb24@gmail.com הגרלה על זכות קניה לתחפושת, לזריזים להציע תחפושת להשאלה למסירה. **טו. עונות יסודיות לקימה בבוקר:** 1. עקרון חשוב ביותר שיהיה חשק בלילה לקום בבוקר וכמובן לקום בשמחה כמו שידוע מהנפח"ח. 2. דבר נוסף חשוב להחליף את הצלצול של השעון מעורר מדי פעם שהגוף לא ירגיש שזה מטרד בשבילו. 3. חשוב ג"כ להכין את הבגדים של הבוקר לפני השינה שכה יש חשק לקום. 4. מומחי הרפואה ממליצים לא לאכול ארוחה כבדה אחרי השעה 8 בערב (לדיוע שאם מערכת העיכול עובדת בזמן השינה השינה פחותה מאוד באיכות. מאמרה ידועה אומרים בירושלים על זה שקשה לקום ביום א' יותר מכל שהוא רמז ב'יוםם השמש לא יכבה' שביידיש יום א' נקרא "זונטאג" היינו יום השמש שלא הולך). 5. ועוד חשוב לדעת שעדיף לישון מ11 עד 5-6 מלישון מ12 עד 7-8 משום שהגוף מרגיש את אור הבוקר והשינה פחות משפיעה. 6. עוד אמרו המומחים לשתות קצת מים לפני השינה שהגוף לא יהיה יבש בבוקר ויהיה קל לקום. 7. סגולה ידועה לומר עורה כבודי וכו' 7 פעמים ישר והפוך ולחשוב כל פעם על השעה שרוצה לקום עוזר להרבה. 8. דבר יסודי ונחוץ לקבוע שעה שבה קם כל בוקר כי כך הגוף מתרגל לשעה והרבה יותר קל לקום. 9. יודעי דבר אומרים שלא טוב לעשן כשעתיים לפני השינה. 10. טיפ נוסף שקשור לבוקר שמאוד כדאי לשתות שתי כוסות מים חמים או תה

שעזור למערכת העיכול. **טז.** לגבי ילד רזה מאוד לתת לו אבוקדו שידוע שמשמין אך בריא מאוד, ופחמיות בריאות כמו לחם מקמח מלא, פריכיות אורז וכן מוצרי חלב עם שומן גבוה.

התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י הקוראים, למי שיש פתרונות או רעיונות לשלוח ע"מ לסייע לציבור מתבקש לשלוח למייל שבסוף העלון והקב"ה יחזיר לו כפפלים:

א. נשמח לקבל פיתרון לעובש שנהיה בארון בגדים. **ב.** איך להוריד כתמי מים (צבע חום) באריחי האמבטיה? **ג.** ריצפה שיש בה שריטות (גרניט פורצלן) האם ישנה אפשרות לטשטש את השריטות? **ד.** מה עושים עם כונן קשיח שנפל ולא נקלט במחשב? **ה.** אשמח לשמוע עיצות לגבי תחליף טבעי לרטלן דוקא בילד שקט ושאינו מתרכז בלימוד. **ו.** מבקשים פתרון להזעת יתר. **ז.** נשמח לדעת איך אפשר להוריד לק שנשפך על חולצה לבנה. **ח.** לילד עם שקדים מוגדלים הגורמים לנזלת באופן קבוע ועוד, האם ידוע למישהו פתרון ללא ניתוח? **ט.** איך מורידים קשקושים של עט מכסא עור? **י.** אם מישהו יודע על פלטה חשמלית חסכונית ששווקה בעבר על פטנט של אינפרא אדום או משחו כזה -חום גבוה עם צריכה נמוכה-אשמח שיפנה אותי היכן רוכשים(בררתי בהרבה חנויות ואין להם מידע על הנ"ל). **יא.** מישהו שמע על פוטותרפיה- טיפול ע"י מכת שמש למניעת גרדת על הגוף, והיכן נעשה, וכן אם אפשר לקבל עצות להקלת הגרדת. **יב.** רציתי לבקש מהקוראים אם קיים מערכת מבחנים שאינו מוגבל בהספק אלא כל אחד בהתאם להספק בלימודו יכול לערוך מבחן למשל כשאני גומר ללמוד כמה דפי גמרא אני עושה על זה מבחן לפי הקצב שלי, ידוע לי שבעבר היה בחיפה כזה דבר על מבחנים בקדשים מי שידוע ומכיר נא לשלוח למערכת פרטים. או לחילופין אולי מישהו מוכן להרים את הכפפה ולערוך כזה סוגי מבחנים שאז אפשר ללמוד בניחותא דבר דבר על אופנו ללא לחץ וללמוד שטחי כשאין זמן.

הלכות הקשורות לפרשה

בסוף הפרשה מופיע עניין עשית המזבח. הנה במזבח יש דין שאסור להניף עליו ברזל משום שברזל מקצר ימים ומזבח מאריך ימים. ולפי"ז כתב בא"ר ובמשנ"ב ר"י סק"ח לא לברך על פרי כשסכין תחובה בו, כי ברכה מאריכה ימים וסכין מקצרת ימים. וכתבו הפוסקים (כפ החיים שם. בן איש חי בלק ד'. ובשו"ת באר משה ועוד) שה"ה לקחת מאכל בכפית או מזלג מתכת בשעת הברכה ולברך ג"כ אסור וכנ"ל. (וע"כ אפס"ל שעדיף לאכול בכלים חד פעמיים, משום שבכלי פלסטיק אפשר להחזיק המאכל במזלג בשעת הברכה בכדי לסמוך כמה שיותר את הברכה לאכילה).

היות ויש השבוע איזה רמזים לעניינים הנוגעים לזיכרון, נביא כאן כמה דברים ששכיחים ופחות ידועים לציבור. דבר ראשון נביא את הקשר בין הפרשה לעניינים אלו. **א. יש בפרשה שמן זית זך** שהוא סגולה לזכרון. ורבי חיים קניבסקי כותב בקונטרס זכרון שלא מהני להשים שמן זית שמעויל לזכרון בתוך זיתים שגורם לשכחה. ופעם סיפר רבי חיים שהוא פגש את רבי שלמה זלמן אורבך שאמר לו כי מאז שהוציא את הספר זכרון אשתו יש לה טענות עליו, כי אין לה מה להכין לו לארוחת בוקר כי היה לה קביעות להכין לו לחם עם זיתים שזילפה עליהם שמן זית. **ב. בגמ' ביומא סט.** מובא שהכהנים היו מקפלים בגדיהם תחת ראשיהם והיו ישינים עליהם. והנה הובא במשנ"ב ב. שהמניח בגדיו תחת ראשו הוא משכח תלמודו. ועיין במשנ"ב שם שכתב שלכהנים היה כר מפסיק בין הבגדים לראשם וד"ז שרי. אלא שרבי חיים קניבסקי בקונטרס זכרון הביא הוכחות גמורות שגם בזמן מקרה אסור להניח בגדים תחת הכר והביא שראוי להיזהר בזה. (והכהנים עשו זאת משום שבמקדש לא שכח דברים הרעים) וכן הביא רבי חיים שע"פ קבלה לא ישים בשעת השינה נעליים ומכנסיים סמוך לראש. ולישון על השרוול שרי כי זה בטל ליד.

בעניין ההלכות שהבאנו במשפטים אודות נ"ט בר נ"ט. העירו שההלכות אינן נכונות לפי השו"ע ומנהג עה"מ. ועוד הערות נכונות.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. מתאים גם לילדים: א. בן של אהרון: אביהו. **ב.** היכן יזה מדם

האיל ביד וברגל: בוחן. **ג.** איך נקרא החלק העליון של המזבח: גג. **ד.** זורקים אותו על המזבח: דם. **ה.** איך נקראת מידה של 12 לוג: הין. **ו.** איך הקב"ה מצווה על עשית הבגדים: ועשית. **ז.** פרי משבעת המינים המוזכר בפרשה: ית. **ח.** מה מכסה את הקרב: חלב. **ט.** מה שמים בשני קצות החושן: טבעות זהב. **י.** מה מנסכים על המזבח: יין. **יא.** ממה היה מעיל האפוד? כליל תכלת. **ל.** שם של אבן בחושן: לשם. **מ.** מה עושים עם חלב הקורבן: מקטירים. **נ.** כינוי לציץ: נזר הקודש. **ס.** מצווה שעושים על הקורבן: סמיכה. **ע.** הציץ יכפר עול: צוון קודשים. **פ.** מה עושה על הציץ: פיתוחי חותם. **צ.** מבגדי כהן גדול: ציץ. **ק.** איך נקרא המזבח: קודש קודשים. **ר.** ד' מילא את חכמי לב ב? רוח חכמה. **ש.** מספר בפרשה שהוא שם של בד: שש. **ת.** כיצד הייתה הכתונת של אהרון: תשבץ.

שמות ספרים בפרשה: נר תמיד. אוהל מועד. כתיב למאור. חומי לב. תשבץ. חשב האפוד. פיתוחי חותם. משבצות זהב. אבני זיכרון. חושן משפט. טורי אבן. מילואת אבן. לשם שבו ואחלמה. קצות החושן. טבעת החושן. אורים ותומים. מעשה אורג. נזר הקודש. יד אהרון. כפי הארון. חזה התנופה.

חידות פרשת שבוע: א. בפרשה אצבע שיש לה שני שמות. **ב.** מה כה"ג לבש בראש חוץ מציצת? **ג.** היכן כשבועיים רצוף במשך השנה שלא אומרים מילה בין ארבעת המינים לחושן? **ה.** שלושה אחים ששםם מתחיל באותה האות: **ו.** היכן בפרשה אותה מילה פעמיים ברצף?

חידות תורניות: ז. היכן מצינו חיה ודומם ששימשו כשני עדים? **ח.** איזה מילה אומרים כל יום בתפילה ויש כשבועיים רצוף במשך השנה שלא אומרים מילה זו בתפילה? **ט.** פרק כח' פסוק מ' ועשית להם 'מגבעות' היכן עוד בתורה מוזכר 'מגבעות'? **י.** מתי קוראים ביום חול 6 קראים לעלות בתורה באותו היום? **יא.** איזה איסור הותר בשבת מפני כבוד הבריות ונאסר בחול? **יב.** איזה צמח לא למאכל ולא להרחה ומברכים עליו?

תשובות: א. כט כ בהן וברש"י אגודל. **ב.** תפילין. רש"י כח לו. **ג.** פרק כט' פסוק יג' ולקחת את שתי הכליות והחלב והקטורת. **ד.** בשניהם יש עבות. ענף עץ עבות, מעשה עבות (כח' יד') **ה.** אביהו אלעזר ואיתמר בני אהרון. **ו.** בבוקר בבוקר. **ז.** מעשה חולדה ובור. (תענית) דף ח' א'. **ח.** טל, כל השנה אומרים טל בחורף ותן טל ומטר לברכה, ובקיץ מוריד הטל. אבל משמחת תורה עד ז' חשוון לא אומרים מוריד הטל ולא ותן טל ומטר. **ט.** בברכת בלעם. "מגבעות אשורוני" (במדבר כ"ט) **י.** תענית. ציבור, קוראים לשחרית ומנחה בחד' ז' קוראים. **יא.** ציצית שנפלה בחול חייב לפשוט כי עובר על איסור תורה כי יש לו דין של קום ועשה בו ציצית. משא"כ בשבת. משנ"ב יג טו. **יב.** ערבה.

חידות כלליות וילידים: א. היכן יש בכל בית מנורה בת שבעה קנים? **ב.** איך יכול להיות שאחד שואל שני אנשים מה השעה באותו רגע והם עונים על תשובות שונות לחלוטין ובכ"ז זה נכון לגמרי? **ג.** איזה תרגיל מורכב מארבע ספרות של 9 והתוצאה היא 100? **ד.** איפה בבני ברק יש הכי הרבה פקקים? **ה.** שני ילדים נולדו באותו חודש ובאותו יום ובכל זאת הגיל שלהם שונה, איך זה יכול להיות? **ו.** מה הדבר שכאשר תיקח ממנו חלק יגדל, וכשתוסיף לו הוא יקטן? **ז.** מה הדבר שאפשר לעשות אותו ולא לראות אותו? **תשובות: א.** במטבע של עשר אגורות מופיע בגדול ובכל המטבעות בקטן. **ב.** אחד אמר לא יודע והשני אמר את השעה. **ג.** 9 לחלק ל. 9 + 99 התוצאה 100. **ד.** במפעל קוקה קולה. **ה.** הם נולדו בשנים שונות. **ו.** בור. **ז.** רעש.

חידון משמעותי מיליל לפרשת תצוה: ז' משמעויות למילה תמיד - תמיד - במחזוריות קבועה. "להעלות נר תמיד" (שמות כז כ). **תמיד - שם קרבן.** "עולת תמיד העשויה בהר סיני לריח ניחוח" (במדבר כח ו). **תמיד - מסכת תמיד** בסדר קדשים. **תמיד - ללא הפסק.** תמיד יש משגיח במקום. **תמיד - עד עולם.** קל ויקרים תמיד ימלך עלינו. **תמיד - לאורך זמן.** אנו מתכוון ללמוד שם תמיד. **תמיד - כרגיל.** בקביעות. באופן שגרתי. תמיד הוא שמח.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במייל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למייל: 456alon@gmail.com **יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ** alon@gmail.com **או לטל: 052763343**

שו"ת נרחב עם מרן הגאון רבי מאיר גריינמן שליט"א על דודו מרן החזו"א זללה"ה (כ"ח שבט תשפ"ד, וחלקם מט' טבת תשפ"ד)

ש. בספר ארחות רבינו¹ מובא, שהחזו"א לא בירך ברכה מ"ז על כוס אפילו בשלשה, וצ"ב שהרי הרמ"א כותב שזהו מצוה מן המובחר לזמן על כוס, מהו הטעם שהחזו"א לא זימן על כוס?

רבינו: לחזו"א אף פעם לא היה זימונים, רק בסעודה שלישית כשאכל עם הסטייפלר שהיה גר ברח' חזו"א. החזון איש והסטייפלר גרו ביחד באותו דירה, וכשהיה הסטייפלר נכנס לאכול סעודה שלישית ביחד עם החזו"א, וגם ר' חיים קנייבסקי היה מגיע, אז היה זימון, אך סתם כך לא היה זימון. וכשהיה זימון, לא היה מיץ ענבים, כך היה העולם בזמנו, בליל הסדר השיגו במיוחד לחזו"א מיץ ענבים, אך כל השנה לא היה מיץ ענבים, ועל יין לא עשו זימון, היות והחזו"א לא שתה בכלל יין, גם לא בליל שבת, אני שתיתי לו את היין או מישוהו אחר את היין של קידוש והבדלה.

ש. מענין שגם לסטייפלר או לר' חיים לא הביא החזו"א לזמן על יין.

רבינו: לא התעסקו עם זה, אין למדים הלכה מפי מעשה, אני עושה זימון עם כוס בשבת, ואם יש זימון ביום חול, אז אני עושה על כוס גם ביום חול. יש מעשה רב, אך אצל החזו"א יש הרבה דברים שאין למדים הלכה מפי מעשה, כתבנו את הדינים והנהגות על החזו"א, על כל סעיף צריך לשבת שבעה נקיים, עד שעושים סעיף..., מאות סעיפים זרקו.

ש. מה החזו"א סבר לגבי לבישת כיפה לילד פחות מגיל ג'? ולגבי נטילת נייגעל וואסר עבורם?

רבינו: אני לא יודע מה הוא סבר, כדאי להרגיל אותם, להניח על ראשם כיפה עם גומי, אחרת הם זורקים, אך לגבי הנ"ל אין לי ידיעה מה סבר החזו"א².

ש. החזו"א כמעט לא דיבר בציבור, מלבד פעמיים בשנה, מהו הטעם שכל כך מיעט, הרי אם היה מדבר היה משפיע מאוד על ידי כך לרבים, והחזו"א ודאי ידע את גודל יכולתו להשפיע על הציבור?

רבינו: הוא אחז שזה לא העבודה שלו, הוא לא היה דבר, כמו שלא כל אחד יודע לשיר זמירות, כך החזו"א לא ידע לשיר זמירות, וסבר שהדיבור זה לא העבודה שלו.

ש. וכשיעץ לאנשים, האם היה מאריך בדיבור?

רבינו: לא היה מאריך, היה עונה בקיצור על מה שצריך להסביר ומייעץ, הרב דסלר היה בא ושואל שאלות, כך או כך, החזו"א היה עונה לו ומדבר איתו.

ש. כל מי שרצה יכל להיכנס מתי שרצה, לדבר עם החזו"א?

רבינו: לא היה מושג של שעות מסוימות, החזו"א לא רצה שיהיה דבר כזה.

¹ ארחות רבינו ח"א עמוד פ"ג

² וע' בספר גנזי שערי ציון (כתבים מהגר' בן ציון במברגר זצ"ל, משגיח דשיבת פוניב'ז) בעמוד י"ט, ששאל כן לחזו"א, וז"ל, מאיזה גיל יש להתחיל ידיים שחרית, לילדים קטנים. תשובת החזו"א: להקדים כמה שאפשר. ובהערות שם כתב, ע' משנ"ב סי' ד' ס"ק י' וז"ל, גם יש להזהר שהקטנים יטלו ידיהם בשחרית, כי נוגעים במאכל.

ש. ישנם כ"כ הרבה שמועות מה סבר החזו"א בענין לימוד המוסר, ידוע לרב ע"כ דבר?

רבינו: יש באמונה ובטחון ע"כ, החזו"א שם כותב, שחכם בגפ"ת ובספרי היראה וכו'.

ש. החזו"א עצמו למד מוסר?

רבינו: על החזו"א לא שייך לשאול, זה כמו לשאול האם אביי למד מוסר... זה לא בשטח, הוא אחז בעולמות אחרים, הגמ' שהחזו"א למד זה לא הגמ' שאנחנו לומדים, הוא לומד משהו אחד ואנחנו משהו אחר, זה רחוק כרחוק מזרח ממערב.

ש. לאחרים כן היה אומר ללמוד מוסר?

רבינו: לא, זה לא היה מהעבודות שלו, הוא היה יותר שתקן ממה שדיבר. כל מה ששומעים סיפורים ועובדות על החזו"א, זה הכל תולדות מגודל עמלו בתורה, אז ממילא לפעמים הוצרך לראות אם המקוה כשר, וכיוצא בזה, אך כל העושים ספר כאילו שהחזו"א עשה כך ועשה כך, זה לא ההסתכלות והתמונה הנכונה, התמונה הנכונה זה יגיעות עצומות ונוראות עד אין חקר, וזה היה עד מיתתו, היה לו יסורים וצרות, ולא היה לו כוחות, והוא עשה ספרי חזו"א שצריך 300 שנה בשביל לכתוב, והוא כתב את זה בקצרה ביגיעות עצומות ונוראות, עד שלפעמים נפל בלי כוחות מרוב יגיעתו בתורה.

ש. בתש"ח כשהיה את המלחמות בארה"ק, סיפר הרב, שהחזו"א עמל עוד יותר בתוה"ק. איך שייך דבר כזה, הרי החזו"א תמיד היה עמל עד כלות כוחות, ומה שייך יותר מזה.

רבינו: שאלה טובה, לפעמים עושים מעל הכוחות, הוא למד קצת יותר זמן.

ש. הובא³ בשם מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, שכאשר החזו"א הוציא ספר מהארון בשבת, הוא לא היה מחזירו, מה הטעם בזה?

רבינו: בדינים והנהגות כתבתי שלא החזיר, הטעם שהחזו"א אמר, זה היה משום שפעם עשו את הניירות מהפשתן שגדל מהקרקע, אז לאסוף אותם אמר החזו"א שזה לא מעמר, אך זה לתא דמעמר, הענין של מעמר, ולכן היה מתאסף אצלו ערימת ספרים, ולא החזירם עד למוצאי שבת. ר' חיים קנייבסקי אמר שלא החזיר משום טירחה, אני שמעתי משום מעמר, אולי תרוייהו אתנייהו.

ש. אם זה היה רק ספר אחד אז כן היה מחזיר?

רבינו: ספר אחד זה אולי יותר טוב.

ש. בספר אמונה ובטחון⁴ מאריך, שהדיין צריך לפסוק ע"פ התורה ולא רק ע"פ הרגשותיו וכו', ומביא מעשה מהשואל ומשיב. האם היה סיבה מיוחדת שהחזו"א הביא מעשה דוקא ממנו?

³ ספר משנה טהרות על נדה, שנת תשפ"א, בשם הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א
⁴ כתב בספר אמונה ובטחון (פרק ג' אות י"ד) זצ"ל, בס' יד שאול יו"ד ס' רמ"ה כותב חוצב להבות אש בעובדא שבאו מלמדים ממקומות אחרים ורצו המלמדים בעיר לגרשם ע"י המושל ונתלו מדברי רמ"א כו', וכותב הלא בת"ח ובמלמדים לא שייך כל זאת וכו'. וכל ישראל עיניהם נשואות לדברי השו"ע ולגאוני הדור להגיד ההלכה. הגאון ר"ש נתזון זצ"ל החדור באהבת משפט, יתאכזר על מלמדי העיר וגוער בהם בנזיפה, אין כאן טענה של פסקת לחיות, הכל מותר להרביץ תורה, ולדבריו ז"ל הכל נכנעו, המשפט והשלום אהבו, ומי נתן בלבו אהבת משפט וקנאתו, אם לא מיעוט שינה מיעוט שיחה ללון בעומקה של הלכה. עכ"ל החזו"א.

רבינו: מסתמא הוא רצה להביא את הסיפור הזה, לכן הביא את המעשה מהשואל ומשיב, זה לא ראה כמה החזו"א אחז ממנו.

ש. האם הרב שמע מהחזו"א ביטויים מיוחדים, שראוי שאחז מאחרונים מסויימים יותר מאחרים?

רבינו: הוא מאוד אחז מהמנחת ברוך, וכן מהש"ך אחז חזק מאד. מהמגן אברהם, מסתמא הוא אחז שהיה הכי גדול. רעק"א כותב למישהו שהמגן אברהם הכי גדול, הוא כתב למישהו, יש לך הערה על הגדול שבאחרונים! (כוונתו היתה למג"א), ובמקו"א⁵ כותב רעק"א "מאן ספין ומאן רקיע לחלוק בזה על המג"א" בדבר מסויים!

ש. הובא בספר... מעשה על בחור שהיה מדבר עם החזו"א בלימוד מדי ערש"ק, והיה הבחור מביא לחזו"א בקבוק יין (כנראה עבור הקידוש בשבת), באחד הפעמים אמר הבחור לחזו"א, כי מסתמא המבואר בברכות בפרק הרואה על עוג מלך הבשן, אי"ז כפשוטם של דברים, וכששמע כן החזו"א, הוא אמר לבחור, שבוטא יתור אל תביא יין, היות ואחז שבחור שכך אומר הוא כופר. ע"כ המעשה המובא שם. וקשה שהרי הרשב"א וכן המהרש"א כותבים שהגמ' שם – עכ"פ חלקו – לא כפשוטם של דברים.

רבינו: הסיפור כהנוסח הזה לא נכון. המעשה היה באחד שלמד אצל החזו"א, והוא היה בחור, ופעם כשאמר כזה מימרא על הגמ' בהרואה על עוג מלך הבשן, שהגמ' שם זה לאו דוקא, משהו כזה, אז החזו"א רצה לתת לו קצת נו נו על זה, לכן אמר לו החזו"א כשיעשו עוד מעט קידוש, נו נו אל תיגע ביין.

ש. הרשב"א אומר כע"ז על הגמ' שם?

רבינו: להם מותר להסביר דברים, אך לבחור מעצמו אסור לדבר דיבורים כאלה.

ש. בענין גניבת כספי מדינה, שישנם כ"מ היכי תימצא שלוקחים מהם, בחברות אוטובוסים דבר זה פחות נוגע למעשה, היות וישנם הרבה חברות פרטיות, אך ישנם כל מיני אופנים של מענקי עבודה וחופשות לידה וכדו', מה סבר על כך החזו"א?

רבינו: בעיקר הדבר לא החשיבו את זה, אין אצלם מושג של דינא דמלכותא דינא, היות והם גזלנים שעושים מה שהם רוצים, זה היה המבט, אם אפשר לגנוב חפצים ולברוח עם זה, לא יודע. לחזו"א לא היה לו הנהגה כ"כ בהנ"ל, היה לו רק את לימוד התוספות...

ש. החזו"א במכתבו כתב לשונות גבוהים, האם כך גם דיבר החזו"א, ומהו הטעם שכתב כך?

רבינו: לא, החזו"א כמעט לא דיבר... גם בספרו אמונה ובטחון ישנם לשונות כאלו, אני לא יודע אם זה קושיה למה כתב כך, החובת הלבבות כתב בנוסח שלו, והחזו"א בנוסח שלו, מישהו שהיה צריך חיזוק כתב לו החזו"א מכתב.

ש. אומרים בשם החזו"א שישנם סוגיות בש"ס שכאשר לומדים אותם בשב"ק יותר מבינים אותם, מה בדיוק אמר החזו"א?
רבינו: לא ידוע לי מזה.

⁵ מהדו"ק סימן כ"ח

ש. אומרים בשם החזו"א שבבני ברק לא יפלו טילים, האם משום כך אין צריך לעשות חובת השתדלות, וכשיש אזעקה לא צריך ללכת למקלט, או שאין סומכין על הנס, וצריך לעשות אעפ"כ השתדלות וללכת למקלט.

רבינו: גם אני שמעתי כן בשם החזו"א, כמו שאתה שמעת, אני לא הולך לשום מקום, אני נשאר בכסא שלי.

ש. האם נכון הדבר, שהחזו"א אמר שזהו דבר טוב לתת לילדים בני ז' וח' וכד' להשתולל והיה מרוצה מזה?

רבינו: גיל ז' וח' זה כבר לא ילדים, זה כבר ילדים שלומדים גמ' כמעט, מה הכונה להשתולל? ש. למשל מספרים שבאו ילדים לחזו"א, וקפצו על הכסאות, והאב שהגיע עם ילדיו רצה למנוע אותם מכך, והחזו"א התבטא, זה טוב להם שישתוללו.

רבינו: מקצת הדברים זה נכון, כתוב בגמ' למשל שכאשר נולד טוב עבורו לתת חלב וכשגדל פורתא וכו' וכשגדל עוד יותר פורתא, טוב לתת לו חבר מנא, והיינו לשבור כלים. אני חושב באמת שהחזו"א היה נותן קצת להשתולל, ילד צריך קצת לעלות על זה ועל זה, זה לא אומר כלום על החינוך אם קצת קופץ, צריך יותר ללמוד איתו, להרים אותו יותר, אם הוא כבר בר משניות ללמוד איתו משניות, יחזור בע"פ, יתנו לו משהו עבור זה, להכניס אותו בלימודים יותר וכדו'.

בבית החזו"א הקפידו מאוד על כמה דברים והיו מכים ילדים על זה. האחד, כשלא היו שומרים על הידים כדבעי, והיו נוגעים מעל המרפק וכד', על זה היו מרביצים, ושנית, על דיבורים גם מאוד הקפידו, לא לדבר מילים לא יפות.

ש. מה הכוונה 'בבית החזו"א', לא היה לו ילדים?

ת. בבית אביו של החזו"א, החזו"א קיבל רבות מאבא שלו.

ש. לענין קידוש במקום סעודה שלפי הגר"א צריך דוקא סעודה על פת ולא סגי במזונות, איך נהג החזו"א בעצמו, ואיך נהג עם תלמידיו?

ת. הוא בעצמו אכל רק פת, בזמני הוא לא אכל עוגה בכלל, אולי בצעירותו אכל עוגה, איני יודע. כששתיתי לו את היין בליל שבת, אכל מהפת שאפו בשבילו, הוא נתן לי חתיכה מזה, אח"כ הלכתי הביתה, בליל שבת, הוא לא שתה את היין, אני שתיתי לו, או מישהו אחר. הוא אכל פת, ואני שתיתי לו את היין ואכלתי עוגה, והוא אכל פת, והוא ראה וידע שאני אוכל את העוגה ושתק, משמע שסבר שמותר.

ש. ספר אמונה ובטחון היה חלק מסדר טהרות, או ספר בפני עצמו?

רבינו: כל הענין הזה בכלל לא שייך לחזו"א, ר' שמר"ל הדפיס מה שהדפיס, החזו"א אף פעם לא ראה ספר אמונה ובטחון, לא הדפיסו את זה בחייו, עשו את זה אחרי שנפטר, בחייו זה היה דבר שהיה כביכול בסודיות, שלא מסתכלים עליו בכלל, אני הייתי מסתכל בזה...

אחרי פטירתו עשו מזה ספר, את הפרקים עצמם יתכן שהחזו"א כן עשה. את סדר הפרקים, יתכן ופעם שאל אותו ר' שמר"ל, אם ידפיסו את הספר, איך לעשות את זה, ויתכן שהחזו"א ענה מה לעשות קודם, ומה לעשות אח"כ. אך זה הכל עשו אחרי פטירתו. יש שם דברים שהחזו"א כתב, ועשה על זה קו, שלא רצה שיתפרסם ויפגע באנשים, את זה לא הדפיסו. יש בטהרות איזה סעיף קטן, שבאמונה ובטחון לא נמצא, אנחנו השמטנו את זה, חשבנו אולי לא כדאי לפרסם, אח"כ חזרנו בנו וכן הדפיסו, לכן בטהרות זה נמצא.

ש. בדינם והנהגות מובא שלפעמים החזו"א סבר שעדיף ללבוש פאה נוכרית שמכסה את כל שערות הראש, ולא מטפחת שלא מכסה לגמרי, מסתמא החזו"א דיבר על הפאות שבזמנו?

רבינו: פעם הפאות היו כמו כיפה, היום זה נראה כמו ילדה קטנה. הוא לא דיבר על הפאות שבזמנינו. אני גם כתבתי את זה, והסיבה שכתבתי את זה, היה להראות שהחזו"א לא אסר פאה נוכרית, הבאר שבע עושה בעיות עם פאה נוכרית, והמג"א חולק עליו, כתוב 'דלא כב"ש', הכוונה לבאר שבע, שדבריו דחויים. החזו"א אמר שכן מותר, כתבנו את זה בכדי שידעו, שהחזו"א אחז שלהלכה זה מותר. הנוסח 'לפעמים' זה משום שלא יבואו להתיר את זה תמיד, כתבנו שרק ידעו שהחזו"א לא אסר את זה. זה נכתב כך ברמז שלא יגידו שהחזו"א סבר שהוא הדין על הפאות. ר' ניסים לא חי טוב עם הפאות של היום, דיברנו איתו על זה, שאלתי אותו אם לכתוב בצורה זו של 'לפעמים לא אסר' מה הוא אומר על זה, אז הוא אמר שבצורה זו אפשר, הוא גם כנראה לא רצה שיתפרש באופן של הכל מותרים לדך.

ש. מה היה הקשר של החזו"א עם הבריסקער רב?

רבינו: אין להם קשרים, כל אחד עובד את ה' במקומו.

ש. שמעו ביטויים של החזו"א על הגרי"ז?

רבינו: החזו"א פעם נכנס אצלו לביקור בירושלים, החזו"א כמעט ולא היה נוסע בנסיעות, הוא ישב בביתו, ולא אחז מנסיעות, אך בדיוק היה בירושלים אז נכנס החזו"א לבריסקער רב, ולאחר שיצא החזו"א, אמר החזו"א שיש רוח הקודש אצל הבריסקער רב, אמרו את זה לבריסקער רב, אז הוא הגיב 'מתי שהחזו"א היה אצלי, היה רוח הקודש'.

ש. על אותו ביקור מסופר שישבו זה מול זה ולא דיברו?

רבינו: זה היה בפעם אחרת, כשהיה הבריסקער רב בשמחת תורה בבני ברק, כשהיה הגרי"ז תקופה בבני ברק, והתפלל בתפארת ציון בישיבה, והיה שם מקום שהיה לו דירה, אז בליל שמחת תורה העלו הבחורים את החזו"א לפוניבז', אז לאחר מכן הוא הלך מפני הכבוד לכבד את הבריסקער רב, ולבקרו, ישב הגרי"ז בביהמ"ד שם, ונכנס החזו"א וישב מולו כעשר דקות בערך, ולא דיברו שום מילה אחת, ואז יצא החזו"א, באותו פגישה הייתי.

ש. מהו הטעם שלא דיברו?

רבינו: מה יעשה אדם בעוה"ז, ישים עצמו כאילם, כתוב בגמ', קיימו את הגמרא.

ש. מסתמא כשנפגשו החזו"א והבריסקער רב היה להם הרבה סוגיות ללבן ביחד..

רבינו: הם לא למדו באותו ישיבה.

ש. לחזו"א היה הגהות על ספריו של ר' חיים.

רבינו: זה משהו אחר, זה לא שייך לבריסקער רב, החזו"א כתב את זה כשהוא למד את הענינים. כלומר את הסוגיא ועיין בדברי ר' חיים, ויצא לחזו"א אחרת הוא כתב את זה, הוא ידע והבין החזו"א יותר טוב מכולם מה שכתוב שם, החזו"א כתב את הדברים לעצמו, ובמשך הזמן החליטו להדפיס, זה לא קשור כלל לחזו"א ההדפסה של זה, החזו"א כתב את הדברים לעצמו.

ש. החזו"א סבר שניתן להדליק נרות חנוכה בחצר, אך לא בחצירות שבזמנינו, מה הנידון בזה?

רבינו: החזו"א סבר שהחצרות של זמנינו הם רק בשביל אויר טוב, אך לא לשימוש טוב בחצר, ופעם השימוש בחצר היה כמו שבתי ברוידא היום בירושלים, שיש שימוש בחצר, ואז החצר זה חלק מהבית, והבית מסתיים בסוף החצר, ולכן ניתן להדליק שם, אך אם זה עשוי לאויר טוב, אין לחצר דין של 'חצר', והבית מסתיים בבית ולא ליד החצר, החזו"א בעצמו הדליק בביתו וראו את זה ברשות הרבים, החצר של החזו"א לא היה כמו החצרות הנ"ל שבירושלים.

ש. יש משפט שאומרים בשם החזו"א, דמי שיש לו טעם בקצה"ח אין לו טעם בקוגל?

רבינו: זה יכול להיות שאמר, אין לי הכחשה. לפעמים יש דברים שאומרים בשמו שאני יגיד שזה שקר, אבל הנ"ל יכול להיות שאמר.

ש. האם החזו"א באמת סבר שיש בעיה לגבר ללבוש שעון יד משום לא ילבש?

רבינו: אני לא יודע, ר' חיים קנייבסקי דורש כאלו דרשות, אני לא מכיר כל כך, אולי הוא לא אהב את זה, יכול להיות, להגיד שזה ממש לא ילבש ועד כמה זה חמור אני לא יודע. אבל אומרים כן בשם ר' חיים קנייבסקי שכך אמר בשם החזו"א.

ש. ולגבי ללבוש עבור נשים בשבת?

רבינו: כתבנו שהחזו"א סבר שגם עם תכשיטים מותר לאשה ללבוש ולצאת בשבת, אבל שעון שלא נועד עבור תכשיט, שלא ילבשו.

ש. האם סבר החזו"א שצריך לקום מפני ס"ת פסול, ומפני נביא שעשוי מקלף?

רבינו: נביא מקלף, כתוב בדינים והנהגות שהיה לחזו"א ספק בזה, כך ידוע לי. ולגבי ספר תורה פסול, וכי רק משום שאות אחת לא כתוב כדבעי אין לזה קדושת ספר תורה?, אדם שעולה לתורה ונמצא בספר תורה 'פסול', הוא יעשה ברכה אחרונה אחר כך, הרמב"ם סובר שגם ספר תורה פסול כשר לקריאה. שניתן לברך עליה בעליה לתורה.

ש. איך היה התייחסותו לגבי הצבא, האם סבר שניתן להתפלל עליהם באופן פרטני שלא ינזקו, או להתנתק מהם לגמרי, ולהתפלל שלא יהיה צרות בעמ"י באופן כללי?

רבינו: מה הדין של כופרים ותינוקות שנשבו, החזו"א בספר מדבר בפרטיות על כל זה ביו"ד ואוה"ח בכרכים בסימן ב' בס"ק האחרון, יש שם גם חזו"א שמדבר על עוד דברים שם יעו"ש.

ש. החזו"א הלך לקברי צדיקים?

רבינו: הוא לא הלך אף פעם, גם אנחנו לא הולכים לקברים אפילו ביארצייט כבר הפסקנו ללכת, החזו"א אפילו שהיה בוויילנא הוא אף פעם לא הלך לקבר של הגר"א! מה שלא צריך החזו"א לא עשה, פעם אחת הוא היה הולך לקברים בכל שנה, בט' באב, הוא אחז שזה דינא דגמרא שצריך ללכת בט' באב, משום שיש תענית שצריך ללכת לקבר, כך כתוב בגמ', ותוס' אומרים שלט' באב יש דין כמו התענית הזה של קברים, וזה נפסק ברמ"א ובשו"ע בהלכ' ט' באב, שצריכים ללכת לקברים, ממילא זה דינא דגמ', אז החזו"א הלך.

ש. במשנת החזו"א, איך יש להעיר לילדים שלא מתנהגים כהוגן.

רבינו: העיר שבו גדל החזו"א היה קוסבה, זה היה עיר קטנטונת כמו למשל קוממיות של היום, אז אחת הבנות הלכה מדי רחוק עם חברה שלה, היא באה אחר כך הביתה, היו צריכים לתת לה כמה סטירות, אז הסבא, אבא של החזו"א, שהחזו"א קיבל ממנו רבות, אמר לה "חשבת שזה יעבור לך ככה?", זהו, עד כאן, זה היה מספיק, צריך לעשות בחוכמה, לא תמיד צריך להגיד באופן חזק ומדי הרבה, לפעמים גם קצת מספיק, או בצורה עקיפה וכד'.

היה עוד סיפור על אחת הבנות שאכלה לפני התפילה, משום שהלכה עם בחורות שהיו מחוץ לעיר לא כל כך טובות, והיא קצת התחברה אליהם, והלכה לאכול לפני התפילה, אז אבא של החזו"א אמר "אה, היא חכמה, היא קודם אוכלת ואחר כך מתפללת". אני בא להראות שיש לנהוג בחכמה, ולפעמים להתעלם כאילו לא ראית, הכל בחכמה ובכל מקרה לגופו, ובכל פעם הנתונים שונים וכד'.

ש. כתוב על ישמעאל שיעשו צרות וכו' ויש להתפלל על כך, וישמעאל זהו עד שישמע הקל. למעשה ישנם כל כך הרבה סוגי ערבים, מהדרום, צפון, סוריה, ומאירן והירדן וכד'. האם ידוע על כך מהחזו"א איזה מהם נכללים בישמעאל?

רבינו: סנחריב עירבב את כל האומות.

ש. בלילה שבפטירת החזו"א, האם היה לכך רמזים וראו אצלו משהו שונה?
 רבינו: החזו"א נפטר באמצע הלילה בליל שבת, הכל היה כרגיל, הוא התפלל מעריב עם המנין
 בבית כנסת שבביתו, ואכל סעודת שבת כרגיל, הכל היה כרגיל. לא היה לו מנין בביתו כשנפטר,
 הוא נפטר באמצע הלילה.

לתגובות והערות וכן לקבלת חומר נוסף
 ממשנתם של גדולי ישראל שליט"א ניתן
 לפנות לכתבות המייל:

M0556788031@gmail.com

הרב זוהר ד. מחשובי האברכים במודיעין עילית נמנה על טובי הלומדים בישיבת מיר, הוא גם בוגר ישיבת אחינו לצעירים. בשיחה מיוחדת על דרכו מכפר יונה לישיבת מיר.

לא פשוט היה לקבוע מועד לשיחה עם ר' זוהר שכן ימיו ולילותיו קודש לעמל התורה, לחינוך בניו ולעבודת ד'. אבל בסוף נמצאה השעה - באוטובוס בחזור מישיבת מיר למודיעין עילית... בדרך כלל אומר לנו ר' זוהר יש לי קביעות עם אחד האברכים ב"אורחות שבת", היום הוא לא יהיה אז נוכל לדבר בדרך. הוא התכוון לשיחת טלפון אבל אנחנו מבקשים לנסוע איתו במסע חיינו... וכך לאחר תיאום עם האחראי הצטרפנו לנסיעה באוטובוס האברכים של ישיבת מיר.

מה זה אומר להיות בוגר אחינו - זה שיש לך מלאך ששומר עליך כל הדרך - אומר לנו ר' זוהר. אם היית אומר לי לפני חמש עשרה שנה, שיום אחד אני אשב בשיעור של ר' אשר ויבין שיעור באידיש הייתי בטוח שאתה שיכור...

סוף כיתה ח' לא היה לי הוא אמינא ללכת לישיבה, קיבלתי לבר מצווה מנוי שנתי למשחקים של "מכבי נתניה" והיה ברור לי שאני לא מוותר על זה בחיים, אם אני בישיבה בקרית ספר אז אין משחקים ואין כלום...

אבל אחד מהפעילים שלא היה מוכן לוותר עלי, הגיע לרב ברלין הוא אמר לו יש כאן בחור "כישרון" שיש לו "גישמאק" בלימוד ואסור לנו לוותר עליו... אני מצדי הצבתי תנאי שהיה נראה לא הגיוני, אני הולך לישיבה אם יתנו לצאת למשחק כל שבוע! רק ישיבה אחת הייתה מוכנה לתנאי הזה - אחינו! הם אמרו לי אם אף אחד לא ידע מזה - שלא יהיה אווירה שהולכים למשחקי כדורגל, אנחנו מוכנים. ובאתי לישיבה.

ההתחלה הייתה קשה מאוד... אבל בישיבה לא דיברו איתי על זה שאסור, שלא מתאים, הם גרמו לי להרגיש ולקלוט מעצמי... הם הביאו אותי למקום שזה כבר לא עניין אותי.

סבא שלי חקלאי מהנגב, כשהייתי כבר בשיעור ב' הוא היה זקן ולא כל כך בריא. באתי לבקר אותו, הוא הרים את הידיים המיובלות שלו למעלה ואמר לי, הידיים האלו שעבדו כל כך קשה עכשיו יכולים סוף סוף לנוח... תשע נכדים שלי התחילו לימודים בישיבה ולא המשיכו... אתה תמשיך - אתה תהיה לנו רב...

נישקתי לו את הידיים ושאלתי אותו סבא, איך אתה יודע -

אני רואה עליך אור, רואים שאתה שמח אתה תמשיך עד הסוף!

אתה שואל איך עושים כזו מהפכה -

תמיד אהבתי לחשוב, היו באים פעילים לבית ספר מאתגרים אותנו בקושיה טובה זה היה מדבר אלי מאוד... אני אהבתי ללמוד אבל אהבתי גם עוד דברים...

תחשוב, בישיבה אנחנו בחורים צעירים שיעור א' ממש ירוקים... ופתאום עושים לנו "חבורה" מי שהיום מוכר בעולם הישיבות עם השאלות לחידודא הגאון ר' מנחם כהן, היה מגיע אלינו לישיבה פעם בשבוע לדבר איתנו הנערים, הצעירים בלימוד - קבלנו מושגים!

עד היום יש בישיבה חבורות מתלמידי חכמים ידועים שבאים במיוחד לתת מושגים בלומדעס, וככה בלי שאתה קולט אתה חלק מזה.

היינו בבני ברק אצל מרנן ר' ארון לייב ור' מיכל יודא זכר צדיקים לברכה. הלכנו אחר כך לפונוביז זה היה בדיוק בשעה שאנחנו מדברים עכשיו - סוף סדר שני, ראיתי את כמויות של אברכים שהולכים בדרך הביתה, וזה כל כך תפס אותי ראיתי שכולם כל כך מאושרים - רציתי גם...

הראש ישיבה אמר לי זוהר, כשאתה אומר סברא אתה נהנה, כשאתה מכוון לרשב"א אתה שמח, תאר לעצמך האנשים האלו חיים כך כל הזמן, זה מה שהם חושבים זה מה שהם נושמים ורוצים, וזה מה שמשמח אותם - ידעתי שאני גם רוצה...

היינו פעם עם הישיבה בירושלים ונכנסנו לישיבת מיר המשגיח הראה לנו איך כל הרחובות מסביב נושמים תורה, כל השכונה בית מדרש אחד גדול... לומדים שם במרפסות בחדרי מדרגות הכל שם צועק תורה!

הראש ישיבה הרב ברלין מזכיר הרבה בשיעור את ר' אשר, הוא אומר לנו זה המגיד שיעור הכי גדול בעולם, ואז ראינו את הפרוזדור שלפני החדר שגם להקשיב לשיעור מהפרוזדור צריך לזכות... ורציתי להיות בפנים, בתוך החדר... אז איך באמת הגעתי לשם-

אני לא היחיד שיצא מכפר יונה לישיבה, ואני גם לא היחיד במשפחה שהתחיל ללמוד בישיבה, אבל איך הגעתי למקום שאני נמצא בו כיום, יש משהו שהייתי מגדיר אותו ה'קוד הישיבתי' לחשוב כמו בחור ישיבה, להתנהג כמו ישיבה בוחער לדבר כמו שאומרים ב'שפראך' של עולם הישיבות - אם אין לך את זה מאוד קשה להצליח בעולם הישיבות...

אתה בא לישיבה גדולה מצפים ממך לעולם מושגים, 'גידו לך ר' חיים, ר' שימען, קצות, נתיבות... תדע על מה מדובר... כשידברו איתך על החקירה הידועה על חזקה תדע לבד לענות אם זה הנהגה או בירור וכו'

יש ישיבות לבעלי תשובה, אבל זה לא מתאים לבוגר בית ספר תורני, מסיבה פשוטה, סוף כיתה ח' זה עדיין לא הגיל לישיבות האלו, ואחרי שלוש שנים בישיבה קטנה אתה לא יכול להכנס ל'אורות' של הישיבות האלו... זה מהלך אחר... לכן פה אתה חייב לבוא מוכן, שיהיה לך מה למכור בבית מדרש...

אחרי כל זה עדיין לא נהיים ביום אחד אברך במיר... הישיבה המשיכה לקחת עלי אחריות גם בישיבה גדולה, אחד הרמ"ם היה מגיע אלי לישיבה ללמוד איתי פעם בשבוע להתעניין אצל הרמ"ם מה קורה איתי, המשכתי כל הזמן להיות בקשר עם רבני הישיבה - היו לי בהחלט משברים אבל תמיד ידעתי שיש מי שיעזור...

בקיבוץ ב' - וועד חמישי הגשמי חלום, עברתי לישיבת מיר מאוד רציתי להכנס לשיעור של ר' אשר אבל איך אני אבין אידיש... לא נשברתי, את המהלך של ר' אשר אני מכיר ואת ה'שפראך' של הגמרא אני מבין נשאר מילות קישור באידיש מה זה בשביל מרוקאי כמוני...

סבא שמעון לא זכה לראות אותי בחתונה שלי... אבל בשבע ברכות שלי שנערכה בישיבת אחינו הזכרתי אותו - אמרתי לבחורים שם, סבא ראה עלי אור של תורה חן ששמור למי שמחובר באמת לתורה, והוא אמר לי אתה תזכה להיות אברך - אתם אחים שלי! אתם עוברים את אותו מסלול שאני עברתי ואני רואה עליכם את הקשר והחיבור לגמרא, אני מבטיח לכם שגם אתם תזכו לגדול בתורה - להיות תלמידי חכמים.

כעת בהגרלה ההיסטורית גם אתם יכולים לזכות ולקחת חלק בקירובם של בני נוער שיגדלו בתורה בזכותכם, לתת כח למנהלי הישיבה שמחזיקים במסירות את הישיבה על מאות הרמ"ם, התלמידים והבוגרים שממשיכים להיות קשורים עד היום בקשר הדוק.

ומתן שכרה בצידה, כל התומכים בישיבה יזכו להיכנס להגרלת הענק על 360,000 ש"ח במזומן! ועוד מגוון פרסים ומתנות שוות, זאת כמובן מלבד הזכות העצומה בקירוב בן נוסף לאביו שבשמים על ידי התורה.

בישיבת אחינו לצעירים מציינים כי בשנים שעברו מאז ההגרלה האחרונה הם קיבלו אין ספור פניות מתורמים שרצו לזכות שוב ולהיכנס מחדש להגרלה ואכן לאחר מאמצים רבים ובעזרת נדיבים ובעלי עסקים שנטלו על עצמם את העול הכספי, הסכימה הנהלת הישיבה לצאת להגרלת הענק, בעידודם ובברכתם של גדולי הדור שליט"א.

בח"י השנים מאז ייסוד הישיבה עברו דרכו מאות בני נוער ובחורים שכיום מכהנים בתפקידים רמים ומפארים את כותל המזרח של עולם הישיבות, בחורים שאף אחד לא נתן להם סיכוי זכו והפכו לאברכים בני עליה ובני תורה והקימו משפחות לתפארת.

במכתב המיוחד שכתבו גדולי הדור לקראת ההגרלה הם מציינים את הפסוק 'אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה' שזו היא הבטחה לכל מי שמחזיק ומחזיר נערים לאביהם שבשמים שיזכה להיות במדרגה כזאת שהקב"ה גוזר גזירה והוא מבטלה! (עפ"י רש"י שם).

מי מאתנו לא זקוק לישועה ולבטל גזירות קשות, זה הזמן לקנות לעצמכם את כרטיס הזהב שיזכה אתכם באלפי זכויות של לימוד התורה לדורי דורות וכמובן בסיכוי גדול מאוד לזכות בפרסי הענק וב360,000 ש"ח במזומן!

הליכות והנהגות

ארבע פרשיות - פורים

פסקים הידורים אזהרות והנהגות
ממשנתו של

מרן פוסק הדור

רבי **משה שטרנבוך שליט"א**

מח"ס מועדים וזמנים
שו"ת תשובות והנהגות ועוד

ב'ס"ד

[illegible]

דגל

דגל לתושב

יצחק
רייך

לראשות המועצה
רכסים

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 161 | פר' תצוה תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א בשיעור בישיבת סלבודקא, באמצע השיעור תוך כדי דיתחא דאודיייתא בפלוגתת הקצות והנתיבות אמר רבינו בזה הלשון "אז צריך לזכור גם באמצע הלילה את המחלוקת של הקצות והנתיבות, במקום לזכור את ההדשות האחרונות לזכור את זה"

הגאון הגדול רבי איתמר גריבון יחד עם נכדו חתן הכר מצווה מתברך מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

מרן הגרמ"ש אדלשטיין מזמין את רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א לברך מצוה לנכדו

מרן ראש הישיבה הגר"י הכהן קוק שליט"א בחספד בלוזית הבחור הקדוש ישי גרמנר הי"ד תלמיד הישיבה "מאור התלמוד" ברחובות

מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א וזמן הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א בטחינת חיטים לחג הפסח

רבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א בלוזית הגאון הגדול הגר"י פוזן זצ"ל

זעקת הכהנים

כינוס רבני שבט הכהונה בבית מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדז שליט"א

בכינוס הובאה מצוקת הכהנים בבתי החולים ובטיסות בשל חוסר מזדעזע מספקת של נותני שירותי הבריאות וקופות החולים להכשרת נגישות הכהנים למרכזי רפואה ושדה התעופה – נתב"ג. לקבלת מידע על בתי חולים, טיסות, כבישים ואתרים, ניתן לפנות ל'התאחדות טהרת הכהנים' 08-3132020 או במייל a083132020@gmail.com

הגאון רבי דוד הכהן מונק: מדוע קופות החולים והנהלות בתי החולים ואנשי הקשר של הציבור החרדי אינם דואגים מספיק לאפשר לבצע טיפולים רפואיים שאינם פיקו"ג במקומות הכשרים לכהנים, ולפחות באותה מידה שדואגים לנכים.

מדרן הגר"ד לנדז האריך בנושא חובת הישראלים לדאוג שהכהנים לא ייטמאו.

הגאון רבי יחיאל פישהוף: חובת הזהירות שלא להורות בנושא טומאת כהנים מבלי ידיעת הסוגיות הקשות של מסכת אהלות.

הגאון רבי ב"צ קוק שליט"א: מדוע הנהלות בתי החולים אינם מזדעזעים דיים להוציא את הנפטרים ושאר הטומאות מבתי החולים, וכהנים נאלצים להמתין שעות רבות מחוץ לבית החולים.

הגאון רבי אליהו הכהן ביפוס: תיאר בכאב התמודדות הקשה של הכהנים הטסים לחו"ל ומתקשים להשיג טיסה בשדה שאין בה נפטרים וכן על התקלה החמורה שישנה בשדה התעופה בזמן נחיתת המטוס שמוחברים את שדרול המטוס לטרמינל לפני הוצאת הנפטר מהמטוס.

הגר"ש אנגלנדר שליט"א ראש ישיבת בית שמעיה: תיאר אף הוא בתור כהן שנאלץ לטוס עבור הישיבה לחו"ל, שנאלץ לדחות כמה פעמים את הטיסה חזרה ארצה בשביל לא להיכשל בטומאת כהנים.

מעמד הנחת אבן הפינה לקדית הישיבה 'כנסת שמואל' ביתר עילית בדאשות הגר"ח פ' ברמן והגר"ש פישהוף שליט"א ובנשיאות הגר"א קורלנדסקי שליט"א

הגה"צ רבי דודון דוד גולד שליט"א משגיח ישיבת "מגדל עוז" בשיחה לתלמידי המכינה "שמחת התורה"

הגה"צ רבי דודון דוד גולד שליט"א משגיח ישיבת "מגדל עוז" בשיחה בכולל ברחובות

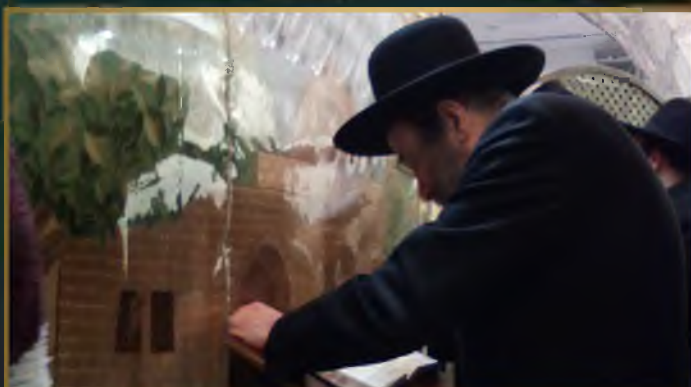
ילדי ת"ת החדש ב"ב במעונו של מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א לרגל תחילת לימוד גמרא צילום: שמוליק קודלנסקי

רב הכותל הגה"ש רבינוביץ ואביו הגה"צ רבינוביץ אב"ד ירושלים אצל מדרן ראש הישיבה הגה"צ פוברסקי שליט"א להדאת שמחת הנישואין במשפחתו

אירועי נכדת נשיא ישיבת גרודנא באר יעקב הגאון ד' אליעזר כהנמן שליט"א בת להרה"ג ד' ישדאל ברלין מרבני הישיבה עם בחור מבחירי הישיבה

מדרן המשגיח הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל שליט"א בתפילה חרדית בקבר רחל על צרות כלל ישראל ובפרט על הגאון רבי אברהם צבי בן חנה מרים שליט"א שמואלביץ מרבני ישיבת מיר לרפו"ש

ניחום אבלים אצל ראש ישיבת נתיבות חיים הגר"א מאירוביץ שליט"א
הגר"נ קופשיץ שליט"א, ראש הישיבה הגר"מ דדוק, הגר"י לוי, הגר"ב סולובציק והגר"מ שלנגר בניחום אבלים

חינם!

עיקרי
ראשונים
על כל
דף ודף

הדף בעיון

עם כל
הגעשמאק!

צריך אדם
לידע ולהבין
להוסיף
לקח ופולקל
בלימוד
התורה
(הרא"ש, נדרים סב)

לצלול אל מעמקי הגמרא, להבין את הסוגיא כמו שצריך,
ללמוד עם תענוג אמיתי בשעה אחת בלבד!

התוכנית היחידה שתתן לכם את האפשרות ללמוד כל דף גמרא בעיון
ובהבנה נפלאה תוך 60 דקות בלבד במגוון דרכים להאזנה מגדולי מגידי
השיעורים בעולם, בהמלצת גדולי הדור ובראשם מרן שר התורה הגר"ח
קניבסקי זצ"ל.

נסו פעם אחת ולא תרצו להפסיק!

להשיג חינם ב:

שיעורים להורדה
באתר הדף בעיון
hadafbeiyun.org

קבלת
שיעורים
במייל

האזנה לשיעורים בטלפון
0797040030
או בקו הייעודי בקול הלשון
0733718138

בעמדות ובאתר
קול הלשון בחיפוש
"שיעורי דף יומי"

כמו כן ניתן להשיג שיעורי משניות בעיון על חלק מסדר "זרעים וטהרות"

053-4167196

info@hadafbeiyun.org

לפרטים
נוספים חייגו

הדף בעיון

עיקרי ראשונים ואחרונים על כל דף

